T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ İZMİR YAPILARINDA CEPHE SÜSLEMELERİ

ŞEYMA ERSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Danışman

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Temmuz, 2020

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ İZMİR YAPILARDA CEPHE SÜSLEMELERİ

Şeyma ERSOY tarafından hazırlanan tez çalışması 29.07.2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zafer SAĞDIÇ, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Danışmanım Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU sorumluluğunda tarafımca hazırlanan 1908 ile 1933 Yılları Arasında Yapılmış İzmir Yapılarında Cephe Süslemeleri başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Şeyma ERSOY

İmza

Aileme

ve

fark edilememiş tüm özel çocuklara

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda gerek konu seçiminde gerek tez yazma sürecinde yardımlarını ve bilgilerini benden esirgemeyen, motivasyon eksikliği yaşadığımda hoşgörüsü ve sabrıyla beni destekleyen, bana inanan, canım hocam, danışmanım Prof. Dr. Nur Urfalıoğlu'na tez yazımı boyunca katkılarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Kısıtlı yazılı kaynakların olduğu tez konumda İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun tüm arşivinden faydalanmamı sağlayan, tek tek her dosyaya bakmama sabır gösteren tüm çalışanlara teşekkürü borç bilirim.

Son olarak hayatımın her anında olduğu gibi tez yazma sürecinde de motivasyon eksikliği yaşayıp bırakmayı düşündüğüm zamanlarda hep yanımda olan, bana destek veren ablam Sümeyra Ersoy ve kardeşim Serra Ersoy'a teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

Şeyma ERSOY

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ vii
ŞEKİL LİSTESİ viii
TABLO LİSTESİ x
HARİTA LİSTESİ xi
ÖZET xii
ABSTRACT xiv
1 GİRİŞ 1
1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
1.3 Hipotez 3
2 1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDAKİ MİMARLIK 4
2.1 Dönemin Mimarları 7
2.1.1 Ahmed Kemaleddin Bey 7
2.1.2 Mehmed Vedad Tek 8
2.1.3 Roberto Giulio Mongeri 9
2.1.4 Mimar Muzaffer Bey 10
2.1.5 Tahsin Sermed 11
2.1.6 Arif Hikmet Koyunoğlu 11
2.1.7 Necmeddin Emre 12
2.2 İstanbul'daki Örnekler 14
2.3 Ankara'daki Örnekler 20
2.4 Anadolu'daki Örnekler 26
3 1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İNŞA EDİLEN YAPILAR 29
3.1 1908 ile 1933 Yılları Arasında İzmir'de Mimarlık 29
3.2 İzmir'de 1908 ile 1933 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapılar 31
4 1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İNŞA EDİLEN YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 32
4.1 Plan Özellikleri 32
4.2 Cephe Özellikleri 34
4.3 Bezeme Özellikleri 49
4.4 1908 ile 1933 Yılları Arasında İnşa Edilen İzmir'deki Yapıların İzmir Dışındakiler ile Karşılaştırılması 58

5 SONUÇ VE ÖNERİLER 64
Kaynakça 70
A 1908 ile 1933 Yılları Arasında İzmir'de İnşa Edilen Yapılar Kataloğu 76
Tezden Üretilmiş Yayınlar 250

KISALTMA LİSTESİ

APİKAM	Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi
BOARD	American Board of Foreign Mission
EÜ	Ege Üniversitesi
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PTT	Posta Telgraf Teşkilatı
TEB	Türk Ekonomi Bankası

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Ahmed Kemaleddin Bey 7
Şekil 2.2 Mehmed Vedad 8
Şekil 2.3 Roberto Giulio Mongeri 9
Şekil 2.4 Mimar Muzaffer Bey 10
Şekil 2.5 Mimar Tahsin Sermed 11
Şekil 2.6 Arif Hikmet Koyunoğlu 12
Şekil 2.7 Necmeddin Emre 13
Şekil 2.8 Sabuncakis Köşkü 14
Şekil 2.9 Devlet-i Aliyye Osmanlı Posta ve Telgraf Nezareti 15
Şekil 2.10 Zemin kat planı, Büyük Postane 16
Şekil 2.11 Kule, konsol ve çini pano detayı 17
Şekil 2.12 Birinci Vakıf Han 18
Şekil 2.13 Birinci Vakıf Han 18
Şekil 2.14 Zemin kat planı 19
Şekil 2.15 Gülbezek/rozet ve konsol detayı 20
Şekil 2.16 Ankara Vakıf Oteli 21
Şekil 2.17 Zemin kat planı, Ankara Vakıf Oteli 22
Şekil 2.18 Türkiye İş Bankası 23
Şekil 2.19 İş Bankası Ankara şubesi zemin kat planı 24
Şekil 2.20 Sergi Evi 25
Şekil 2.21 Konya Darül Muallimin (Erkek Öğretmen Okulu) 26
Şekil 2.22 Giriş cephesi 27
Şekil 2.23 Ziraat Bankası Adana Şubesi 27
Şekil 2.24 Zemin kat planı, Ziraat Bankası Adana Şubesi 28
Şekil 3.1 Mimar Kemalettin caddesi 29
Şekil 4.1 Cephe biçimlenişi grafiği 36
Şekil 4.2 Köşe cephe dağılım grafiği 36
Şekil 4.3 Kule yapısı dağılım grafiği 37
Şekil 4.4 Kule örtüsü dağılım grafiği 38
Şekil 4.5 Giriş açıklıkları sayısının dağılımını gösteren grafik 41

Şekil 4.6 Giriş açıklıklarının konumlarına göre sayısını gösteren grafik 41
Şekil 4.7 Giriş açıklıklarının konum dağılımını gösteren grafik 42
Şekil 4.8 Giriş kapısı formları dağılım grafiği..... 44
Şekil 4.9 Giriş sahanlığı dağılım grafiği 45
Şekil 4.10 Pencere formlarının yapılarda bulunma sayısını gösteren grafik..... 47
Şekil 4.11 Pencere formlarının dağılımını gösteren grafik 48
Şekil 4.12 Pencere dizilimlerinin yapılarda bulunma sayısını gösteren grafik..... 48
Şekil 4.13 Pencere dizilimlerinin dağılımını gösteren grafik 49
Şekil 4.14 Cephelerin kaplandıkları malzemelerin dağılımını gösteren grafik..... 51
Şekil 4.15 Parmaklıkların özelliklerinin dağılımını gösteren grafik..... 52
Şekil 4.16 Korkulukların özelliklerinin dağılımını gösteren grafik..... 52
Şekil 4.17 Bezeme elemanlarının yapılarda kullanım sıklığını gösteren grafik..... 55
Şekil 4.18 Bezeme elemanlarının yapılarda kullanım dağılımını gösteren grafik . 55
Şekil 4.19 Cephelerin kaplandıkları malzemelerin dağılımını gösteren grafik..... 56
Şekil 4.20 İzmir'deki örneklerin diğer illerdekilerle cephe özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu 60
Şekil 4.21 İzmir'deki örneklerin diğer illerdekilerle cephe özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu 61
Şekil 4.22 İzmir'deki örneklerin diğer illerdeki örnekler ile bezeme özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu..... 63

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1 Plan tipolojileri tablosu 33
Tablo 4.2 Cephe özellikleri tablosu 35
Tablo 4.3 Giriş açıklıkları tablosu 40
Tablo 4.4 Giriş açıklık formlarını gösteren tablo 43
Tablo 4.5 Pencere biçimlenişlerini gösteren tablo 46
Tablo 4.6 Bezeme özellikleri tablosu 50
Tablo 4.7 Bezeme elemanları tablosu 54
Tablo 4.8 Bezeme motifleri ve kullanım yerleri tablosu 57
Tablo 4.9 Çini bezeme özellikleri tablosu 58

HARİTA LİSTESİ

Harita 3.1 İzmir'de 1908 ile 1933 yılları arasında inşa edilen yapıların yoğunlaştığı alan 30

Harita 3.2 Tezde incelenen yapıların bulundukları yerler ve dağılımları 31

ÖZET

1908 ile 1933 Yılları Arasında Yapılmış İzmir Yapılarında Cephe Süslemeleri

Şeyma ERSOY

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yılları ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında mimaride doğal olarak ortaklıklar görülmektedir. Osmanlı'da ilk olarak 1873'de "Usul-i Mimari-i Osmani" adlı eserde, dünyadaki "milli" kavramının hızla yayılmaya başlamasının etkisi ile, milli olarak kabul edilen eserlere yer verilmiştir. Dönemin dini mimari örneklerinde sıkça görülen özellikle Osmanlı'nın klasik döneminde sıkça kullanılan penci kemer, kubbe vb. mimari ögeler sivil mimaride de uygulanmaya başlanarak tasarımda millileşme hedeflenmiştir.

Tez kapsamında, 1908 ile 1933 yılları arasındaki dönem, son yıllardaki mimarlık tarihi terminolojisine uygun olarak genellikle "Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet Dönemi" olarak anılmıştır. Bu bağlamda; geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemi yapılarını da içine alan 1908 ile 1933 yılları arasında yapılmış olan, farklı işlevlere hizmet eden 25 yapının özelliklerinden söz edilerek, cephe biçimlenişleri ve süslemeleri/bezemeleri üzerinde detaylı olarak durulmuş ve İzmir'deki dönem yapılarının Ankara ve İstanbul'daki örnekler ile benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü, “Giriş” ana başlığı altında literatür özeti, tezin amacı ve hipotez alt başlıklarından oluşmaktadır.

İkinci bölümde, “1908 ile 1933 Yılları Arasındaki Mimarlık” başlığı altında, dönem mimarisi hakkında bilgi verilmiş ve etkili olan mimarlardan söz edilmiştir. Ayrıca İstanbul, Ankara ve Anadolu’daki örnekler ayrı alt başlıklarda ele alınarak yapılar örneklendirilmiştir.

Üçüncü bölüm, “1908 ile 1933 Yılları Arasında İzmir’de İnşa Edilen Yapılar” başlığı altında ele alınmıştır. İzmir’de dönemin mimarisi hakkında bilgiler ele alınmış, yapılar fotoğraflanıp, gözlem ve belgelere dayanarak bir katalog hazırlanmıştır. Yapıların cephe biçimlenişleri ve bezemeleri incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, İzmir’de bulunan örnekler plan, cephe ve bezeme özellikleri açısından değerlendirilmiş ve İzmir dışındaki örneklerle karşılaştırma yapılmıştır.

Beşinci ve son bölüm olan “Sonuçlar ve Öneriler” bölümünde 1908 ile 1933 yılları arasında İzmir’de inşa edilen yapıların cephe biçimlenişlerinin ve bezemelerinin dönem içindeki yeri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geç Osmanlı erken Cumhuriyet, milli mimari, süsleme, cephe, İzmir

ABSTRACT

The Ornaments on Facades Between 1908 and 1933 in Izmir

Şeyma ERSOY

Department of Architecture

M.Sc. Thesis

Advisor: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

The last years of the Ottoman Empire and the first years of the Turkish Republic have common characteristics. In the Ottoman Empire period, the first national qualified buildings were revealed in the book, "Usul-i Mimari-i Osmani", that was published in 1873 by the effect of rapidly spreading "nationalism" notion. The architectural elements (pointed arch, dome, etc.), that are used in religious buildings, especially during the Classical Ottoman period, were used on the secular architecture with the purpose of nationalization.

Within the scope of the thesis, the period that includes years from 1908 to 1933 is named as "Late Ottoman and Early Republic Period" according to the latest architectural history terminology. Twenty-five buildings that were built in Izmir during the late Ottoman early Republic period, were analyzed in terms of façade designs and ornaments. The similarities and dissimilarities were compared with the examples in İstanbul, Ankara, and other cities.

In the first part of the thesis, "Introduction", literature review, the objective of the thesis, and the hypothesis were explained.

In the second section, under “The Architecture Between 1908 and 1933” title, the information was given about the periodical architecture and influential architects. In the subtitles the buildings that are in Istanbul, Ankara, and Anatolia were exemplified.

The third section is “The Buildings in Izmir Between 1908 and 1933”. The periodical architecture was explained, and a catalog was made by photographs, documents and investigation. The façade design and ornamentations were analyzed.

In the fourth section, the examples that are in Izmir, were evaluated in terms of plan, façade and ornamentation then they were compared with the other cities’ examples.

The fifth and the last section is “Results and Recommendations”. The façades and ornamentation on the buildings were examined which were built in between 1908 and 1933 in İzmir.

Key Words: Late Ottoman early Republic, national architecture, ornamentation, façade, Izmir

1
GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Çok uluslu bir devlet olan Osmanlı'da, önceleri milli mimari üzerine düşünülmediği gibi bir çalışma da yapma ihtiyacı duyulmamıştır. Bu konuda yapılan ilk çalışma dini yapıların derlendiği Usul-i Mimari-i Osmani adlı eserdir. Sadece dini yapıları ele almış olsa bile bu konuda yapılmış ilk çalışma olarak değerlidir (Kuruyazıcı, Osmanlı'dan Cumhuriyete Bir Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu, 2008).

Sibel Bozdoğan, "Modernizm ve Ulusun İnşası" adlı kitabında bu dönemi "Osmanlı canlandırmacılığı" olarak tanımlar. Bu dönemde esas amacın Osmanlı mimarisindeki kubbeler, payandalarla desteklenmiş geniş çatı saçakları, çini panolar, penci kemerler ile betonarme, çelik sistemli yeni inşaat tekniklerinde bir sentez oluşturmak olduğunu savunur (Bozdoğan, 2008). Behçet Ünsal ise Vedad Bey'in bu dönemdeki mimari anlayışını "Mimarlığımız 1923-1950" kitabında "Siz iyi bir proje yapmaya bakın, iyi bir proje nereye olsa uyar" sözleriyle anlatmıştır (Ünsal, 1973). Seyfi Başkan da "Türk Modernleşmesi ve Erken Cumhuriyet Döneminin Milli Mimarlığı" kitabında dönemi anlatmıştır.

1908 ile 1933 yılları arasında yapılmış olan yapılarla ilgili belgeler, planlar ve yazışmalar İzmir'deki 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu arşivinde bulunmaktadır. Ayrıca Vakıflar Bankası, Teb Bankası, Garanti Bankası da kendi arşivlerini tutmakta ve geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş olan şubelerin planları ve teknik çizimleri için bu arşivlerden faydalanılabilmektedir.

İstanbul'daki geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemi mimarisine yön veren mimarlardan olan Vedat Tek'in mimarlık hayatını ve eserlerini anlatan, Afife Batur'un yazdığı "M.Vedat Tek Kimliğin izinde Bir Mimar" adlı kitabı önemli bir kaynak niteliğindedir. "İstanbul Mimarlık Rehberi" adlı kolektif eser ise İstanbul'da inşa edilen yapılar yapılarla ilgili bilgi vermesi ve geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemi yapılarında da söz etmesi bakımından değerlidir.

Ankara'daki yapılarla ilgili dönemin mimarlarının hayatlarını ele alan kitaplar mimari olarak da fazlaca bilgi vermektedir. Yıldırım Yavuz'un Mimar Kemaleddin'in hayatını ve eserlerini anlattığı "İmparatorluktan Cumhuriyet'e Mimar Kemalettin 1870-1927" kitabının yanı sıra Mimar Dergisi'nde yayınlanan yine Ankara'daki yapılar hakkında bilgi verdiği "Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Mimari Biçim Endişesi" adlı makalesi de dönemin mimarisi hakkında aydınlatıcı olmuştur.

İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra İzmir, Konya, Bursa gibi şehirlerde de örneklerine rastlanılabilen bu üslupla yapılmış binalarla ilgili ne yazık ki İstanbul ve Ankara'daki örnekleri kadar detaylı çalışma yapılmamıştır ancak İzmir'de inşa edilmiş yapıları farklı başlıklarda ele alan kaynaklar mevcuttur. Geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemine ait yapıları İnci Aslanoğlu, "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı (1923-1938)", Metin Sözen, "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı" ve "50 Yılın Türk Mimarisi" adlı kitaplarında ele almış ve İzmir'de bulunan bazı yapılara da yer vermişlerdir.

"İzmir Kent Ansiklopedisi" adıyla yayınlanan Buket Ocak, Ekrem Tükenmez ve Onur Eryeşil'in editörlüğünde kolektif bir şeklide hazırlanan serinin mimarlık cildinde İzmir'de inşa edilen yapılar işlevlerine göre sınıflandırılmış, banka ve borsa mimarisi, özel yönetim ve iş merkezi yapıları mimarisi, konut yapıları mimarisi ve eğitim yapıları mimarisi konularında 1908-1933 yılları arasında inşa edilmiş yapılar da ele alınmıştır.

Mimar Dergisi'nde Necmeddin Emre ve Ahmed Kemal'in kendi tasarladıkları yapıları anlattıkları yazılar bulunmaktadır. Neslihan Onat da "İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Yapıları" adlı bir makale kaleme almıştır. Dönemin konutlarıyla ilgili sınırlı sayıda kaynak bulunmaktadır. Şeniz Çıkış'ın "Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi İzmir Konutu: Yerellik ve Melezlik" ve Feyyaz Erpi'nin Mimarlık dergisinde yayınlanan "İzmir'de Levanten Mimarisi" başlıklı makaleleri bulunmaktadır. Hümeyra Birol Akkurt'un yazdığı "19. Yüzyıl Batılılaşma Kesitinde Bornova ve Buca Levanten Köşkleri Mekânsal İrdelenmesi" başlıklı doktora tezi ve İnci Kuyulu Ersoy'un "Karşıyaka Levanten Konutlarından Örnekler" adlı sempozyum bildirisi de İzmir'de 1908 ile 1933 yılları arasında inşa edilen konutlar hakkında bilgi vermektedir.

1.2 Tezin Amacı

Tezin amacı; Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e geçiş yıllarını kapsayan 1908-1933 yılları arasında inşa edilen yapılar üstünden mimari anlayışın incelenmesi ve tarih okuması yapılmasıdır. Devletin yönetim sisteminin değişmesi, farklı kavramların değer kazanıp ön plana çıkması mimariye de yansımıştır. Daha önce literatürde detaylı bir şekilde ele alınmamış olan İzmir'deki 1908-1933 yılları arasında inşa edilen, dönemin mimari anlayışı hakkında bilgi veren yapıların cephe biçimlenişleri ve bezemeleri ile ilgili tespitler yapılması, yapıların kataloglanması ve diğer illerdeki örneklerle karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu amaca yönelik olarak geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminin binalarıyla ilgili detaylı bir literatür taraması yapılmış, bulunan kaynaklar incelenmiş ve yerinde tespit çalışması yapılmıştır.

İzmir'de 25 adet farklı işlevlere hizmet eden, 1908-1933 yılları arasında inşa edilen yapı seçilerek, içinde yapının adı, adresi, ada/parsel numarası, mimarı, banisi, yapım yılı, tescil durumu, özgün kullanım ve mevcut kullanım durumları ile yapının tarihi, planı, cephe ve bezemeleri ile ilgili bilgilerin olduğu bir katalog oluşturulmuştur. Değerlendirme bölümünde katalogdan elde edilen verilerle cephe biçimlenişleri, cephe elemanları ve bezemeler, tablolar ve grafiklerle sonuca ulaştırılmıştır.

1.3 Hipotez

1908 ile 1933 yılları arasındaki Pantürkizm ve Panislamizm ile biçimlenen, kaynaklarda Birinci Ulusal Mimari, Milli Mimari Rönesansı vb. isimlerle anılan bu dönemdeki mimarlığın İzmir'de bulunan ve tez kapsamında tespit edilen sinemadan kütüphaneye, bankadan okula, konuttan iş hanına kadar işlevleri değişen 25 adet dönem yapısının tespiti yapılmıştır. Cephe biçimlenişleri ve cephe bezemeleri detaylı olarak incelenmiş ve sonuç bölümünde İzmir dışındaki dönem örnekleri ile cephe ve bezeme açısından karşılaştırılarak İzmir'de, özellikle konut yapılarında bezeme ve biçimleniş açısından diğer dönem örneklerinden bazı farklarla ayrıldıkları ortaya konmuştur. Tezin amacında belirtildiği gibi İzmir'deki 1908-1933 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul ve Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'daki dönem yapılarında görülen değişimlerin ortaya konması hedeflenmiştir. Tezin cevap aradığı soru, bu değişimlerin özellikle süsleme açısından İzmir'deki dönem yapılarına yansıyıp yansımadığıdır

2
1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDAKİ MİMARLIK

991 yılından beri İstanbul'da yaşayan ve 15. yüzyıldan beri İzmir'de yerleşik hayata geçen, İtalya, Fransa ve Almanya kökenli Levantenler de 1908-1933 yılları arasında mimarinin çeşitlenmesine katkıda bulunmuşlardır. Levanten, Fransızca doğu, doğulu anlamına gelen kelimeden türetilmiş ve doğuda yaşayan Hristiyan halkı tanımlamak için kullanılmıştır. Levanten ailelerin yine Levanten mimarlara yaptırdıkları Avrupa mimarisinden izler taşıyan konutları ise Levanten mimarisi olarak adlandırılmıştır. Genellikle çok katlı, giriş sahanlıklı, alınlıkta sahibinin üyesi olduğu aileyi ya da grubu temsil eden arma veya sembolle bezeme yapılan, sıva kaplı, "C" ve "S" kıvrımlı süslemeli konut yapıları inşa edilmiştir.

Milli mimarlık olarak da anılan dönem ve mimarlıkla ilgili kavramlar, ilk olarak Osmanlı Devleti'nin 1873 yılında Viyana Sergisi'ne davet edilmesiyle üstünde düşünülmeye başlanmış bir konu olmuştur. Daha önceleri mimari bu bağlamda değerlendirilmediği gibi sahip olunan bilgiler de yabancı yazarların yüzeysel olarak bahsettiği taraflı yazılardan elde edilmiş bilgilerden ibarettir. Kimi kaynak Osmanlı mimarisinin Bizans'ın bir taklidi olduğunu, kimi ise Bizans'ın ancak tamamlayıcısı olduğunu söylerken Türk mimarlar tarafından da ortak bir görüş altında tanımlanmamıştır. Arif Hikmet Koyunoğlu, Türk mimarisi, Türk mimarlar tarafından yapılan eserlerdir dese de Behçet Ünsal, Bedrettin Hamdi ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu da millinin mahalli olduğunu, yapandan çok yapılan yerin fiziki, iklimsel ve jeolojik özelliklerinin milli mimari tanımında etkili olduğunu savunmuş, her ulusun coğrafi şartlarına göre sanatını şekillendirdiği görüşünü benimsemiştir.

1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanından sonra ekonomik, kültürel ve toplumsal alanlardaki değişimler mimaride de etkili olmuş, Ziya Gökalp'in başlıca savunucusu olduğu Türkçülük akımı mimaride de yeni bir üsluba öncülük etmiştir. 1908'den başlayıp Cumhuriyet'in ilanından sonra 1930'lara kadar devam eden bu üslup ilk defa 1970'lerde Metin Sözen, İnci Aslanoğlu, Yıldırım Yavuz gibi mimarlık tarihçileri tarafından tarih yazınına geçmiştir. Bu üslup geçmişte Milli Mimari, Milli Mimari

Rönesansı, Milli Mimari Üslubu, Neo-Klasik gibi farklı şekillerde tanımlanmış olsa da günümüzde "Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisi" olarak anılmaktadır.

Endüstri devrimi sonrasında, özellikle mimarlar tarafından tercih edilen historisizm/tarihselcilik içinde yer alan eski üslupların yeniden yorumlandığı, Neolar ile eklektik ve oryantalist üslupların bütün dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde tercih edildiği söylenebilir. Bu üsluplar, 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'ya eğitime giden, daha sonra Osmanlı'da Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet dönemi mimarisine de öncülük edecek Mimar Vedad ve Kemaleddin beylere millileşme arayışında yol gösterici olmuştur. Fakat seçmeci mimari anlayışı, yapılardaki işlev veya biçimden ziyade cephelerle sınırlı kalmıştır. Behçet Ünsal'ın sözlerine göre;

> "...planda Türklüğün ne olduğu belirlenmemişti. Mongeri, planları değil de evvela fasadları görelim derdi. Zira mimari fasad sanatçılığı olarak yorumlanıyordu, vaziyet planı ise pek aranmazdı. Vedad bey, siz iyi bir proje yapmaya bakın iyi bir proje nereye olsa uyar, demişti" (Ünsal, 1973).

Seçmeci mimarinin Osmanlı'daki uygulayıcılarından olan dönemin yabancı mimarları Jasmund ve Vallaury'nin batı seçmeciliğiyle tasarlayıp İslam ve Osmanlı mimarilerinin bazı elemanlarını ekledikleri yapılarından farklı olarak Mimar Vedad ve Kemaleddin beyler çoğunlukla Selçuklu ve Klasik Osmanlı dönemi mimari elemanlarını vurguladıkları eserler tasarlamışlardır. Sivil mimari yapılardan olan okul, postane, otel, tren garı ya da banka binaları gibi yapılar kütlesel ve cephe biçimlenişi olarak ayırt edici özellikler olmadan tasarlanmışlardır. Klasik Osmanlı döneminde görülen yapı ve süsleme elemanları millilik hissi verdiği düşüncesiyle kullanılmıştır. Cepheler incelendiğinde, dini yapılarda kullanılan motifler, yalancı kubbeler, işlevsiz dekoratif ögelerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Selçuklu ve Klasik Osmanlı dönemlerinde dini mimaride uygulanmış olan farklı kemer biçimleri, mermer sütunlar, çini panolar bu dönemde sivil mimaride uygulanmıştır.

> "Mermer sütunların, çoğu kez baklavalı veya mukarnaslı sütun başlıklarıyla değerlendirilmesi, Klasik Osmanlı, Mimar Sinan dönemi yapılarındaki mimarlık ögeleriyle büyük bir ilişki içindedir" (Sözen, 1984).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında mimarların neredeyse tamamı bu üslupta eserler vermişlerdir. Bunun başlıca sebepleri, dönemin mimarlarının aldıkları eğitim ve "millilik" arayışında olan devletin bu üslubu teşvik etmesidir. Kısa sürede değer

kazanan Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet dönemi mimarisi aynı hızla da değer kaybetmiştir. Yapılan kamu binaları günümüze kadar ulaşabilmiş olsa da konut yapılarının büyük çoğunluğu yıkılmıştır.

Mimar Vedad, Mimar Kemaleddin ve Giulio Mongeri üslubun öncüleri olduğu için ön plana çıksalar da araştırmalar sonucunda bu üslubun uygulayıcısı olan birçok farklı isme de ulaşılmıştır. Metin Sözen kitabında bu isimleri şöyle açıklar;

> "Bugüne kadar saptayabildiğimiz adların bir bölümü şunlardır: Ahmet Burhanettin Tamcı, Arif Hikmet Koyunoğlu, Ahmet Kemaleddin, Alaettin Özaktaş, Ali Talat, Aram Hanciyan, Cemil, Denari, Ekrem Hakkı Ayverdi, Falih Ülkü, Galip, Hafi, İbrahim Beykozlu, İrfan, J. D'Armi, Kavafyan, Kiryakidis, Küçük Kemal, Kemal Altan, Leon Güreğyan, M.D. Çurvidas, Mehmet Fesçi, Mesut Özok, Mehmet Nihat Nigizberk, Mukbil Kemal, Muzaffer, Nafilyan, Necmeddin Emre, Nesim Sisa, Nuri Nafiz, Pappa, Peçilas, Rafael Rus, ¸Sefik, Tahsin Sermed, Tanaş Yamas, Taşcıyan, Terziyan, U. Ferrari, Yahya Ahmet, Vangel, Yorgiadis, Ziya, Zühtü Başar" (Sözen, 1984).

Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet döneminde yapılan binalar betonarme karkas ya da yığma olarak inşa edilmiştir. Çatılar kiremitle kapatılmış, genellikle ahşap makaslarla geçilmiştir. Çoğunlukla üç katlı tasarlanan bu binalar bodrum kat ve zemin üstü iki kat olarak inşa edilmiştir. Zemin katta moloz taş, üst katta tuğla kullanılmıştır. "Özellikle ön cephede kaba taş sıralar yapıların bodrum katlarının yüzey kaplamasını oluştururlar. Bu Rönesans'ta yapı subasmanına uygulanan rustik kaplama geleneğinin yansımasıdır" (Aslanoğlu, 2010).

Cumhuriyet'in ilanından sonraki ikinci 10 yıllık dönemde mimari cephe biçimlenişlerinde bir kere daha farklılaşma başlamıştır. Daha önceleri ön plana çıkan kubbe, penci kemer, yüksek giriş, kule gibi yapısal uygulamalar ve cephelere yerleştirilen çörten, çini bezeme, gülbezek/rozet, konsol gibi süsleme elemanları terk edilmiştir. Cephelerde sadeleşmeye gidilmiş, yataylığın cephelerde pencere açıklıklarıyla daha da vurgulandığı, kütlenin ön plana çıkarıldığı modüler yapılar inşa edilmiştir.

2.1 Dönemin Mimarları

2.1.1 Ahmed Kemaleddin Bey

Şekil 2.1 Ahmed Kemaleddin Bey (İlhan- Güngör Mimaroğlu Arşivi)

Mimar Ahmed Kemaleddin (Şekil 2.1), 1870 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ortaöğrenimini lisede tamamladıktan sonra İstanbul'da eğitimine devam etmiş, Hendese-i Mülkiye'den 1891 yılında mezun olmuştur. Aynı sene Prof. August Jasmund'un asistanı olarak çalışmaya başlamıştır. Dört sene devam ettiği görevinin yanı sıra kendi mimarlık bürosunu açarak mimari tasarımlar da yapmıştır. 1895'te mimarlık eğitimi alması için devlet bursuyla gönderildiği Berlin'deki Charlottenburg Technische Hochschule'den 1897'de mezun olmuştur. İki sene daha Berlin'de mimar olarak çalıştıktan sonra İstanbul'a geri dönmüş ve 1900'de Hendese-i Mülkiye'de tekrar çalışmaya başlamıştır. Almanca bilen Kemaleddin Bey, 1909'da Evkaf Nezareti İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi müdürü olmuş, kendisine verilen yetkilerle hem eski Osmanlı yapılarının onarımını hem de "milli mimari" özelliklerini taşıyan yeni yapıların tasarımını üstlenmiştir. 1914 yılında ek olarak İstanbul Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müşavirliği'ne atanan Kemaleddin Bey, ayrıca Hendese-i Mülkiye'de ve Kondüktör Mektebi Âlisi'nde dersler vermeye devam etmiştir (Sözen, 1984). 1919'da Nezaret'teki görevine son verilmiştir. Bebek Camii, Harikzedegân Evleri, Birinci Vakıf Han, Dördüncü Vakıf Han gibi önemli eserlere imza atmıştır. İşgal altındaki Kudüs'e Mescid-i Aksa'nın onarımı için müftü tarafından davet edilmiş, yaptığı başarılı onarım çalışmalarından sonra İngiliz

Kraliyet Mimarlar Akademisi'ne şeref üyesi olarak seçilmiştir (Yavuz, 2009). Cumhuriyet'in ilanından sonra, 1925'te Ankara Palas'ın tamamlanması için Ankara'ya çağrılmıştır. 1927'de Ankara Palas'ın şantiyesindeki odasında vefat etmiştir.

2.1.2 Mehmed Vedad Tek

Şekil 2.2 Mehmed Vedad (Tek Aile Arşivi)

Mimar Mehmet Vedad (Şekil 2.2) 1873 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ortaokulu ve liseyi Fransa'da Ecole Monge'da okuyan Vedad Bey, bir süre mühendislik ve resim eğitimleri aldıktan sonra Ecole National des Beaux-Art'ın düzenlediği giriş sınavına katılmış ve kazanan 9 kişi arasına girmiştir (Batur, 2003). Ayrıca okula kayıt yaptırma hakkı kazanan ilk Türk'tür. 1894-1898 yılları arasında aldığı mimarlık eğitiminden sonra İstanbul'a dönen Vedad Bey, serbest mimarlık bürosu açan ilk Türk mimardır (Sıkıçakar, 1991). 1899'da Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi'nde sanat tarihi hocalığına başlayan Vedad Bey kısa bir süre sonra Şehremaneti Hey'et-i Fenniye mimarlığına atanmıştır. 1903 yılında Posta Telgraf Nezareti mimarlığına atanmış, Birinci Dünya Savaşı sırasında ise Harbiye Nezareti Başmimarlığı'nda çalışmış, aynı zamanda hem Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi'nde hem de Mühendis Mektebi Âlisi'nde dersler vermiştir. Fransızca bilen Vedad, uygulayıcısı ve savunucusu olduğu ulusal mimarlık bilincine sahip öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemiştir. Mimar Vedad, Posta Telgraf Nezareti Binası, Defter-i Hakani Binası, Moda İskelesi Binası gibi önemli kamu yapılarının yanı sıra Cemil Topuzlu Köşkü,

Halit Ziya Köşkü, Vedad Tek Evi gibi konut yapıları da tasarlamıştır. Vedad Tek, 1942 yılında hayatını kaybetmiştir.

2.1.3 Roberto Giulio Mongeri

Şekil 2.3 Roberto Giulio Mongeri (Türk Mimarisinde İtalyan İmzası, 2016)

Roberto Giulio Mongeri (Şekil 2.3), 1873 yılında İstanbul'da doğmuştur. 9 yaşında babasını kaybedince ailesiyle birlikte Milano'ya gitmiş, burada eğitimine devam etmiştir. 1891'de yanında kaldığı amcası Giuseppe Mongeri'nin de eğitmenlerinden olduğu Accademia di Belle Arti di Brera'da eğitim almaya başlamıştır. 1896 yılında mimarlık diploması alarak mezun olmuştur. 1898'de İstanbul'a dönen Mongeri büro açarak serbest mimarlık yapmaya başlamış, 1907'de ise İtalyan Büyükelçiliği'ne mimar olarak atanmıştır. 1909'da Sanayi-i Nefise Mektebi'nde eğitim vermiştir. 1911 yılında "Osmanlı Bankası" mimarlığına atanmasıyla birlikte birçok şehirde banka yapıları tasarlamıştır. Bunun yanı sıra Saint Antoine Kilisesi, Taksim Anıtı gibi anıt yapılar ve Bulgur Palas, Mongeri Evi, Çelik Palas, Karaköy Palas gibi konut yapılarına da imza atmıştır. 1951 yılında Venedik'te hayatını kaybetmiştir.

2.1.4 Mimar Muzaffer Bey

Şekil 2.4 Mimar Muzaffer Bey (Mimar Muzaffer Bey Fotoğraf Galerisi)

1881 yılında İstanbul'da doğan Muzaffer Bey (Şekil 2.4), ilk ve orta eğitimini de bu şehirde tamamlamıştır. Bir süre Mühendishane-i Berri Hümayun ve Hendese-i Mülkiye'de eğitim aldıktan sonra okulu bırakmak zorunda kalmıştır (Ertuğrul, 2007). Okuldaki hocaları tarafından Mimar Vedad'ın yanında çalışması sağlanmış, Hendese-i Mülkiye'de mimari öğretmen yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Sirkeci'deki postane binası ve Hobyar Mescidi projelerinde Vedad Bey ile beraber çalışmıştır. Önce Posta Telgraf Müdüriyeti Umumiye Memurluğu'nda göreve başlamış, sora Posta ve Telgraf Nezareti Mimarlığı'na getirilmiştir. 1909 yılında "31 Mart Olayı" şehitleri için düzenlenen yarışmayı Abide-i Hürriyet Anıtı tasarımı ile kazanmıştır. 1914 yılında dönemin Konya valisi tarafından şehre çağrılmış ve Konya'da Vilayet Başmimarı olarak çalışmaya başlamıştır. Darül Muallimin Binası, Darül Muallimat Binası gibi önemli yapılara imza atmıştır. Sağlık sorunları nedeniyle başladığı projelerin bir kısmını yürütmesi için öğrencisi Falih Ülkü'ye devreden Mimar Muzaffer Bey, 1920'de hayatını kaybetmiştir.

2.1.5 Tahsin Sermed

Şekil 2.5 Mimar Tahsin Sermed (İzmir Milli Kütüphane)

Tahsin Sermed (Şekil 2.5), hicri 1305(miladi 1887/1888) yılında Bolu'da doğmuş, daha sonra eğitim almak için İstanbul'a gelmiştir (Gürlek, 2012). Lise eğitiminin ardından Sanayi-i Nefise Mektebi'nde eğitim almış, 28 Mart 1914'e yüksek mimar unvanı ile mezun olmuştur. İlk olarak İzmir'de kolorduda sivil mimar görevinde bulunmuştur. Geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminde İzmir'de Elhamra Sineması, Milli Kütüphane, Borsa Sarayı, Aslanlı Köşk, Bursa'da Tayyare Sineması, Manisa'da Tımarhane gibi önemli yapılara imza atmıştır. Tahsin Sermed, 1969 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

2.1.6 Arif Hikmet Koyunoğlu

Arif Hikmet (Şekil 2.6), 1889 yılında İstanbul'da doğmuştur (Koyunoğlu, 1977). Vefa Lisesi'nde eğitim aldıktan sonra 1908 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde öğrenim görmeye başlamıştır. Balkan Savaşı sırasında Atina'da rölöve çalışması yaparken gönüllü olarak İşkodra'ya gitmiş, bir süre hakkında çıkarılan cezalardan kaçan Arif Hikmet, 1914'te İstanbul'a geri gelerek son sınavını vermiş ve mezun olmuştur.

Şekil 2.6 Arif Hikmet Koyunoğlu (Kuruyazıcı, 2008)

Eğitimi sırasında hocalarından biri olan Giulio Mongeri'nin çağrısıyla, Saint Antoine Kilise'nin inşaatında çalışmıştır. 1921 yılında Ankara'ya gitmiş, Mimar Kemaleddin'in Evkaf Nezareti için yaptığı tasarımlarda, İzmir'de adını duyuran Mimar Necmettin Emre'ye de görevler vermiş, birlikte çalışmışlardır. Ankara'da ısrarla memur olması teklif edilse de serbest çalışmayı tercih etmiştir (Koyunoğlu, 1977). Ankara Arkeoloji Müzesi (Etnografya Müzesi), Türk Ocağı Binası, dönemin Millî Eğitim Bakanlığı Binası gibi kamu yapılarının yanında konutlar da inşa etmiştir. 1982 yılında hayatını kaybetmiştir.

2.1.7 Necmeddin Emre

İzmir'de önemli eserler veren bir diğer mimar, Necmeddin Emre (Şekil 2.7), 1891 yılında doğmuştur. Dönemin diğer mimarları gibi Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık eğitimi almış, 1913 yılında mezun olmuştur. 1923'te İzmir İmar ve İskân Müdürlüğü'nde görev yapmaya başlamıştır. Hayatı boyunca Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, Ankara Vakıflar Mimarlığı, İmâr Vekâleti, İzmir Şubesi İmâr Şefliği, İzmir Belediye Fen Müdürlüğü, Vilâyet Başmimarlığı gibi farklı görevlerde yer almıştır (Dokgöz, Selçuk, & Akgül, 2019).

Şekil 2.7 Necmeddin Emre (Türk Yüksek Mimarlar Birliği, 1940)

Ankara Vakıf Evleri'nin inşası sırasında Mimar Kemaleddin'in yanında müteahhit olarak çalışmıştır. Türk Ocağı ve Mimar Kemaleddin caddesi üzerinde tasarladığı İşhanları binalarında dönemin farklılaşan mimarisini okumak mümkündür. Bunun yanı sıra tasarlamış olduğu Hasan Nuri Bey Apartmanı, Prof. Rahmi Bey Evi gibi konut yapıları ve Gazi Ortaokulu kübik mimariye örnek gösterilebilir. Necmeddin Emre, 17 Mart 1961'de vefat etmiştir.

2.2 İstanbul'daki Örnekler

1908 ile 1933 yılları arasında Levantenlerin yaptırmış olduğu konut yapıları ve Mimar Kemaleddin ve Vedad beylerin öncüsü olduğu mimari akımın etkisiyle tasarlanmış yapıların yanında modern mimariden örnekler de inşa edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında değişmeye başlayan mimari, ilk olarak devletin başkenti olan İstanbul'da uygulanmış, birçok eser inşa edilmiştir. Bu konuda dönemin öncülerinden olan Mimar Kemaleddin ve Vedad beylerin bulundukları konumlar oldukça etkili olmuştur.

Şekil 2.8 Sabuncakis Köşkü (Akıncı)

Sabuncakis Köşkü, 1904 yılında 3 katlı bir konut olarak inşa edilmiştir (Şekil 2.8). Korint başlıklı sütunlara taşıtılan giriş sahanlığında dişli ve geometrik motiflerle oluşturulmuş kompozisyonlu bir silme kullanılmıştır. Üçgen alınlığın ortasına yapının sahiplerinin mason olduğunu gösteren mavi göz bezemesi yapılmış, dişli ve geometrik motifli silme alınlıkta da tekrar edilmiştir. Alınlığın köşelerine akroterler yerleştirilmiştir. Tepesine ise üzerinde bir kadın, bir erkek, arı, kovan ve akasya ağaçlarının oluşturduğu bir kompozisyon olan kabartma yerleştirilmiştir. Yapıya giriş, cadde kotu olan birinci kattan yapılmaktadır. Birinci katta pencereler düz atkılı tasarlanmış ve pencere üstlerine basık yarım daire alınlıklar yerleştirilmiştir. Salonun tavanı sekizgen şekilde yükseltilmiş, piramidal çatı ile örtülmüş ve üzerine dekoratif kubbe yerleştirilmiştir. Bodrum kattaki pencereler üst kattan farklı olarak basık kemerli tasarlanmıştır.

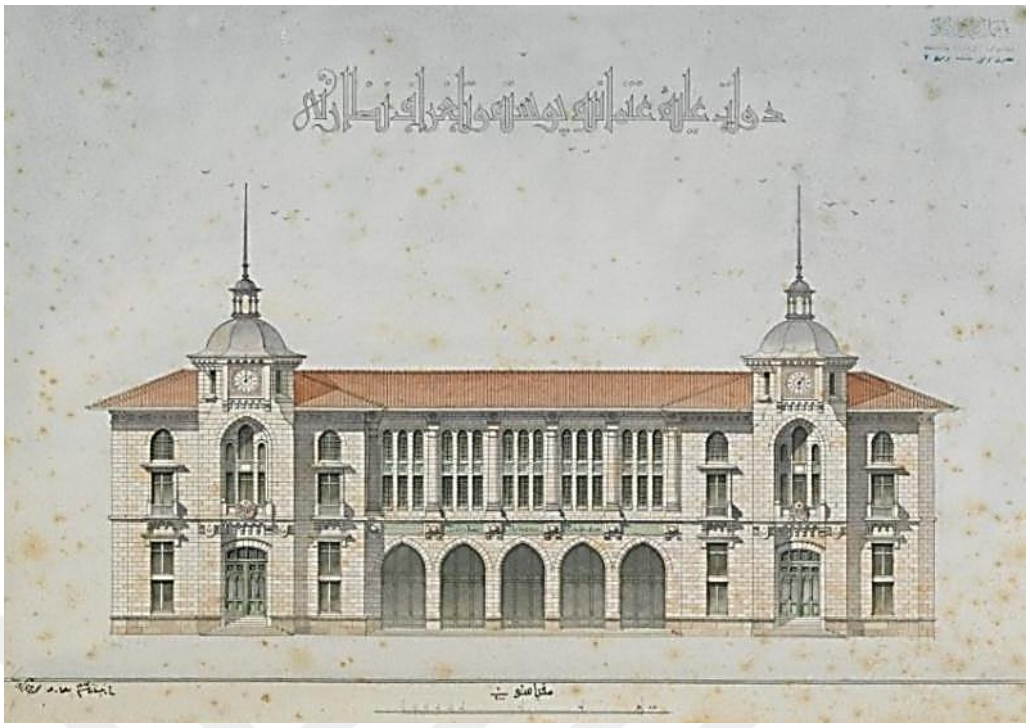

Şekil 2.9 Devlet-i Aliyye Osmanlı Posta ve Telgraf Nezareti (YıldızArşivi)

Posta ve telgraf hizmetleri amacıyla kullanılan yapıların yeterli gelmemesi ve haberleşmenin o dönemin önemli güç göstergelerinden biri olmasından dolayı Sultan Abdülhamid'in emriyle yeni bir bina yapılması istenmiştir. İlk defa posta ve telgraf hizmeti tek bir yapıda birleştirilmiş ve tasarlanan yapının da gösterişli bir prestij yapısı olması amaçlanmıştır (Posta ve Telgraf Nezareti İradeleri, 1902) (Şekil 2.9). 1903 yılında, dönemin Posta Telgraf Nezareti mimarı Vedad Bey (Journal de Moniteur Oriental, 1903) tarafından tasarlanan Sirkeci'deki postane binası 1909'da tamamlanmıştır (Ahunbay, ve diğerleri, 2015). "Türk" milli mimarlığının örneklerinden biri olan bu bina, ilk olmasından dolayı noksanlıkları ve değerleri bir arada bulundurmaktadır (Holod, Evin, & Özkan, 1984). Büyük Postane, Merkez Postane gibi farklı adlarla tanımlansa da yapının adı resmî belgelerde Posta ve Telgraf Nezareti Bina-yı Cedidi olarak geçmektedir.

90m x 40m taban alanına sahip olan yapı zemin kat ve bodrum kat ile beraber beş katlı olarak tasarlanmıştır. Yapıya ana giriş kuzey cephesinden, orta aksta bulunan kapıdan yapılmaktadır. Ayrıca bu cephede iki uçta, biri Sultan, diğeri Posta Telgraf Nazır'ına olmak üzere kule çıkmaları yapılmış, zemin katta bu çıkmalardan girişler verilmiştir (Batur, 2003).

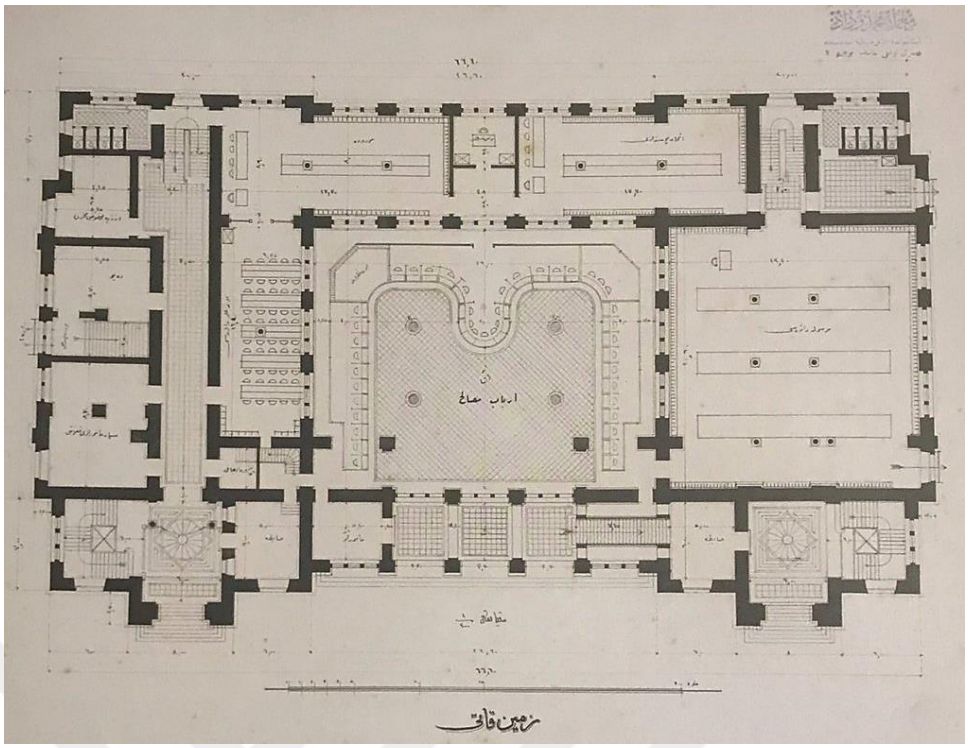

Şekil 2.10 Zemin kat planı, Büyük Postane (YıldızArşivi)

Zemin katta (Şekil 2.10), merkezde yüksek tavanlı, vitray cam örtülü, büyükçe bir hol, holü dört tarafında çevreleyen sirkülasyon koridoru ve bu koridordan erişim sağlanan posta idaresine ve teknik servise ait odalar bulunmaktaydı. Üst katlarda galeri boşluğunu çevreleyen koridorlar ve nezarete ait yönetim birimleri vardı. Günümüzde büyük hol ve etrafındaki ofislerin bir kısmı Sirkeci Postanesi, birinci kat Telgraf Müdürlüğü, ikinci ve üçüncü kat ise Posta Telgraf Teşkilatı İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır (Kerimoğlu, 2018).

Yapının giriş cephesi olan kuzey cephesi en çok bezemenin gözlendiği cephedir. Simetrik olarak tasarlanan cephede, ortadaki, almaşık ayaklı beş penci kemerin üç tanesi giriş için boş bırakılmış, kenarlarda kalanlar ise pencere boşluğu olarak kullanılmıştır. Kemerlerin alınlıklarına, yıldız motifli çini panolar yerleştirilmiş, ortadakine ayrıca "Posta ve Telgraf Nezareti" yazısı eklenmiştir (Şekil 2.11). Sütunların köşelerine mukarnas başlıklı sütunçeler yerleştirilmiştir. Dev sütun düzenindeki iki kat yükseklikli mukarnas başlıklı, kaideli mermer sütunlar, dişli kornişlerin altındaki bezemeli konsollarla desteklenmiştir (Şekil 2.11). Üçüncü katta düz, dördüncü katta ise basık penci kemerli üçlü pencere düzeni uygulanmıştır. Dördüncü katta pencere parapetlerine ve köşeliklere çini panolar yerleştirilmiştir.

Şekil 2.11 Kule, konsol ve çini pano detayı (Emiroğlu)

Kulelerin bulunduğu uçlarda birinci ve ikinci katta düz kemerli pencere açıklıkları yapılmış, orta aksa iki kat yüksekliğinde basık kemerli bir kapı yerleştirilmiştir. Üçüncü katta yapılan balkon çıkmaları bezemeli konsollarla desteklenmiş, konsolların araları dekoratif nişler ve dişli kornişlerle süslenmiştir. Parapet duvarlarda sekiz kollu yıldız bezemeleri bulunmaktadır. Giriş aksının üstündeki üçlü olarak tasarlanmış üçüncü ve dördüncü kat pencereleri penci kemer içine alınmış, dördüncü katta ortadaki pencere yükseltilerek vurgulanmıştır. Pencerelerin alınlıkları çini bezemelerle süslenmiştir. Ayrıca dördüncü katta kule çıkmasının yanındaki pencerelerin kenarlarına dikdörtgen çini panolar yerleştirilmiştir. Çatı saçağı payandalarla desteklenmiş, payandaların aralarına geometrik motifler eklenmiştir. Kule çıkmaları çatıya doğru kırılarak yumuşatılmış, saçak üstüne oluşan yeni yüzeylerle yükseltilmiştir. Kuleler, dilimli kubbelerle örtülmüştür. Ön cephede kubbe eteği bir kemerle yükseltilerek Osmanlı Devleti arması yerleştirilmiştir (Şekil 2.11). Köşelerde kalan yüzeylere ise sekiz kollu yıldız açıklıklı dekoratif pencereler tasarlanmıştır.

Şekil 2.12 Birinci Vakıf Han (Yavuz, 1971)

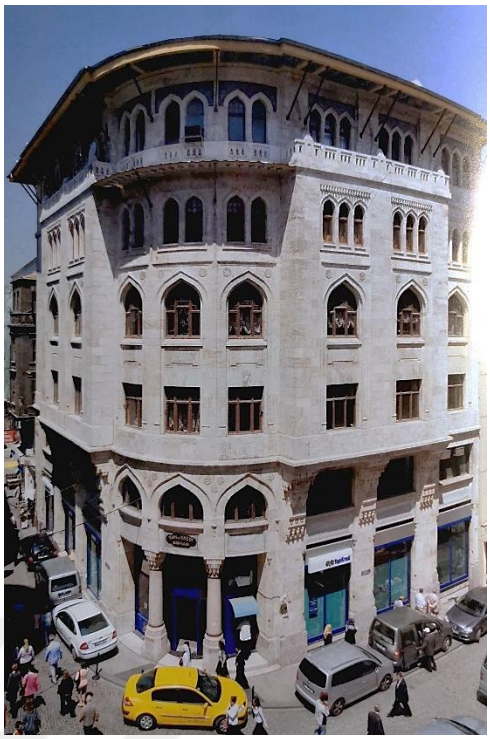

Şekil 2.13 Birinci Vakıf Han (Emden, 2007)

İstanbul'da geç Osmanlı erken cumhuriyet döneminde öne çıkan yapılardan olan Birinci Vakıf Hanı, Mimar Kemaleddin tarafından tasarlanmıştır. Yapım tarihi tam olarak bilinmese de özgün planlarına göre tasarımı 1911 yılında yapılan yapının, elde edilen diğer belgelere göre 1917 yılında hala yapımının devam ettiği anlaşılmakta ve inşasının en erken 1918 yılında bittiği tahmin edilmektedir (Yavuz, 2009). Şeyhülislam Hayri Efendi ve Vakıf Hanı caddelerinin kesiştiği noktada bulunan yapının köşesi kırılarak yumuşatılmış, tek bir mekân olarak tasarlanan zemin kattaki dükkâna giriş bu yüzeyden verilmiştir. Ana giriş yapının bir diğer cephesinin bulunduğu Rahvancılar sokağından yapılmaktadır. Bodrum katla birlikte yedi kat olarak tasarlanan yapı yığma taş sistemle inşa edilmiştir (Şekil 2.11) (Yavuz, 2009).

Zemin katta ayrı girişi bulunan tek bir mekân bulunmaktadır (Şekil 2.12). Diğer katlarda ise merdiven boşluğunu çevreleyen koridordan erişim sağlanan, cephelere dizilmiş onar adet büro ve ikişer adet tuvalet vardır.

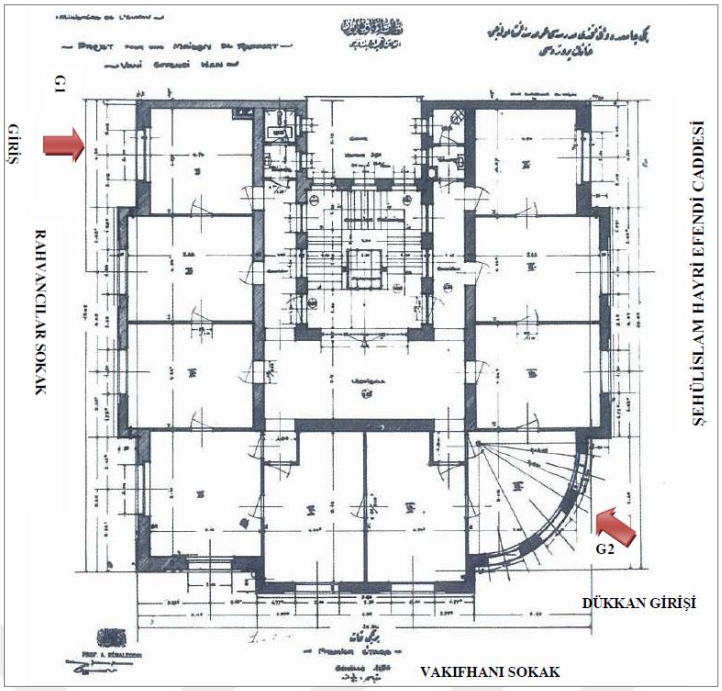

Şekil 2.14 Zemin kat planı (Erol, 2013)

Kat planları (Şekil 2.14) aynı olmasına rağmen dış cephe biçimlenişinde farklılaşma yapılmıştır. Cepheler yatayda taş kuşaklarla zemin ve birinci kat, ara katlar ve en üst olmak üzere üçe bölünmüştür. Zemin katta düz kemerli açıklıklar kullanılmıştır. Köşe yüzeyde tasarlanan açıklık mermer kaideli, stalaktitli başlıklı sütunlara taşıtılmıştır. Cephe kenarlarına sütunçeler eklenmiştir. Birinci katta köşe yüzeyde penci kemerli pencere açıklıkları yapılmış, köşelikler kenarlarda bir ortalarda üç adet olmak üzere gülbezek/rozetlerle bezenmiştir. Birinci katta cephelerde ve ikinci katta tüm yüzeylerde düz kemerli pencereler kullanılmıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü katlarda iki pencere aksı boyunca cephelerde cumba çıkmaları yapılmıştır. Bu cumbalar bir kat boyu yüksekliğinde stalaktitli konsollarla desteklenmiştir. Üçüncü katta pencere açıklıklar penci kemerlerle geçilmiş, kemer araları gülbezek/rozetlerle süslenmiştir (Şekil 2.15). Dördüncü katta da penci kemerler kullanılmış fakat farklı olarak tekli değil, cephelerde üçlü, köşe yüzeyde ikili pencereler yerleştirilmiştir. Alınlıklar stalaktitlerle bezenmiştir. En üst katta cumba çıkmaları balkona dönüşmüştür. Beşinci katta pencere biçimlenişi dördüncü katı tekrar eder şekildedir. Kemer köşelikleri çini panolarla süslenmiştir. Çatı kiremitle kaplanmış, geniş saçakları demir payandalarla desteklenmiştir.

Şekil 2.15 Gülbezek/rozet ve konsol detayı (Erol, 2013)

2.3 Ankara'daki Örnekler

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ve Ankara'nın başkent seçilmesinden dolayı şehirde hem idari bina hem de konut ihtiyacı ortaya çıkmış, hızlı bir yapılanma sürecine girilmiştir. Tezde ele alınan dönemde Ankara'da yapılan yapıların tamamı erken cumhuriyet döneminde inşa edilmiştir. Bu dönemde Ankara'da Mimar Kemaleddin, Giulio Mongeri, Arif Hikmet Koyunoğlu etkili oluşmuştur. Meclis binası, banka, okul ve bakanlık binalarının yanı sıra çok sayıda konut yapısı ve otel de tasarlanıp uygulanmıştır.

Ankara'da öne çıkan yapılardan olan Ankara Vakıf Oteli (Ankara Palas), 1924 yılında bodrum katla beraber üç katlı olarak betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir (Şekil 2.16). Önce Vedad Bey tarafından Sıhhiye Vekaleti (Sağlık Bakanlığı) için tasarlanan yapı daha sonra Vedad Bey'in işi bırakmasıyla Vakıflar İdaresi'ne devredilmiş, Mimar Kemaleddin tarafından tekrar tasarlanmış ve bu plana göre inşası bitirilmiştir (Yavuz, İmparatorluktan Cumhuriyet'e Mimar Kemalettin 1870-1927, 2009; Aslanoğlu, 2010). Mimar Kemaleddin, 1927 yılında temmuz ayında yapının şantiyesinde öldüğü bilgisine dayanarak yapının ancak sonbaharda açılmış olabileceği düşünülmektedir (Yavuz, 2009). İnci Aslanoğlu ise yapım yıllarını 1924-1928 olarak tarihlemektedir. Bir süre otel olarak hizmet verdikten sonra kapatılan yapı 1972'de onarılarak tekrar hizmete açıldıysa da üç sene sonra kapatılmıştır. Bir süre daha boş kalan yapı Dışişleri Bakanlığı Konuk Evi olarak kullanıldıktan sonra

Cumhurbaşkanlığı bünyesine geçmiştir. Şu anda kullanılmayan yapının müzeye dönüştürülmesi planlanmaktadır.

Şekil 2.16 Ankara Vakıf Oteli (Yavuz, 1974)

Toplam altmış adet konuk odası olan yapının zemin katında on altı adet konuk odası, yemek odası, dinlenme salonu, sigara alanının yanı sıra otel yönetimine ait müdür odası, muhasebe, danışma gibi idari mekanlar da bulunmaktaydı (Şekil 2.17). Tüm bu mekanlar çatıdan aydınlanan geniş bir balo salonunun çevresinde konumlanmaktaydı. Birinci katta, odalara galeri boşluğunu çevreleyen koridordan ulaşım sağlanmaktaydı. Ayrıca otel görevlileri için ayrılmış bir oda da bu katta mevcuttu. Bodrum katta ise çamaşırhane, mutfak, bilardo salonu ve sonradan eklenmiş bir gazino bulunmaktaydı (Yavuz, 1973).

Simetrik olarak tasarlanan yapının ön cephesinde köşeler dışarı taşırılarak ön plana çıkarılmış, yükseltilerek kule görünümü elde edilmiş ve kiremit kaplı kırma çatılarla örtülmüştür. Giriş kapısı aksı ise köşelerden biraz daha fazla dışarı taşırılmış ve yükseltilmiştir. Yüksek bir penci kemerle çerçevelenmiş olan aksta, köşeliklere bitkisel motifli çini bezemeler yapılmıştır. Üstünde rumi motifli kabartmalı bir tepelik bulunan kule görünümlü giriş, kurşun kaplı, içeriden okunmayan bir soğankubbe ile örtülmüştür. Tepeliğin altındaki silmelerde bitkisel kompozisyonlu bezemeler yer almaktadır.

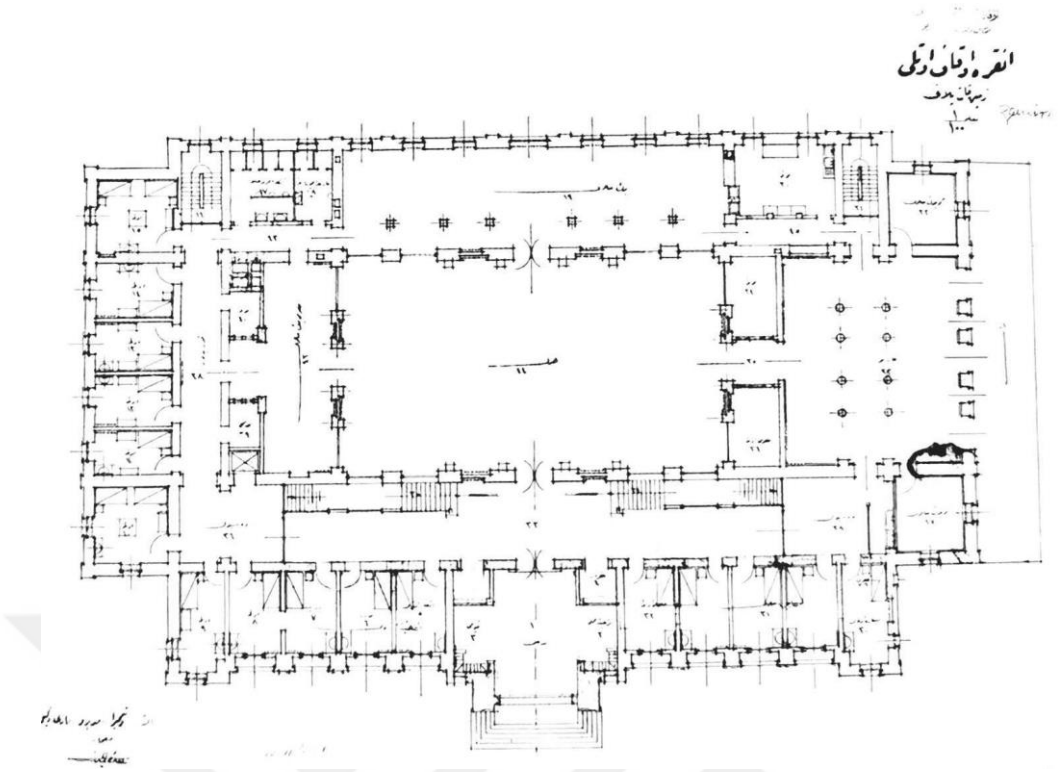

Şekil 2.17 Zemin kat planı, Ankara Vakıf Oteli (Yavuz, 1973)

Bodrum kat ve birinci katta düz kemerli, zemin katta ise penci kemerli pencere açıklıkları kullanılmıştır. Birinci kata yapılan balkon çıkmaları konsollarla desteklenmiştir. Parapet duvarlar ise sekiz kollu yıldız motifi ile süslenmiştir. Zemin kat pencerelerinde, köşe kulelerin ve giriş aksının birinci kat balkonlarında ise ortasında sekiz kollu yıldız olan birbiri içine geçmiş çember kompozisyonlu parapetler kullanılmıştır. Köşe kulelerde saçak altına penci kemerli niş motifli, tepeliğin altına ise mukarnaslı silme yapılmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra benimsenen ekonomi politikasının gereği olarak endüstri oluşturulmak istenmiş, desteklemek amacıyla da devlet tarafından çeşitli bankalar kurulmuştur. İş Bankası (Şekil 2.18), özel sektöre kredi vermek için tüccarların isteğiyle 1924 yılında devletin kurduğu "ilk milli" bankadır. Ankara şubesi için yapılan bina, İtalyan mimar Giulio Mongeri tarafından tasarlanmış ve 1929 yılında inşası tamamlanmıştır. Günümüzde müze olarak kullanılan yapı, "Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi" adını almıştır.

Şekil 2.18 Türkiye İş Bankası (İktisadi Bağımsızlık Müzesi, 2019)

Bodrum kat ve zemin kat ile beş katlı olarak tasarlanan yapı betonarme sistemle inşa edilmiştir. İki caddenin birleştiği köşede bulunan yapının köşesi, 1908-1933 yılları arasındaki dönemde sıkça karşılaşılan şekilde yuvarlatılarak yumuşatılmıştır. Yapıya ana giriş de bu köşede bulunan penci kemerli kapıdan verilmiştir ancak yan cephelerden de yapıya girmek mümkündü. Zemin katta, çatıdan aydınlatılan oval planlı avlunun devamında yine aynı formda bir salon bulunmaktadır (Şekil 2.19). Ayrıca çalışma alanı olarak kullanılmak üzere tasarlanmış odalar da mevcuttur. Dış cephede olduğu gibi planda da simetrik düzen uygulanmıştır.

Yapının dış cephesi yatayda okunabilen silmelerle zemin kat, ara katlar ve çatı katı olmak üzere üçe bölünmüştür. Zemin katta penci kemerli pencere açıklıkları kullanılmış, pencereler bitkisel motifli bordürlerle çevrelenmiş ve köşelikler de bitkisel motifli kabartmalarla bezenmiştir. Pencere parapetlerine ise bordür ve pencere açıklığı genişliğinde nişler yapılmıştır. Giriş kapısının kemeri mukarnas başlıklı sütunlara taşıtılmıştır. Kapının her iki yanında bulunan sundurmalarda

mukarnas, alınlıkta ise rumi ve palmetlerle oluşturulmuş bezeme kompozisyonu uygulanmıştır.

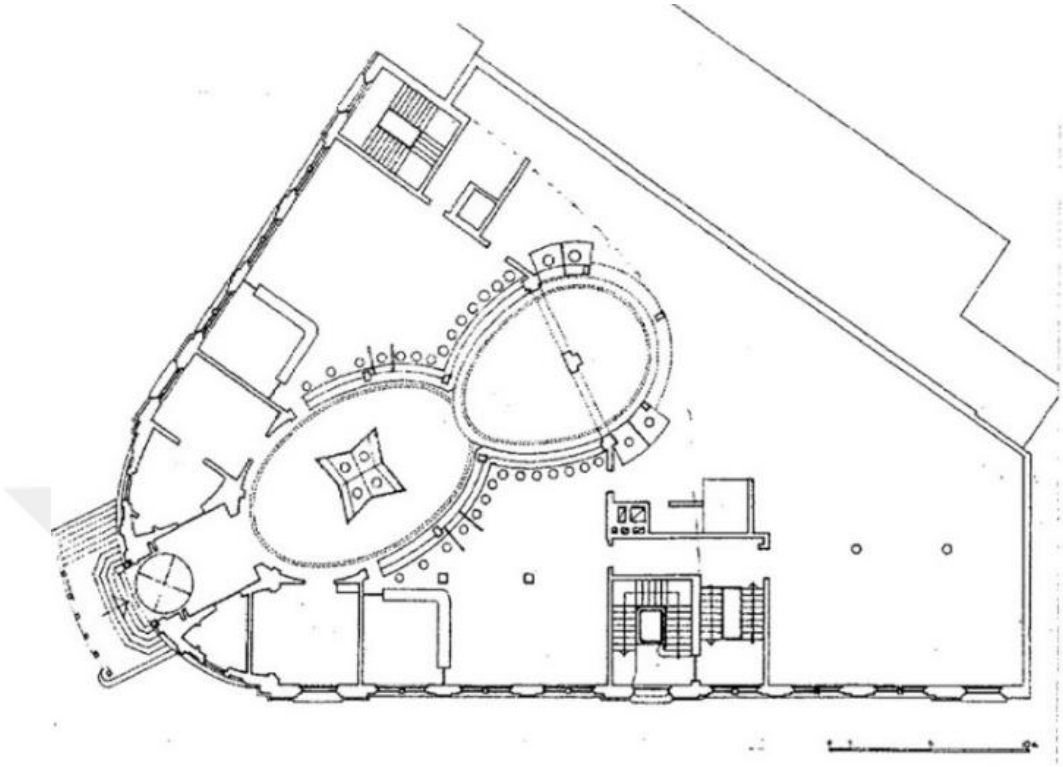

Şekil 2.19 İş Bankası Ankara şubesi zemin kat planı (Aslanoğlu, 2010)

Orta bölüm olarak da adlandırılabilecek olan ara katlar bölümünde birinci ve ikinci katlarda düz, üçüncü katta ise penci kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır ve düşeyde pencereler penci kemerli bir nişin içinde bulunmaktadır. Birinci katta, köşe yüzeyde hem düz hem de beş dilimli denebilecek kemerli açıklıklar yapılmış, kapı aksı üstünde üçlü pencere, yanlarda ise niş-pencere kombinasyonu çatıya kadar devam ettirilmiştir. Cephelerde ortadaki pencereler boyunca yapılan balkon çıkmaları dilimli konsollarla desteklenmiş, konsolların uç kısımlarına ise ortası dilimli kabara şeklinde yükseltilmiş, sekiz yapraklı çiçek ve etrafı palmet ve rumilerle süslenmiş, kare panolar yerleştirilmiştir. Parapetlerde ise Ankara Vakıf Oteli'nde de uygulanmış olan bezeme kullanılmıştır. İkinci katta, köşe yüzeye sekiz köşeli yıldız bezemeli parapet duvarları olan balkon çıkmaları yapılmıştır. Bu balkonlarda babalar bitkisel motiflerle bezenmiştir. İkinci ve üçüncü kat pencere parapetlerine geometrik ve bitkisel bezemelerin birlikte kullanıldığı dikdörtgen panolar yerleştirilmiştir. Üçüncü kat pencerelerinin arasına, üzengi taşı hizasına ve köşeliklerine geometrik motifli kabaralar konulmuştur. Birinci kattan başlayarak

üçüncü katta kemer köşeliklerine kadar sütun görünümlü çıkıntılar yapılmış ve başı ve sonu bitkisel motifli dikdörtgen panolarla süslenmiştir.

En üst kat en yoğun olarak bezemenin görüldüğü kattır. Tüm katta penci kemerler kullanılmış, cephelerde orta pencereler üçüz olarak tasarlanmıştır. Üçüz pencerelerin kemerleri mukarnaslı sütunlara taşıtılmış, köşelikleri bitkisel motiflerle süslenmiş, aralarına ise üzengi taşı hizasında bitkisel motifli kartuşlar, köşelik hizasında mukarnaslı çörtenler yerleştirilmiştir. Tekli olan pencerelerde düz kemerler kullanılmış fakat mukarnaslı sütunlar tarafından taşınan sağır bir penci kemer içine alınmıştır. Kemer köşeliği tepelik şeklinde yükseltilmiş, içi bitkisel motiflerle ve ortadaki daha büyük olmak üzere üç adet kabar ile süslenmiştir. Tepeliklerin arasında kalan kısım mukarnaslı silmeler yapılmıştır. Köşe yüzeyde de aynı pencere biçimlenişi ve bezeme uygulanmıştır. Yapının arka tarafında kalan kuzey cephesinde hiçbir süsleme yapılmamış, tüm pencereler düz kemerli olarak tasarlanmıştır.

Şekil 2.20 Sergi Evi (Vekam Arşivi, 1935)

1933 yılında Şevki Balmumcu tarafından Sergi Evi olarak tasarlanan yapının kısa kenarı yuvarlatılarak yumuşatılmıştır (Şekil 2.20). Düz atkılı şekilde, farklı yüksekliklerde tasarlanan pencerelerle yapının yataydaki etkisi arttırılmıştır. Giriş

aksında üç adet dikey tesisat kütlesi ve bir adet kule bulunmaktadır. Yapının ön cephesi taş kaplanmış, diğer cepheler ise sıva şeklinde bırakılmıştır.

2.4 Anadolu'daki Örnekler

Geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminde yapılan eserlerin çoğu İstanbul, Ankara ve İzmir'de yapılmış olsa da Anadolu'nun diğer şehirlerinde de örnekler görmek mümkündür. Kamu yapıları ön plana çıkmış, konut yapıları fazlaca yapılmamıştır.

Şekil 2.21 Konya Darül Muallimin (Erkek Öğretmen Okulu), (Konya Lisesi, 2019)

Konya'daki Dar-ül Muallimin binası 1917 yılında Mimar Muzaffer Bey tarafından tasarlanmıştır (Şekil 2.21). Yıllar içinde Konya Sultanisi, Konya Erkek Lisesi, Gazi Lisesi, Konya Lisesi gibi farklı isimlerle anılan yapı, 2005-2006 öğretim yılından veri Konya Lisesi (Anadolu) ismiyle kullanılmaktadır. Yığma taş sistemle inşa edilen yapıya girişler orta akstan değil uçlara yerleştirilen penci kemerli giriş sahanlığından yapılmaktadır. Yan cephelerde beşgen merdiven kuleleri yerleştirilmiş, üstleri piramidal kubbelerle örtülmüş, kiremit kaplanmıştır. Yapı, bodrum ve zemin katlarla beraber dört katlı ve simetrik olarak tasarlanmıştır. Her kata aynı plan dizilimi uygulanmış, ortada dolaşımı sağlayan bir koridor ve cephelere yerleştirilmiş mekanlar bulunmaktadır.

Şekil 2.22 Giriş cephesi (Konya Lisesi, 2019)

Zemin katta pencere açıklıkları iki renkli kesme taşlarla yapılmış basık kemerlerle geçilmiştir. Birinci katta, Bursa kemeri kullanılmış, üzengi çizgisi hizasında ve alınlıkların ortasında çini bezemeler yapılmış ve köşelikler kabartmalarla süslenmiştir. İkinci kat açıklıklar penci kemerlerle geçilmiştir. Köşeliklere geometrik motifli süslemeler yapılmış, birinci katta olduğu gibi bu katta da çini bezeme kuşağı yapılmıştır. Giriş cephesinde giriş kapılarının yanındaki üçlü pencere aksı öne çıkarılmış, köşeler ise vurgulanarak farklı renk taşla kaplanmış ve ortalarına çiniler yerleştirilmiştir. Çatı saçağı geniş tutulmuş, saçak altları köşelerde bitkisel, diğer yerlerde geometrik motiflerle bezenmiştir (Şekil 2.22).

Şekil 2.23 Ziraat Bankası Adana Şubesi (Saban, 2016)

Adana'da bulunan Ziraat Bankası şubesi 1930 yılında Giulio Mongeri tarafından tasarlanmıştır (Şekil 2.23). Abidinpaşa ve Cemal Gürsel caddelerinin kesişiminde bulunan yapının köşesi kırılarak yeni bir yüzey elde edilmiştir. Bodrum kat ile beraber üç katlı olarak inşa edilmiştir. Biri köşe yüzeyden zemin kattaki mekâna, diğeri cepheden, üst kata ulaşmak için iki adet girişi vardır (Şekil 2.24). Subasman seviyesine kadar taş kaplamalı olan yapının zemin katında, cephelerde köşeli kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır.

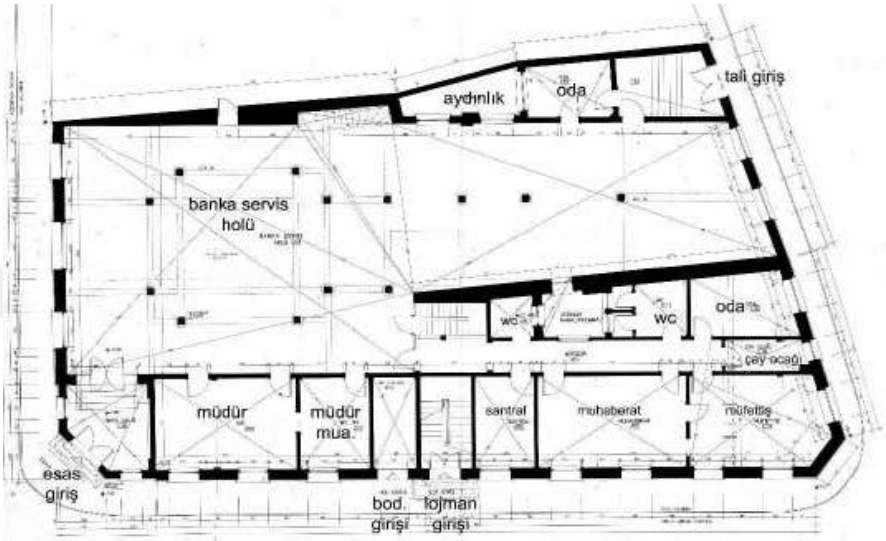

Şekil 2.24 Zemin kat planı, Ziraat Bankası Adana Şubesi (Ziraat Bankası Adana Şubesi Rölövesi, 1988)

Köşe yüzeyin cephelere komşu pencereleri ise penci kemerlidir. Köşelikler rumi motifli kabartmalarla süslenmiş, ortalarına ise dilimli birer kabara yerleştirilmiştir. Köşe yüzeyde giriş kapısı ise köşeli kemerle geçilmiştir. Birinci katta açıklıklarda düz kemerler kullanılmıştır. Köşede konsollarla desteklenmiş balkon çıkması yapılmıştır. Her iki yanına, cephelerde kartuşlar bulunmaktadır. Cephelerde birinci kat kemer çizgisinden zemin kat üzengi çizgisi hizasına kadar sütun düzenini andıran bezemeler yapılmış, sütun başlığı gibi tasarlana kısımlar geçmelerle süslenmiştir.

3
1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İNŞA EDİLEN YAPILAR

3.1 1908 ile 1933 Yılları Arasında İzmir'de Mimarlık

Ege Denizi'ne sınırı olan İzmir, yaklaşık 8500 yıl Yunan, Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı gibi farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan önemli bir liman kenti olmuştur. Yunan, Lidyalı, Pers, Musevi, Levanten, Türk, Müslüman, Ermeni gibi farklı etnik kökenli insanın kentte yaşayıp kendilerinden izler bırakmış olmaları İzmir'deki hem mimari hem kültürel hem de sosyal zenginliğe olanak sağlamıştır.

Şekil 3.1 Mimar Kemalettin caddesi (Solda Kardiçalı Han)

11. yüzyılda Çaka Bey tarafından Batı Anadolu'daki ilk Türk Beyliği İzmir'de kurulmuştur. O günden beri, zaman zaman işgallere uğrasa da Türklerin ve farklı etnik kökenli azınlıkların beraber yaşadığı bir şehirdir. 20. yüzyıla kadar fazlaca ticaret yapısının, hanların, okulların yapıldığı bir şehir olan İzmir, 1919'da Yunanlar tarafından işgal edilmiş, 1922'de ise kurtarılmıştır. Ancak yunanların kaçarken çıkardıkları yangın şehirde büyük tahribata sebep olmuştur. Kent merkezindeki önemli yapıların çoğu onarılamaz hale gelmiş, merkezde yeni bir yapılaşma süreci başlamıştır. Dolayısıyla geç Osmanlı döneminden günümüze sınırlı sayıda eser ulaşabilmiştir.

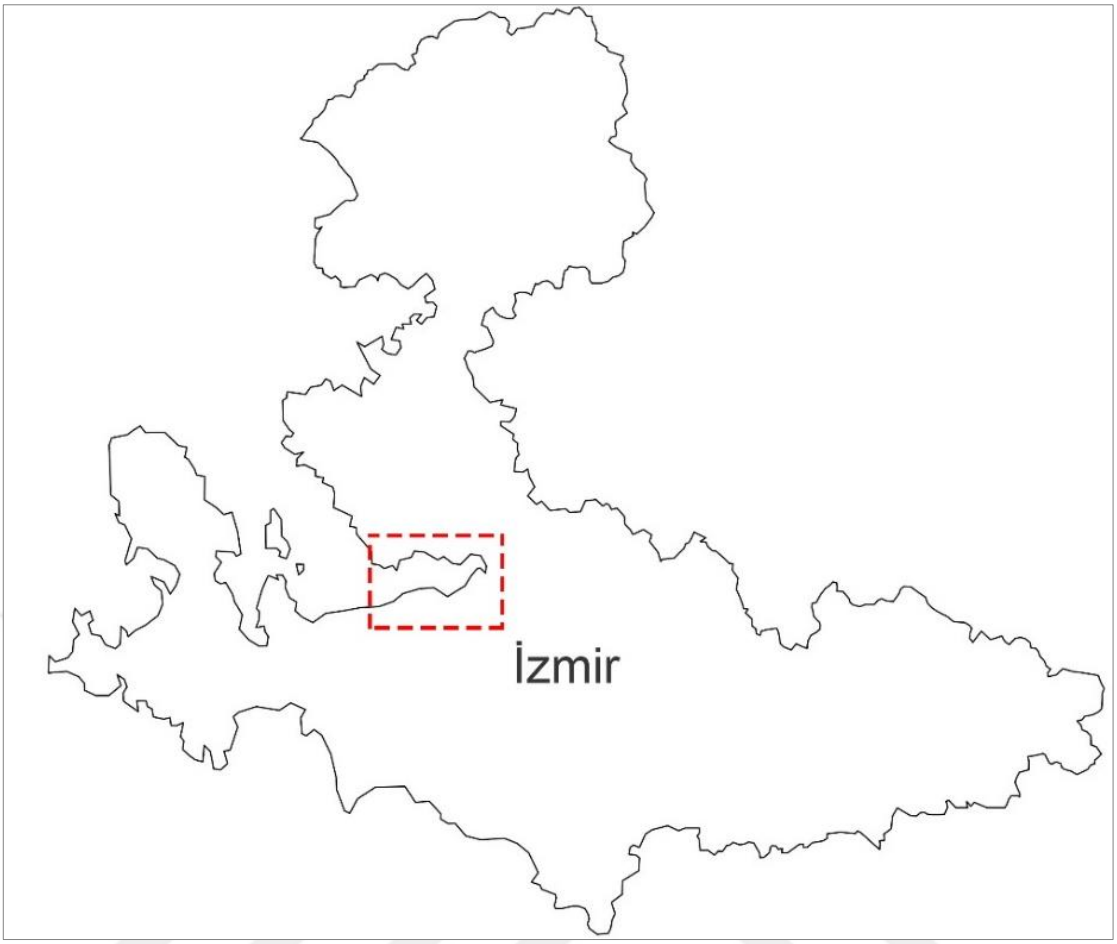

Harita 3.1 İzmir'de 1908 ile 1933 yılları arasında inşa edilen yapıların yoğunlaştığı alan

Geç Osmanlı döneminde İzmir'de inşa edilen yapıların hemen hemen hepsi azınlıklar tarafından yaptırılmıştır. Erken Cumhuriyet dönemindeki yapıların ise çoğu kamu binası olmakla beraber az sayıda özel konut binası da inşa edilmiştir fakat çoğu günümüze ulaşmamıştır. Bu dönemlerde İstanbul ve Ankara yaygınca uygulanan mimari anlayış İzmir'de de görülmüştür. Dönemin öncülerinden Mimar Kemaleddin ve Vedad Tek'in tasarladığı bir bina İzmir'de yoktur fakat dönem yapılarının bulunduğu bir caddeye Mimar Kemaleddin'in adı verilmiş ve heykeli dikilmiştir (Şekil 3.1). Tahsin Sermed ve Necmeddin Emre kentte öne çıkan mimarlardır. Çoğu yapının mimarına ulaşılamamış olmakla birlikte Mehmet Fesçi ve Ahmed Kemal'in yaptığı tespit edilen yapılar da vardır. Bu yapılar Konak, Karşıyaka, Bornova ve Buca ilçelerinde yoğunlaşmıştır (Harita 3.1).

3.2 İzmir'de 1908 ile 1933 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapılar

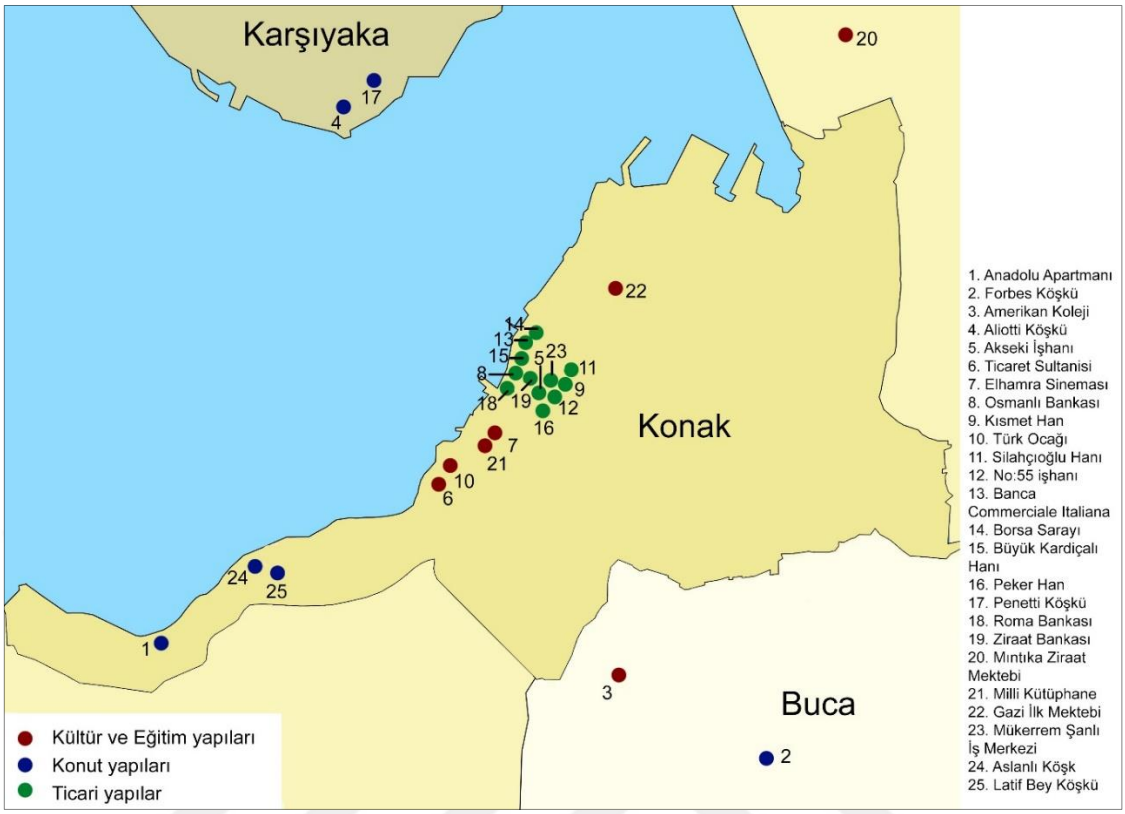

Harita 3.2 Tezde incelenen yapıların bulundukları yerler ve dağılımları

İzmir'de 50'den fazla 1908 ile 1933 yılları arasında yapılmış bina tespit edilmiştir. Günümüze kadar korunarak ulaşabilen, özgünlüğünü koruyan, farklı işlevlerde yapılar seçilip bir katalog oluşturulmuştur. Katalogda özgün işlevlerine göre 12 ticari, 6 kültür ve eğitim, 7 konut yapısı olmak üzere toplamda 25 adet yapı incelenmiştir (Harita 3.2) (EK-A).

4
1908 İLE 1933 YILLARI ARASINDA İZMİR'DE İNŞA EDİLEN YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1 Plan Özellikleri

Tez kapsamında incelenen 25 adet yapıda dikdörtgen, arsaya göre planlanmış ve tipoloji dışı olarak sınıflandırılabilecek farklı plan tipleri görülmüştür. Konut yapılarından olan Anadolu Apartmanı dikdörtgen plan ile tasarlanmışken, Forbes Köşkü ise tipoloji dışı plana sahiptir. Osmanlı Bankası, Silahçıoğlu İşhanı, Roma Bankası gibi ticari yapılar arsaya göre planlanmıştır. Elhamra Sineması ve İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi dikdörtgen plana sahip kültür ve eğitim yapıları olarak tasarlanmıştır ancak Türk Ocağı ve Gazi İlk Mektebi tipoloji dışı planlıdır (Tablo 4.1). Planına ulaşılan yapılar genel olarak arsaya göre planlanmış olsa da İzmir'de 1908 ile 1933 yılları arasında inşa edilen yapıların planları için genel bir çıkarım yapmak mümkün değildir.

Tablo 4.1 Plan tipolojileri tablosu

Dikdörtgen plan	Arsaya göre planlanmış	Tipoloji dışı plan
	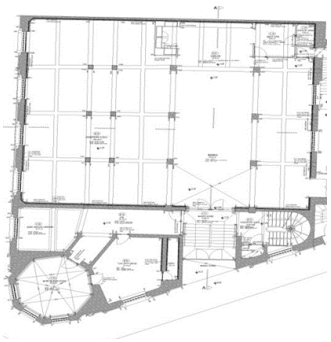	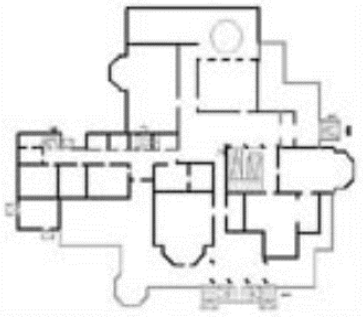
Anadolu Apartmanı	Osmanlı Bankası	Forbes Köşkü
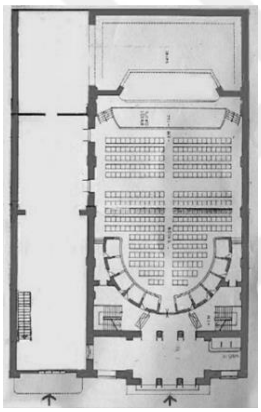	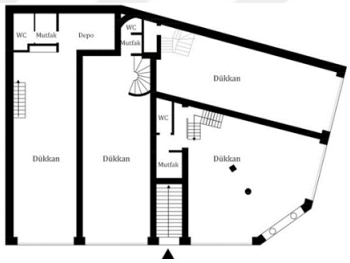	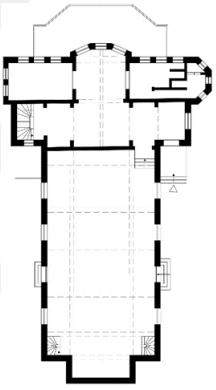
Elhamra Sineması	Silahçıoğlu İşhanı	Türk Ocağı
	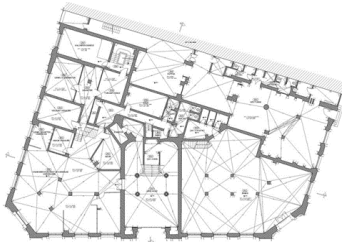	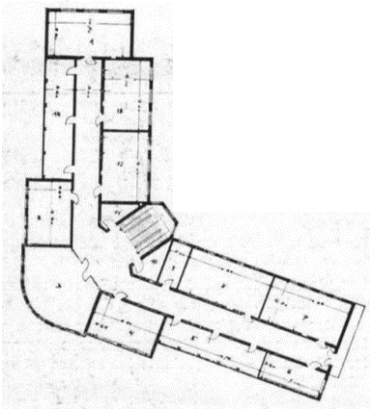
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi	Borsa Sarayı	Gazi İlk Mektebi

4.2 Cephe Özellikleri

Cepheler biçimleniş ve özellikleri açısından incelenmiştir. Cephesi simetrik olanlar ve olmayanlar, köşe cephe oluşumu olanlar ve olmayanlar, kulesi olanlar ve olmayanlar ve kule örtüsü olarak alt başlıklarla değerlendirilmişlerdir (Tablo 4.2).

Cephe biçimlenişlerine göre simetrik ve asimetrik olarak ikiye ayrılarak incelenmiş, sonuçta yapıların 18 tanesinin simetrik (Katalog No: 1, Katalog No: 3, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23), 7 tanesinin asimetrik (Katalog No: 2, Katalog No: 4, Katalog No: 17, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 24, Katalog No: 25) olarak tasarlandığı tespit edilmiştir. Buna göre yapıların %75'i simetrik, %25'i asimetrik biçimlenişe sahiptir (Şekil 4.1).

Yapıların bir kısmı köşe parsellerde konumlanmış, köşeler kırılarak ya da yuvarlatılarak yumuşatılmış, köşede yeni bir cephe oluşturulmuştur. İncelenen yapıların 14 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 13, Katalog No: 17, Katalog No: 21, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) köşe cephe bulunmazken, 5 tanesi (Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 18, Katalog No: 20, Katalog No: 22) yuvarlatılmış köşe cephe, 6 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 19) düz köşe cephe olmak üzere 11 tane yapıda köşe cephe oluşturulmuştur (Tablo 4.2). Sonuç olarak yapıların %24'ünde yuvarlak, %20'sinde düz olmak üzere köşe cephe tasarlanmış, geriye kalan %56'sında ise yapı köşe parselde bulunsa bile köşe kırılarak yeni bir cephe oluşturulmamıştır (Şekil 4.2).

Tablo 4.2 Cephe özellikleri tablosu

Özellikler / Yapının Adı	Biçim		Köşe Cephe		Kule			Kule Örtüsü						
	Simetrik	Asimetrik	Yok	Yuvarlak	Düz	Yok	Köşe cephede	Ön/Yan Cephede	Piramidal	Soğan Kubbe	Küresel kubbe	Dilimli Kubbe	Teras çatı	Kırma çatı
Anadolu Apartmanı	✓		✓			✓								
Forbes Köşkü			✓					✓						✓
Amerikan Koleji	✓		✓					✓					✓	
Aliotti Köşkü		✓	✓					✓						✓
Akseki İşhanı	✓				✓		✓			✓				
Ticaret Sultanisi	✓		✓					✓			✓			
Elhamra Sineması	✓		✓			✓					✓			
Osmanlı Bankası	✓			✓			✓		✓					
Kısmet Han	✓		✓											
Türk Ocağı	✓		✓					✓			✓			
Silahçıoğlu Hanı	✓			✓			✓			✓				
No: 55	✓				✓		✓						✓	
Banca Commerciale Italiana	✓		✓			✓								
Borsa Sarayı	✓				✓		✓			✓				
Büyük Kardiçalı Hanı	✓				✓		✓			✓				
Peker Han	✓				✓	✓								
Penetti Köşkü		✓	✓					✓					✓	
Roma Bankası	✓			✓			✓						✓	
Ziraat Bankası	✓				✓	✓								
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi		✓		✓		✓								
Milli Kütüphane	✓		✓					✓				✓		
Gazi İlk Mektebi		✓		✓		✓								
Mükerrem Şanlı İş Merkezi	✓		✓			✓								
Aslanlı Köşk		✓	✓			✓								
Latif Bey Köşkü		✓	✓			✓								

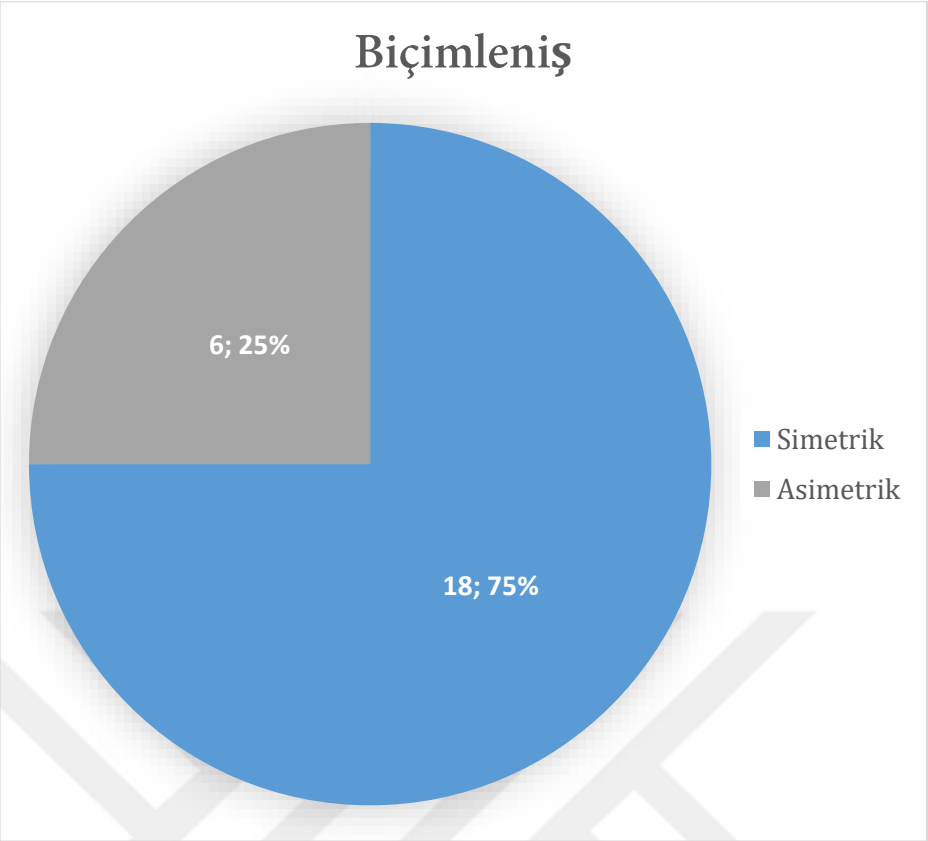

Şekil 4.1 Cephe biçimlenişi grafiği

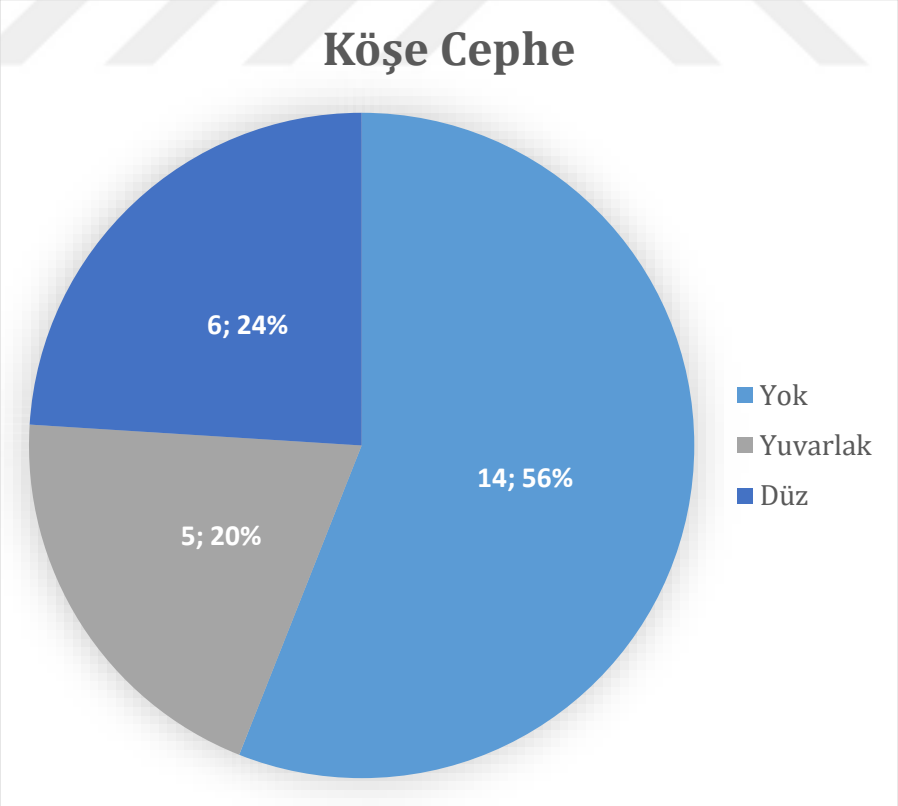

Şekil 4.2 Köşe cephe dağılım grafiği

Cepheler incelendiğinde yapıların 11 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 16, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) kule bulunmazken, 7 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 18) köşe cephede, 7 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 6, Katalog No: 10, Katalog No: 17, Katalog No: 21) ön/yan cephede kule vardır (Tablo 4.2). Yapıların %44'ünde kule yapısı görülmezken, %28'inde köşe cephede, %28'inde ise ön/yan cephede kule yapısı görülmektedir (Şekil 4.3).

Tasarlanan 14 tane kulenin 1 tanesi (Katalog No:8) piramidal, 4 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 11, Katalog No: 15, Katalog No: 16) soğan kubbe, 3 tanesi (Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 10) normal kubbe, 1 tanesi (Katalog No: 21) dilimli kubbe, 4 tanesi (Katalog No: 3, Katalog No: 12, Katalog No: 17, Katalog No: 18) teras çatı, 2 tanesi (Katalog No: 2, Katalog No: 4) ise kırma çatı ile örtülmüştür (Tablo 4.2). Başka bir ifade ile kulelerin %6'sı piramidal, %27'si soğan kubbe, %20'si normal kubbe, %7'si dilimli kubbe, %27'si düz çatı, %13'ü ise kırma çatı ile örtülmüştür (Şekil 4.4).

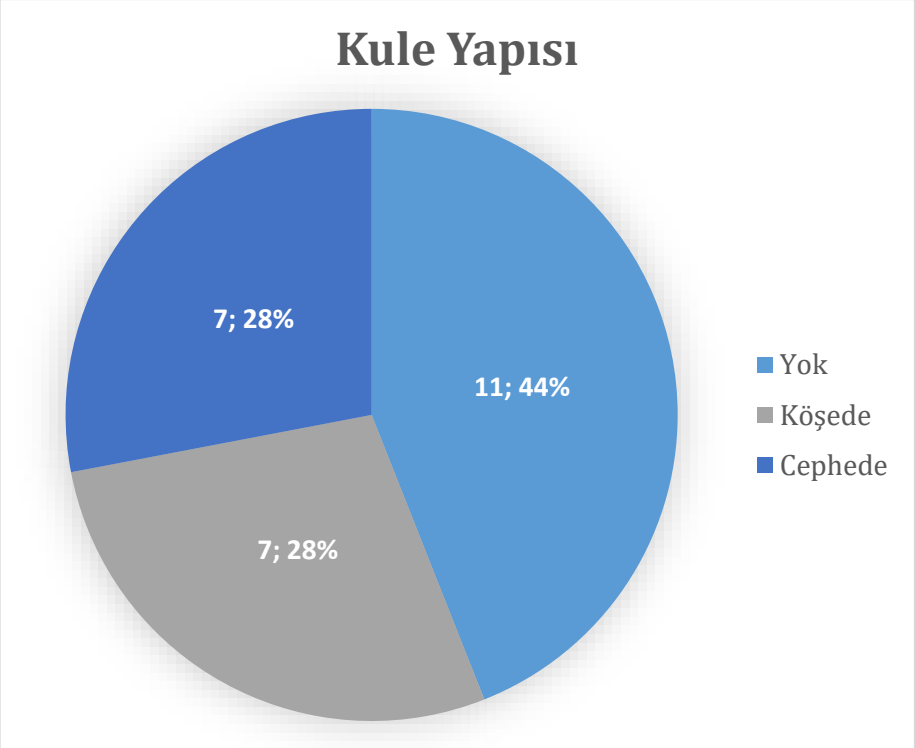

Şekil 4.3 Kule yapısı dağılım grafiği

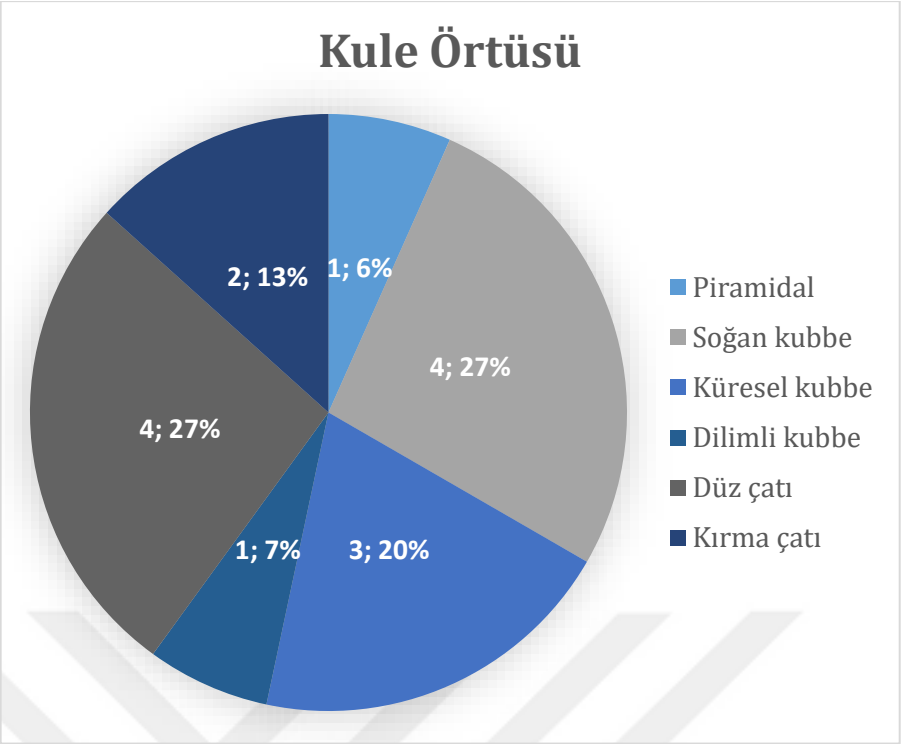

Şekil 4.4 Kule örtüsü dağılım grafiği

Tezde incelenen yapılarda kapı ve pencere açıklıkları ayrı ayrı incelenmiş, alt başlıklara ayrılarak tablo ve grafikler elde edilmiştir. Giriş açıklıkları sayı, form ve biçim bakımında ele alınmıştır. 25 adet yapının 8 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 21) tek açıklık, 17 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) ise birden fazla giriş açıklığı bulunmaktadır (Tablo 4.3). Yapıların %32'si tek, %68'i birden fazla giriş açıklığına sahiptir (Şekil 4.5).

Yapıların 8 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22) tek köşede, 2 tanesinde (Katalog No: 14, Katalog No: 15) iki köşede, 18 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 23, Katalog No: 25) cephenin ortasında, 5 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 10, Katalog No: 16, Katalog No: 21, Katalog No: 14) cephenin ucunda, 5 tanesinde

(Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) ise arka cephede giriş açıklığı bulunmaktadır (Tablo 4.3)(Şekil 4.6). İncelenen yapılardaki açıklıkların %19'u tek köşede, %5'i iki köşede, %44'ü cephenin ortasında, %12'si cephenin ucunda, %24'ü ise yapıların arka cephelerinde konumlandırılmıştır (Şekil 4.7).

Tablo 4.3 Giriş açıklıkları tablosu

Giriş Açıklıkları / Yapının Adı	Giriş Açıklıkları Adedi		Giriş Açıklıklarının Konumu				
	Bir	Birden fazla	Köşe cephe		Ön/Yan cephe		Arka cephe
			Tek köşe	İki köşe	Orta	Uç	
Anadolu		✓			✓		
Forbes Köşkü	✓				✓		
Amerikan Koleji	✓				✓		
Aliotti Köşkü		✓			✓		
Akseki İşhanı		✓	✓			✓	
Ticaret Sultanisi	✓				✓		
Elhamra Sineması	✓				✓		
Osmanlı Bankası	✓				✓		
Kısmet Han	✓				✓		
Türk Ocağı		✓				✓	
Silahçıoğlu Hanı		✓	✓		✓		
No: 55		✓	✓		✓		
Banca Commerciale Italiana	✓				✓		
Borsa Sarayı		✓		✓	✓		
Büyük Kardiçalı Hanı		✓		✓	✓		
Peker Han		✓	✓			✓	
Penetti Köşkü		✓			✓		
Roma Bankası		✓	✓		✓		
Ziraat Bankası		✓	✓		✓		
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi		✓	✓				✓
Milli Kütüphane	✓					✓	
Gazi İlk Mektebi		✓	✓				✓
Mükerrem Şanlı İş Merkezi		✓			✓		✓
Aslanlı Köşk		✓				✓	✓
Latif Bey Köşkü		✓			✓		✓

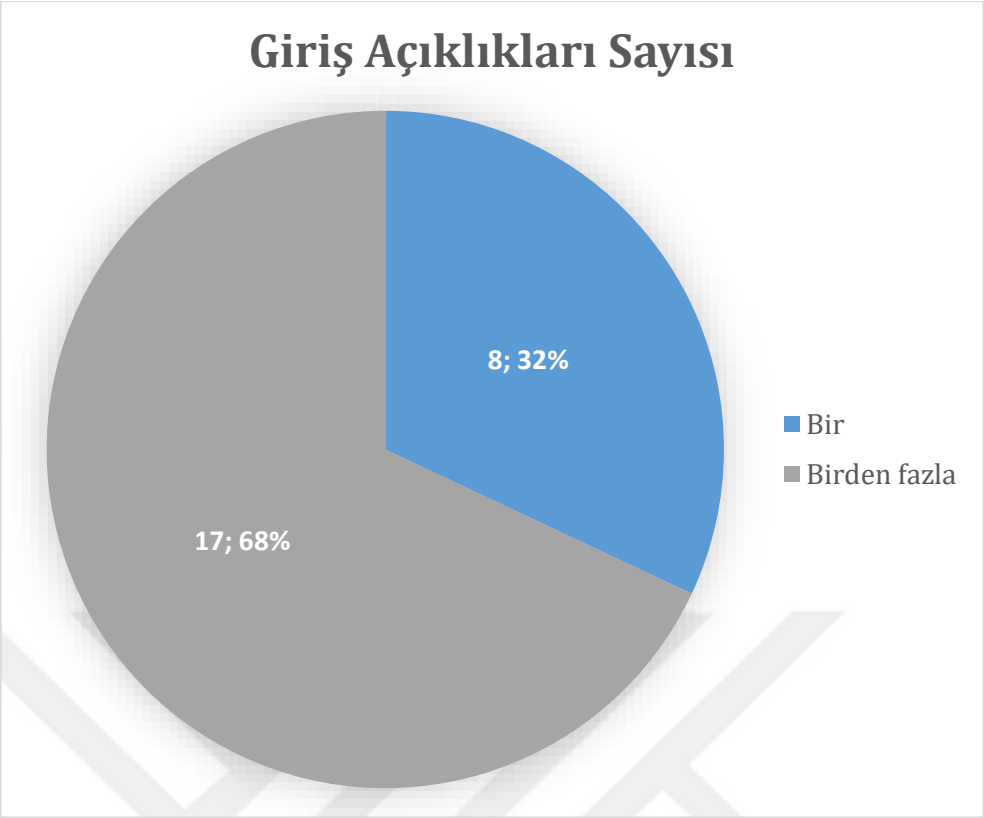

Şekil 4.5 Giriş açıklıkları sayısının dağılımını gösteren grafik

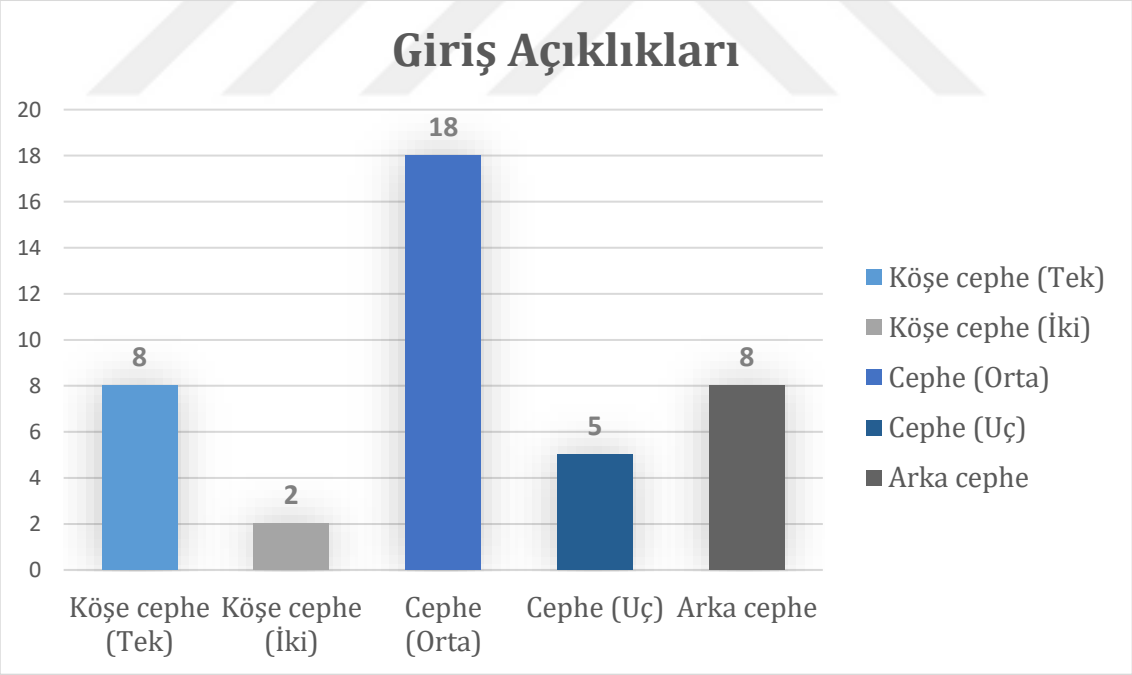

Şekil 4.6 Giriş açıklıklarının konumlarına göre sayısını gösteren grafik

Giriş kapıları düz atkılı, beşik kemerli, penci kemerli, at nalı kemerli, köşeli kemerli, basık kemerli ve dekoratif kemerli olmak üzere farklı formlarda tasarlanmıştır. 25 adet yapıda ana giriş kapılarının 13 tanesi (Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 8, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) düz atkılı, 3 tanesi (Katalog No: 2, Katalog No: 7, Katalog No: 17) beşik kemerli, 5 tanesi (Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 14) penci kemerli, 2 tanesi (Katalog No: 10, Katalog No: 21) at nalı kemerli, 1 tanesi (Katalog No: 19) köşeli kemerli, 3 tanesi (Katalog No: 1, Katalog No: 15, Katalog No: 18) basık kemerli olarak yapılmıştır. Ayrıca 3 tanesinde (Katalog No: 3, Katalog No: 8, Katalog No: 13) dekoratif bulunmaktadır (Tablo 4.3). Buna göre, giriş kapılarının %43'ü düz atkılı, %10'u beşik kemerli, %17'si penci kemerli, %7'si at nalı kemerli, %3'ü köşeli kemerli, %10'u basık kemerli, %10'u dekoratif kemerli tasarlanmıştır (Şekil 4.8).

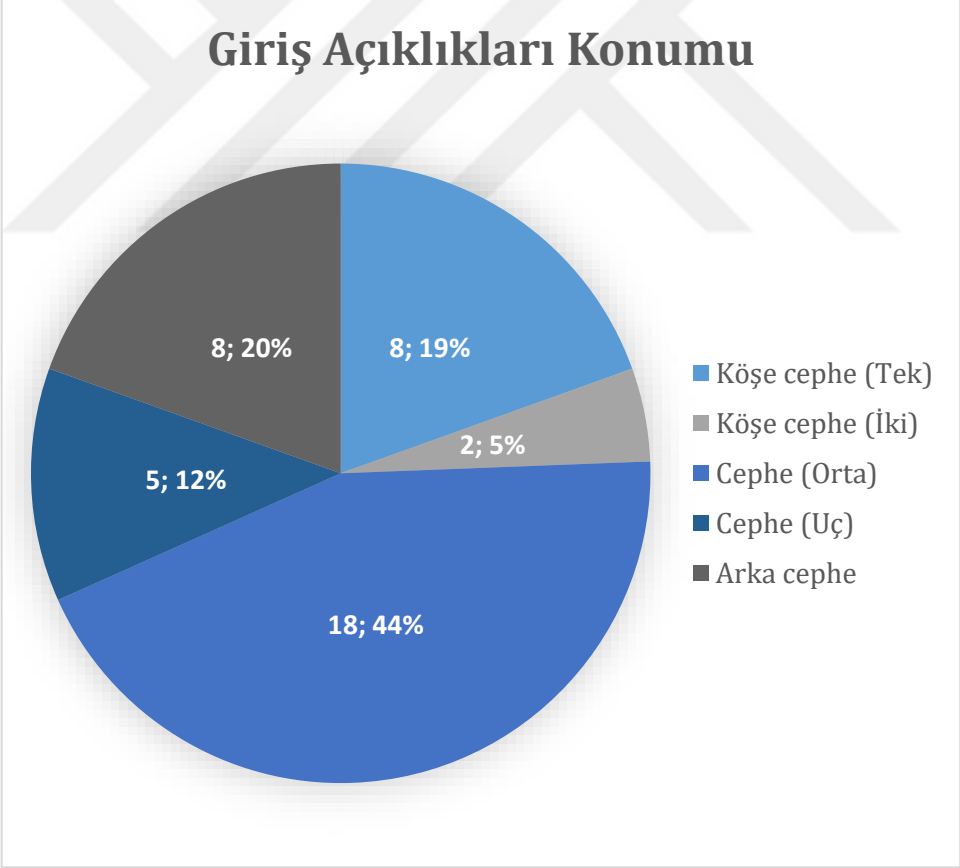

Şekil 4.7 Giriş açıklıklarının konum dağılımını gösteren grafik

Tablo 4.4 Giriş açıklık formlarını gösteren tablo

Giriş Açıklığı Formları / Yapının Adı	Giriş kapısı formları							Giriş sahanlığı				
	Düz atklı	Beşik kemer	Penci kemer	At nalı kemer	Köşeli kemer	Basık kemer	Dekoratif kemer	Yok	Düz atklı	Beşik kemer	Penci kemer	Köşeli kemer
Anadolu Apartmanı						✓		✓				
Forbes Köşkü		✓							✓			
Amerikan Koleji	✓						✓	✓				
Aliotti Köşkü	✓							✓				
Akseki İşhanı	✓							✓				
Ticaret Sultanisi			✓								✓	
Elhamra Sineması		✓						✓				
Osmanlı Bankası	✓		✓				✓	✓				
Kısmet Han			✓					✓				
Türk Ocağı				✓				✓				
Silahçıoğlu Hanı			✓					✓				
No: 55	✓							✓				
Banca Commerciale Italiana	✓						✓	✓				
Borsa Sarayı			✓					✓				
Büyük Kardiçalı Hanı	✓					✓		✓				
Peker Han	✓							✓				
Penetti Köşkü		✓										✓
Roma Bankası						✓		✓				
Ziraat Bankası					✓			✓				
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi	✓								✓			
Milli Kütüphane				✓				✓				
Gazi İlk Mektebi	✓								✓			
Mükerrem Şanlı İş Merkezi	✓							✓				
Aslanlı Köşk	✓									✓		
Latif Bey Köşkü	✓											✓

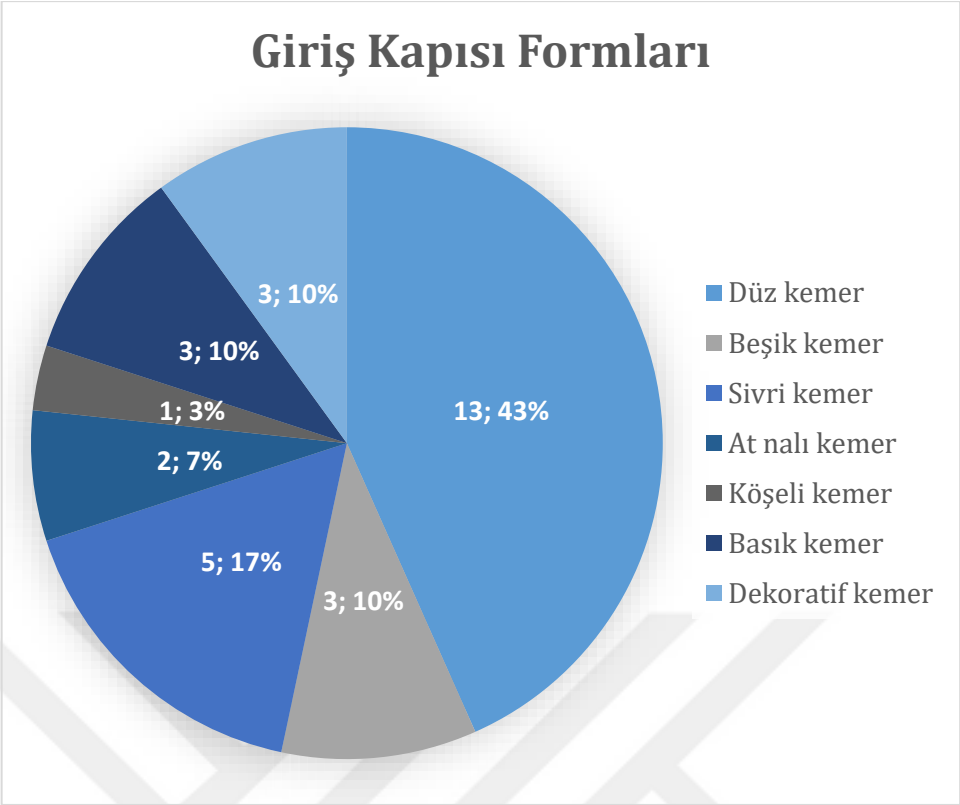

Şekil 4.8 Giriş kapısı formları dağılım grafiği

Yapıların 18 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23) giriş sahanlığı tasarlanmamışken, 3 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 20, Katalog No: 22) düz atkılı, 1 tanesinde (Katalog No: 24) beşik kemerli, 1 tanesinde (Katalog No: 6) penci kemerli, 2 tanesinde (Katalog No: 17, Katalog No: 25) ise köşeli kemerli giriş sahanlığı tasarlanmıştır (Tablo4.4). Sonuç olarak yapıların %72'sinde giriş sahanlığı yoktur, %12'sinde düz atkılı, %4'ünde beşik kemerli, %4'ünde penci kemerli, %8'inde ise köşeli kemerli giriş sahanlığı bulunmaktadır (Şekil 4.9).

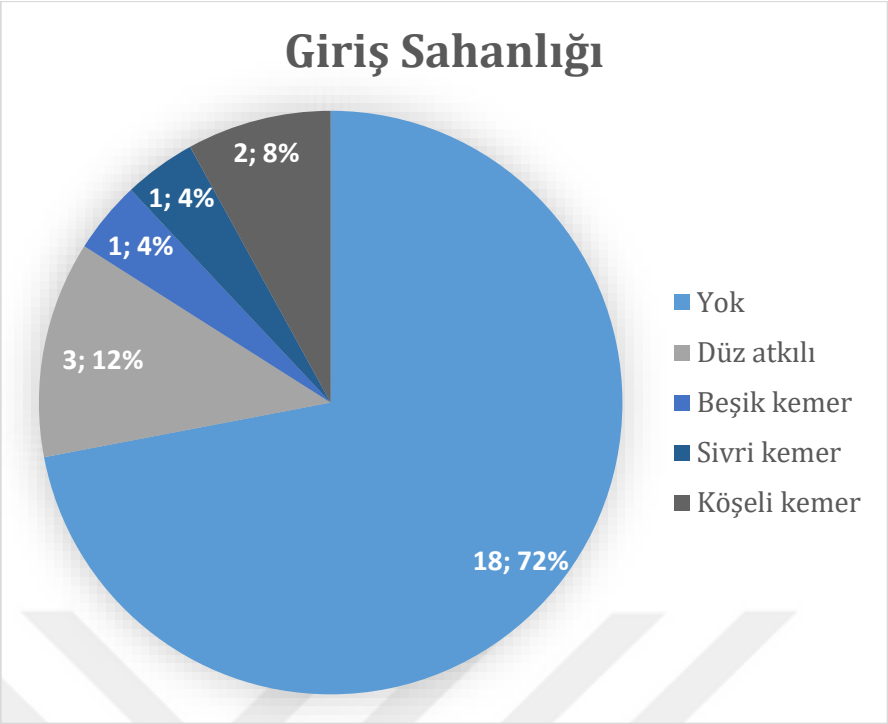

Şekil 4.9 Giriş sahanlığı dağılım grafiği

Pencere açıklıklarında da kapılarda olduğu gibi farklı formlar kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapıların 20 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) düz atkılı, 8 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 23) beşik kemerli, 13 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21) penci kemerli, 2 tanesinde (Katalog No: 24, Katalog No: 25) yarım daire formlu, 1 tanesinde (Katalog No: 8) bursa kemerli, 5 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 25) köşeli kemerli, 8 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 10, Katalog No: 18, Katalog No: 25) basık kemerli, 1 tanesinde (Katalog No: 19) yuvarlak formlu pencere tasarlanmıştır (Tablo 4.5)(Şekil 4.10). Tüm yapıların %80'inde düz atkılı, %32'sinde beşik kemerli, %52'sinde penci kemerli, %8'inde yarım daire formlu, %4'ünde bursa kemerli, %20'sinde köşeli kemerli, %32'sinde basık kemerli, %4'ünde yuvarlak formlu pencereler kullanılmıştır (Şekil 4.11).

Tablo 4.5 Pencere biçimlenişlerini gösteren tablo

Pencere biçimlenişleri / Yapının Adı	Pencere formlar								Pencere dizilimi					
	Düz atklı	Beşik kemer	Penci kemer	Penci kemer	Bursa kemeri	Köşeli kemer	Basık kemer	Daire/Yarım daire	Tekli	İkili	Üçlü	İkiz	Üçüz	Dördüz
Anadolu Apartmanı	✓					✓	✓		✓					
Forbes Köşkü	✓	✓					✓							
Amerikan Koleji	✓	✓												
Aliotti Köşkü	✓	✓												
Akseki İşhanı	✓		✓								✓			
Ticaret Sultanisi	✓		✓				✓				✓			
Elhamra Sineması			✓				✓				✓			
Osmanlı Bankası			✓		✓		✓		✓			✓		
Kısmet Han	✓	✓							✓					
Türk Ocağı	✓		✓				✓		✓				✓	
Silahçıoğlu Hanı	✓		✓	✓						✓				✓
No: 55	✓		✓						✓			✓	✓	
Banca Commerciale Italiana		✓							✓					
Borsa Sarayı		✓	✓			✓					✓		✓	
Büyük Kardiçalı Hanı	✓		✓						✓		✓			
Peker Han	✓		✓						✓			✓	✓	
Penetti Köşkü	✓							✓	✓					
Roma Bankası	✓	✓	✓			✓	✓		✓			✓	✓	
Ziraat Bankası	✓		✓			✓								
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi	✓								✓					
Milli Kütüphane			✓									✓	✓	
Gazi İlk Mektebi	✓								✓	✓				
Mükerrem Şanlı İş Merkezi	✓	✓										✓	✓	
Aslanlı Köşk	✓							✓	✓	✓	✓			
Latif Bey Köşkü	✓					✓	✓	✓	✓					

Tez kapsamında ele alınan yapıların cephe özellikleri incelendiğinde pencerelerin dizilimlerinin de farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Cephelerde tekli, ikili/ikiz, üçlü/üçüz, dördüz pencereler tasarlandığı görülmüştür. Yapıların 14'ü (Katalog No: 1, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 24, Katalog No: 25) tekli, 3'ü (Katalog No: 11, Katalog No: 22, Katalog No: 24) ikili, 6'sı (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 24) üçlü, 6'sı (Katalog No: 8, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 21, Katalog No: 23) ikiz, 7'si (Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 21, Katalog No: 23) üçüz, 1'i (Katalog No: 11) dördüz pencere dizilimine sahiptir (Tablo 4.5)(Şekil 4.12). İncelenen tüm yapıların %56'sında tekli, %12'sinde ikili, %24'ünde üçlü, %24'ünde ikiz, %28'inde üçüz, %4'ünde ise dördüz pencere dizilimi uygulanmıştır (Şekil 4.13).

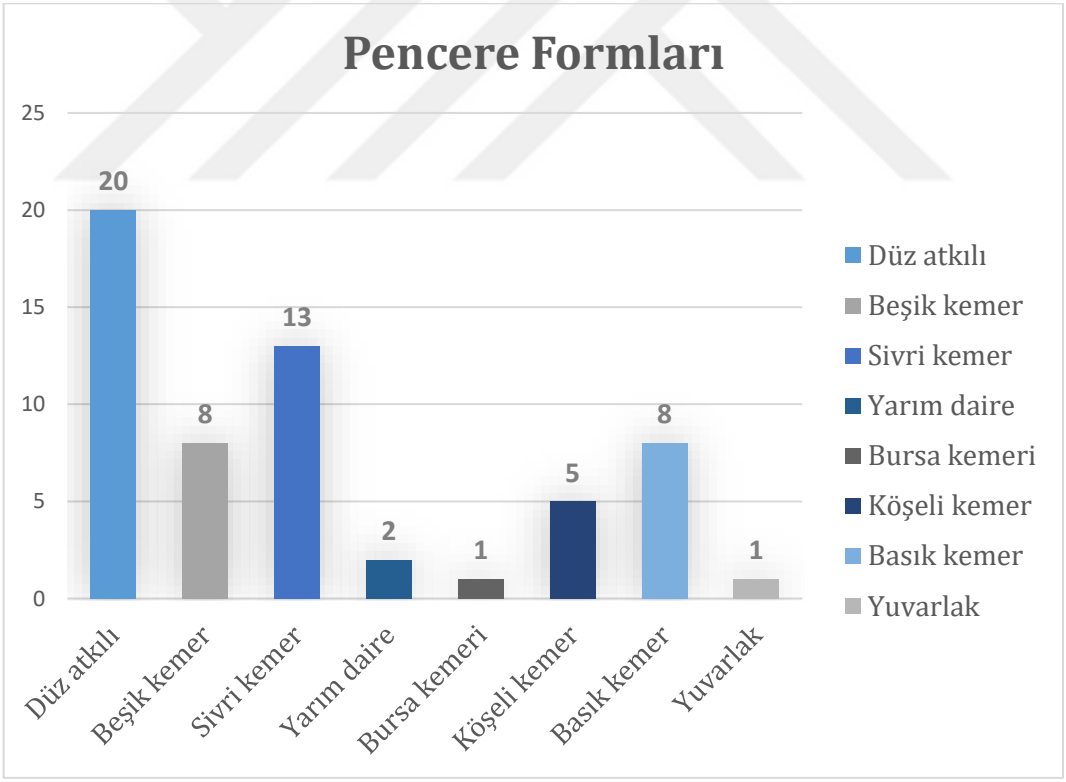

Şekil 4.10 Pencere formlarının yapılarda bulunma sayısını gösteren grafik

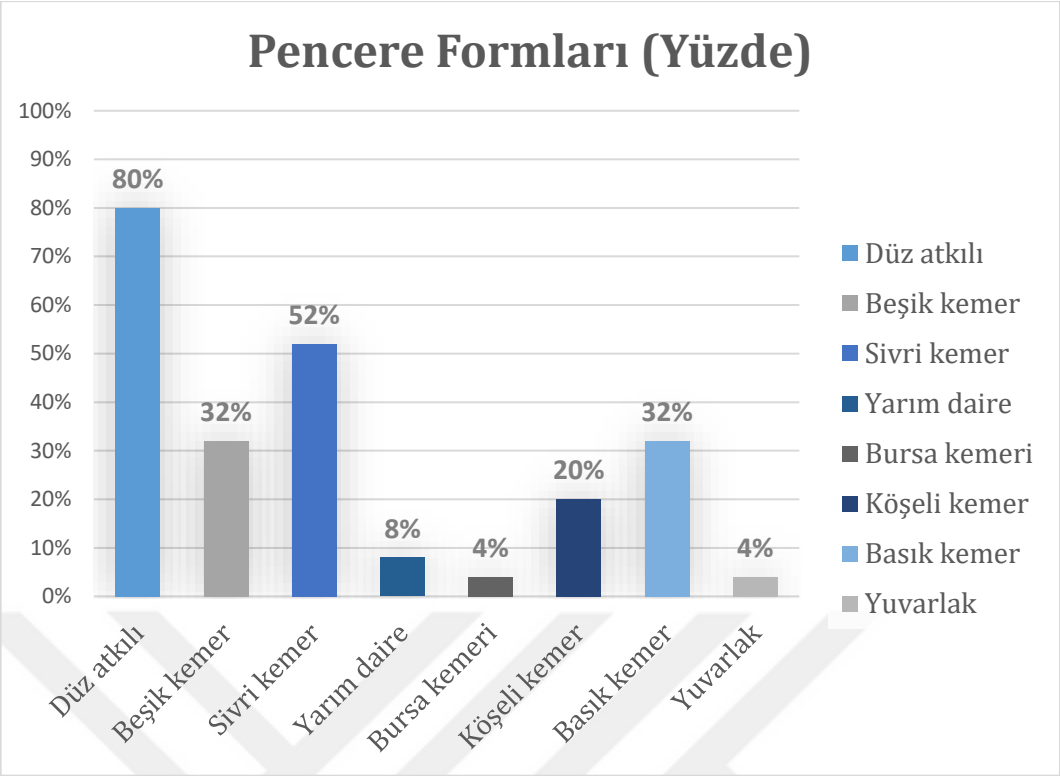

Şekil 4.11 Pencere formlarının dağılımını gösteren grafik

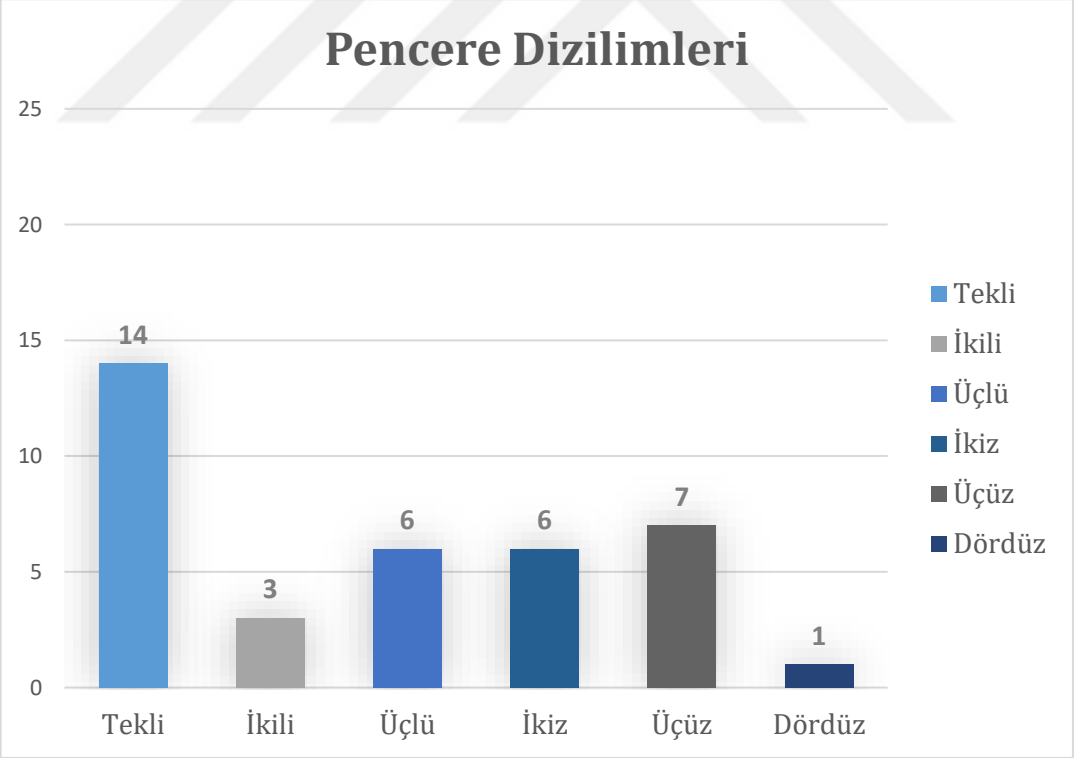

Şekil 4.12 Pencere dizilimlerinin yapılarda bulunma sayısını gösteren grafik

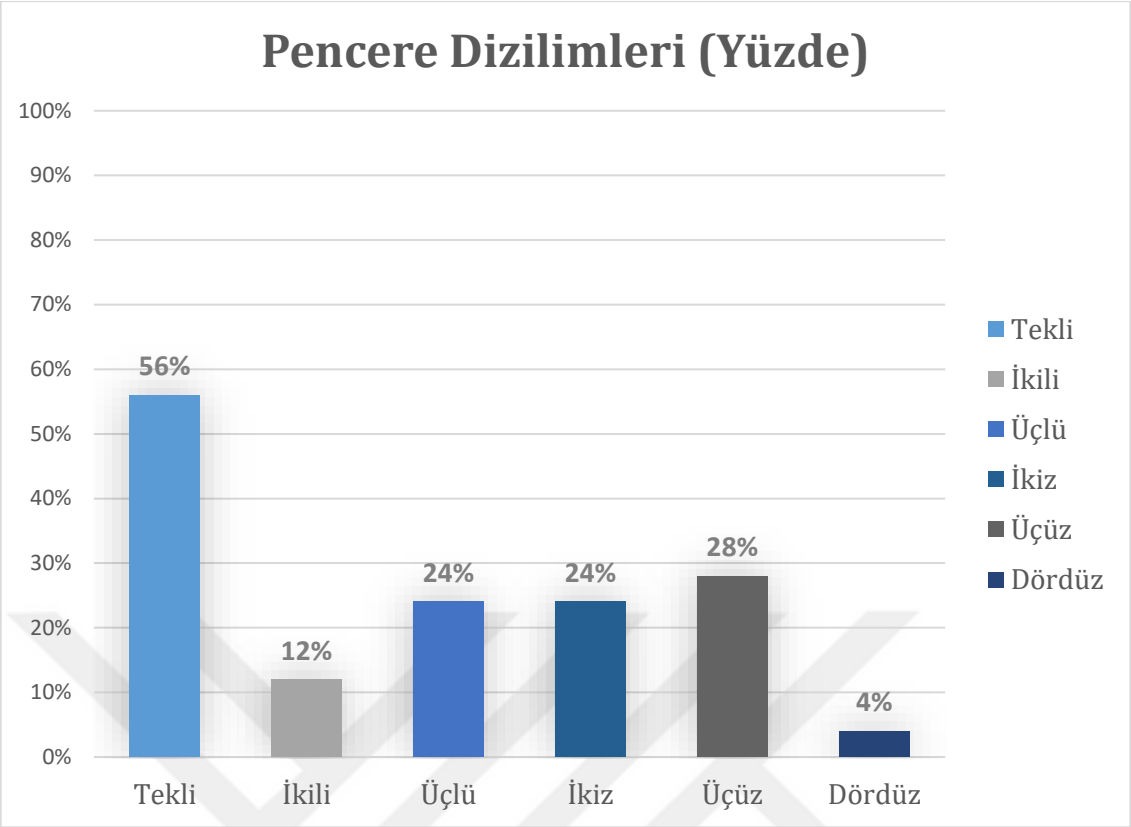

Şekil 4.13 Pencere dizilimlerinin dağılımını gösteren grafik

4.3 Bezeme Özellikleri

1908 ile 1933 yılları arasında inşa edilen yapılarda, cephelerdeki bezemeler de ön plana çıkmaktadır. Kullanılan bezeme elemanları, motifleri ve malzemeleri farklılık göstermektedir.

İncelenen yapıların 12 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 21) kesme taş, 18 tanesinde (Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 21, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) düz sıva uygulaması yapılmış, 5 yapıda hem kesme taş hem düz sıva karma şekilde kaplanmıştır (Tablo 4.6). Yapıların %40'ında kesme taş, %60'ında düz sıva kullanılmıştır (Şekil 4.14).

Tablo 4.6 Bezeme özellikleri tablosu

Bezeme Özellikleri / Yapının Adı	Cephe		Parmaklık		Korkuluk						
	Kesme taş	Düz sıva	Yok	Geometrik	Yok	Geometrik	Bitkisel	Yıldız	Bursa kemeri	Penci kemer	Kıvrımlı
Anadolu Apartmanı	✓			✓		✓					
Forbes Köşkü	✓		✓		✓						
Amerikan Koleji	✓	✓	✓		✓						
Aliotti Köşkü		✓	✓								✓
Akseki İşhanı		✓	✓					✓			
Ticaret Sultanisi	✓		✓			✓		✓	✓		
Elhamra Sineması		✓	✓					✓			
Osmanlı Bankası	✓			✓		✓			✓		
Kısmet Han	✓	✓		✓		✓					
Türk Ocağı		✓	✓			✓					
Silahçıoğlu Hanı	✓	✓	✓			✓		✓	✓		
No: 55		✓	✓			✓	✓				
Banca Commerciale Italiana	✓			✓							✓
Borsa Sarayı	✓			✓					✓		
Büyük Kardiçalı Hanı		✓	✓				✓			✓	
Peker Han		✓				✓		✓			
Penetti Köşkü	✓					✓					
Roma Bankası	✓	✓		✓		✓					
Ziraat Bankası		✓		✓		✓					
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi		✓	✓		✓						
Milli Kütüphane	✓	✓			✓						
Gazi İlk Mektebi		✓	✓		✓						
Mükerrem Şanlı İş Merkezi		✓	✓				✓				
Aslanlı Köşk		✓	✓			✓					
Latif Bey Köşkü		✓	✓					✓			

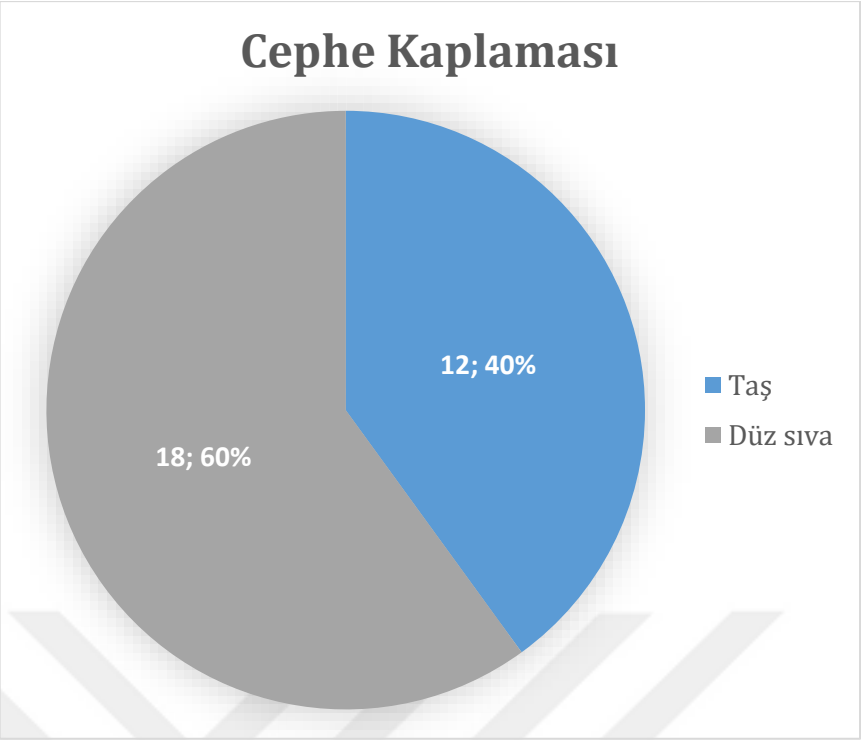

Şekil 4.14 Cephelerin kaplandıkları malzemelerin dağılımını gösteren grafik

Yapılarda kullanılan parmaklıklar ve korkuluklar ayrı ayrı ele alınmıştır. Parmaklıklar yapıların 18'inde (Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 21, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) kullanılmamışken, 7'sinde (Katalog No: 1, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 19) geometrik motifler kullanılmıştır (Tablo 4.6). Bir başka deyişle incelenen yapıların %72'sinde parmaklık bulunmazken, %28'inde geometrik motifli parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.15).

Korkuluklar tez kapsamında ele alınan yapıların sadece 5 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 20, Katalog No: 21, Katalog No: 22) uygulanmamıştır. 10 tane yapıda (Katalog No: 1, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 24) geometrik, 3 tanesinde (Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 23) bitkisel formlu, 6 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 11, Katalog No: 16, Katalog No: 25) yıldız motifli, 4 tanesinde (Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 14) bursa kemerli, 1 tanesinde (Katalog No: 15) penci kemerli, 2 tanesinde (Katalog No: 4, Katalog No: 13) ise kıvrımlı korkuluk

kullanılmıştır (Tablo 4.6). Yapıların %16 korkuluk yoktur, %32'sinde geometrik, %10'unda bitkisel formlu, %19'unda yıldız motifi, %13'ünde bursa kemeri, %3'ünde penci kemer, %7'sinde ise kıvrımlı korkuluk bulunmaktadır (Şekil 4.16).

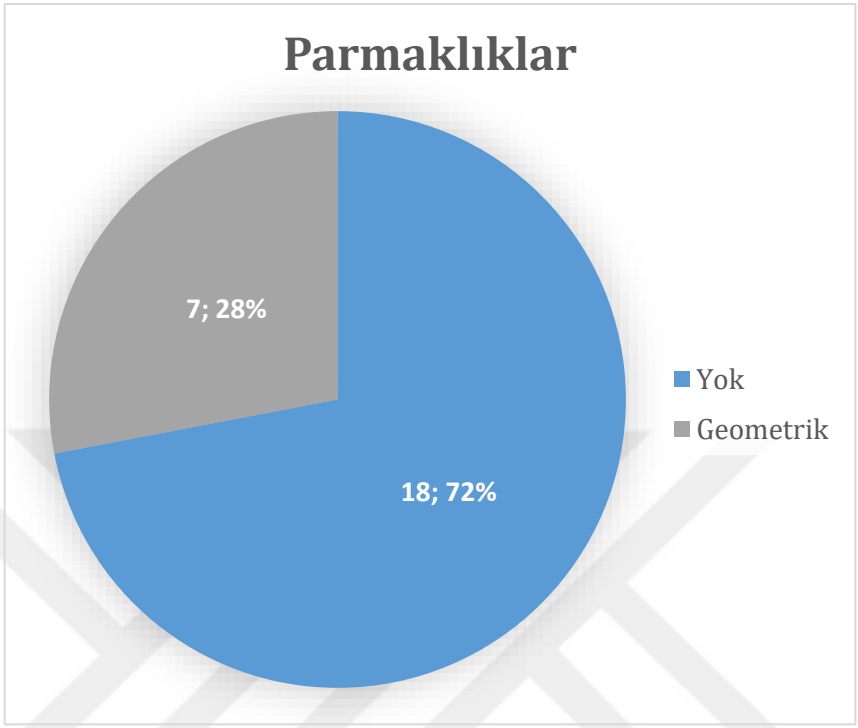

Şekil 4.15 Parmaklıkların özelliklerinin dağılımını gösteren grafik

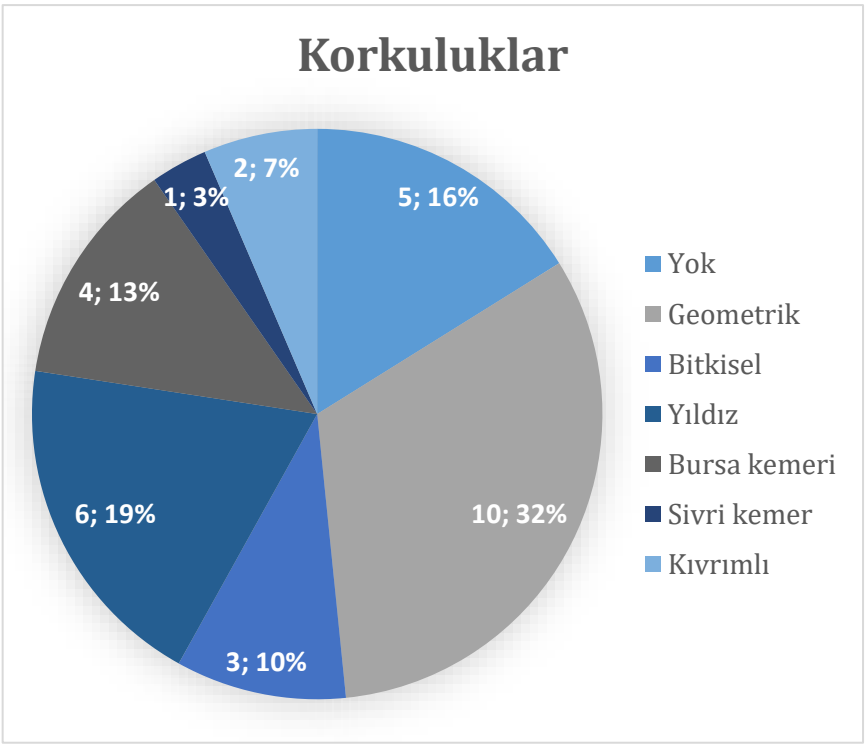

Şekil 4.16 Korkulukların özelliklerinin dağılımını gösteren grafik

Cephelerdeki pencere ve kapı açıklıklarında farklılıklar olduğu gibi kullanılan bezeme elemanlarında da farklıklar vardır. 15 yapıda (Katalog No: 2, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 23, Katalog No: 24) konsol/ paraçol, 6 yapıda (Katalog No: 2, Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 14, Katalog No: 20, Katalog No: 21) sütunçe, 19 yapıda (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23, Katalog No: 25) silme, 4 yapıda (Katalog No: 1, Katalog No: 10, Katalog No: 14, Katalog No: 21) renkli pencere, 2 yapıda (Katalog No: 7, Katalog No: 8) çörten, 7 yapıda (Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 21) çini, 4 yapıda (Katalog No: 4, Katalog No: 9, Katalog No: 15, Katalog No: 19) furuş, 4 yapıda (Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 14) gülbezek/rozet, 8 yapıda (Katalog No: 4, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 19, Katalog No: 24) kartuş, 17 yapıda (Katalog No: 1, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24) dekoratif çerçeve, 3 yapıda (Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 25) kabara, 9 yapıda (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 5, Katalog No: 9, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 16, Katalog No: 19, Katalog No: 24) kitabe/arma, 3 yapıda (Katalog No: 13, Katalog No: 18, Katalog No: 19) dev sütun düzeni, 2 yapıda (Katalog No: 13, Katalog No: 24) figür ve 5 yapıda (Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 14, Katalog No: 19, Katalog No: 21) aplik kullanılmıştır (Tablo 4.7)(Şekil 4.17). Yapıların %60'ında konsol/paraçol, %24'ünde sütunçe, %76'sında silme, %16'sında renkli pencere, %8'inde çörten, %28'inde çini, %16'sında furuş, %16'sında gülbezek/rozet, %32'sinde kartuş, %68'inde dekoratif çerçeve, %12'sinde kabara, %36'sında kitabe/arma, %12'sinde dev sütun düzeni, %8'inde figür, %20'sinde aplik bezeme elemanı olarak kullanılmıştır (Şekil 4.18).

Tablo 4.7 Bezeme elemanları tablosu

Bezeme elemanları / Yapının Adı	Konsol/Paraçol	Sütunçe	Silme	Renkli pencere	Çörten	Çini	Furuş	Gülbezek/ Rozet	Kartuş	Çerçeve	Kabara	Kitabe/ Arma	Dev sütun düzeni	Figür	Aplik
Anadolu Apartmanı				✓						✓					
Forbes Köşkü	✓	✓	✓									✓			
Amerikan Koleji			✓									✓			
Aliotti Köşkü			✓				✓		✓	✓					
Akseki İşhanı	✓		✓			✓				✓		✓			
Ticaret Sultanisi	✓		✓												
Elhamra Sineması			✓		✓	✓				✓					✓
Osmanlı Bankası	✓	✓	✓		✓			✓	✓	✓	✓				✓
Kısmet Han	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓			
Türk Ocağı	✓		✓	✓		✓				✓					
Silahçıoğlu Hanı		✓	✓			✓		✓		✓	✓				
No: 55	✓					✓						✓			
Banca Commerciale Italiana	✓		✓						✓	✓			✓	✓	
Borsa Sarayı		✓	✓	✓				✓	✓	✓		✓			✓
Büyük Kardiçalı Hanı	✓		✓				✓		✓	✓					
Peker Han	✓		✓							✓		✓			
Penetti Köşkü	✓														
Roma Bankası	✓		✓										✓		
Ziraat Bankası	✓		✓				✓		✓	✓		✓	✓		✓
İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi		✓													
Milli Kütüphane		✓	✓	✓		✓				✓					✓
Gazi İlk Mektebi										✓					
Mükerrem Şanlı İş Merkezi	✓		✓							✓					
Aslanlı Köşk	✓								✓	✓		✓		✓	
Latif Bey Köşkü			✓								✓				

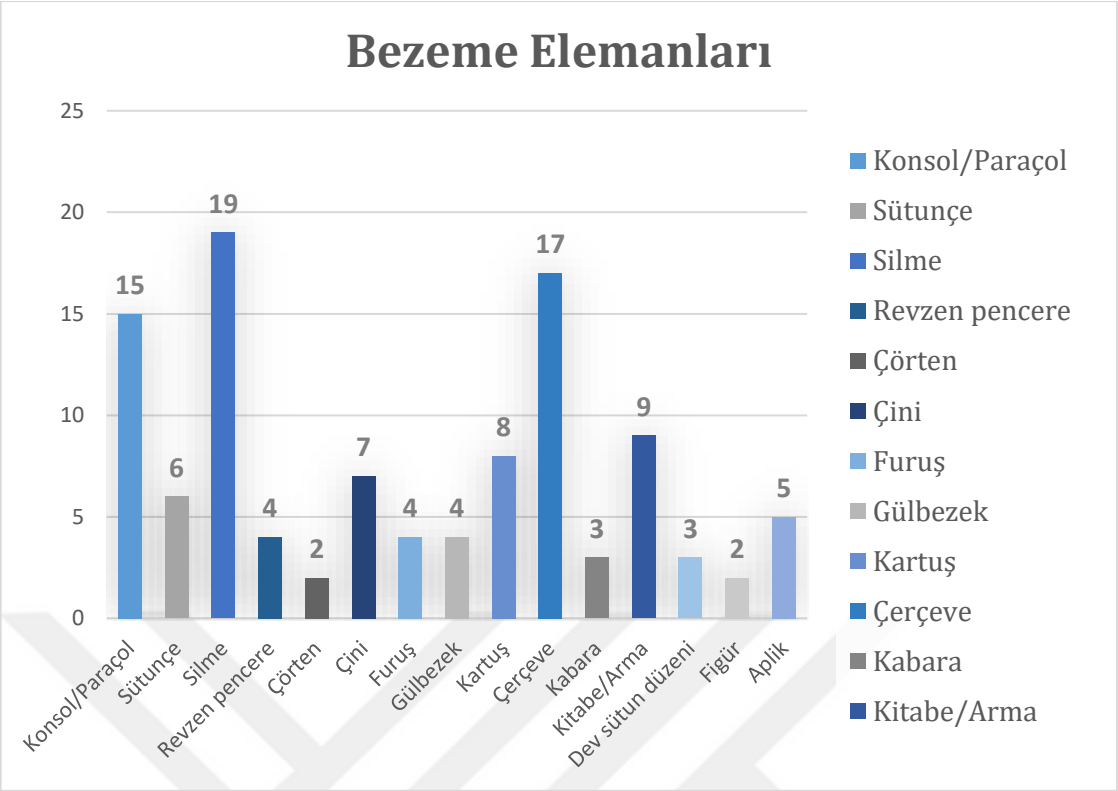

Şekil 4.17 Bezeme elemanlarının yapılarda kullanım sıklığını gösteren grafik

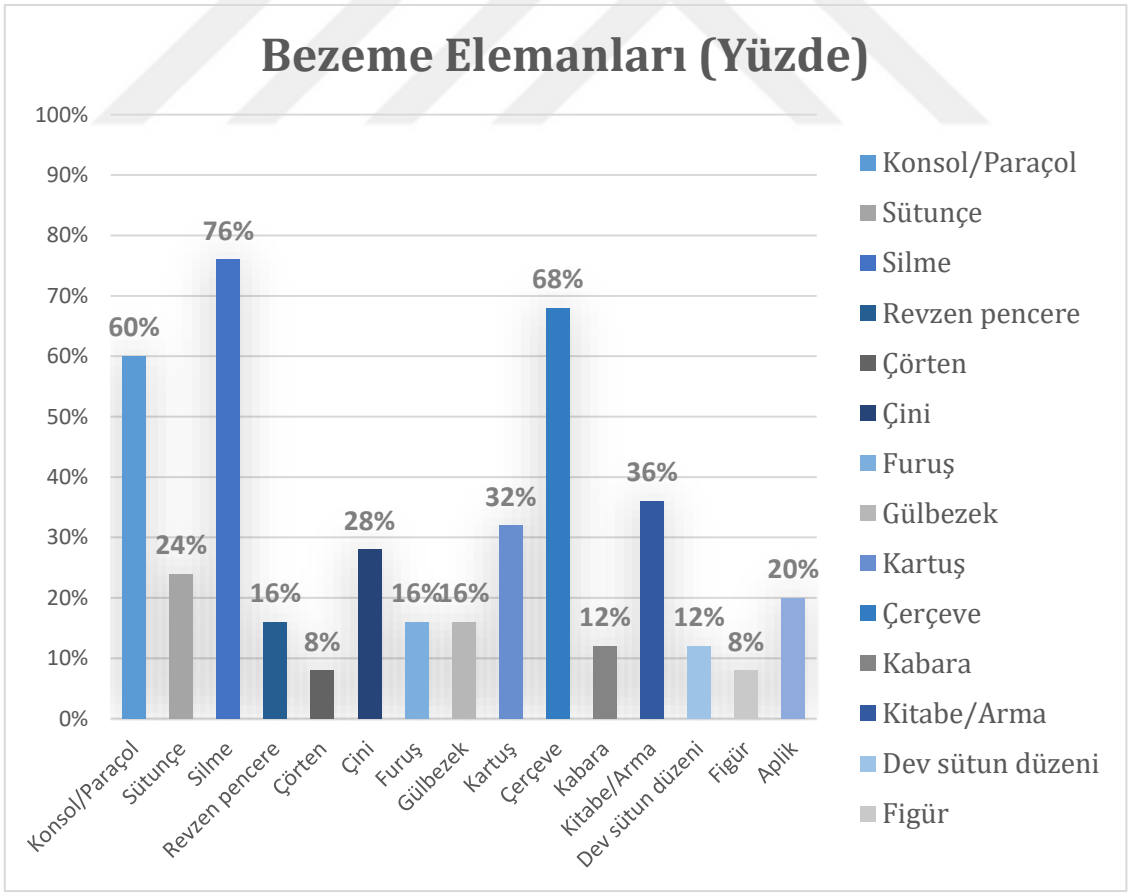

Şekil 4.18 Bezeme elemanlarının yapılarda kullanım dağılımını gösteren grafik

Yapılarda görülen bezeme motifleri ayrıca incelenerek, kullanılan malzeme ve kullanıldıkları yerler ile beraber bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 4.8).

Buna göre malzeme olarak taş, alçı ve ahşap kullanılmıştır. Kullanılan bezeme motifleri ise şunlardır: Bursa kemeri, penci kemer, kaş kemer, geçme, sekiz kollu yılız, sekiz köşeli yıldız, altı kollu yıldız, kabara, gülbezek/rozet, baklava/yedili sekizli, mukarnas, çerçeve, geometrik, arma, dişli, yiv, lotus, palmet, rumi, lale, kıvrık dal, asma yaprağı, defne yaprağı, meander, "c" kıvrım, zikzak ve çinidir. Kullanıldıkları yerler ise sütun başlığı, sütun gövdesi, konsol, çörten, silme, alınlık, kemer arası, köşelik, pencere parapeti, saçak altı, pano, korkuluktur. Kullanım yerlerine göre bezeme motifi çeşitliliğinin dağılımı incelendiğinde %16'lık dilimle korkuluklarda en fazla, %1 ile sütun gövdesinde en az çeşitliliğin olduğu görülmektedir (Şekil 4.19).

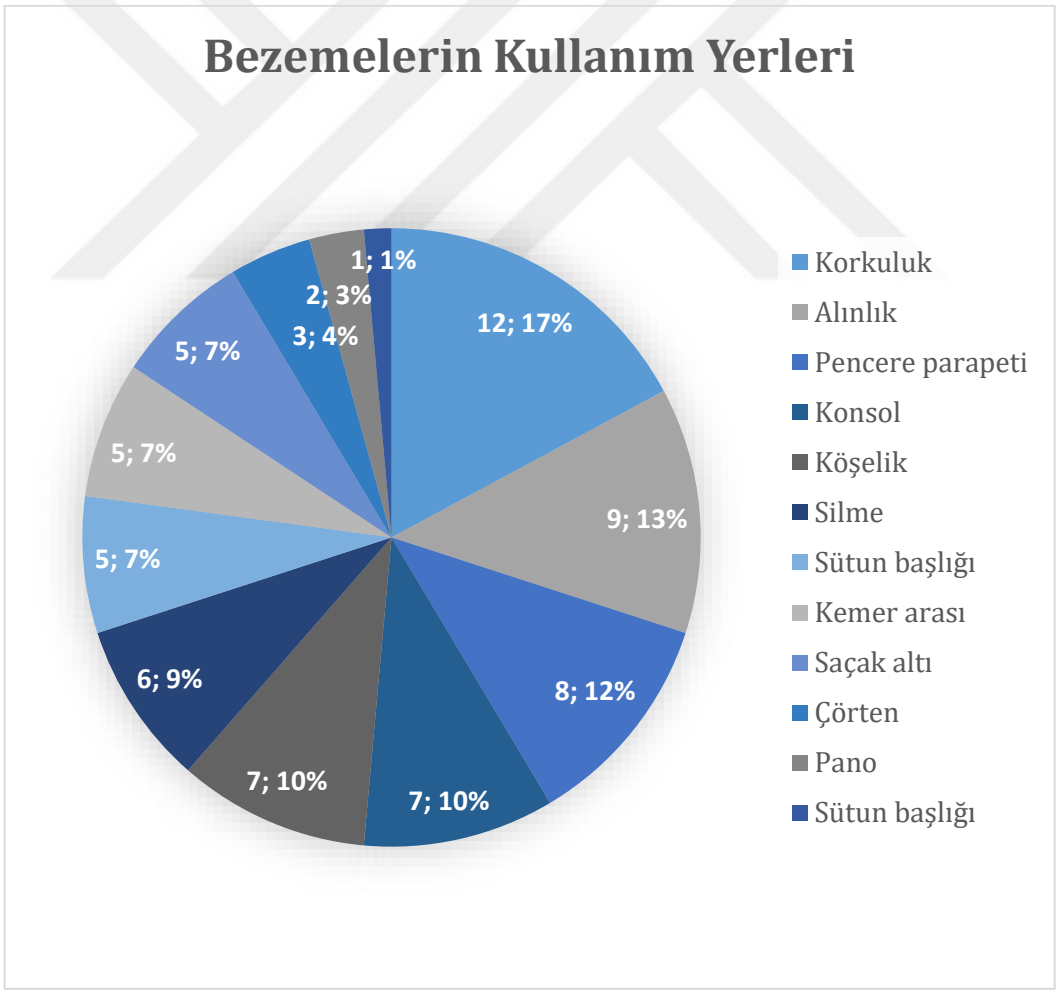

Şekil 4.19 Cephelerin kaplandıkları malzemelerin dağılımını gösteren grafik

Tablo 4.8 Bezeme motifleri ve kullanım yerleri tablosu

Kullanım Yerleri / Bezeme Motifleri	Malzeme			Kullanım yeri											
	Taş	Alçı	Ahşap	Sütun başlığı	Sütun gövdesi	Konsol	Çörten	Silme	Alınlık	Kemer arası	Köşelik	Pencere	Saçak altı	Pano	Korkuluk
Bursa kemeri		✓										✓			✓
Penci kemer	✓	✓		✓								✓			
Kaş kemer		✓							✓						
Geçme	✓	✓												✓	✓
Sekiz kollu yıldız	✓	✓													✓
Sekiz köşeli yıldız	✓	✓										✓		✓	✓
Altı kollu yıldız		✓										✓			✓
Kabara	✓	✓				✓					✓				
Gülbezek/ Rozet	✓	✓				✓	✓			✓	✓				
Baklava/ Yedili sekizli	✓	✓		✓		✓		✓							
Mukarnas	✓			✓		✓	✓	✓							
Çerçeve	✓	✓							✓	✓	✓	✓	✓		✓
Geometrik		✓	✓			✓							✓		
Arma		✓							✓						
Dişli		✓						✓	✓			✓			✓
Yiv	✓	✓		✓	✓	✓									✓
Lotus	✓	✓					✓		✓	✓	✓		✓		
Palmet	✓	✓								✓	✓				✓
Rumi	✓	✓						✓	✓		✓		✓		✓
Lale		✓						✓							
Kıvrık dal	✓	✓											✓		✓
Asma yaprağı		✓				✓						✓			
Defne yaprağı		✓		✓				✓							
Meander		✓							✓						
"C" kıvrım		✓							✓						
Zikzak		✓													
Çini									✓	✓	✓	✓			✓

Tablo 4.9 Çini bezeme özellikleri tablosu

	Renkler	Kırmızı	Turkuaz	Mavi	Lacivert	Beyaz	Yeşil	Krem
Kullanım yeri	Zemin	✓	✓	✓	✓	✓		
	Bordür			✓	✓	✓	✓	
Motifler	Kıvrık dal	✓	✓	✓		✓		✓
	Rumi					✓		
	Palmet	✓						
	Şakayık						✓	
	Karanfil	✓						
	Yaprak		✓				✓	
	Çiçek rozet	✓	✓		✓	✓		
	Şemse		✓					
	Lale	✓						
	Sümbül	✓						
	İlmek	✓	✓			✓		

Çini bezemelerde zemin rengi olarak kırmızı, turkuaz, mavi, lacivert ve beyaz tercih edilirken, bordürlerde mavi, lacivert, beyaz ve yeşil kullanılmıştır. Motif olarak kıvrık dal, rumi, palmet, şakayık, karanfil, yaprak, çiçek rozet, şemse, lale, sümbül ve ilmek kullanılmış ve motiflerin çoğu kırmızı ya da turkuaz olarak tasarlanmıştır (Tablo 4.9).

4.4 1908 ile 1933 Yılları Arasında İnşa Edilen İzmir'deki Yapıların İzmir Dışındakiler ile Karşılaştırılması

İzmir'deki 1908 ile 1933 yılları arasında kalan dönemde inşa edilen yapılar, tablolar oluşturularak ele alınan biçimleniş ve bezeme özellikleri bu bölümde, diğer şehirlerdeki dönem örnekleri ile karşılaştırılmıştır. İstanbul, Ankara, Konya ve Adana'da örnek olarak seçilen yapılarla İzmir'deki örneklerin benzerlikleri incelenmiş ve geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemindeki mimari uygulamalarla ilgili bir çıkarım yapılması hedeflenmiştir.

Cephe özellikleri yönünden karşılaştırma yapıldığında İzmir'deki örneklerin diğer ilerdekiler ile benzerlikler gösterdiği görülmüştür (Şekil 4.20-21). Silahçıoğlu Hanı ile İstanbul'daki Birinci Vakıf Han karşılaştırıldığında her ikisinde de köşelerin kırılarak yumuşatılması, köşe cepheden zemin kattaki mekân için bağımsız bir giriş verilmesi ve bu girişin üçlü açıklık düzeninde olup taç kapı gibi vurgulanması, tekli, ikiz, üçüz pencere dizilimlerinin birlikte kullanılması, birinci katta düz atkılı diğer katlarda penci kemerlerle pencere açıklıklarının geçilmesi her iki yapıda da ortaktır. İzmir'deki ve Adana'daki Ziraat Bankası şubeleri karşılaştırıldığında da fazlaca cephe özellikleri yönünden benzerlikler bulunmaktadır. Örneğin, her iki yapının da köşesi düz şekilde kırılmış, köşeli kemerli giriş kapıları köşe cepheden verilmiştir. Zemin katta köşeli kemerli pencereler ile düz atkılı pencereler birlikte üst katlarda ise sadece düz atkılı pencereler kullanılmıştır. Bir diğer karşılaştırma ise İzmir Kız Lisesi ve Konya Lisesi ile yapılmıştır. Her ikisinin de kullanım amacı eğitim olan yapıların cepheleri de benzerdir. Tekli pencere dizilimine sahip yapılarda beşik kemer ve basık kemer birlikte kullanılmış, cepheler taş kaplanmıştır. Cephe özellikleri açısından ele alınan diğer konu kule ve kubbe kullanımıdır. İzmir'de Borsa Sarayı binasında, Ankara'da ise Ankara Palas'ta kule yapısı kullanılmış ve dekoratif soğan kubbe örtülmüştür. İstanbul'da bulunan Sabuncakis Köşkü ile İzmir'de bulunan Forbes Köşkü giriş sahanlıkları bakımından benzerdir. Her ikisinde de üçgen alınlıklar kullanılmış ve alınlığa sahibinin kimliğine dair bir süsleme yerleştirilmiştir.

İzmir' deki Örnekler	 (a)	 (b)	 (c)
Diğer İllerdeki Örnekler	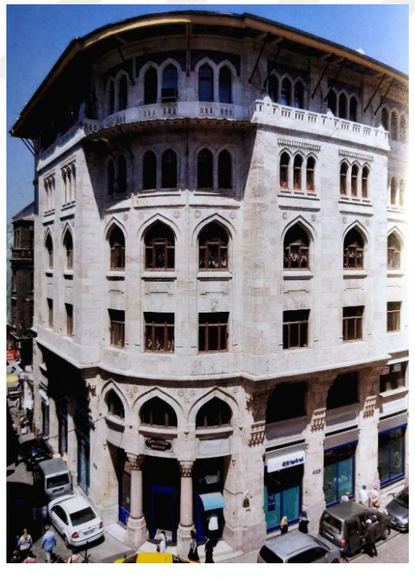 (ç)	 (d)	 (e)

Şekil 4.20 İzmir'deki örneklerin diğer illerdekilerle cephe özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu

((a) Silahçıoğlu Han, (b) Ziraat Bankası, (c) Ticaret Sultanisi, (ç) Birinci Vakıf Han, (d) Ziraat Bankası, (e) Konya Lisesi)

İzmir' deki Örnekler	 (a)	 (b)	 (c)
Diğer İllerdeki Örnekler	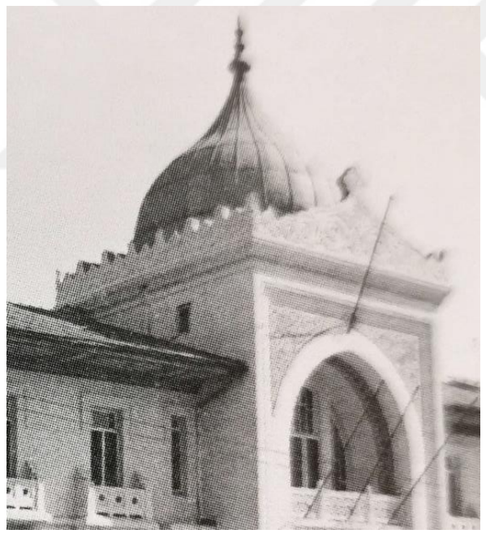 (ç)	 (d)	 (e)

Şekil 4.21 İzmir'deki örneklerin diğer illerdekilerle cephe özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu

((a) Borsa Sarayı, (b) Ticaret Sultanisi, (c) Forbes Köşkü, (ç) Ankara Palas, (d) Etnoğrafya Müzesi, (e) Sabuncakis Köşkü)

Bezeme özellikleri yönünden karşılaştırılan yapılarda da benzerlikler bulunmaktadır (Şekil 4.22). Örneğin Silahçıoğlu Hanı ile Birinci Vakıf Han'da kullanılan mermer konsollar mukarnas bezemeli, kademeli ve geometrik formlu, karma bir kompozisyonla tasarlanmıştır. Silahçıoğlu Hanı'nda kullanılan, üzeri geçme motifli kabaralar ise Dördüncü Vakıf Han'daki kabaralarla, giriş açıklıklarında kemerleri taşıyan sütunların başlıkları Birinci Vakıf Han'dakilerle benzerlik göstermektedir. Osmanlı Bankası'nın İzmir ve İstanbul şubelerindeki yapıları her ikisinde de gülbezek/rozetler kullanılmıştır. Bir başka ortak kullanımın ise lotus motifi ile yapıldığı görülmektedir. İzmir Kız Lisesi'nde kemer arasına yerleştirilen lotus, Birinci Vakıf Han'da da kemer arasında bezeme elemanı olarak kullanılmıştır. Korkuluklarda kullanılan bursa kemeri motifi de İzmir'deki ve diğer illerdeki örneklerde kullanılan ortak bezeme elemanlarından biridir.

İzmir' deki Örnekler	 (a)	 (b)	 (c)	 (ç)	 (d)
Diğer İllerdeki Örnekler	 (e)	 (f)	 (g)	 (h)	 (ı)

Şekil 4.22 İzmir'deki örneklerin diğer illerdeki örnekler ile bezeme özellikleri yönünden karşılaştırılması tablosu

((a) Silahçıoğlu Hanı, (b) Silahçıoğlu Hanı, (c) Osmanlı Bankası, (ç) Ticaret Sultanisi, (d) Ticaret Sultanisi, (e) Dördüncü Vakıf Han-İstanbul, (f) Birinci Vakıf Han- İstanbul, (g) Osmanlı Bankası- İstanbul, (h) Birinci Vakıf Han- İstanbul, (ı) Tekel Başmüdürlük Binası- Ankara)

5
SONUÇ VE ÖNERİLER

1908 ile 1933 yılları arasında kalan, Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Cumhuriyet'in ilk yıllarını kapsayan dönemde, milli kavramı arayışıyla özellikle cephe tasarımlarında ve bezemelerde farklılıklar denenmiştir. Tez çalışmasının ikinci bölümünde ele alınan mimari yaklaşımların ilk önce İstanbul'da denendiği, Cumhuriyet'in ilanından sonra Ankara ve İzmir başta olmak üzere tüm ülkede uygulandığı görülmüştür. Üçüncü bölümde İzmir'de 1908-1933 yılları arasında tasarlanıp inşa edilmiş olan, farklı işlevlere sahip 25 adet yapı seçilerek araştırmalar yapılmış, bilgi ve belgeler toplanıp, literatüre katkı sağlaması amacıyla bir katalog oluşturulmuştur. İstanbul, Ankara, Konya ve Adana'daki örnekler ile İzmir'dekiler karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. İzmir'de geç Osmanlı erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan zaman içinde tek bir yaklaşımla değil, Cumhuriyet'in ilanından önceki ve sonraki ilk on yıl içinde farklı üsluplarla mimari eserler verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen 25 adet yapının 5 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 22) Necmeddin Emre, 4 tanesi tanesi (Katalog No: 7, Katalog No: 14, Katalog No: 21, Katalog No: 24) Tahsin Sermed, 1 tanesi (Katalog No: 8) Giulio Mongeri, 1 tanesi (Katalog No: 15) Mehmed Fesçi, 1 tanesi (Katalog No: 18) Ahmed Kemal, 1 tanesi (Katalog No: 20) de Ziraat Vekaleti Fen Heyeti tarafından tasarlanmıştır. Geriye kalan 12 yapının ise mimarı bilinmemektedir.

Tez kapsamında çalışılan yapıların cephe özelliklerine incelendiğinde 18 tane yapının (Katalog No: 1, Katalog No: 3, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23) simetrik olarak tasarlandığı, 5 tanesinde (Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 18, Katalog No: 20, Katalog No: 22) köşe yuvarlatılarak, 6 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 19) ise köşe düz biçimde kırılarak yeni cepheler oluşturulduğu, 7 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No:

12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 18) köşede olmak üzere toplamda 14 tane yapıda kule tasarlandığı sonucuna varılmıştır. Kulelerin 4 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 11, Katalog No: 15, Katalog No: 16) soğan kubbe, 3 tanesi (Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 10) normal kubbe, 4 tanesi (Katalog No: 3, Katalog No: 12, Katalog No: 17, Katalog No: 18) teras çatı, kalanı ise piramidal, dilimli kubbe ve kırma çatı ile örtülmüştür.

25 adet yapının yalnızca 8 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 21) tek giriş açıklığı bulunmaktadır. Giriş kapılarının 18 tanesi (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 23, Katalog No: 25) cephenin ortasında, 5 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 10, Katalog No: 16, Katalog No: 21, Katalog No: 14) cephenin ucunda, 8 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22) tek köşede konumlandırılmıştır.

Yapıların 18'inde (Katalog No: 1, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23) giriş sahanlığı tasarlanmamış, 3 tanesi (Katalog No: 2, Katalog No: 20, Katalog No: 22) düz atkılı, 1 tanesi (Katalog No: 24) beşik kemerli, 1 tanesi (Katalog No: 6) penci kemerli, 2 tanesi (Katalog No: 17, Katalog No: 25) ise köşeli kemerli toplam 7 tane yapıda giriş sahanlığı tasarlanmıştır. Giriş kapıları için de açıklıklar farklı kemerlerle geçilmiştir. En fazla Düz atkılı açıklık tercih edilmiş, 13 tane yapıda (Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 8, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) kullanılmıştır. 5 tane (Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 14) penci kemerli, 3 tane (Katalog No: 2, Katalog No: 7, Katalog No: 17) beşik kemerli, 3 tane (Katalog No: 1, Katalog No: 15, Katalog No: 18) basık kemerli giriş açıklığı yapılmıştır. Diğerleri at nalı kemer (Katalog No: 10, Katalog No: 21) ve köşeli kemerlerle (Katalog No: 19) geçilmiştir.

Pencerelerde de en fazla tercih edilen düz atkılı açıklık olmuş, yapıların 20 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24, Katalog No: 25) kullanılmıştır. 13 yapıda (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21) penci kemerli, 8 yapıda (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 23) beşik kemerli, 8 yapıda (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 10, Katalog No: 18, Katalog No: 25) basık kemerli pencereler tasarlanmıştır. Yapılarda köşeli kemerli (Katalog No: 1, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 25), yarım daire formlu (Katalog No: 24, Katalog No: 25), bursa kemerli (Katalog No: 8) ve yuvarlak (Katalog No: 19) pencere açıklıkları da görülmüştür.

Pencere dizilimleri de çeşitlendirilmiş, yapıların 14 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 20, Katalog No: 22, Katalog No: 24, Katalog No: 25) tekli, 3 tanesinde (Katalog No: 11, Katalog No: 22, Katalog No: 24) ikili, 6 tanesinde (Katalog No: 8, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 21, Katalog No: 23) ikiz, 6 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 24) üçlü, 7 tanesinde (Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 21, Katalog No: 23) üçüz, 1 tanesinde (Katalog No: 11) dördüz pencere dizilimi ile karşılaşılmıştır.

Yapılar bezeme özellikleri yönünden incelendiğinde cephelerde 12 tane yapıda (Katalog No: 1, Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 21) kesme taş kullanılmıştır. Yapıların sadece 7'sinde (Katalog No: 1, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 18, Katalog No: 19) parmaklık bulunmaktadır ve hepsi geometrik motiflidir. Korkuluk ise yapıların 5 tanesi (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 20, Katalog No: 21, Katalog No: 22) dışında hepsinde vardır. 10 yapı (Katalog No: 1, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog

No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 24) geometrik kompozisyonlu, 6 tanesi (Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 11, Katalog No: 16, Katalog No: 25) yıldız motifli, 4 tanesi (Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 11, Katalog No: 14) bursa kemerli, 3 tanesi (Katalog No: 12, Katalog No: 15, Katalog No: 23) bitkisel formlu, 2 tanesi (Katalog No: 4, Katalog No: 13) kıvrımlı, 1 tanesi (Katalog No: 15) penci kemerli korkuluklara sahiptir.

Cephelerde kullanılan bezeme elemanları çeşitlilik göstermektedir. Silme, dekoratif çerçeve, konsol/paraçol en fazla karşılaşılan bezeme elemanlarındandır. Yapıların 19 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 23, Katalog No: 25) silme, 17 tanesinde (Katalog No: 1, Katalog No: 4, Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 19, Katalog No: 21, Katalog No: 22, Katalog No: 23, Katalog No: 24) dekoratif çerçeve, 15 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 5, Katalog No: 6, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 12, Katalog No: 13, Katalog No: 15, Katalog No: 16, Katalog No: 17, Katalog No: 18, Katalog No: 19, Katalog No: 23, Katalog No: 24) konsol/ paraçol, 9 tanesinde (Katalog No: 2, Katalog No: 3, Katalog No: 5, Katalog No: 9, Katalog No: 12, Katalog No: 14, Katalog No: 16, Katalog No: 19, Katalog No: 24) kitabe/arma, 8 tanesinde (Katalog No: 4, Katalog No: 8, Katalog No: 9, Katalog No: 13, Katalog No: 14, Katalog No: 15, Katalog No: 19, Katalog No: 24) kartuş, 7 tanesinde (Katalog No: 5, Katalog No: 7, Katalog No: 9, Katalog No: 10, Katalog No: 11, Katalog No: 12, Katalog No: 21) çini, bulunmaktadır. Diğer süslemeleri elemanları ise sütunçe, aplik, gülbezek/rozet, renkli pencere, furuş, kabara, dev sütun düzeni, çörten figürdür. En çok korkuluklarda bezeme çeşitliliğine rastlanmaktadır. Bunu sırasıyla alınlık, pencere parapeti, konsol, köşelik, silme, sütun başlığı, kemer arası, saçak altı, çörten, pano ve sütun başlığı takip etmektedir.

198 ile 1933 yılları arasındaki dönemde sivil mimaride bezeme elemanlarının sıklıkla ve çeşitlilikle kullanıldığını söylemek yanlış olmaz ancak İzmir'deki dönem örneklerinde hem cephe biçimlenişi hem de bezeme kullanımı olarak Cumhuriyet'ten önceki ve sonraki on yıllarda farklılıklar görülmektedir. Geç Osmanlı döneminde Levanten mimarisi olarak adlandırılabilecek eserler yapılmıştır. Bezemeler Art Nouveau ve Barok tarzında yapılmıştır ve bu yapılar asimetrik olarak

tasarlanmışlardır. Özgün kullanımları konut olan bu yapıların bazıları (Katalog No: 4, Katalog No: 17) eğitim yapısı olarak kullanılmakta, bazıları (Katalog No: 2) ise boş durumdadır.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki on yıl içinde yapılan yapılar, diğer illerdekilerle hem cephe hem bezeme özellikleri yönünden daha fazla benzerliğe sahiptir. Yapıların çoğunun cephesi simetrik olarak planı asimetrik olarak tasarlanmış, cephelerde farklı pencere açıklıkları birlikte kullanılmış, dini mimaride ön plana çıkarılan taç kapı gibi giriş kapıları gerek bezemelerle gerek yükseklik farklılıkları ile vurgulanmıştır. Kubbe kullanımının İzmir'deki örneklerde de dönemin ayırt edici özelliği olarak yalnızca dekoratif amaçlı kullanıldığını söylemek mümkündür. Cephelerdeki bezemelerin yalnızca iki tanesinde (Katalog No: 19, Katalog No: 24) İzmir ile ilişkilendirilebilecek süslemeler kullanılmıştır. Bunlardan biri asma yaprağı diğeri ise defne yaprağı motifidir. Diğer bezemeler İstanbul, Ankara, Konya ve Adana'daki dönem örneklerinde görülen ya da çok benzer şekilde yapılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonraki 2. on yılda yapılan eserlerde ise kübik mimari örnekler (Katalog No: 20, Katalog No: 22) ile beraber Klasik Osmanlı mimarisi izleri taşıyan eserler (Katalog No: 21) de görülmektedir.

Yunan, Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine tanıklık eden İzmir'in 19. yy sonu ile 20. yy başına denk gelen, bir başka deyişle 1908 ile 1933 yılları arasında kalan geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminde yapılmış olan tez kapsamında incelenen 25 yapının detaylı incelenmesi sonucunda; yapıların Necmeddin Emre, Tahsin Sermed, Ahmed Kemal, Giulio Mongeri, Mehmet Fesçi mimarlar tarafından inşa edildiği, yapıların 12 tanesinin ticari, 6 tanesinin kültür ve eğitim, 7 tanesinin ise konut yapısı olduğu, bu yapıların giriş kapılarının en çok cephenin ortasında tasarlandığı, kapı ve pencere açıklıklarında en çok düz atkı sonrasında da penci kemer ile basık kemerin kullanıldığı, yapılarda çoğunlukla kule tasarlandığı, kulelerin genelde kubbelerle örtüldüğü, cephelerde balkonların yer aldığı, balkonlarda yıldız biçimli veya bursa kemeri biçimli boşluklara sahip korkulukların tasarlandığı, yapılarda bezemelerin en fazla korkuluklarda sonrasında pencere parapetlerinde ve konsollarda kullanıldığı, cephelerde alınlıklarda, kemer aralarında, köşeliklerde, pencere parapetlerinde veya korkuluklarda çini süslemelerin yapıldığı, saçaklarda furuşların veya paraçolların kullanıldığı, özellikle

eğitim yapılarında üç kemerli giriş sahanlığının bulunduğu ve içerlek bir giriş kapısı tasarlandığı, en çok Art Nouveau'nun çiçek motifleri ile süslemeli demir doğramalarının ve Osmanlı klasik döneminde görülen penci kemer, kubbe, çini pano, geniş saçak, mukarnas, kabara, gülbezek/rozet kullanımlarının olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarını kapsayan, 1908 ile 1933 yılları arasındaki dönemde; Ankara, İstanbul, Konya ve Adana'da olduğu gibi İzmir'de, özellikle Avrupa ile eş zamanlı olarak historisist etkili, eklektik, Neoklasik gibi üsluplardan, Art Nouveau ve milli mimari olarak adlandırılan üsluplara ve modern mimari etkili örneklere kadar çok farklı biçemde yapılara rastlamak mümkündür. Dönemin başında farklı kapı ve pencere açıklığı tasarımları, cephe biçimlenişleri ve ince detaylarıyla süslemeler göze çarparken, dönemin sonlarında bu mimari yaklaşım etkisini kaybetmeye başlamış, yerini daha sade, süslemesiz, tek tip kapı ve pencere açıklıkları ile tasarlanmış, modern olarak adlandırılabilecek cephe tasarımlarına ve yataylığın ön plana çıktığı tasarımlara bırakmıştır.

Kaynakça

Ahunbay, Z., Batur, A., Gülersoy, N., Kılınçaslan, T., Kuban, D., Ahunbay, M., Köksal , G. (2015). *İstanbul Mimarlık Rehberi* (Cilt 1). (A. Batur, Dü.) İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.

Akdağ, G. (2019). *Ankara'da 1.Ulusal Mimarlık Dönemi Banka Binalarında Cephe Düzeni ve Süsleme (1926-1929).* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.

Akıncı, T. (tarih yok). *Sabuncakis Köşkü*. 20.05.2020 tarihinde https://www.turanakinci.com/portfolio-view/buyukada-sabuncakis-kosku/ adresinden alındı

Anadolu Apartmanı. (tarih yok). 10.03.2020 tarihinde https://mapio.net/pic/p-18907117/ adresinden alındı

Anadolu Apartmanı & Megapol Sanat. (2014). 15.03.2020 tarihinde ZM YASA Architectural Photography: http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/anadolu-apartmani/ adresinden alındı

Anadolu Apartmanı. (1992). *Ege Mimarlık*, 78-80.

Aslanlı Köşk. (2014). 15.03.2020 tarihinde ZM Yasa Architectural Photography: http://zmyasa.com/professional-works/portfolyo/aslanli-kosk/ adresinden alındı

Aslanoğlu, İ. (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı (1923-1938)* (3 b.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

At, M. (2017). *Bir Apartman Hikayesi: İzmir'in İlk Apartmanı Anadolu*. 10.03.2020 tarihinde https://mustafaat.wordpress.com/2017/01/23/bir-apartman-hikayesi-izmirin-ilk-apartmani-anadolu-izmirmag/ adresinden alındı

Avcı Özbakan, F. (2013). Konut Yapıları Mimarisi. *İzmir Kent Ansiklopedisi* (s. 334-425). içinde İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Avcı Özbakan, F. F., & Akyol Altun, D. T. (2013). İzmir Kız Lisesi. *İzmir Kent Ansiklopedisi (Mimarlık)* (Cilt 2, s. 223-225). içinde İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Başkan, S. (2016). Türk Modernleşmesi ve Erken Cumhuriyet Döneminin 'Milli Mimarlığı'. *Turkish Studies*, 97-116.

Batur, A. (2003). *M.Vedat Tek Kimliğinin İzinde Bir Mimar.* (Ö. F. Şerifoğlu, Dü.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bilginperk, C. (2020). İzmir Türk Ocağı. İzmir: Dor İnşaat Taahüt Mimarlık İthalat ve İhracat Sanayi Limited Şirketi.

Birol Akkurt, H. (2004). *19. Yüzyıl Batılılaşma Kesitinde Bornova ve Buca Levanten Köşkleri Mekansal Kimliğinin İrdelenmesi.* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bozdoğan, S. (2008). *Modernizm ve ulusun inşası: Erken Cumhuriyet Türkiyesi'nde Mimari Kültür*. Metis Yayınları.

Buca Eski Amerikan Koleji. (tarih yok). 03.04.2020 tarihinde İzmir Dergisi: https://www.izmirdergisi.com/tr/mimari/2894-buca-eski-amerikan-koleji-2 adresinden alındı

Buca Forbes Köşkü. (2014). 03.04.2020 tarihinde Proje İzmir: https://www.projeizmir.org/viewtopic.php?f=8&t=2581 adresinden alındı

Çıkış, Ş. (2011). *Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi İzmir Konutu: Yerellik ve Melezlik*. METU JFA, 45-61.

Çinici, D. (2015). Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Giulio Mongeri ve Yaşam Öyküsü. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 13-41.

Dokgöz, D., Selçuk, F., & Akgül, R. (2019). Necmettin Emre: Arafta Bir Mimar. *Ege Mimarlık*, 12-19.

E.Ü. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü web sitesi. (tarih yok). *Bilgisayar Mühendisliği Bölümü Tarihçesi*. 07.02.2020 tarihinde Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü web sitesi: https://bilmuh.ege.edu.tr/tr-4098/tarihce.html adresinden alındı

Elmacı, M. E. (2013). *Bir Semt Bir Bina: Nato Binası*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Emden, C. (2007). Ankara.

Emiroğlu, E. (tarih yok). *Postane*. İstanbul.

Emre, M. N. (1934). Gazi İlk Mektebi. *Mimar*, 191-193.

Erol, F. B. (2013). *İstanbul Vakıf Hanları ve Koruma Sorunları.* Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi , Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ertuğrul, Z. (2007). *Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarlarından Muzaffer Bey: Eserleri ve Sanat Anlayışı*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

ETM Mimarlık. (2017). *Durmuş Yaşar Köşkü*. 20.02.2020 tarihinde https://www.facebook.com/221584931246958/posts/2528512910554137/ adresinden alındı

Evkaf Oteli ve Mimar Kemal Bey. (1997). İ. Tekeli, & S. İlkin (Dü) içinde, *Mimar Kemalettin'in Yazdıkları* (s. 193,194). Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.

Genç, E. (2019). *1900-1930 Yılları Arası Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet Dönemi İstanbul Yapılarında Cephe Bezemeleri.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Gönülkırmaz, U. arşivi (2019)

Gürelli, M. (2020). 20.02.2020 tarihinde *Eski Amerikan Koleji Saat Kulesi.* http://mustafagurelli.com/?oku=1085 adresinden alındı

Gürelli, M. (tarih yok). *Forbes Köşkü*. 20.02.2020 tarihinde http://mustafagurelli.com/?oku=1426 adresinden alındı

Gürlek, A. (2012). *100. Yılında İzmir Milli Kütüphane*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Hasol, D. (2012). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (12. b.). İstanbul: YEM Yayın.

Holod, R., Evin, A., & Özkan, S. (1984). Modern Turkish Architecture. 113-5.

İktisadi Bağımsızlık Müzesi. (2019). 10.01.2020 tarihinde Gezgin sitesi: https://gezginsitesi.com/iktisadi-bagimsizlik-muzesi-ziyaret-saatleri-giris-ucreti/ adresinden alındı

İlhan- Güngör Mimaroğlu Arşivi. (tarih yok).

İstanbul: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kitaplığı Yıldız Arşivi. 20.08.2019 tarihinde alındı

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü. (2012, Mayıs 10). Belgeseller: Cumhuriyet'in Köy Enstitüleri 1940-1954: https://blog.iae.org.tr/belgeseller/belgeseller-cumhuriyetin-koy-enstituleri-1940-1954 adresinden alındı

Işık, A. (2016). *IQ Plus Language Academy İzmir Kültürünü Yaşatma Komitesi 1. Ulusal Fotoğraf Yarışması*. 20.02.2020 tarihinde Kent Stratejileri: https://kentstratejileri.com/tag/eski-izmir-konaklari/ adresinden alındı

Işıkhan, S., & Köse, E. (2017). İzmir Tarihi Akseki Han Çinileri Belgelenmesi ve Koruma Önerisi. Yedi: *Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi* (19), 41-46.

İzmir: İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.

İzmir Kent Rehberi. (2007). 18.10.2019 tarihinde http://kentrehberi.izmir.bel.tr/izmirkentrehberi adresinden alındı

İzmir Kent Rehberi. (2012). 14.10.2019 tarihinde http://kentrehberi.izmir.bel.tr/izmirkentrehberi adresinden alındı

İzmir Kültür ve Turizm Dergisi. (2018). 18.04.2020 tarihinde Levanten Ailelerin Tercihi "İzmir" : https://www.izmirdergisi.com/tr/dergi-arsivi/341-49-uncu-sayi/2862-levanten-ailelerin-tercihi-izmir adresinden alındı

İzmir Milli Kütüphane. (tarih yok). 03.08.2019 tarihinde Milli kütüphane ve Sinema Binalarının Yapı Özellikleri: http://www.izmirmillikutuphane.com/Kutuphanemiz-Gorevleri adresinden alındı

Johnson, B. (2004). *Paths of Learning: A Chronicle of the American Collegiate Institute and Associated Schools*. İstanbul: B.Johnson.

Journal de Moniteur Oriental. (1903, Ekim 2).

Kadıoğlu, S. (2005). Osmanlı Dönemi'nde Türkiye'de Ziraat Okulları Üzerine Notlar ve "Tedrisat-ı Ziraiye Nizamnamesi". *Kutadgubilig* (8), 239-257.

Karatosun, M. B. (2017, Mayıs). Erken Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Modernleşme: Modern Mimarlık Mirası Olarak İzmir Ziraat Mektebi. *Ege Mimarlık*, 26-31.

Kemal, A. (1933). Roma Bankası ve Amerikan Konsoloshanesi. *Arkitekt*, s. 368-371.

Kemal, M. (2011). *Gözlü Ev*. 20.06.2020 tarihinde https://masonlar.org/masonlar_forum/index.php?topic=11601.0 adresinden alındı

Kerimoğlu, Ö. (2018). *Büyük Postane İç Donanım ve Koruma Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Konya Lisesi. (2019). 09.01.2020 tarihinde Twitter: https://twitter.com/guzelgonyam/status/1107535438309457921 adresinden alındı

Koyunoğlu, A. H. (1977). Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu ile Bir Söyleşi. 8-16. (G. Birkan, S. Pehlivanlı, Röportajı Yapanlar, & S. Pehlivanlı, Editör) Mimarlık Dergisi.

Kuruyazıcı, H. (2008). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Bir Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kuruyazıcı, H. (2008). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu. Yapı Kredi Yayınları. Biyografya: https://www.biyografya.com/biyografi/3244 adresinden alındı

Kuyulu Ersoy, İ. (2005). Karşıyaka Levanten Konutlarından Örnekler. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* (s. 106-115). İzmir: Karşıyaka Belediyesi Kültür Yayınları.

Mahmut Hüseyin, & Mustafa Reşit. (1932, Temmuz-Ağustos). İzmir Ziraat Mektebi. *Mimar*(7-8), 195-198.

Makas, K. N. (2019). *Etnoğrafya Müzesi*. Ankara.

Mimar Muzaffer Bey Fotoğraf Galerisi. (tarih yok). 08.01.2020 tarihinde Konya Life: http://konyalife.com.tr/konya-fotograflari/mimar-muzaffer-bey.html adresinden alındı

Old Izmir Photo Album. (2020). 04.04.2020 tarihinde http://web.deu.edu.tr/atiksu/ana51/eski2.html adresinden alındı

Onat, N. (1992). İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Yapıları. *Ege Mimarlık*, s. 63-66.

Osmanlı Bankası. (1930). 11.10.2019 tarihinde Salt Research: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/3243 adresinden alındı

Osmanlı Bankası- İzmir Şubesi. SALT Araştırma.

Otan, Ü. (1992, Temmuz 10). Önce Seyirci Terk Etti. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Öner, V. (2016). *IQ Plus Language Academy İzmir Kültürünü Yaşatma Komitesi 1. Ulusal Fotoğraf Yarışması*. 10.03.2020 tarihinde Kent Statejileri: https://kentstratejileri.com/tag/eski-izmir-konaklari/ adresinden alındı

Özel, H. Ş. (2015). Milli Mimari Rönesansı'nın İzmir'deki Yansımalarından İki Örnek: Milli Sinema ve Milli Kütüphane Binaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 219-252.

Pakben Mimarlık. (2014). *Aslanlı Köşk Restorasyon Projesi*. 27.10.19 tarihinde Pakben Mimarlık & Restorasyon: http://www.pakben.com/portfolio-items/aslanli-kosk/#iLightbox[c990263945be451a58e]/0 adresinden alındı

Pakben Mimarlık. (2015). *Garanti Bankası*. 13.02.19 tarihinde http://www.pakben.com/portfolio-items/garanti-bankasi-izmir-kurumsal-sube-binasi/?portfolioCats=4 adresinden alındı

Pakben Mimarlık. (2016). 11.05.2019 tarihinde Borsa Sarayı: http://www.pakben.com/portfolio-items/borsa-sarayi-rolove-ve-restitusyon-projesi-konakizmir/ adresinden alındı

Posta ve Telgraf Nezareti İradeleri. (1902). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi.*

PTT İstanbul Müdürlüğü Arşivi.

Ruhi, E. (2017). *İzmir Bornova Ziraat Mektebi*. 20.02.2020 tarihinde Pingudu Müzayede: https://www.pingudumuzayede.com/urun/174030/izmir-smyrne-bornov adresinden alındı

Saban, D. (2016). Giulio Mongeri'nin Banka Tasarım İlkeleri- Ziraat Bankası Adana Şubesi Örneği. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 115-129.

SALT Online Koleksiyonu'ndaki İzmir. (2017, 1 4). Kent Stratejileri Merkezi: 26.04.2019 tarihinde https://kentstratejileri.com/2017/11/04/salt-online-koleksiyonundaki-izmir/ adresinden alındı

Salt Research. (1930). 24.02.2020 tarihinde Osmanlı Bankası- Türkiye ve Yunanistan kuruluşlarının bulunduğu binaların fotoğrafları : https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/3243 adresinden alındı

Sayar, Y. (2010). *Geçmişin Modern Mimarlığı - 5: İzmir*. (S. Biçer, Dü.) 16.08.2019 tarihinde Arkitera: https://v3.arkitera.com/h55135-gecmisin-modern-mimarligi---5-izmir.html adresinden alındı

Sıkıçakar, A. (1991, Mayıs). *Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Giriş Cepheleri Analizi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sözen, M. (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı.* Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sözen, M., & Tapan, M. (1973). *50 Yılın Türk Mimarisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şaşmaz, E. (2012). *Aliotti Köşkü- Karşıyaka*. 20.01.2020 tarihinde http://www.erolsasmaz.com/?oku=1667 adresinden alındı

Şaşmaz, E. (2012). *Forbes Köşkü- Buca*. 20.01.2020 tarihinde https://www.erolsasmaz.com/?oku=764 adresinden alındı

Şaşmaz, E. (tarih yok). *Penetti Köşkü*. 20.01.2020 tarihinde https://www.erolsasmaz.com/?oku=1660 adresinden alındı

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı . (tarih yok). *İzmir/Konak- İzmir Kız Lisesi*. 22.01.2020 tarihinde Okuldan Görüntüler: http://izmirkizlisesi.meb.k12.tr adresinden alındı

Tarih IV. (1934). İstanbul: Devlet Matbaası.

Tek Aile Arşivi. (tarih yok).

Tutsak, S. (2002). Cumhuriyet Devrinde İzmir'de Eğitim ve Kültür Hayatının Teşkilatlanması. S. Tutsak içinde, *İzmir'de Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Türk Mimarisinde İtalyan İmzası. (2016, Mayıs 04). 21.08.2019 tarihinde Gzt: https://www.gzt.com/aktuel-kultur/turk-mimarisinde-italyan-imzasi-2461457 adresinden alındı

Türk Yüksek Mimarlar Birliği. (1940). *Türk Yüksek Mimarlar Birliği Azaları ve Yüksek Mimarlık Mesleği ile Alakadar Mevzuat*. Türk Yüksek Mimarlar Birliği.

Türkoğlu, N. (2016). Penetti Köşkü, Karşıyaka. *IQ Plus Language Academy İzmir Kültürünü Yaşatma Komitesi.* 1. Ulusal Fotoğraf Yarışması, İzmir.

Uzun, İ. (2013). Borsa ve Banka Yapıları Mimarisi. B. Ocak, E. Tükenmez, & O. Eryeşil (Dü) içinde, *İzmir Kent Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 414-441). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Uzun, İ. (2013). Özel Yönetim ve İş Merkezi Yapıları Mimarisi. *İzmir Kent Ansiklopedisi* (Cilt 2, s. 27-60). içinde İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Üçer, G. (2018). İzmir. 20.01.2020 tarihinde https://twitter.com/gokselucer/status/986684896633655296 adresinden alındı

Ümit, D. (2008). The American Protestant Missionary Network in Ottoman Turkey, . *1876-1914: Political and Cultural Reflections of the Encounter.* Columbia University.

Ünsal, B. (1973). Mimarlığımız 1923-1950. *Mimarlık Dergisi*(2), 34-42.

Vekam Arşivi. (1935). *Ankara Araştırmaları*. 28.03.2020 tarihinde https://www.facebook.com/AnkaraArastirmalari/photos/kartpostalsergi-evi-bug%C3%BCnk%C3%BC-opera-binas%C4%B1-%C3%BCzerinde-yer-alan-o%C3%A7-orman-%C3%A7iftli%C4%9Fi-ank/934429396689505/ adresinden alındı

Yalçın, A. (2018). *Twitter*. 28.03.2020 tarihinde https://twitter.com/7566_90/status/861202978132439043?lang=ar adresinden alındı

Yavuz, Y. (1971). *Birinci Vakıf Hanı Güney Görünüşü*. Ankara.

Yavuz, Y. (1973). Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Mimari Biçim Endişesi. *Mimarlık*, 26-44.

Yavuz, Y. (1974). *Ankara Palas ön cephesi*. Ankara.

Yavuz, Y. (1981). Mimar Kemalettin Bey (1870-1927). *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 7(1), 53-76.

Yavuz, Y. (2009). *İmparatorluktan Cumhuriyet'e Mimar Kemalettin 1870-1927*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası ve T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Ziraat Bankası Adana Şubesi Rölövesi. (1988). Ozan Tüzün Arşivi.

A

1908 ile 1933 Yılları Arasında İzmir'de İnşa Edilen Yapılar Kataloğu

Anadolu Apartmanı		**Katalog No:** 1.1
Adres: Göztepe Mahallesi, Mithatpaşa Caddesi No:907 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 849/4	**Yapım Yılı:** 20.yy başı	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Konut
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Anadolu Apartmanı'nın kuzeyde Mithatpaşa caddesine cephesi bulunmaktadır (Şekil 1-3.3). Yapıya girişler ise batı cephesinden yapılmaktadır. Yığma taş/kagir sistemle inşa edilmiştir. 21.11.1978 tarihli 7100 sayılı kararla tescillenmiştir.

Kesin olarak banisi ve mimarı bilinmeyen yapının, yapım yılını bazı kaynaklar 1905 yılı olarak tarihlese de resmî belgelerde net bir bilgi bulunmamakta ancak 20. yüzyılın başlarında tasarlandığı belirtilmektedir. Dönemin Müslüman-Türk tüccarları tarafından kullanılan yapı İzmir'de

Şekil 1 Hava fotoğrafı, 2019

Şekil 2 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

Anadolu Apartmanı	**Katalog No:** 1.2

inşa edilen ilk apartmandır. Eklektik tarzda tasarlanmıştır. Önceleri geniş bir bahçeye sahipken zaman içinde bahçe arazisi farklı işlevler için kullanılmış, yapıdan bağımsızlaştırılmıştır. 1965'te ağaçsızlaştırılarak beton dökülen arazi açık hava sineması olarak kullanılmıştır (Avcı Özbakan F. , 2013)(Şekil 4). 1975 yılına kadar kullanılan sinema kapatıldıysa da beş sene sonra tekrar açılarak 1984'e kadar aynı işlevde kullanılmaya devam edilmiştir (Otan, 1992). Açık hava sinemasına olan ilginin azalmasıyla birlikte boş kalan alan otoparka dönüştürülmüştür (Şekil 5-7). Yapı, bahçe arsası ile birlikte 2008 yılında bir inşaat firmasına satılmıştır. 2013'te restorasyonu biten yapının bahçe arazisine de kültürel işlevli bir başka yapı inşa edilmiştir. Anadolu Apartmanı günümüzde, konut olarak değil, ticari amaçlı kullanılmaktadır.

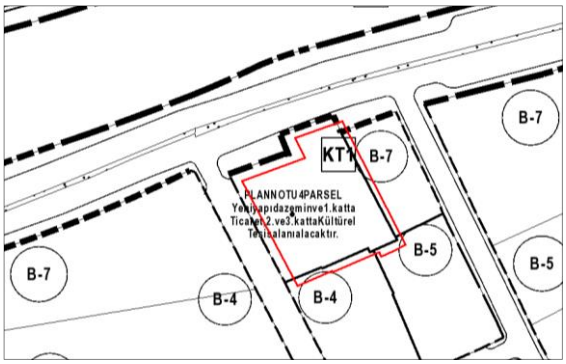

Şekil 3 Uygulama imar planı

Şekil 4 Açık hava sineması
(At, 2017)

Şekil 5 Yapının restorasyon öncesi durumu
(At, 2017)

Anadolu Apartmanı	**Katalog No:** 1.3

Plan

Bodrum kat ile beraber beş katlı ve iki blok şeklinde, simetrik olarak tasarlanmıştır (Şekil 6). Toplamda 1162 m^2 alanı olan yapının, her blok için bir tane olmak üzere iki ana girişi vardır. Ayrıca bodrum kattaki daireler için de dört adet müstakil giriş bulunmaktadır.

Kat planlarında farklılık yapılmamıştır fakat kat yüksekliklerinde sadece en üst kat diğerlerinden daha alçak olarak tasarlanmıştır. Zemin kat dışında her katta kenardakiler dört, ortadakiler üç odalı olmak üzere dörder daire bulunmaktadır. Zemin katta oda sayıları birer azalmıştır.

Cepheler ve Bezeme

Kat planlarında farklılık görülmeyen yapının, cephede her katı dönemde yaygınca görülen bir şekilde, birbirlerinden farklı olarak tasarlanmıştır. Bodrum kat ve zemin kat kesme taşlarla kaplanmıştır. Bodrum katta kare pencereler kullanılmıştır.

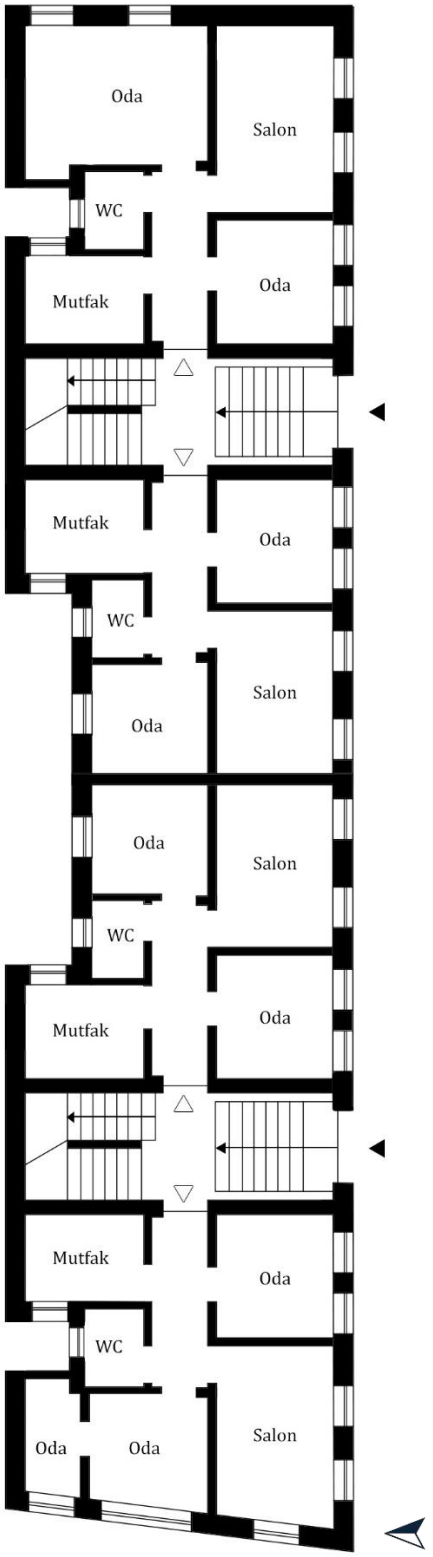

Şekil 6 Zemin kat krokisi

Çizim: Şeyma Ersoy

Anadolu Apartmanı	**Katalog No:** 1.4

Zemin katta pencere açıklıkları basık kemerlerle kapı açıklıkları at nalı kemerlerle geçilmiştir. Kapıların üstüne "C" ve "S" kıvrımlı ferforje süsleme yapılmıştır. Zemin kattaki dairelere, giriş kapısından sonra merdivenlere ulaşılmaktadır. Cephede döşeme seviyesi taş kuşakla belirginleştirilmiştir (Şekil 8).

Birinci katta düz kemerli pencereler tasarlanmıştır. Pencere parapetlerine dekoratif dikdörtgen çerçeveler yerleştirilmiştir. Giriş kapısı ve her iki yanındaki ikişer pencere aksları boyunca çıkmalar yapılmış, kapı aksında balkon boşlukları bırakılmıştır. Dikdörtgen boşluklu parapetler kullanılmıştır.

İkinci katta da düz kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır fakat üstlerine, ayrıca, penci kemerli, altıgen biçimli renkli pencereler yerleştirilmiştir. Pencere parapetlerinde dikdörtgen çerçeveler bu katta da tekrar etmiştir. Buna ilaveten

Şekil 7 Restorasyon öncesi giriş cephesi (Anadolu Apartmanı)

Şekil 8 Anadolu Apartmanı (Anadolu Apartmanı & Megapol Sanat, 2014)

Anadolu Apartmanı	**Katalog No:** 1.5

döşeme hizası da dekoratif elemanlarla vurgulanmıştır.

Üçüncü katta tüm açıklıklar köşeli kemerlerle geçilmiştir. Genişçe bir çatı saçağı yapılmış, saçak altı geometrik motiflerle bezenmiştir (Şekil 9). Üçüncü katta diğer katlardan farklı olarak pencere genişlikleri arttırılmış, sayısı azaltılmıştır.

Yapının caddeye bakan cephesinde, ortadaki açıklıklar kapı açıklığına dönüştürülmüş, demir korkuluklu balkon çıkmaları yapılmıştır.Her katta döşeme çizgisi cepheden okunabilir şekilde silmelerle vurgulanmıştır fakat birinci ve ikinci katta kesik, zemin kat ve üçüncü katta sürekli şekilde yapılmıştır. Bu bakımdan yapının, yatayda bölümlere ayrıldığı söylenebilir (Şekil 10-13).

Şekil 9 Çatı saçağı ve pencere biçimlenişi
(Anadolu Apartmanı & Megapol Sanat, 2014)

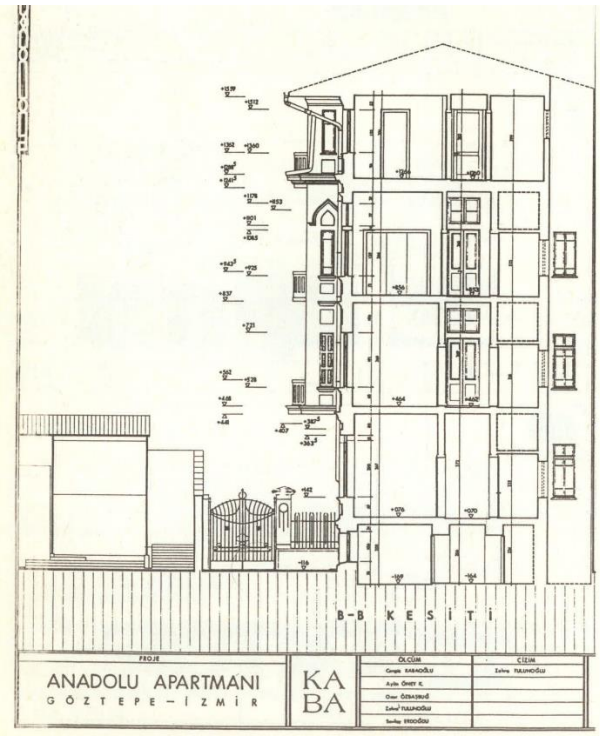

Şekil 10 Kesit
(Anadolu Apartmanı, 1992)

Anadolu Apartmanı	**Katalog No:** 1.6

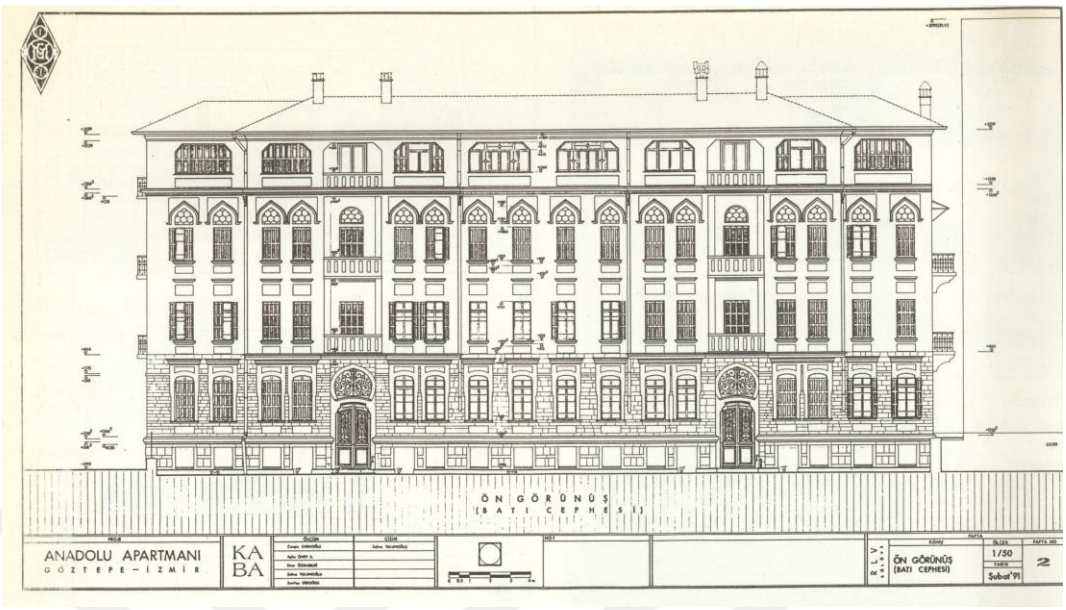

Şekil 11 Görünüş (Anadolu Apartmanı, 1992)

Şekil 12 Batı cephesi (Anadolu Apartmanı & Megapol Sanat, 2014)

Forbes Köşkü		**Katalog No:** 2.1
Adres: Kozağaç Mahallesi, Özmen Caddesi No:147/12 Buca, İzmir		
Ada/ Parsel: 7151/1	**Yapım Yılı:** 1908	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Forbes Ailesi		**Özgün Kullanım:** Konut
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Boş

Yapıyla İlgili Bilgiler

Günümüzde Forbes Köşkü, Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesi'nin sınırları içinde bulunmaktadır (Şekil 13-16). Yığma taş ve ahşap karkas teknikleriyle karma bir sisteme inşa edilmiştir. 09.06.1979 tarihli A1729 sayılı kararla tescillenmiştir.

Orijinalinde yapının 4691 m^2 kendine ait sınırları bulunmaktaydı. Geniş bir bahçeye sahip olan yapı, 1908'de Forbes Ailesi tarafından konut amaçlı kullanılmak üzere yaptırılmıştır. Çıkan yangında yapı büyük hasar görmüş, 1910'da rekonstrüksiyon çalışmaları tamamlanmış, tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkeyi terk edip Yunanistan'a göçen aile yapıyı Albert Whittall'e bırakmıştır (Birol Akkurt, 2004).

Şekil 13 Hava fotoğrafı, 2019

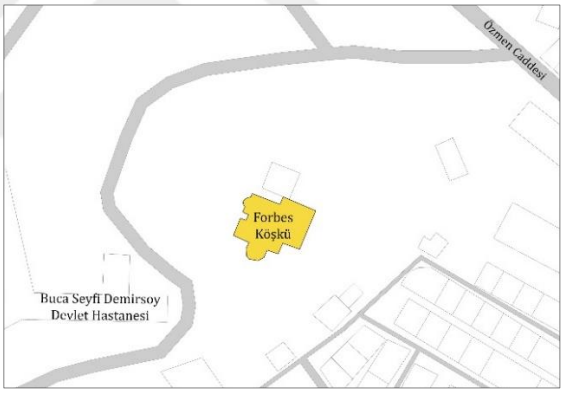

Şekil 14 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

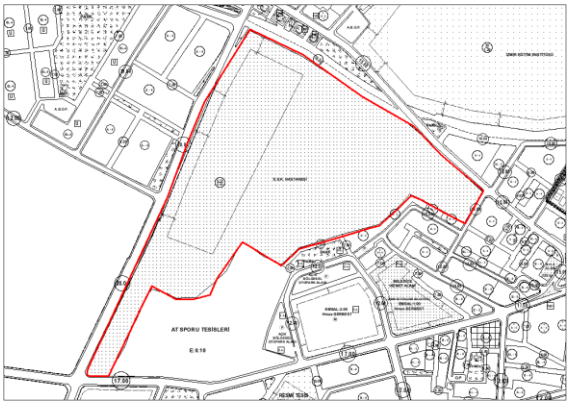

Şekil 15 Uygulama imar planı

Forbes Köşkü	**Katalog No:** 2.2

40'lı yıllarda yapıyı da içinde bulunduran parselin bir kısmı kamulaştırılarak imara açılmıştır. 50'li yıllarda devlet hastanesi yapılmıştır. Forbes Köşkü'nün yarı hissesi bir süre İzmir Atlı Spor Kulübü'ne kiralanmış, daha sonra tamamı Loto Firve Krepspi'ye geçmiştir. Daha yapı da kamulaştırılmış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devredildiyse de şu an Sağlık Bakanlığı bünyesindedir. Bir süre hastanede çalışan doktorlar tarafından dinlenme amaçlı kullanılmıştır. 2012 yılında restorasyona başlanmış fakat tamamlanmıştır. Şu anda boş durumdadır.

Plan

Zemin kat ile beraber iki katlı olarak tasarlanan yapının ayrıca bir de kule katı vardır. Planda herhangi bir düzen uygulanmamış her kat kapladıkları alanlar bakımından farklı olarak tasarlanmıştır (Şekil 17). Zemin katta salon, mutfak gibi ortak kullanım alanları varken birinci katta yatak odaları

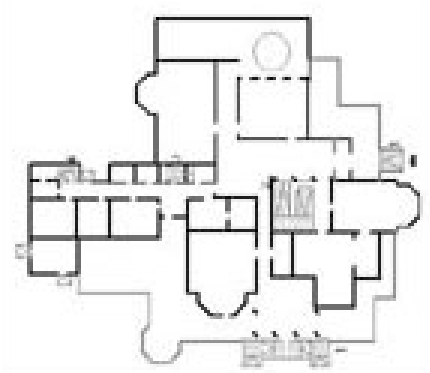

Şekil 16 Zemin kat planı
(Birol Akkurt, 2004)

Şekil 17 Forbes Köşkü
(Buca Forbes Köşkü, 2014)

Şekil 18 Giriş cephesi
(Işık, 2016)

Forbes Köşkü	**Katalog No:** 2.3

ve tuvaletler bulunmaktadır.

Cepheler ve Bezeme

Asimetrik olarak tasarlanan yapıya girişler yerden yükseltilmiş, iyon sütunlu, meander motifli arşitravlı bir giriş sahanlığından yapılmaktadır. Sahanlığın üstüne üçgen bir alınlık yapılmış ortasına da Forbes ailesinin arması yerleştirilmiştir (Şekil 18, Şekil 21-23). Ayrıca giriş kapısının üstünde de yer alan armanın altına alınlıktakinden farklı olarak yapının ilk yapılış, yangın ve rekonstrüksiyon tarihleri eklenmiştir (Şekil 19-21). Portiğin güneyinde kule yükseltisi, kuzeyinde ise yarım altıgen çıkma yapılarak farklılaştırılmıştır.

Zemin katta farklı genişliklerde tasarlanan pencereler, beşik kemerlerle geçilmiştir. Altıgen çıkmada, kemerleri taşıyan sütunların arasına birinci katın döşemesine kadar yükselen palmiye gövdesini andıran bezemeli, yaprak başlıklı sütunlar

Şekil 19 Arma
(Şaşmaz, 2012)

Şekil 20 Giriş kapısı
(Şaşmaz, Forbes Köşkü- Buca, 2012)

Forbes Köşkü	**Katalog No:** 2.4
yerleştirilmiştir. Kemer üzerinde girland veya askı çelenkle bezeme yapılmış, ortasına fiyonk motifi konulmuştur. Silmenin altında ise üzerinde daire şeklinde rozetler olan bir kuşak yapılmıştır. Birinci katta hem beşik kemer hem basık kemer hem de düz kemerlerle pencere açıklıkları yapılmıştır. Kulede pencere parapetleri dikdörtgen çerçeveler içinde bitkisel motiflerle bezenmiştir. Furuşlarla desteklenen saçaklar birinci katta, kulede devam ettirilmiştir.	

Şekil 21 Giriş (Yalçın, 2018)

Forbes Köşkü	**Katalog No:** 2.5

Şekil 22 Giriş sahanlığı detayı (Gürelli, Forbes Köşkü)

Forbes Köşkü	**Katalog No:** 2.6

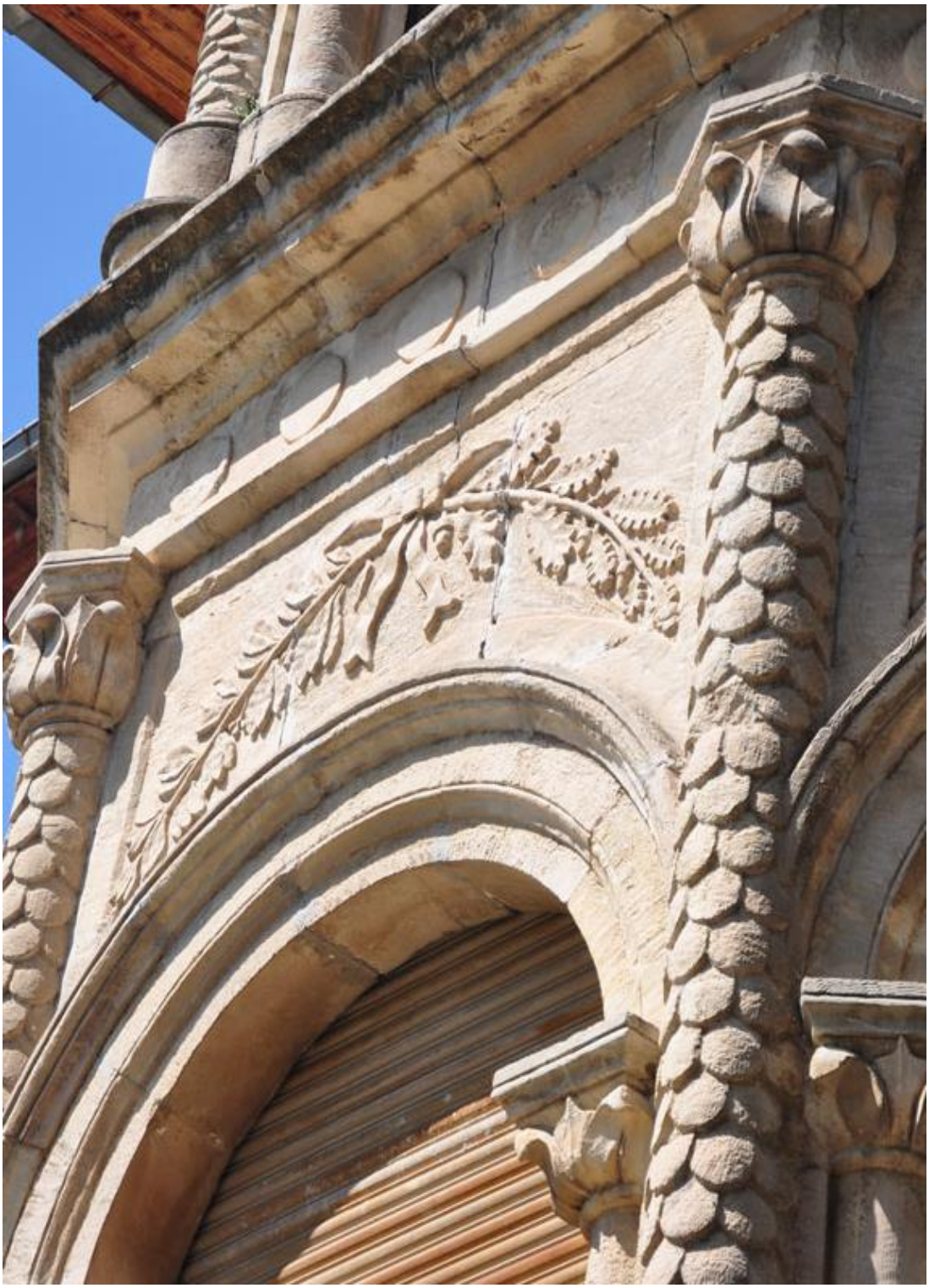

Şekil 23 Bezeme detayı (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2018)

Amerikan Koleji/ NATO Binası		**Katalog No:** 3.1
Adres: İnkılap Mahallesi, Aksoy Caddesi No:13 Buca, İzmir		
Ada/ Parsel: 715/1	**Yapım Yılı:** 1913	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Amerikan BOARD misyonerleri		**Özgün Kullanım:** Eğitim
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Askeri

Yapıyla İlgili Bilgiler

Günümüzde NATO Müttefik Kara Komutanlığı Karargâhı Vecihi Akın Kışlası içinde bulunmaktadır (Şekil 24-26). 10.03.1979 tarihli A1576 sayılı kararla tescillenmiştir.

1912 yılında mevcut Amerikan misyoner okullarının kapasitelerinin yeterli olmaması ve çıkan yangınlar sonucunda zarar görmeleri sebebiyle o günkü adıyla Paradiso (Şirinyer) semtinde yeni okulun inşasına başlanmıştır. Gerekli izinler alınmadan başlanan inşaat zaman zaman durdurulsa da 1913 yılında tamamlanarak "Enternasyonal İzmir Koleji" adıyla açılmıştır. Amerikan BOARD misyonerleri tarafından yaptırılan okul binası Osmanlı kayıtlarına "Amerikan Kurumu" olarak kaydedilmiştir (Ümit, 2008)(Şekil 27).

Şekil 24 Hava fotoğrafı, 2019

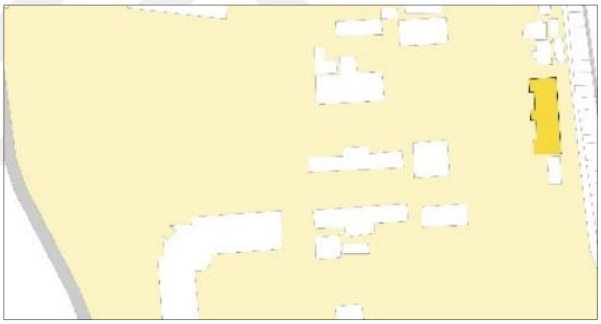

Şekil 25 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

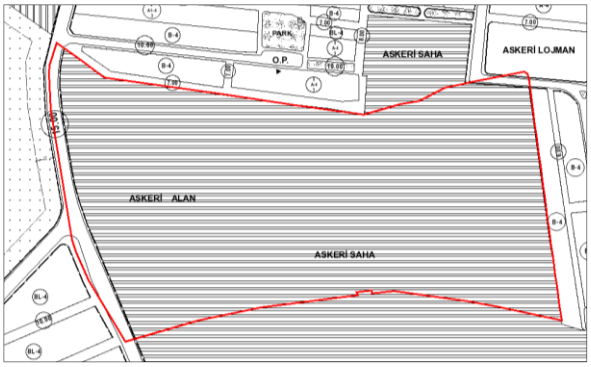

Şekil 26 Uygulama imar planı

Amerikan Koleji/ NATO Binası	**Katalog No:** 3.2

1934 yılına kadar Amerikalılar tarafından yönetilen okul gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde zararlı görülen faaliyetlere devam etmesinden dolayı kapatıldı. 1937 yılında Maarif Vekaleti tarafından satın alınarak "Kızılçullu Köy Öğretmen Okulu/ Köy Enstitüsü" olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 28).

1952 yılında Türkiye'nin NATO'ya katılmasıyla bina karargâh olarak kullanılmak amacıyla boşaltılmış, öğrenciler çevre illerdeki okullara nakledilmiştir. Yapı, günümüzde askeri amaçlı kullanılmaktadır.

Plan

Ana bina okulun kurulmasına öncülük yapan misyoner Alexander MacLahlan'a ithafen MacLahlan Salonu olarak adlandırılmıştır (Elmacı, 2013). Yaklaşık olarak 54 metre uzunluğunda 22 metre genişliğinde çatı katıyla birlikte 4 katlı bir yapı olarak inşa edilmiştir. Yapının orijinalinde en

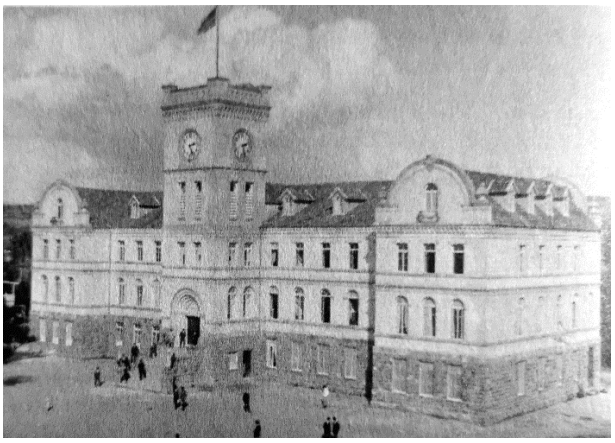

Şekil 27 Amerikan Koleji (Johnson, 2004)

Şekil 28 Kızılçullu Köy Enstitüsü, 1926 (Elmacı, 2013)

Şekil 29 Giriş cephesi (Buca Eski Amerikan Koleji)

Amerikan Koleji/ NATO Binası	**Katalog No:** 3.3

üst kat yatakhane, giriş katı ve orta kat derslik ve çalışma alanı olarak tasarlanmıştı. Binaya giriş saat kulesi şeklinde tasarlanan kütlenin altında bulunan giriş kapısından birinci kata yapılmaktadır. Zemin kotundan yüksekte yer alan giriş kapısına mermer kaplı merdiven basamaklarıyla ulaşılmaktadır. Mermer merdivenler ve saat orijinal haliyle korunmuştur fakat yapı köy enstitüsü olarak kullanılırken ikinci katta değişiklikler yapılmıştır. Zemin katta büyükçe bir çalışma odası, yatılı öğrenciler için yemekhane ve tesisat odaları bulunmaktaydı. Birinci kat derslikler, müze ve kütüphane, ikinci kat ise odalara bölünmüş yatakhane alanından oluşmaktaydı.

Cepheler ve Bezeme

Simetrik bir ön cephe tasarımına sahip olan binada pencere açıklıkları katlara göre farklılık göstermektedir (Şekil 29). Cephenin tam ortasında bulunan saat kulesinde de pencere ve kapı

Şekil 30 Saat kulesi (Gürelli, 2020)

Amerikan Koleji/ NATO Binası	**Katalog No:** 3.4
için farklı biçimlerde açıklıklar kullanılmıştır. Zemin katta düz kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır. Birinci katta pencereler beşik kemerle geçilmiş, dekoratif kabartmalarla süslenmiştir. Geometrik sarkıtlarla bezenmiş silmeler kullanılmıştır. İkinci katta tekrar düz kemerler uygulanmıştır. Bu kattaki kornişler dişlilerle bezenmiştir. Saat kulesinin girişi korent başlıklı sütunlara taşıtılan kademeli kemerli bir kapı ile sağlanmıştır (Şekil 30-32). Kemer aynasına okulun arması yerleştirilmiştir (Şekil 30). Üzengi çizgisi bitkisel kompozisyonlu kabartmalarla bezenmiştir.	 **Şekil 31** Kızılçullu Köy Enstitüsü (İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2012)

<table>
<tr><td colspan="2">Aliotti Köşkü/ Durmuş Yaşar Evi</td><td>Katalog No: 4.1</td></tr>
<tr><td colspan="3">Adres: Aksoy Mahallesi, 1743 Sokak No:1 Karşıyaka, İzmir</td></tr>
<tr><td>Ada/ Parsel: 192/37</td><td>Yapım Yılı: 1914</td><td>Yapının Mimarı: Bilinmiyor</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Banisi: Aliotti Ailesi</td><td>Özgün Kullanım: Konut</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tescil Durumu: Tescilli</td><td>Mevcut Kullanım: Eğitim</td></tr>
<tr><td colspan="3">
Yapıyla İlgili Bilgiler

Cemal Gürsel caddesi ile 1743 sokağın kesiştiği köşede bulunan yapıya giriş sokak üzerinden, doğu cephesinden yapılmaktadır (Şekil 32-34). Bina yığma taş sistemle inşa edilmiştir. 13.04.1985 tarihinde 914 sayılı kurul kararıyla “Durmuş Yaşar Evi” olarak tescillenmiştir.

1914 yılında “Oriental Carpet Company” (Doğu Halı Şirketi)’nin sahibi Albert Aliotti tarafından konut olarak kullanılmak üzere yaptırılmıştır (Şekil 35). 1938’de Aliotti ailesi Durmuş Yaşar’ın Rodos’taki evi ile yapıyı takas eder. 1987’ye kadar Yaşar ailesinin konut olarak kullandığı yapı 1992’de Selçuk Yaşar tarafından Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı’na devredilmiştir ve günümüzde de aynı vakıf tarafından kullanılmaktadır.

Şekil 32 Hava fotoğrafı, 2019

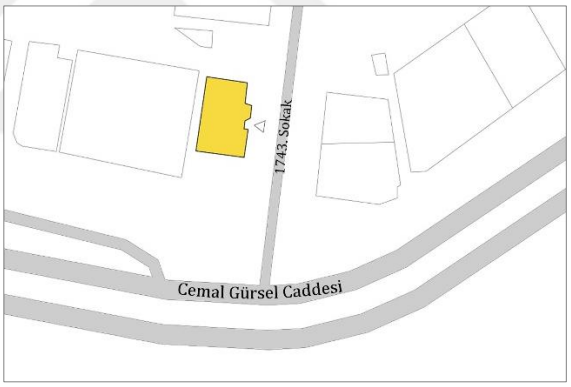

Şekil 33 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

Şekil 34 Uygulama imar planı
(ETM Mimarlık, 2017)
</td></tr>
</table>

Aliotti Köşkü/ Durmuş Yaşar Evi	**Katalog No:** 4.2

Plan

Kullanım alanları üç kat üzerinde dağılım gösteren yapı, iki kule katı ile beraber toplamda beş katlı olarak inşa edilmiştir. Zemin katta salon, mutfak ve tuvalet gibi ortak kullanım alanları bulunmakta, üst kat ise yatak odaları olarak kullanılmaktaydı.

Cepheler ve Bezeme

Her katta düz kemerli açıklıklar kullanılmış, birinci kat açıklıklarına ayrıca sıva ile kemer benzeri dekoratif süslemeler yapılmıştır (Şekil 36). Köşelere yerleştirilen plasterlerle de bu kemer etkisi arttırılmıştır.

Zemin katta güney cephesinde, orta aksta yarım altıgen şeklinde dışarı çıkma yapılmış ve bu alan salona dahil edilmiştir. Birinci katta balkona dönüştürülmüştür. Kuzey cephesinde doğrudan birinci kata ulaşmayı sağlayan merdivenler bulunmaktadır.

Şekil 35 Aliotti Köşkü(solda) (Old Izmir Photo Album, 2020)

Şekil 36 Giriş cephesi (ETM Mimarlık, 2017)

Şekil 37 Güney cephesi

Aliotti Köşkü/ Durmuş Yaşar Evi	**Katalog No:** 4.3
Ayrıca bu cephede, kot farkından dolayı ön tarafta olmayan bir kat daha bulunmaktadır. Birinci kat pencereleri dışarıya çıkma yapan düz silmeler ve denizlikler ile vurgulanmış, kuzeyde köşelere kartuşlar yerleştirilmiştir. Güney cephesinde, basık kemerli kapı ortada iki iyonik volüt benzeri başlıklı plasterlerle bölünmüş, ayrıca kemerin etrafı üç kademeli silme ile çevrelenmiştir. Balkon parmaklıkları koç boynuzu ya da istiridye olarak adlandırılan motifle süslenmiştir (Şekil 39). Kırma çatı ile kapatılan ana yaşam alanında alınlıklara "C" kıvrımlı alçı bezemeler yerleştirilmiştir. Alınlığın her iki ucundaki furuşlarda Art Nouveau etkili sarkıtlar bulunmaktadır. Alınlık boyunca saçak altına furuşlar yerleştirilmiştir.	 **Şekil 38** Kuzey cephesi (ETM Mimarlık, 2017)

Aliotti Köşkü/ Durmuş Yaşar Evi	**Katalog No:** 4.4

Şekil 39 İki plasterle bölünmüş kapı ve koç boynuzu/istiridye motifli korkuluk (Şaşmaz, Aliotti Köşkü- Karşıyaka, 2012)

Akseki İş Hanı		**Katalog No:** 5.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Necatibey Bulvarı No:41 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 957/12	**Yapım Yılı:** 1916	**Yapının Mimarı:** Necmeddin Emre
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Necatibey bulvarı ile Mimar Kemalettin caddesinin kesiştiği noktada bulunmaktadır (Şekil 40-42). Yapıya girişler Necatibey bulvarı üzerindeki cepheden yapılmaktadır.

Yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte yapıda kullanılan çini panoların 1916 yapımı olması ve tasarımın bitiminden sonra panoların yaptırıldığı bilgisi bilinmektedir. (Işıkhan & Köse, 2017) 1927 yılında Sadık Akseki tarafından satın alınan yapı, günümüzde de hala Akseki İş Hanı olarak adlandırılmaktadır. Dış cepheden anlaşıldığı üzere yapının Mimar Kemalettin caddesi üzerindeki cephesinde, orijinalinde uçta kalan kısım yapıdan ayrılmış,

Şekil 40 Hava fotoğrafı, 2019

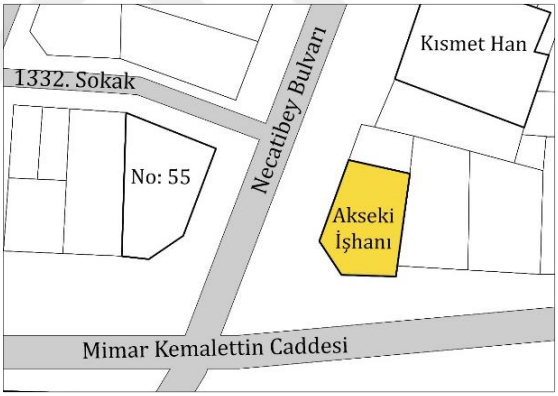

Şekil 41 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

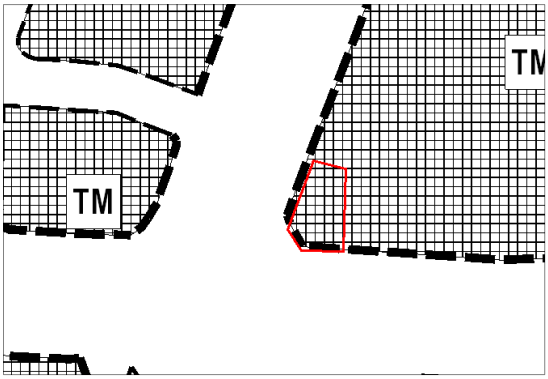

Şekil 42 Uygulama imar planı

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.2

ayrıca üstüne kat çıkılmıştır. Her iki kısımda günümüzde ticari amaçlı kullanılmaktadır

Plan

Zemin kat ile birlikte üç katlı olarak inşa edilmiştir. Bir tanesi zemin kattaki dükkân, diğeri üst katlara erişmek için olmak (Şekil 43) üzere iki adet giriş mevcuttur. Üst katlara, giriş kapısından sonra doğrudan merdiven ile ulaşılmaktadır.

Cepheler ve Bezeme

Güney ve batıda cephesi olan yapının köşesi dönemde sıkça karşılaşıldığı gibi pahlanmıştır. Köşeye yüzeye birinci katın döşeme hizasında yapının mimarının Necmeddin olduğunu gösteren kitabe yerleştirilmiştir (Şekil 44).

Zemin katta bulunan dükkâna bulundukları cadde üzerinden düz kemerli girişler verilmiştir (Şekil 45).

Birinci katta düz kemerli pencere açıklıkları yapılmış, pencere parapetlerine hareket vermek için

Şekil 43 Giriş kapısı

Şekil 44 "Mimar Necmeddin"

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.3

dekoratif içeri geçmeler yapılmıştır.Birinci kat ve ikinci kat pencereleri penci kemerli dekoratif bir çerçeve içine alınmıştır (Şekil 45, Şekil 49). Birinci kat ve ikinci kat pencerelerinin araları çiçek desenli Hafız Mehmet Emin Efendi'nin eseri olan çini panolarla bezenmiştir (Şekil 46, Şekil 48). Beyaz zemin üstüne mavi ve turkuaz renkli kıvrık dal, şakayık, şemse ve çiçek rozet, kırmızı ve mavi renkli karanfil motifleri yapılmış, köşeler kırmızı zemin üstüne beyaz kıvrık dal motifleri ile süslenmiştir. Beyaz düğüm motifi ile bordür yapılmış, düğümlerin ortaları kırmız ve mavi ile renklendirilmiştir (Şekil 48).

İkinci katta penci kemerli pencereler ve dişli silmeler kullanılmış, denizliklerin altlarına dikdörtgen içeri geçmeler yapılmış, sekiz kollu yıldız motifleri ile bezenmiştir (Şekil 46).

Şekil 45 Akseki Han
Fotoğraf: Şeyma Ersoy

Şekil 46 Bezemeler
Fotoğraf: Şeyma Ersoy

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.4

Cephelerde en uçtaki açıklıklardaki balkonlar konsollarla desteklemiştir (Şekil 47). Balkonlara sekiz kollu yıldız motifi oyulmuş korkuluklar yapılmıştır (Şekil 50). Ayrıca, cephelerde pencerelerin kenarlarında, cephe boyunca devam eden, ortası turkuaz kenarılacivert bordürlü bir çini kuşak uygulanmıştır (Şekil 50). Köşe cephede, merkezdeki daha geniş ve yüksek yapılmış penci kemerli üçlü açıklık yapılmıştır (Şekil 51). İkinci kattan sonra sekizgen biçimli bir kule şeklinde yükseltilerek vurgulanmış ve metal kaplamalı saçaklı bir kubbe ile örtülmüştür. Saçak altına turkuaz bordürlü, mavi zeminli bir bezeme kuşağı, kuşağın ortasına da "Ya Hafız" yazılı bir çini pano yerleştirilmiştir (Şekil 52). Alınlık basamak şeklinde çerçeve içine alınmış dişli silmelerle süslenmiştir.

Şekil 47 Güney cephe
Fotoğraf: Şeyma Ersoy

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.5
Çerçevenin içine mavi zemin üstüne beyaz kıvrık dal, bordo ve yeşil palmet kompozisyonlu, yeşil bordürlü çini bezeme yapılmıştır (Şekil 53). İkinci katta konsollarla desteklenmiş bir balkon yapılmış, balkon korkuluğu pencere genişlikleri ile orantılı bir şekilde üçe bölünmüştür.	

Şekil 48 Çini pano detayı

Şekil 49 Birinci kat pencereler

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.6

Şekil 50 İkinci kat pencereler

Şekil 51 Köşe cephe

Akseki İş Hanı	**Katalog No:** 5.7

Şekil 52 Kubbe ve "Ya Hafız" çini pano (sağda)

Şekil 53 Palmet ve kıvrık dal kompozisyonlu çini bezeme

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi		**Katalog No:** 6.1
Adres: Yeşiltepe Mahallesi, Mithatpaşa Caddesi No:47 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 128/36	**Yapım Yılı:** 1922	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: İzmir Valiliği		**Özgün Kullanım:** Eğitim
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Eğitim

Yapıyla İlgili Bilgiler

Mithatpaşa caddesi üzerinde bulunan yapının bahçesine yine bu cadde üzerinde bulunan bahçe kapısından girilir (Şekil 54-56). Yapıya giriş ise aynı aks üzerinde bulunur fakat caddeyle arasında kot farkı vardır. Bina yığma taş sistemle inşa edilmiştir.

Vali Rahmi Bey'in katkılarıyla İttihat ve Terakki partisinin isteğiyle "Ticaret Sultanisi" adıyla inşasına başlanmıştır. (Avcı Özbakan & Akyol Altun, 2013) İzmir'in Yunan işgaline uğradığı yıllarda Yunanlar tarafından henüz inşası tamamlanmamış olan yapı, üniversite olarak kullanılmak istenmiştir. "İzmir İyon Üniversitesi"ni kurma görevi dönemin ünlü matematik profesörü Constantin Caratheodoris'e verilmiştir. İzmir'in işgalden kurtulmasıyla beraber üniversite hayali eğitime

Şekil 54 Hava fotoğrafı, 2019

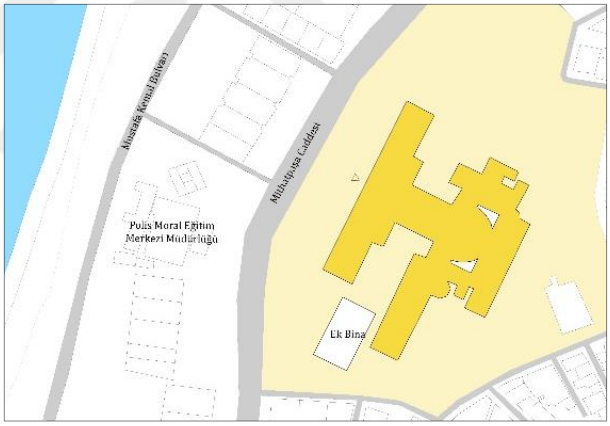

Şekil 55 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

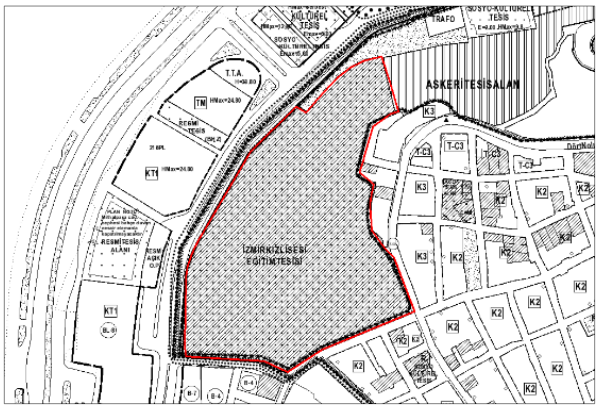

Şekil 56 Uygulama imar planı

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.2

başlayamadan son bulmuştur. 1923-1926 yılları arasında "Erkek Muallim Mektebi" (Şekil 57) olarak kullanılan yapı 1936'dan beri İzmir Kız Lisesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 58).

Plan

4428 metrekare yerleşim alanına sahip yapı, bodrum kat, zemin kat ve 1.kattan oluşur. "H" şekilde bir plana sahip olan yapı birbirine paralel iki ana kütle be bunları birbirine bağlayan bir başka kütleden oluşmaktadır. "H" şeklindeki ana binaya ek olarak bahçe içine 1968'de iki katlı başka bir eğitim yapısı da yapılmıştır.

Giriş katta derslikler ve idari birimler bulunmaktadır. Birinci katta ise yaklaşık 350 kişilik konferans salonu, 1958 yılında eklenen yemekhane ve laboratuvarlar vardır.

Cepheler ve Bezeme

Simetrik olarak tasarlanan yapıya giriş Yunanlar tarafından yapılan giriş sahanlığından yapılmaktadır (Şekil 59).

Şekil 57 Erkek Muallim Mektebi, 1923 (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı)

Şekil 58 Kız Lisesi
(T.C. Milli Eğitim Bakanlığı)

Şekil 59 Giriş sahanlığı
(Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.3

Pencere açıklıkları katlarda farklılık göstermektedir (Şekil 60). Giriş sahanlığı penci kemerlerle geçilmiş, kemerler ortada, köşelerde sarkıtlar olan ve iki sarkıt arası bir sıra yedili sekizli/baklava deseni motiflerden oluşan başlığa sahip mermer kaideli sütunlara taşıtılmıştır (Şekil 61). Kemerler mermer çerçeve içine alınmış, iki kemer arasındaki birleşme yerine lotus/palmet motifli bezeme yapılmıştır (Şekil 62). Kemer aralarına okulun amblemi yerleştirilmiş, silmeler yedilisekizli/baklava ile süslenmiştir (Şekil 63). Kenarlardaki mermer sütunların köşeleri yumuşatılarak altta ve üstte kum saati motifi olan sütunçeler yerleştirilmiştir (Şekil 64). Sahanlığın üst kısmı balkon olarak düzenlenmiştir. Balkon korkulukları birer çift baba ile üçe bölünmüş, babalar arası bursa kemeri açıklıklarla süslenmiştir (Şekil 0.65).

Zemin katta üçlü penci kemerli kapı açıklığı yapılmıştır. Pencerelerde ise basık kemerler kullanılmıştır.

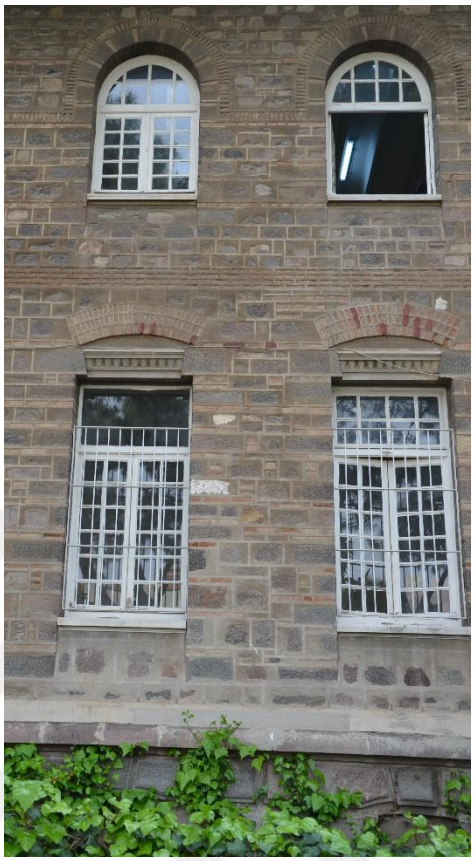

Şekil 60 Pencere açıklıkları (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 61 Sütun başlığı (Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.4

Ancak açıklıklar ters ve düz üçgen bezemeli lentolarla geçilmiştir (Şekil 66). Sadece planda ön ve arkadaki kütleleri birbirine bağlayan bölümde tüm pencereler düz kemerlerle geçilmiş, yapının geri kalanından farklılaştırılmıştır.

Birinci kat zemin hizası cephede taş kuşakla vurgulanmıştır. Öndeki kütlede birinci kat pencereleri beşik kemerlerle geçilmiştir. Kemerlerin etrafına hem tüm cepheyi hem de kemerli pencerelerin etrafını dolaşan tuğla bir kuşak yapılmıştır (Şekil 67).

Çatı saçağı geniş tutulmuş ve paraçollarla desteklenmiş, saçak altı ahşap çıtalarla kare formda bezenmiş, köşelerde sekizgen motifler kullanılmıştır (Şekil 68).

Arka kütlede sekizgen planlı bir kule bulunmaktadır. Dönemde sıkça rastlanıldığı biçimden farklı olarak yapıdan fazlaca, yekpare olarak yükseltilmiştir (Şekil 63 ve Şekil 69). Tüm pencereler düz kemerlerle geçilmiştir. En üst kat dışında pencerelerde dekoratif basık kemer yapılmıştır. Orijinalinde teras olarak bırakılan

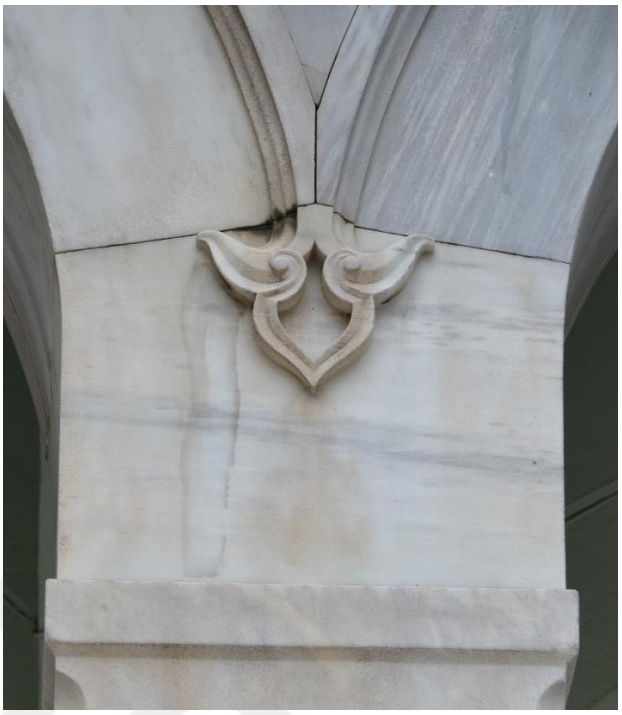

Şekil 62 Lotus bezeme (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 63 Amblem ve silme (Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.5
en üst katta, ortası yıldız, kenarları altıgen kompozisyonlu korkuluklar vardır. Kule, küresel kubbe ile örtülmüştür (Şekil 69).	

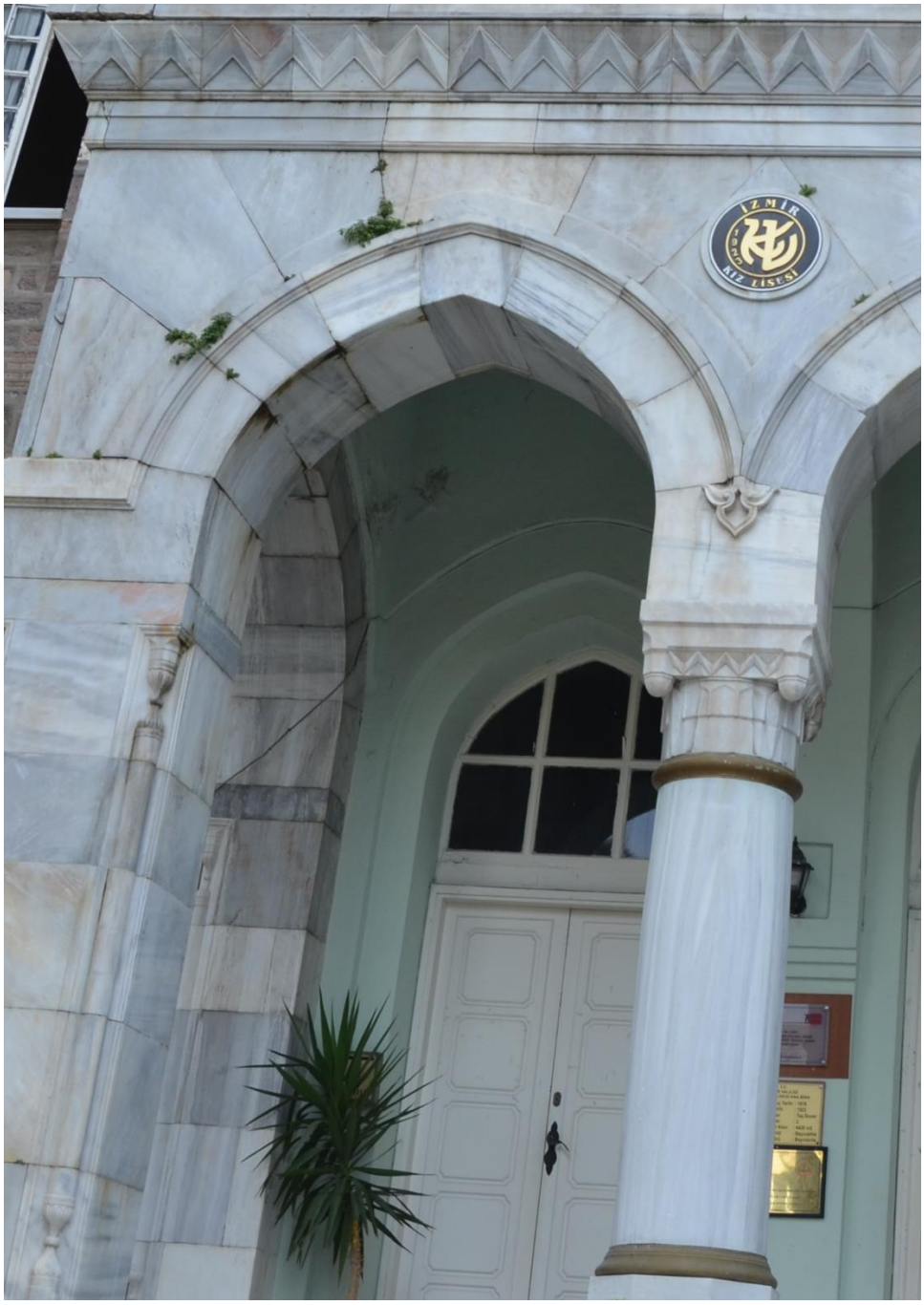

Şekil 64 Okulun amblemi ve baklavalı silme (Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.6

Şekil 0.65 Bursa kemeri bezemeli parapet (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 66 Ters ve düz üçgen motifli lento ve tuğla basık kemer (Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.7

Şekil 67 Dekoratif tuğla kuşak (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 68 Paraçollar ve saçak altı bezemesi (Gönülkırmaz, 2019)

Ticaret Sultanisi/ İzmir Kız Lisesi	**Katalog No:** 6.8

Şekil 69 Kule (Gönülkırmaz, 2019)

<table>
<tr><td colspan="3">Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi</td><td>Katalog No: 7.1</td></tr>
<tr><td colspan="4">Adres: Konak Mahallesi, Milli Kütüphane Caddesi No:37 Konak, İzmir</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ada/ Parsel: 179/56</td><td>Yapım Yılı: 1926</td><td>Yapının Mimarı: Tahsin Sermed</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapının Banisi: Milli Kütüphane Heyeti</td><td>Özgün Kullanım: Kültürel</td></tr>
<tr><td colspan="3">Tescil Durumu: Tescilli</td><td>Mevcut Kullanım: Kültürel</td></tr>
<tr><td colspan="4">Yapıyla İlgili Bilgiler

Milli Kütüphane Caddesi üzerinde bulunan yapıya girişler de yine bu cadde üzerinden yapılmaktadır (Şekil 70-71). Yapı betorname sistemle inşa edilmiştir.

1912'de kurulan Milli Kütüphane'ye gelir sağlamak amacıyla sinema açma fikri ortaya atılmış ve dönemin ileri gelenlerinden alınan borçlarla bu fikir hayata geçirilmiştir. İlk önce Beyler Sokağı'nda bir binada işletilen sinema daha sonra Milli Kütüphane Caddesi'ndeki yapıya taşınmıştır.

Sinemadan elde edilen gelirle iki yıl içinde alınan borçlar ödenmiş, kütüphanedeki kaynak sayısı 4000'e yükselmiştir (Gürlek, 2012).</td></tr>
</table>

Şekil 70 Hava fotoğrafı, 2019

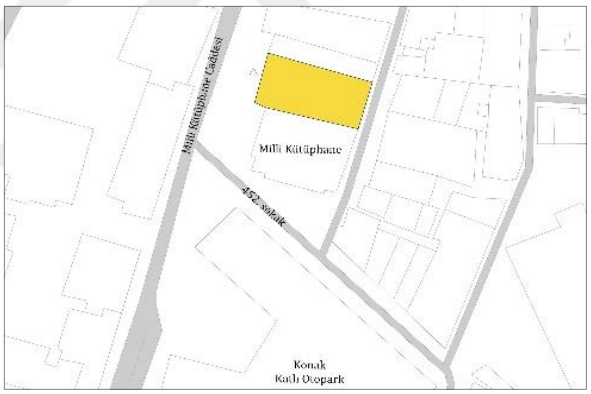

Şekil 71 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

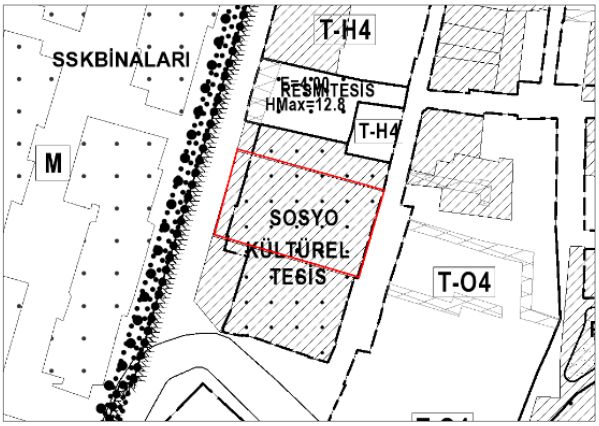

Şekil 72 Uygulama imar planı

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.2

Yapının bugün bulunduğu yerdeki arsaya 1915'te İzmir Valisi Rahmi beyin desteğiyle eğlence tesisi yapmak üzere temel atılmış fakat Milli Kütüphane'ye ve Milli Sinema'ya modern binalar tahsis etmek için bu karardan vazgeçilmiş ve inşaat Milli Kütüphane ve Milli Sinema için sürdürülmüştür. 1. Dünya Savaşı sırasında yapıların inşaatı çok yavaş ilerlemiş, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra sinemanın inşaatı hızlanmıştır. 1926'da bugün Devlet Opera ve Balesi olarak kullanılan yapı Milli (Elhamra) Sinema olarak kullanıma açılmıştır. Yapı dönemin film stüdyosu sahipleri olan İpekçi kardeşlere 15 yıllığına kiralanmıştır (Gürlek, 2012). Dolayısıyla o günden itibaren milli sinema olarak değil, Elhamra Sineması olarak anılmaya başlanmıştır. Fakat biletlerin üzerinde "Elhamra idaresinde Milli Kütüphane Sineması" yazılmıştır. Ayrıca, opera, tiyatro sanatlarından gösteriler de sergilenmiştir.

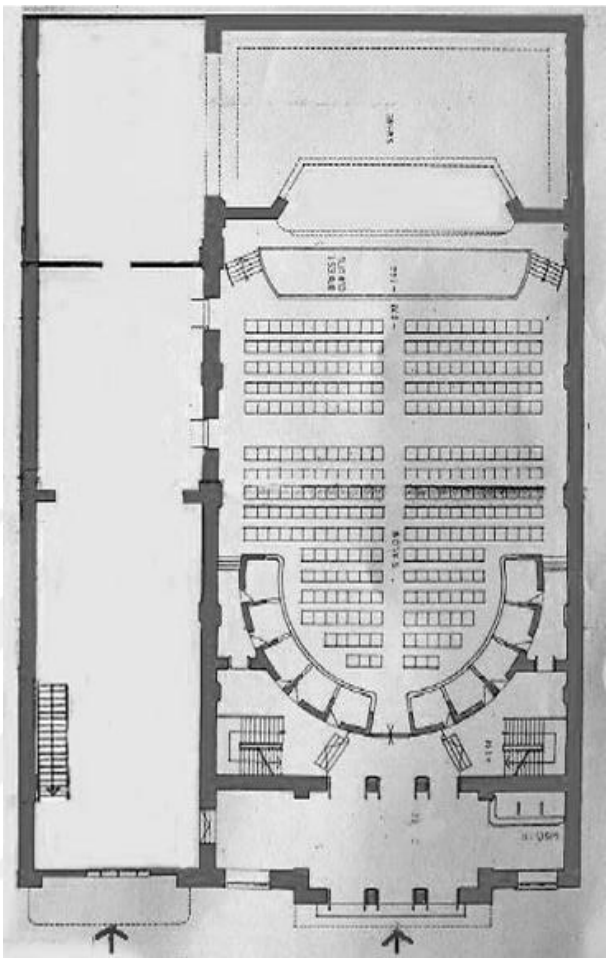

Şekil 73 Zemin kat planı (Özel, 2015)

Şekil 74 Giriş cephesi (Gönülkırmaz, 2019)

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.3

1978 yılında Kültür Bakanlığı tarafından kiralanan yapı o günden itibaren İzmir Devlet Opera ve Balesi sahnesi olarak kullanılmaktadır.

Plan

Dikdörtgen plana sahip yapı bodrum, zemin kat ve asma kattan oluşmaktadır (Şekil 73). 2006 m^2 alan kaplayan binanın bodrumunda, depo ve tuvaletler, zemin katında giriş holü, fuaye alanı, sinema salonu ve localar asma katta ise balkonlar bulunmaktadır. Yapının orijinalinde 840 kişilik salon ve 120 m^2 büyüklüğünde bir sahne tasarlanmıştır. 1978'de restorasyon yapılan salonda, opera gösterileri için bir orkestra çukuru açılmış, seyirci kapasitesi azaltılmıştır.

Cepheler ve Bezeme

Simetrik olarak tasarlanan yapıya giriş batı cephesinden yapılmaktadır (Şekil 74). Fuaye alanına basık kemerli geniş bir kapıdan girilmektedir.

Şekil 75 Taç kapı
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 76 Sütun detayı
(Gönülkırmaz, 2019)

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.4

Giriş holüne açılan taç kapılar penci kemerli ve üçüz olarak tasarlanmıştır (Şekil 75). Kemerler dekoratif bezemelerle süslenmiş sütunların üstüne bindirilmiştir. Mermer sütunların kaideleri mukarnas ve stalaktit ile bezenmiştir (Şekil 76-78). Köşelikler ve kemer araları lacivert bordürlü, mavi zemin üstüne kırmızı, sarı palmet, kıvrık dal ve rumi motifli çini ile süslenmiştir. Çinilerin üstlerine ise üçgen şekilli mermer silmeler yapılmıştır.

Giriş aksının sağına ve soluna simetrik olarak yerleştirilen pencereler alt katta düz, üst katta beşik kemerli olarak tasarlanmıştır. Her iki tarafta da köşeliklere çini panolar yerleştirilmiştir.

Birinci kat pencereleri yıldız motifli dikdörtgen panolarla zemin kattan ayrılmıştır. Geniş bir penci sağır kemer içine yerleştirilmiş olan birinci kat pencereleri kendi içlerinde de ikiye ayrılmış, altta düz kemerli

Şekil 77 Sütun başlığı detayı (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 78 Birinci kat pencereler (Gönülkırmaz, 2019)

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.5

pencereler, üstte basık penci kemerli pencereler kullanılmıştır. Ortadaki pencere vurgulanmak amacıyla dönemde sıkça karşılaşılan bir biçimde yükseltilmiştir (Şekil 78). Penci kemer ile pencereler arasında kalan köşelik yine çiçek motifli çini bezemelerle süslenmiştir. Giriş aksı basamak şeklinde kademelendirilip, üstü bitkisel motif bezemeli dikmeler eklenerek vurgulanmıştır. Ayrıca içeriden okunamayan, tamamen dekoratif amaçlı kurşun kaplı ahşap bir kubbeyle örtülmüştür. Kubbe pandantiflerle desteklenmiş, pandantiflerin dışta kalan kısımları yedili sekizli ya da baklavalı denebilecek biçimde bezenmiştir (Şekil 81). Ağırlık kuleleri görünümlü, üzerlerinde kurşun kaplı küçük kubbeler bulunan kulelerde penci kemerli dekoratif nişler kullanılmıştır (Şekil 79). Baklava desenli silmeler yapılmıştır. Çatı, kiremitle kaplanmıştır.

Şekil 79 Dekoratif niş ve baklavalı silme (Gönülkırmaz, 2019)

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.6

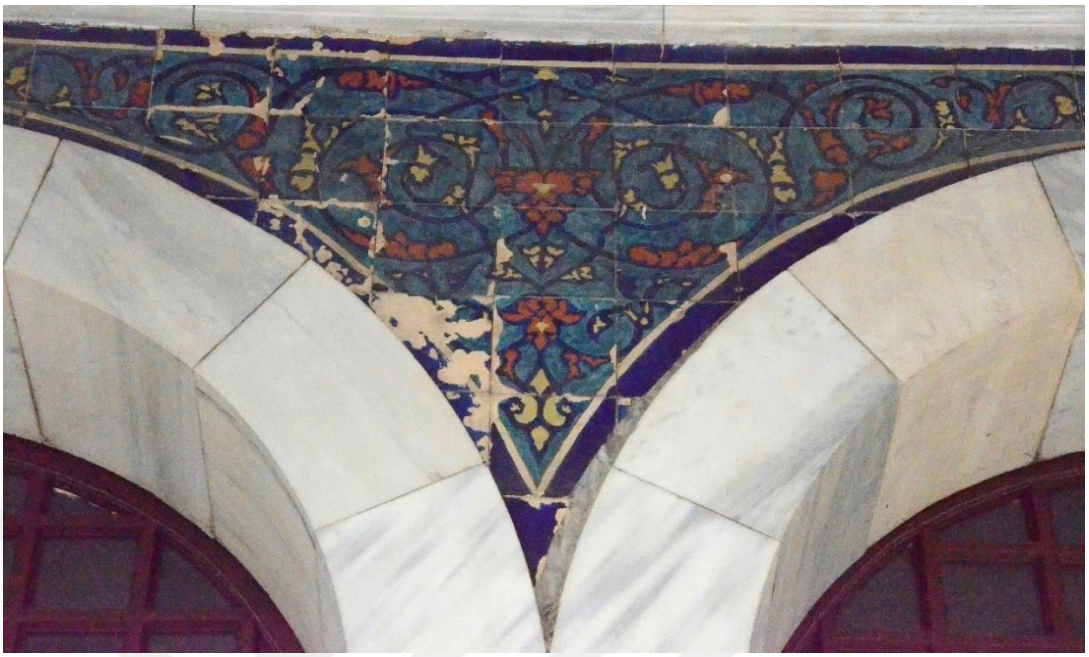

Şekil 80 Taç kapı çini bezeme alınlık
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 81 Rumi motifli bezeme ve baklavalı silme
(Gönülkırmaz, 2019)

Elhamra Sineması/ İzmir Devlet Opera ve Balesi	**Katalog No:** 7.7

Şekil 82 Çini bezeme köşelik
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 83 Yedili sekizli/baklavalı pandantif ve bezemeli dikmeler
(Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi		**Katalog No:** 8.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Fevzipaşa Bulvarı No:1 Konak, İzmir		
Ada/Parsel: 951/1	**Yapım Yılı:** 1926	**Yapının Mimarı:** Giulio Mongeri
Yapının Banisi: Ottoman Bank		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Bugünkü adıyla Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi'nin doğuda Şehit Fethibey caddesine, güneyde Fevzipaşa, batıda ise Cumhuriyet bulvarlarına cephesi vardır (Şekil 84). Kuzeyinde ise bitişik konumda olan Büyük Kardiçalı Han bulunmaktadır. Giriş, Fevzipaşa bulvarı üzerindeki cepheden yapılmaktadır (Şekil 85). Betonarme sistemle inşa edilmiştir. 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

1856 yılında İngilizler tarafından kurulan "Ottoman Bank"ın beş şubesinden biri İzmir'de açılmıştır. 1863'te Osmanlı devletiyle yapılan anlaşma sonucu bu şubeler "Bank-ı Osmani-i Şahane" olarak değişen, devletin resmi bankasına devredilmiştir.

Şekil 84 Hava fotoğrafı, 2019

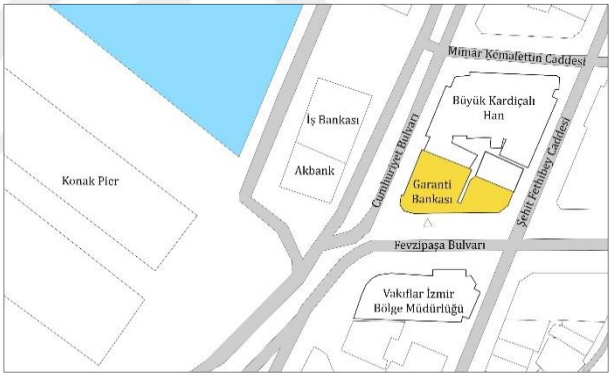

Şekil 85 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

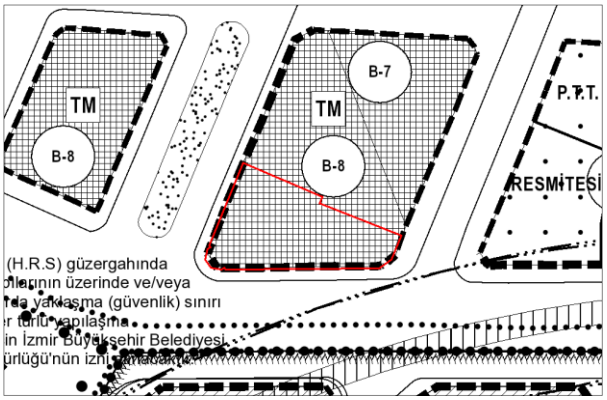

Şekil 86 Uygulama imar planı

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.2

İlk olarak Ispartalı Han'da faaliyete başlayan banka şubesi, 1926 yılında Giulio Mongeri tarafından tasarlandığı tahmin edilen yeni binasına taşınmıştır (Uzun, Borsa ve Banka Yapıları Mimarisi, 2013). Cumhuriyetin ilanından sonra adı "Osmanlı Bankası" olarak değiştirilen (Şekil 87) devlet bankası 1933'te özelleştirilmiş, 2001 yılında tamamı, daha önceleri hissedarı olan Garanti Bankası tarafından satın alınmıştır. Yapı o günden beri Garanti Bankası'nın şubesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 87 Osmanlı Bankası
(Salt Research, 1930)

Plan

Bodrum kat ve zemin üstü üç kat olarak inşa edilmiştir (Şekil 88). Toplamda 832 m^2 alan kaplar. Zemin katta bulunan giriş holüne merdivenlerle ulaşım sağlanmıştır. Bu katta ayrıca müdür lojmanı da bulunmaktaydı. Birinci kat da banka işleri için kullanılırken ikinci kat lojman olarak tasarlanmıştı. 3 adet lojman ve caddelere paralel olarak uzanan

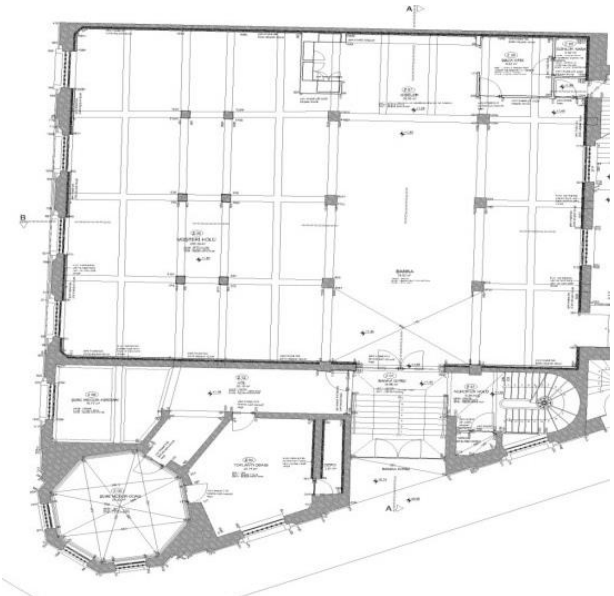

Şekil 88 Zemin kat planı
(Pakben Mimarlık, 2015)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.3

üstü kapalı teraslar bulunmaktaydı. Daha sonraki tadilatlar sırasında bu teraslar kapatılarak iç mekâna eklenmiş, lojmanlar arşiv olarak yeniden düzenlenmiştir. Şimdi ise ofis olarak kullanılmaktadırlar.

Cepheler ve Bezeme

1908-1933 yılları arasındaki mimari eserlerde karşılaşılan simetrik cephe biçimlenişi ve köşelerin kırılarak yumuşatılması burada da görülmektedir. Bu yapıda, benzer örneklerin çoğunda olduğu gibi giriş köşeden değil, yan cepheden verilmiştir (Şekil 89). Köşeye dışarıdan beş kenarı okunabilen sekizgen tabanlı bir kule tasarlanmış ve saçaklı piramidal kiremit çatı ile örtülmüştür (Şekil 90).

Giriş kapısı düz lento ile geçilmiştir ancak penci sağır kemerle süsleme yapılmıştır. Kapının her iki yanına, şimdi kapatılmış olan ancak orijinalinde açıklık olan penci kemerli birer pencere yerleştirilmiştir. Kapının üstüne,

Şekil 89 Garanti Bankası (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 90 Giriş cephesi (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.4

kenarları yuvarlatılmış bir sundurma çatı yerleştirilmiş, altı geometrik şekilde bezenmiş ve dilimli konsollarla desteklenmiştir (Şekil 91).

Zemin katta basık kemerli pencere açıklıkları ve stilize edilmiş lokmalı parmaklıklar kullanılmış, tüm kemerlerin ortasına gülbezek/rozetler yerleştirilmiştir. (Şekil 92, Şekil 97).

Birinci kat açıklıkları ikili penci kemerlerle geçilmiş, balkonlar geometrik formlarla bezenmiştir (Şekil 93). İkili penci kemerler ortada sütunlarla desteklenmiş, kaideler ve mukarnaslı sütun başlıkları kullanılmıştır. Ayrıca çıkmalı balkonların olduğu kemerlerin köşelikleri lotus bezemelerle süslenmiş, konsollarla desteklenmiş, kule dışındaki konsolların altlarına altıgen motifli korkuluklar yapılmıştır (Şekil 94, Şekil 96, Şekil 98). Ayrıca lotus bezemelerin arasında Selçuklu mimarisinde görülen ilmek motifli geçme de uygulanmıştır.

Şekil 91 Kapı sundurması ve kapatılmış penci kemerli pencereler

Şekil 92 Basık kemerli pencereler ve gülbezek/rozet

(Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.5

Birinci katta yer alan bir diğer eleman ise çörtendir. Cephede görülen her türlü bezemeden bir örnek taşıyan çörtende hem gülbezek hem mukarnas hem de lotus motifi kullanılmıştır (Şekil 95).

İkinci katta hem bursa kemerli hem penci kemerli hem de basamaklı açıklıklar uygulanmıştır (Şekil 99-101). Cephede taç kapı izlenimi veren içerlek balkonlu, basamaklı açıklıklı mekanlar vardır (Şekil 101). Daha sonra içerlek balkonlar pencereler ile kapatılarak kapalı mekân olarak kullanılmaya başlanmıştır. Basamaklı açıklıkların köşeliklerine dilimli kabaralar yerleştirilmiştir (Şekil 101). Köşelere geçme motifli kare kartuş eklenmiştir (Şekil 102). İçerlek balkonlara üç kareye bölünmüş, karelerin her birinde sekiz kollu yıldız boşluğu oluşturulmuş korkuluklar yapılmıştır (Şekil 102).

Şekil 93 Penci kemer ve kolon detayı (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 94 Lotus bezemeli köşelik (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.6
Kule yapısındaki zemin kat ve birinci kat açıklıkları cephelerdeki ile aynıdır. İkinci katta tavan yüksekliği cephelerden fazla tasarlanarak kule görünümü ele edilmiş, penci kemerli açıklıklarla içerlek balkon oluşturulmuştur. Baklavalı başlıklı, kaideli sütunlara taşıtılan kemerlerin köşeliklerine palmet ve rumi motifli kabartma bezemeler yapılmıştır. Korkuluklar beş eşit parçaya bölünmüş, bursa kemeri şekilde boşluklarla süslenmiştir. Mukarnaslı silmeler yapılmış, saçak altı geometrik şekilde süslenmiştir. Giriş cephesinde ikinci katta da bursa kemerli korkuluklar kullanılmıştır (Şekil 103). Cephelerdeki bursa kemerinden farklı olarak kulede penci kemer kullanılmıştır (Şekil 104).	 **Şekil 95** Çörten (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.7

Şekil 96 Lotus bezemeli köşelik (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 97 Gülbezek/rozet detayı (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.8

Şekil 98 Konsollar ve yıldız pano (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 99 Farklı pencere açıklıkları

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.9

Şekil 100 Bursa kemeri (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 101 Basamaklı açıklık (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.10

Şekil 102 Geçmeli motifli kartuş ve kabara (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 103 Giriş cephesi ikinci kat pencereleri (Gönülkırmaz, 2019)

Osmanlı Bankası/ Garanti BBVA İzmir Ticari Şubesi	**Katalog No:** 8.11

Şekil 104 İkinci kat pencere (Gönülkırmaz, 2019)

Kısmet Han		**Katalog No:** 9.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Necatibey Bulvarı No:31 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 957/15	**Yapım Yılı:** 1927	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Ali Necipoğlu		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Necatibey bulvarı üzerinde, Mimar Kemalettin caddesine yakın bir konumda bulunmaktadır (Şekil 105-107). Yapıya giriş bulvar üzerindeki cepheden yapılmaktadır. Yığma sistemle inşa edilmiştir. 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Kitabesinden anlaşıldığı üzere 1927 yılında yaptırılmış, mühendisi Dehanizade Ahmed Besim, kalfası Aziz'dir. Ali Necipoğlu tarafından yaptırılan yapı vefatından sonra eşi Fatma ve oğulları Ahmet Bülent ve Mehmet Ercüment'e kalmıştır. Şu anki mülk sahipleri ise A. Bülent'in eşi ve kızıdır. Bina, yapıldığı günden beri iş hanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 105 Hava fotoğrafı, 2019

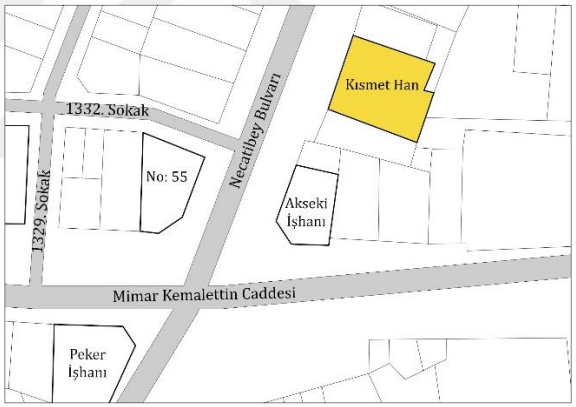

Şekil 106 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

Şekil 107 Uygulama imar planı

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.2

Plan

Zemin kat ve çatı katı ile beraber dört katlı olarak inşa edilmiştir. Dolaşım merkezden sağlanmış ofisler cephelere yerleştirilmiştir.

Cepheler ve Bezeme

Orta akstan giriş yapılan yapı simetrik olarak tasarlanmış, tüm cephe taş kaplanmıştır (Şekil 108). Penci kemerli bir giriş kapısı açıklığı yapılmış fakat kapı düz kemerle geçilmiştir. Kemer köşeliklerine bitkisel motifli kabartmalar yapılmış, baklava desenli kornişler kullanılmıştır (Şekil 109). Zemin kattaki dükkanlara düz kemerli açıklıklardan erişim sağlanmaktadır. Taş panolarla cephede süsleme yapılmış, kenardaki bir panoya mühendisin, kalfanın ve yapım yılının yazıldığı bir kitabe yerleştirilmiştir (Şekil 110).

Birinci katta beşik kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır (Şekil 111).

Şekil 108 Cephe görünüş

Şekil 109 Taç kapı detayı

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.3

Pencere parapetlerinde dekoratif sütun motifleri ve içleri bitkisel kompozisyonlu panolar vardır (Şekil 112). Kapı aksına konsollarla desteklenmiş bir balkon çıkması yapılmış, kapı açıklığı ise basık kemerle geçilmiş, köşeliklere ise gülbezek/rozet bezemeleri yapılmıştır (Şekil 113). Balkonu destekleyen konsolların altları gülbezek/rozetlerle süslenmiştir (Şekil 114).

İkinci kata düz kemerli açıklıklar yapılmıştır. Giriş aksında bir balkon çıkması yapılmış, her iki tarafına da ortadaki kapı, yanlardakiler pencere açıklığı olacak şekilde açıklıklar yapılmıştır (Şekil 115). Farklı şekillerde taşlar yerleştirilerek cepheye hareketlilik sağlanmış, pencerelerin alınlıklarına bitkisel motifli kabartma bezemeler yerleştirilmiştir. Balkon kapısının alınlığına ortasında gül, kenarlarında yaprak, üstünde ise deniz kabuğu olan bir bezeme yapılmıştır (Şekil 116).

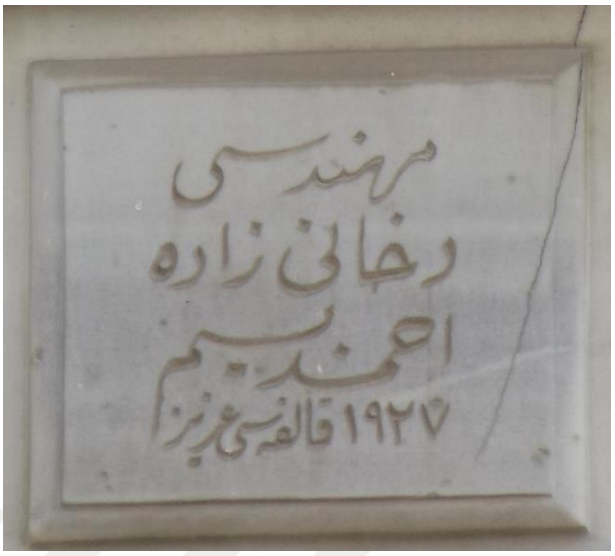

Şekil 110 "Mühendisi Dehanizade Ahmed Besim Kalfası Aziz" yazılı kitabe

Şekil 111 Birinci kat pencereleri

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.4
Üçüncü katta yanlarda birer pencere açıklığı kadar alan açık bırakılmış, teras yapılmıştır (Şekil 117). Pencere ve kapılar beşik kemerlerle geçilmiştir. Kapı alınlığına bitkisel kompozisyonlu kabartma yerleştirilmiş, balkon korkuluğu hizasında furuşlarla kuşak benzeri süsleme yapılmıştır (Şekil 118). Üçüncü katta alınlığa lacivert bordürlü, ortası beyaz zeminli çini panolar koyulmuştur. Bordürde turkuaz rumi ve ortası kırmızı beyaz çiçek rozetler bulunmaktadır. Ortada ise kırmızı laleler, ortası kırmızı lacivert yapraklı çiçek rozetler ve yeşilli mavili bahar dallarından oluşan bir kompozisyon vardır (Şekil 119). Çatı, kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülmüştür.	 **Şekil 112** Birinci kat pencere parapeti **Şekil 113** Köşeliklerdeki gülbezek/rozetler

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.5

Şekil 114 Giriş kapısı

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.6

Şekil 115 İkinci kat pencereler

Şekil 116 Kartuş

Kısmet Han	**Katalog No:** 9.7

Şekil 117 Üçüncü kat, Fotoğraf: Şeyma Ersoy

Şekil 118 Furuş ve bitkisel bezeme

Şekil 119 Çini pano ve bitkisel bezeme

<table>
<tr><td colspan="3">Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi</td><td>Katalog No: 10.1</td></tr>
<tr><td colspan="4">Adres: Yeşiltepe Mahallesi, Mithatpaşa Caddesi No:110 Konak, İzmir</td></tr>
<tr><td>Ada/ Parsel: 527/2</td><td>Yapım Yılı: 1927</td><td colspan="2">Yapının Mimarı: Necmeddin Emre</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Banisi: Türk Ocakları</td><td colspan="2">Özgün Kullanım: Kültürel</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tescil Durumu: Tescilli</td><td colspan="2">Mevcut Kullanım: Kültürel</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapıyla İlgili Bilgiler

Eski Türk Ocağı binası Mustafa Kemal bulvarı ile Mithatpaşa caddesine cephelidir (Şekil 120). Yapının bulunduğu parsele her iki cepheden erişim sağlamak mümkündür (Şekil 121). Binaya giriş yan cephelerden yapılmaktadır (Şekil 122).

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde içinde bulundukları durumdan devleti kurtarmak isteyen bir grup Türkçülük savunucusu askeri tıbbiye öğrencisi tarafından "Türk Ocakları" adını verdikleri dernek 25 Mart 1912 yılından İttihat ve Terakki partisinin merkezinde Ahmet Ferit Bey başkanlığında kurulmuştur.</td><td colspan="2">
Şekil 120 Hava fotoğrafı, 2019
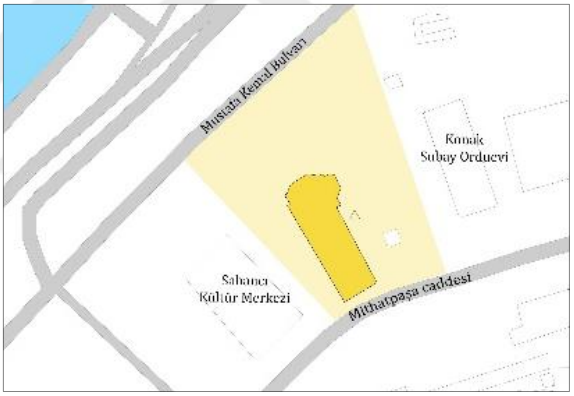

Şekil 121 Vaziyet planı
Çizim: Şeyma Ersoy
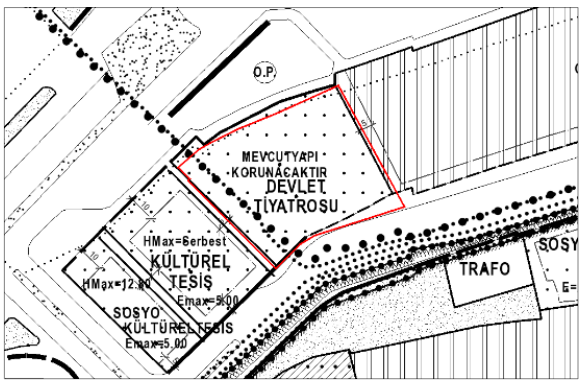

Şekil 122 Uygulama imar planı</td></tr>
</table>

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.2

Daha sonraları karşılaşılan sıkıntılar nedeniyle başkanlıktan ayrılan Ahmet Fethi Bey yerine 18 Mayıs 1913'te yapılan kongrede Hamdullah Suphi başkan seçilmiş ve 1931'de Türk Ocakları kapatılana kadar başkanlık etmiştir. Milliyetçilik düşüncesinin hızla yayılmasıyla ülkenin birçok şehrinde şubeler açılmaya başlanmıştır. İzmir'deki ilk Türk Ocağı 1912 yılında açılmış, Yunan işgaliyle 1919'da kapatılmıştır. 1926'da temeli atılan Bahribaba semtindeki yeni Türk Ocağı binası 1927'de tamamlanmıştır (Şekil 123). 1932'de İzmir Halkevi olarak kullanılan yapı sırasıyla önce hazineye sonra belediyeye en son da Devlet Tiyatrosu'na devredilmiştir. 1957 yılından beri Devlet Tiyatrosu tarafından Konak Sahnesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 125).

Plan

"T" planlı tasarlanan yapı bodrum kat ile beraber üç katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 126-128). Zemin katta tiyatro salonu, fuaye

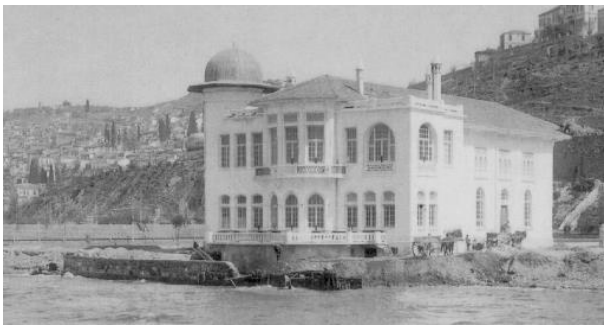

Şekil 123 Türk Ocağı
(Old Izmir Photo Album, 2020)

Şekil 124 Giriş cephesi
(Sayar, 2010)

Şekil 125 Konak sahnesi
(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.3

ve idari mekanlar bulunmaktadır. Fuaye alanına yapının her iki yanından da erişmek mümkündür. Birinci katta ise toplantı ve çalışma odaları vardır.

Cepheler ve Bezemeler

Cephelerde farklılar olsa da yapının simetrik olarak tasarlandığını söylemek mümkündür. Biri sonradan eklenmiş iki tane fuayeye, iki tane tiyatro salonuna açılan dört adet giriş kapısı, planda simetrik olarak yerleştirilmiştir.

Zemin katta fuaye kapıları penci kemerli (Şekil 128), tiyatro salonu kapıları ise at nalı kemerli olarak tasarlanmıştır (Şekil 129). Giriş kapılarının bulunduğu yan cephelere penci kemerli yüksek pencereler yerleştirilmiştir (Şekil 130-132). Yapının denize bakan, kuzeydoğu, cephesinde farklı açıklıklar yapılmıştır. Kenardaki ikişer pencere ve kapı düz atkılı tasarlanmış, üstlerine basık kemerli tepe pencereleri yerleştirilmiştir. Öne çıkma yapılan alanda ise penci kemerli

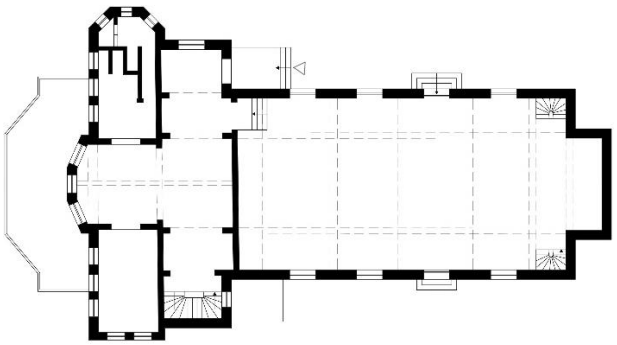

Şekil 126 Zemin kat krokisi
Çizim: Şeyma Ersoy

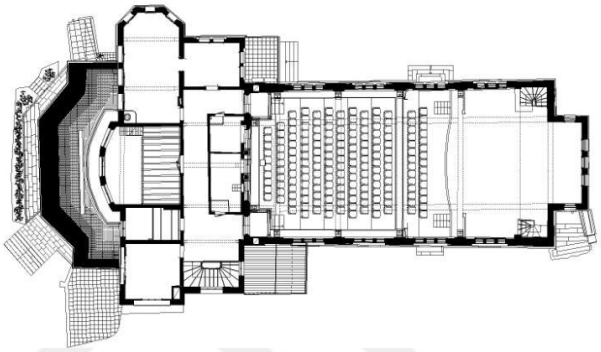

Şekil 127 Birinci kat planı
(Bilginperk, 2020)

Şekil 128 Fuaye giriş kapısı
(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.4

kapılar kullanılmıştır (Şekil 132). Caddeye bakan cephede öne çıkma yapılmış, zemin katta pencere tasarlanmamıştır (Şekil 133).

Birinci katta yan cephelerde pencereler dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Pencereler beşik kemerli ve üçlü olarak tasarlanmıştır. Pencere parapetlerine dikdörtgen dekoratif çerçeveler yapılmış, kemer araları ise beyaz zemin üstüne kırmızı renkli sümbül, turkuaz ve mavi renklerde çiçek rozet ve yapraklı, bitkisel kompozisyonlu, lacivert bordürlü çini bezeme yapılmıştır (Şekil 134). Deniz cephesinde, köşedeki en son pencere dışında tüm açıklıklar düz atkılıdır. Yuvarlatılarak dışarı çıkarılan kısma balkon yapılmış, dilimli konsollara taşıtılmıştır (Şekil 135). Korkuluklara altı kollu yıldız ve altıgenlerle geometrik kompozisyonlu boşluklar yapılmıştır (Şekil 136). Pencerelerin üstlerine beyaz zemin üstüne kırmızı renkli lale,

Şekil 129 Tiyatro salonu kapısı (Gönülkırmaz, 2019)

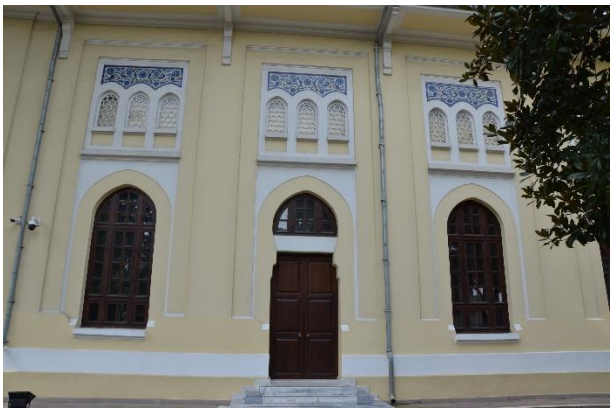

Şekil 130 At nalı kemerli kapı (Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.5

mavi, yeşil ve turkuaz renkli yaprak ve çiçek rozet motifli, turkuaz bordürlü çini panolar yerleştirilmiştir (Şekil 137). En köşedeki açıklık beşik kemerle geçilmiş, önüne geometrik motifli korkuluk eklenmiştir. Cadde cephesinde çıkma yapılan kısma beşik kemerli tepe pencereleri olan düz atkılı, üçlü, yüksek pencere açıklıkları tasarlanmış, kenarları geometrik, ortası bitkisel kompozisyonlu renkli camlar yerleştirilmiştir (Şekil 138). Çıkmanın yan cephelerinde de birer pencere, pencere parapetlerinde birer adet dekoratif dikdörtgen çerçeve bulunmaktadır.

Yapının kuzeydeki köşesi kırılarak yumuşatılmış, sekizgen şekilde yükseltilerek kule görünümü elde edilmiştir. Zemin katta basık kemerli, birinci katta ise beşik kemerli açıklıklar yapılmıştır (Şekil 139). Birinci kat pencerelerinin alınlık kısmı basamaklı şekilde tasarlanmış, turkuaz renkli çini ile bezenmiştir.

Şekil 131 Yan cephe
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 132 Kuzeydoğu cephesi
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 133 Güney cephesi
(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.6
Kule kubbe ile örtülmüş, geniş saçaklar yapılmış, saçak altına ise geometrik bezeme yapılmıştır (Şekil 140). Yapı kırma çatı ile örtülmüş, kiremit ile kaplanmıştır. Konsollara taşıtılan geniş saçaklar yapılmıştır. Yalnızca yapının denize bakan cephesinde, öne çıkarılan bölüm dışında saçak yerine parapet duvarlar kullanılmış, teras yapılmıştır.	

Şekil 134 Üçlü pencereler (Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.7

Şekil 135 Kuzeybatı cephesi biçimleniş
(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 136 Korkuluk ve çini bezemeler
(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.8

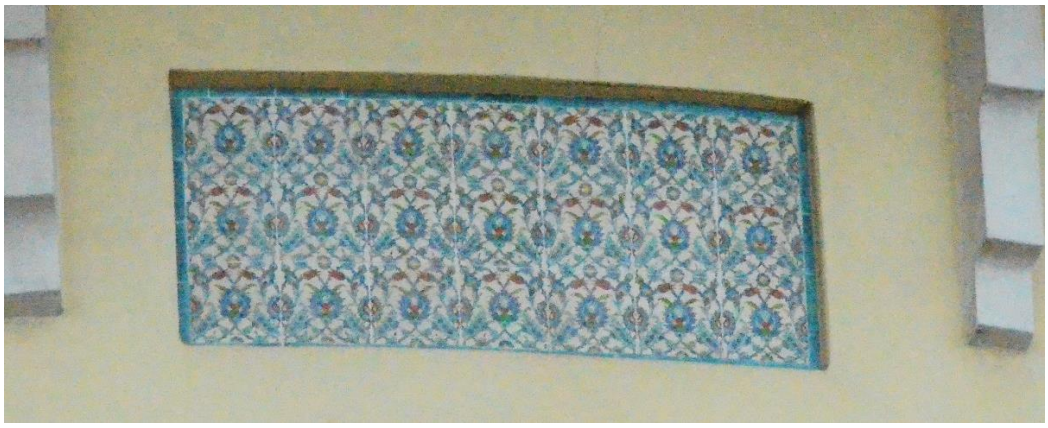

Şekil 137 Çini pano

(Gönülkırmaz, 2019)

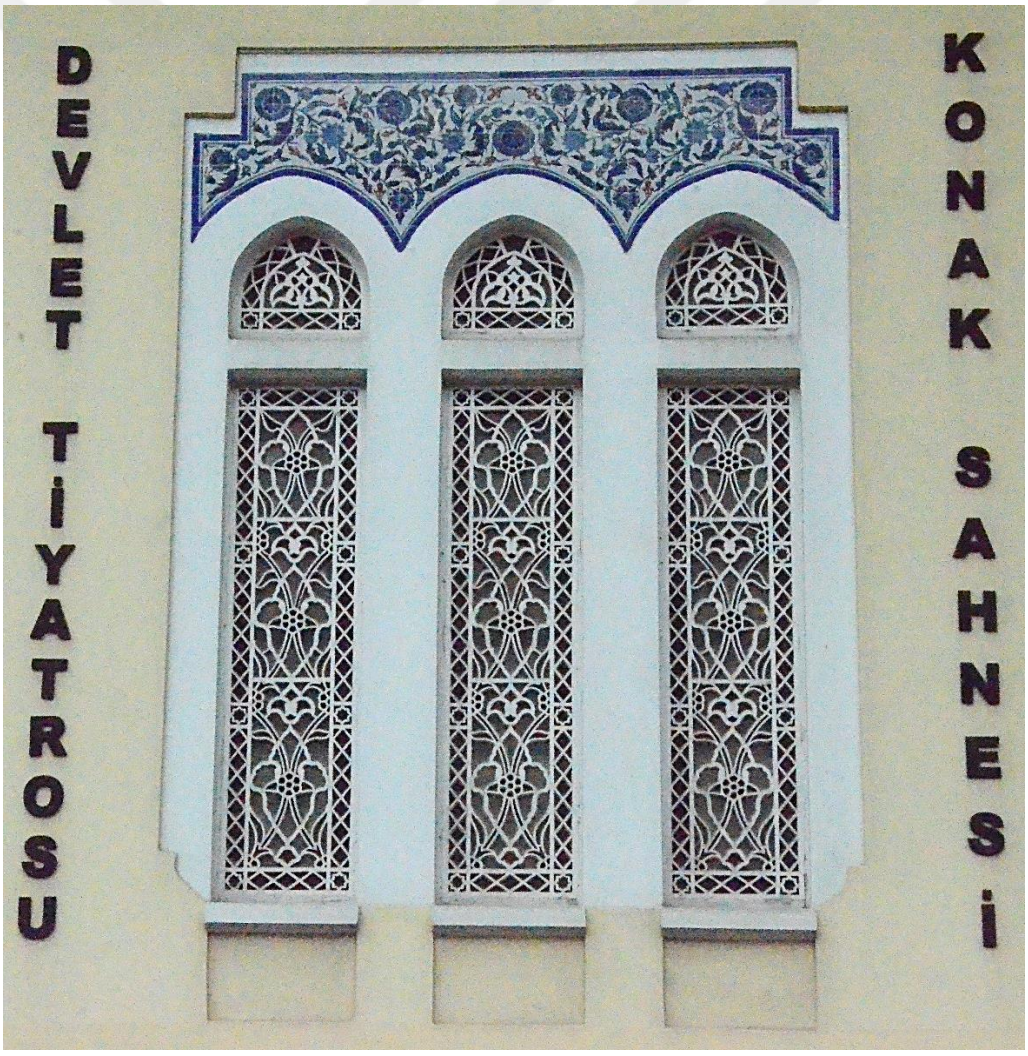

Şekil 138 Üçlü renkli pencereler

(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.9

Şekil 139 Kule

(Gönülkırmaz, 2019)

Türk Ocağı/İzmir Devlet Tiyatrosu Konak Sahnesi	**Katalog No:** 10.10

Şekil 140 Kule, birinci kat penceresi
(Gönülkırmaz, 2019)

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi		**Katalog No:** 11.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Gazi Bulvarı No:48 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 958/9	**Yapım Yılı:** 1927	**Yapının Mimarı:** Necmeddin Emre
Yapının Banisi: Cemal Şardağ		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Yapı Gazi bulvarı ile Necatibey bulvarının kesişiminde yer almaktadır (Şekil 141). Yapının ana girişi Gazi bulvarı üzerinde bulunmaktadır (Şekil 142). Betonarme karkas sistemde inşa edilmiştir.

Silahçı Ali Salim (Aslanoğlu, 2010), Silahtarağa ya da Silahçıoğlu İşhanı olarak bilinen yapı 1927 yılında inşa edilmiştir (Uzun, 2013). İnci Aslanoğlu ise yapı yıllarını 1928-30 olarak tarihlemekte, tasarımı ise Hayrettin Bey'e mal etmektedir (Aslanoğlu, 2010) (Şekil 144). Diğer hanların aksine konaklamadan ziyade işyeri olarak kullanılmıştır. 1944'te sanat enstitüsü olarak kullanılmaya başlanan yapı, 1945 yılında ise "Akşam Kız Sanat Enstitüsü" olarak hizmet vermeye devam etmiştir (Uzun, 2013).

Şekil 141 Hava fotoğrafı, 2019

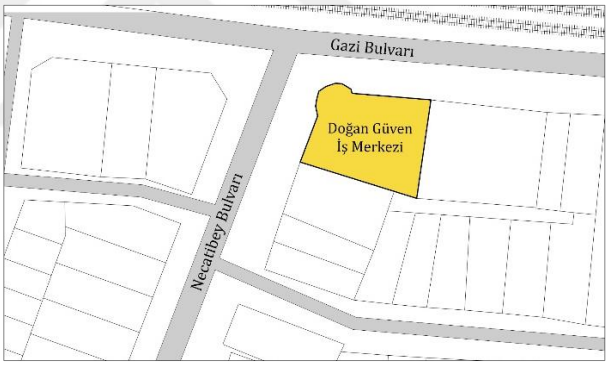

Şekil 142 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

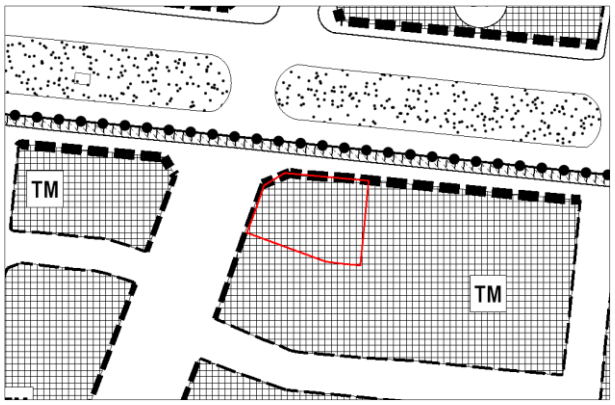

Şekil 143 Uygulama imar planı

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.2

Şu anda iş merkezi olarak kullanılmakta olan yapının bazı mekanlarında sanat atölyeleri düzenlenmektedir.

Plan

Yapı zemin kat ile beraber dört katlı olarak inşa edilmiştir. Zemin katta dört adet dükkân bulunmaktadır (Şekil 145). Birinci kat ve ikinci katlarda ortada sekizgen biçimli hol ve galeri boşluğu bulunmakta, bu katlardaki mekanlara galeriden erişim sağlanmaktadır (Aslanoğlu, 2010).

Cepheler ve Bezeme

İki bulvara cephesi olan yapının köşesi yuvarlatılmak suretiyle yumuşatılmıştır (Şekil 146).

Gazi bulvarı üzerinde bulunan giriş kapısı, penci kemerle geçilmiş ve mermer kaplanmıştır (Şekil 147). Kapının her iki yanına köşeleri içbükeyler ile yumuşatılmış çerçeveler tasarlanmış, köşelere kum saati motifli sütunçeler yerleştirilmiştir. Dökme demirden yapılmış kapıda lotus,

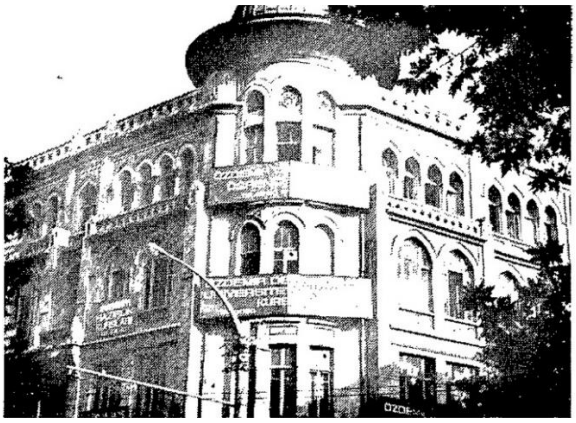

Şekil 144 Silahçı Ali Salim İşhanı (Aslanoğlu, 2010)

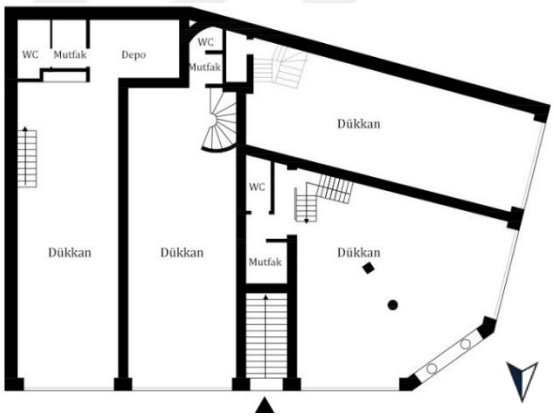

Şekil 145 Zemin kat krokisi, Çizim: Şeyma Ersoy

Şekil 146 Doğan Güven İş Merkezi

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.3

rumi ve palmet motifleri yer almaktadır (Şekil 148, Şekil 155). Zemin kattaki diğer açıklıklar ve varsa bezemeler mevcut durumdaki dükkanların tabelalarından dolayı net olarak okunamamaktadır ancak İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu arşivindeki çizimlere bakıldığında düz atkılı olarak geçildiği, köşelere birer adet dekoratif konsol yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

Her katta farklı biçimde açıklıklar uygulanmıştır (Şekil 149). Birinci katta düz kemerli pencere açıklıkları kullanılmıştır. Kapıların dikey akslarında bulunanlar dışında tüm açıklıklar aynı genişliktedir. Pencere parapetlerine yedişer adet bursa kemeri ile süslenmiş ayrıca pencerelerin üstlerine dişliler ile bezeme kuşağı yapılmıştır (Şekil 150). Giriş kapısı aksında çıkılan balkon ve devamındaki ikişer açıklık konsollarla desteklenmiştir.

Şekil 147 Giriş cephesi

Şekil 148 Giriş kapısı

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.4

Dilimli konsollar, geometrik, yedili sekizli ve püskül motifleri ile süslenmiş, baklava desenli silmeler eklenmiştir, balkondaki korkuluğa sekiz kollu yıldız ve geometrik desenli bezeme yapılmıştır (Şekil 151-153).

İkinci kattaki pencere açıklıklarında genişlik, birinci kattakini tekrar eder şekilde tasarlanmıştır. Penci kemerli, ikili pencereler kullanılmıştır. Köşeliklere ve kemer aralarına beyaz zemin üstüne lacivert renkli çiçek, yeşil renkli yaprak, turkuaz ve turuncu renklerde palmet benzeri motifli, lacivert bordürlü çini bezemeler eklenmiştir (Şekil 153, Şekil 157). Pencere parapetleri geometrik desenlerle süslenmiştir (Şekil 154). Kapı aksına balkon çıkması yapılmış, baklavalı silmeli, yedili sekizli, püsküllü, birinci kattakinden farklı olarak gülbezek/rozetli konsollara taşıtılmıştır (Şekil 158). Korkuluk beş eşit kareye bölünmüş, sekiz kollu yıldız boşlukları ile süslenmiştir.

Şekil 149 Pencere açıklıkları

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.5

Üçüncü kat pencere açıklıklarında penci kemerler kullanılmıştır. Pencere genişlikleri diğer katlardakilere kıyasla azaltılmış, dördüz pencereler tasarlanmıştır. Aralara baklavalı/yedili sekizli başlıklı sütunlar eklenmiştir (Şekil 159). Sütunlar yarım şekilde olup hem dekoratif hem yapısal eleman olarak kullanılmıştır. Köşeliklerde ve kemer aralarında ikinci kattakini tekrar eden çini panolarla bezeme yapılmıştır. Kapı aksının bitişiğindeki açıklıklara balkon çıkması yapılmış, sekiz kollu yıldız boşluklu korkuluklar kullanılmıştır. En uçtaki pencerelerin parapetlerine dikdörtgen içe geçmelerle bezeme yapılmıştır.

Dönemin diğer yapıları gibi köşe yüzey vurgulanmak istenmiş, dolayısıyla gerek kapı açıklığıyla gerek bezemeleriyle bu kapı ön plana çıkarılmıştır (Şekil 160).

Köşe yüzey, genel olarak cepheleri tekrar eder şekilde biçimlendirilmiştir.

Şekil 150 Birinci kat pencereleri

Şekil 151 Konsol detayı

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.6

Zemin katta bulunan dükkâna erişmek için penci kemerli üçüz kapı yerleştirilmiş, kemerler kaideli, stalaktitli, bezemeli başlıklı sütunlara taşıtılmıştır (Şekil 161-Şekil 162). Kenarlara içbükeyli kartuşlar yerleştirilmiştir. Köşeliklere yarım küre boyutlu, üstü hem bitkisel hem geometrik motiflerle bezenmiş kabaralar yerleştirilmiştir (Şekil 163). Birinci kattan başlayarak dairesel şekilde öne çıkma yapılmıştır. Bu çıkma baklavalı/ yedilisekizli silmeli, dilimli/çarkıfelek kabara bezemeli konsollarla desteklenmiştir (Şekil 164). Birinci katta düz atkılı, ikinci katta penci kemerli, üçüncü katta düz atkılı pencereler kullanılmış, pencere alınlıklarına çini bezemeler yerleştirilmiştir (Şekil 165-Şekil 166). Üçüncü katta penci kemerli dekoratif tepe pencereleri eklenmiş, ortadakine sekiz kollu yıldız, yanlardakine sekiz yapraklı çiçek benzeri bir motifle bezeme yapılmıştır (Şekil 166).

Şekil 152 Birinci kat balkon korkuluğu

Şekil 153 Pencere detay

Şekil 154 Pencere parapetlerindeki geometrik bezeme

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.7

Pencere parapetleri ise yan cephelerdekini tekrar eder şekilde süslenmiştir.

Köşe cephede daire planlı bir kule şeklinde yükseltilmiş, geniş saçaklı bir soğan kubbeyle örtülmüştür. Çatı kiremitle kaplanmış, ayrıca cephelerde teras boşlukları bırakılmış, yıldız motifli korkuluklar uygulanmıştır (Şekil 167).

Şekil 155 Dökme demir kapı detay

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.8

Şekil 156 Parapet duvar bezeme

Şekil 157 Çini bezeme

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.9

Şekil 158 İkinci kat konsol detayı

Şekil 159 Dördüz pencereler

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.10

Şekil 160 Köşe cephe

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.11

Şekil 161 Penci kemerli üçüz kapı

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.12

Şekil 162 Stalaktitli sütun başlığı

Şekil 163 Kabara detay

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.13

Şekil 164 Konsol detayı

Şekil 165 İkinci kat pencereler

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.14

Şekil 166 Çini pano ve geometrik bezeme

Silahçıoğlu Hanı/ Doğan Güven İş Merkezi	**Katalog No:** 11.15

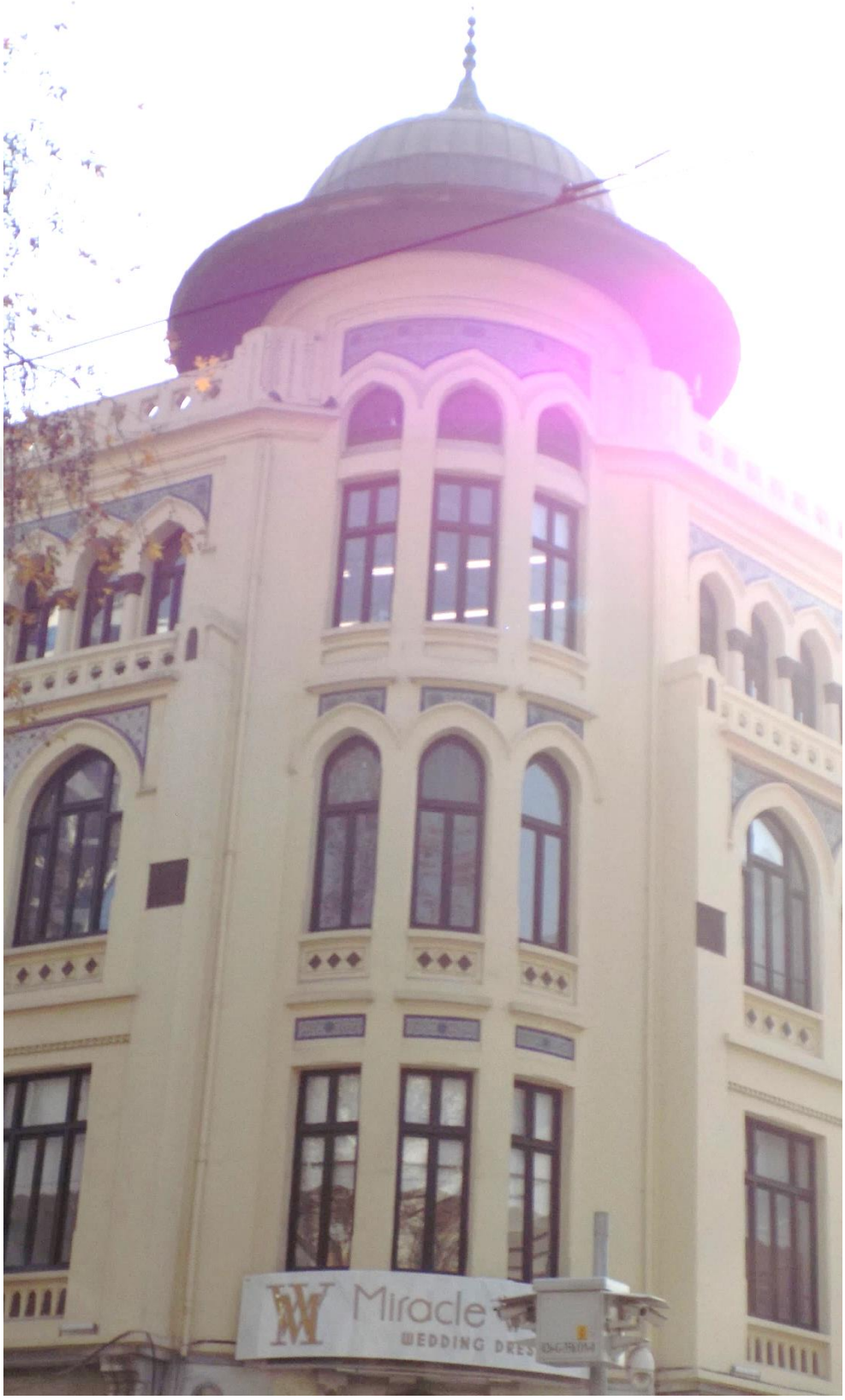

Şekil 167 Kule

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55		**Katalog No:** 12.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, 1332 Sokak No:55 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 961/1	**Yapım Yılı:** 1927	**Yapının Mimarı:** Necmeddin Emre
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Necatibey bulvarı ile Mimar Kemalettin caddesinin kesiştiği köşede, Akseki İşhanı'nın karşısında konumlanmaktadır (Şekil 168). Biri köşe cephede biri 1332. sokak üzerinde olan iki girişi bulunmaktadır (Şekil 169). Betonarme sistemle inşa edilmiştir.

Banisi bilinmeyen yapı, üzerindeki kitabelerden anlaşıldığı üzere Mimar Necmeddin Emre ve Mühendis Müteahhit Nihat Lütfi Fevzi tarafından 1927 yılında yapılmıştır. Günümüzde iş hanı olarak kullanılmaktadır.

Plan

Zemin kat ile beraber dört katlı olarak inşa edilmiştir. Zemin kattaki dükkanlara bağımsız girişler tasarlanmış, üst katlara

Şekil 168 Hava fotoğrafı, 2019

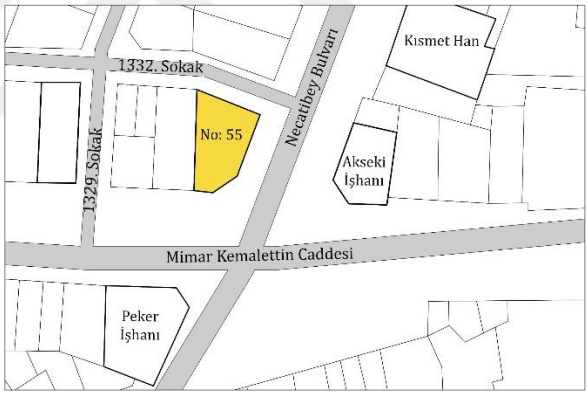

Şekil 169 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

Şekil 170 Uygulama imar planı

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.2

mekanlar cephelere yerleştirilmiş, dolaşım merkezden değil dışarıya açıklığı bulunmayan cepheden olacak şekilde tasarlanmıştır.

Cepheler ve Bezeme

Yapının köşesi kırılarak yumuşatılmıştır (Şekil 171). Zemin kattaki tüm giriş açıklıkları düz atkılı olarak tasarlanmış, köşelere dekoratif dilimli konsollar yerleştirilmiştir (Şekil 172).

Birinci katta düz atkılı açıklıklar yapılmıştır. Yalnızca arka cephedeki ana giriş kapısının üstüne basık kemerli açıklık yapılmıştır (Şekil 173).

İkinci katta düz atkılı, üçüncü katta ise penci kemerli hem tekli hem ikiz hem de üçüz açıklıklar tasarlanmıştır (Şekil 174). Üçüncü katta yan cephelerin hepsine balkon çıkması yapılmıştır. Dilimli konsollarla desteklenen balkonlara geometrik motifli korkuluklar yerleştirilmiştir (Şekil 175). Kemer aralarına ve köşeliklere

Şekil 171 Güney cephe görünüm

Şekil 172 Dükkân girişi

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.3

lacivert zemin üstüne beyaz renkli rumi ve kıvrık dallar, yeşil renkli palmet motifli çini bezeme yapılmıştır (Şekil 176).

Köşe cephede ikinci katta kademeli kemerli ve üçüncü katta penci kemerli olmak üzere içerlek balkonlar yapılmış, aynı zamanda balkonlar dışarı taşırılmış, ikinci kat balkonunun altına dilimli konsollar yerleştirilmiştir. İkinci katta korkuluğa rumilerle bitkisel bezeme yapılmış, kenarlara yapının yapım yılının, mimarının ve müteahhidinin yer aldığı kitabeler yerleştirilmiştir (Şekil 177-Şekil 178). Üçüncü katta korkuluğun her iki yanına birinde "Maşallah" diğerinde "Ya Hafız" yazılı çini panolar eklenmiştir. Kemer alınlığına orijinal olmayan çiniler yerleştirilmiştir. Aynı çiniler yapının ön cephesindeki pencerelerde de kullanılmıştır (Şekil 181). Köşe cephe basamak şekilde yükseltilmiş, beşik kemerli bir pencere ve onun üstüne tepelik eklenmiştir.

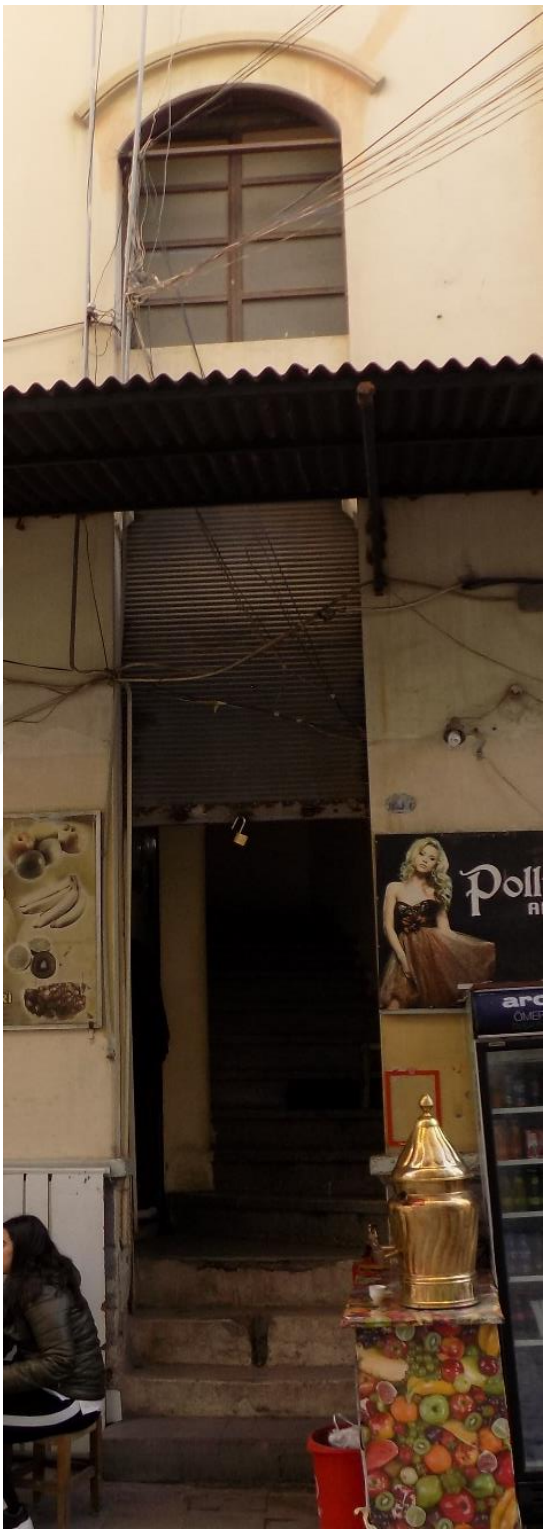

Şekil 173 Arka cephedeki ana girişi

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.4
Tepeliğin orijinalinde bezeme olup olmadığı bilinmemektedir (Şekil 182). Çatı kiremit ile kaplanmış ayrıca teras yapılmış ve dikdörtgen boşluklu parapet duvarlar tasarlanmıştır (Şekil 183).	

Şekil 174 Düz atkılı ve penci kemerli pencereler

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.5

Şekil 175 Balkon korkulukları ve konsollar

Şekil 176 Çini bezeme

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.6

Şekil 177 İkinci kat balkon korkuluğu ve kitabeler

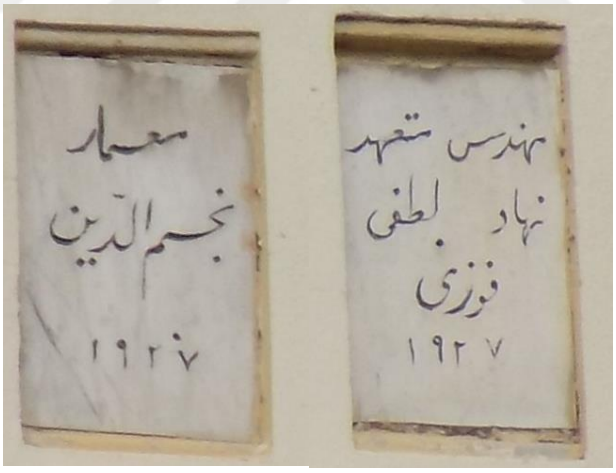

Şekil 178 "Mimar Necmeddin" ve "Mühendis Müteahhid Nihad Lütfi Fevzi" yazılı kitabeler

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.7

Şekil 179 Üçüncü kat balkon

Şekil 180 "Ya Hafız" ve "Maşallah" yazılı çini panolar

Mimar Kemalettin Caddesi No: 55	**Katalog No:** 12.8

Şekil 181 Orijinal olmayan çiniler

Şekil 182 Tepelik

Şekil 183 Teras parapet duvarı

<table>
<tr><td colspan="3">Banca Commerciale Italiana/ TEB Kurumsal Şubesi</td><td>Katalog No: 13.1</td></tr>
<tr><td colspan="4">Adres: Akdeniz Mahallesi, Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak, İzmir</td></tr>
<tr><td>Ada/ Parsel: 971/7</td><td>Yapım Yılı: 1927</td><td colspan="2">Yapının Mimarı: Bilinmiyor</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Banisi: Banca Commerciale Italiana</td><td colspan="2">Özgün Kullanım: Ticari</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tescil Durumu: Tescilli</td><td colspan="2">Mevcut Kullanım: Ticari</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapıyla İlgili Bilgiler

Cumhuriyet bulvarı üzerinde bulunan yapının sadece bir tane cephesi vardır (Şekil 184). Giriş yapının tam ortasından verilmiştir (Şekil 185). Betonarme sistemle inşa edilmiştir. Yapı, 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu arşivindeki belgelerde 20.yüzyılın başları, 1930'ların sonu gibi birbirinden farklı tarihler verilse de orijinal planlarda yapının 1927 yılında yapıldığı açıkça görülmektedir. Bu tarihten 1979 yılına kadar Banca Commerciale Italiana'nın (İtalyan Ticaret Bankası) İzmir şubesi olarak kullanılmıştır. 1995 yılında Prof. Dr. Haluk Sezgin tarafından yazılan mimari raporda, İtalya'dan istenen planlarda binanın yapılış tarihine net olarak</td><td colspan="2">
Şekil 184 Hava fotoğrafı

Şekil 185 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy
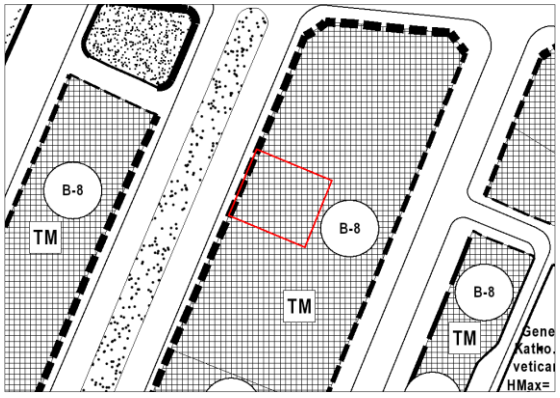

Şekil 186 Uygulama imar planı</td></tr>
</table>

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	**Katalog No:** 13.2

olarak ulaşılmakla beraber mimarının adının bilinmediği sadece imzasının bulunduğu bilgisine ulaşılmaktadır. 1988 yılında dönemin Kültür Bakanlığı tarafından ihale düzenlenmiş ve sonucunda yapı Türk Ekonomi Bankası (TEB) bünyesine girmiştir. Fazlaca bakımsız kalan ve yıpranan yapı için 1998'de ödüllü bir restorasyon ve renovasyon yarışması düzenlenmiş sonucunda Selim Cengiç ve Aydan Volkan tarafından restorasyon tamamlanıp 2003 yılında kullanıma açılmıştır. Yapı günümüzde hala banka şubesi olarak kullanılmaktadır.

Plan

Yapı zemin üstünde iki kattan oluşmaktadır. 2000 yılında başlanan restorasyon sırasında taşıyıcı sistem çok yıprandığı için cephe askıya alınarak aslına uygun bir şekilde statik olarak güçlendirilmiştir. Plan da ise orijinale sadık kalınmayıp mekân ihtiyaçları göz önünde tutularak

Şekil 187 Cepheden görünüş

Şekil 188 Zemin kat

Şekil 189 Birinci kat pencereler

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	Katalog No: 13.3

modern kullanıma uygun değişiklikler yapılmıştır. Yapının orijinalinde mekanlar bulunmakta, dolaşım ise kenarlardan yapılmaktaydı. Şu an merkezde dolaşımın sağlandığı genişçe bir galeri vardır, kenarlara ise ofisler yerleştirilmiştir.

Cepheler ve Bezeme

Bulunduğu konumdan dolayı tek cepheye sahip olan yapı simetrik olarak tasarlanmıştır. Giriş orta akstan verilmiştir (Şekil 187).

Pencere açıklıklarında ve genişliklerinde farklılaşmaya gidilmemiş, tümü beşik kemerlerle geçilmiştir (Şekil 188-Şekil 189). Zemin katta pencerelere geometrik desenli demir parmaklıklar yerleştirilmiş, köşelikler çerçeve içine alınmış, içleri boş bırakılmıştır (Şekil 192). Ayrıca zemin katta geniş derzli taş kaplama kullanılmıştır. Birinci katta, zemin katta üzengi çizgisine kadar devam eden, dilimli konsollarla desteklenmiş

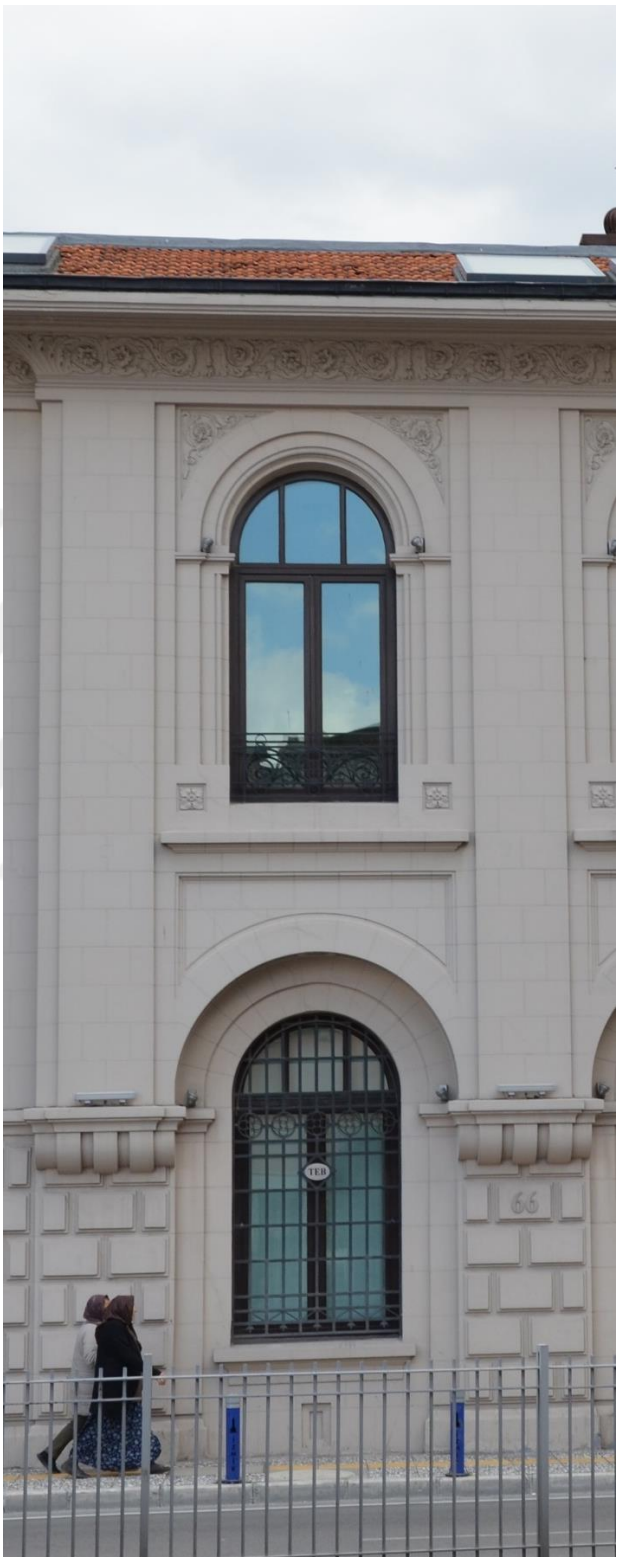

Şekil 190 Dev sütun düzeni

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	**Katalog No:** 13.4

dev sütun düzeniyle pencereler düşeyde birbirlerinden ayrılmış, cepheye hareket sağlanmıştır (Şekil 190). Denizliklerin üstüne kare panolar içine çiçek rozetler yerleştirilmiştir (Şekil 191). Köşeliklere çiçek ve kıvrık dal motiflerinden oluşturulan kompozisyonla bezeme yapılmıştır (Şekil 193). Bu motiflere ek olarak kuş figürü de eklenerek silmeye genişçe bir bezeme kuşağı yapılmıştır (Şekil 194).

Saçaklı kırma çatı kiremitle kaplanmıştır. Saçak altına bezeme yapılmamıştır.

Şekil 191 Pencere detayı

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	**Katalog No:** 13.5

Şekil 192 Zemin kat pencereler

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	**Katalog No:** 13.6

Şekil 193 Birinci kat pencere açıklığı

Banca Commerciale Italiana/TEB Kurumsal Şubesi	**Katalog No:** 13.7

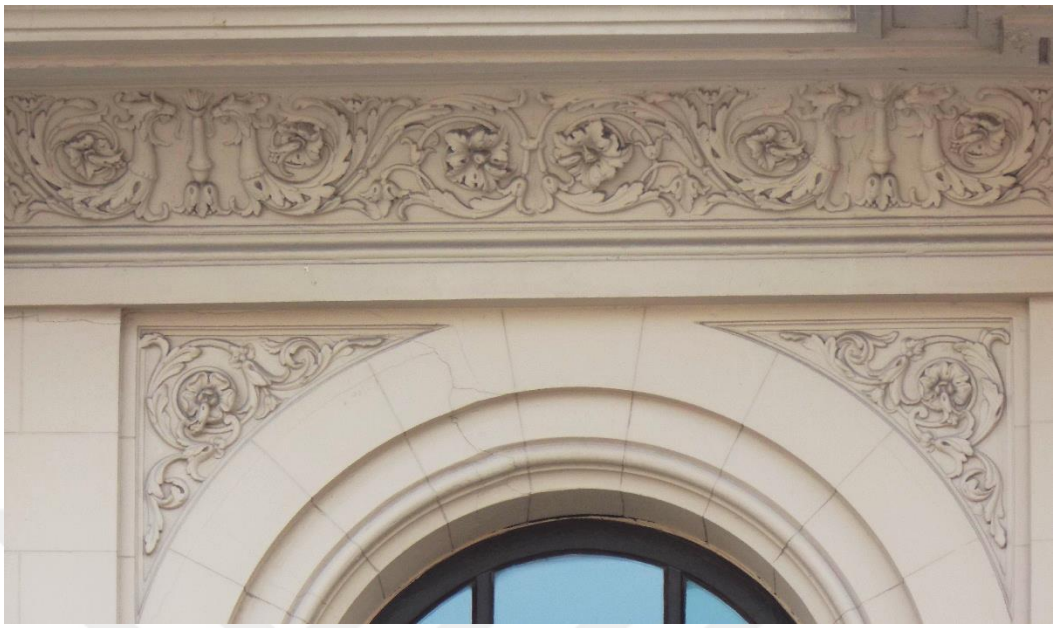

Şekil 194 Köşelik ve silme bezemeleri

Şekil 195 Silme detayı

Borsa Sarayı		**Katalog No:** 14.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Gazi Bulvarı No: 2 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 971/9	**Yapım Yılı:** 1928	**Yapının Mimarı:** Tahsin Sermed
Yapının Banisi: İzmir Ticaret Borsası		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Cumhuriyet ve Gazi bulvarlarının kesiştiği köşede bulunan yapının doğuda, Şehit Fethibey caddesine cephesi vardır (Şekil 196). Binanın ana girişi, Gazi bulvarı üzerindedir fakat köşe yüzeylerde de şu an kullanılmayan yan giriş kapıları da mevcuttur (Şekil 197). Yapı içinde kullanılan restoran için de Cumhuriyet bulvarından ayrı bir giriş verilmiştir. Betonarme karkas ve yığma olarak inşa edilmiştir. (Uzun, Borsa ve Banka Yapıları Mimarisi, 2013) 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

1891 yılında Nişli Hacı Ali Efendi tarafından kurulan İzmir Ticaret Borsası zamanla büyüyerek sahip olduğu binalara sığamamış, aynı anda birden fazla binada faaliyet göstermeye başlamıştır. Fakat farklı binalarda ürünlerin işleme

Şekil 196 Hava fotoğrafı

Şekil 197 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

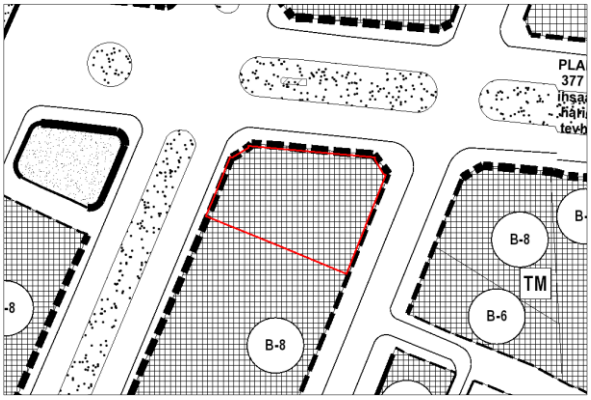

Şekil 198 Uygulama imar planı

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.2

sokulması bir süre sonra sorun oluşturmuş ve daha büyük bir binaya taşınma ihtiyacı doğmuştur. 1926 yılında Tahsin Sermed tarafından tasarımı tamamlanan yapının inşası 1928 yılında bitirilerek yapı hizmete açılmıştır (Şekil 199). O günden beri yapı borsa sarayı olarak hizmet vermektedir.

Plan

Yapı zemin üstüne üç kat olarak inşa edilmiştir. Zemin katta yapının tam ortasına konumlandırılmış bir giriş holü ve üst katlara ulaşımı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Dışarıdan bakıldığında yapı simetrik olarak tasarlanmış olsa da aynı düzen iç tasarıma yansımamıştır (Şekil 200). Giriş holünün doğu tarafında banka, pamuk salonu, üzüm salonu, restoran gibi büyük mekanlar yer alırken, batı tarafında ofisler, idari odalar gibi daha küçük alanlı mekanlar yer almaktadır. Üst katlarda da bu düzen uygulanmıştır.

Şekil 199 Borsa Sarayı inşaatı, 1928 (KurulArşivi)

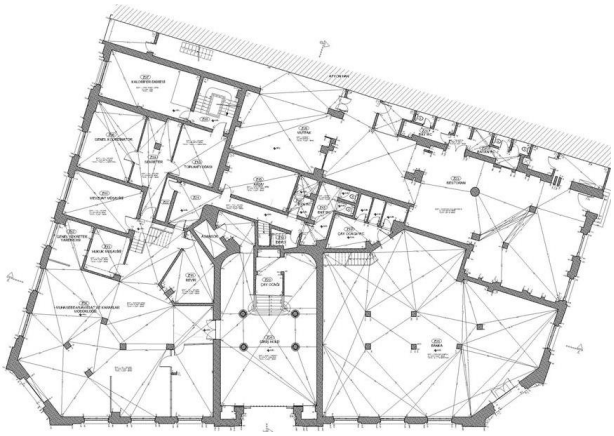

Şekil 200 Zemin kat planı (Pakben Mimarlık, 2016)

Şekil 201 Kuzey cephe görünüş

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.3

Cepheler ve Bezeme

Üç cephesi bulunan yapının her iki köşesi de kırılarak yumuşatılmış ve kule şeklinde yükseltilmiştir. Simetrik bir cephe biçimlenişi uygulanmıştır (Şekil 201).

Zemin katta cephenin ortasına penci kemerli yüksekçe tasarlanarak vurgulanmış bir giriş kapısı tasarlanmıştır (Şekil 202). Kemer köşelikleri silmelerle çerçevelenmiş gülbezek/rozetler ile bezenmiştir (Şekil 203). Kapının her iki yanına başlığı ve kaidesi zikzak yivli sütunçeler ile dikdörtgen çerçeveler içine metal aplikler yerleştirilmiştir (Şekil 204). Sağdaki çerçevenin üstüne "Tahsin Sermed Mimar ve Müteahhid" yazılı kitabe bulunmaktadır (Şekil 205). Penci kemerli pencere açıklıkları kullanılmış, bitkisel ve geometrik desenlerin bir arada kullanıldığı parmaklıklar yerleştirilmiştir (Şekil 206). Pencere parapetine üç adet kare formlu içe geçme yapılmıştır.

Şekil 202 Taç kapı

Şekil 203 Gülbezek/rozet detayı

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.4

Köşe cephelere penci kemerli kapılar yerleştirilmiştir. Kapılar düz kemerle geçilmiş, üstüne, kademeli penci kemerler ve rumi motifli kabartma bezeme eklenmiştir (Şekil 208). Duvarlar derin derzli kesme taşlarla kaplanmıştır.

Taç kapının üstüne üç tane, Selçuklu yıldızını andıran şekilli, kare renkli pencere yerleştirilmiştir (Şekil 207). Pencerelerin üzerinde "1928 Borsa Sarayı" yazılı kitabe bulunmaktadır. Latin harflere geçişle beraber var olan kitabe ile pencerelerin arasında kalan alana "Borsa Sarayı" yazılı levha eklenmiştir (Şekil 207).

Birinci katta pencereler köşeli kemerlerle geçilmiş, ikinci katta penci kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır (Şekil 209). Köşe cephelerdekilerin dışındaki tüm penci kemerlerin ortasına yarım küre kabaralar, pencere parapetlerine dikdörtgen çerçeveler yerleştirilmiştir. İkinci katta giriş aksına diğer pencerelerden farklı olarak daha

Şekil 204 Sütunçe ve aplik

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.5

az genişliğe sahip üçlü pencere tasarlanmıştır (Şekil 210). Köşe cephedeki pencerelerin alınlıklarına ise rumi desenli kabartmalarla, pencere parapetlerine ise çerçeve içine dört adet bursa kemeri ile süsleme yapılmıştır (Şekil 211). Alınlıklar basamaklı şekilde çerçeve içine alınmış, rumi motifi ile bezenmiştir (Şekil 212). Köşelerde kuleler metal kaplı kubbelerle örtülmüş, dalga formlu saçak yapılmıştır. Kubbelerin altına, penci kemerli birer adet baklava desenli dekoratif pencere yerleştirilmiştir. (Şekil 213). Saçakların altı geometrik desenlerle süslenmiştir (Şekil 214).

Yapının en ucundaki açıklıklar restoran için tasarlanmıştır. Diğer açıklıklardan farklı olarak kuzey cephesindeki kapının üstüne bursa kemeri ve kaş kemerin birlikte kullanıldığı bir açıklık yapılmış ve çerçeve içine alınmıştır. İkinci katta ise kemer köşelikleri rumilerle bezenmiş,

Şekil 205 "Tahsin Sermed Mimar ve Müteahhid" yazılı kitabe

Şekil 206 Penci kemerli pencere açıklığı ve parmaklık

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.6
ortasında bitkisel motifli bir kartuş olan tepelik eklenmiştir (Şekil 215).	

Şekil 207 Renkli pencereler ve kitabe

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.7

Şekil 208 Köşe cephe giriş kapısı

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.8

Şekil 209 Birinci kat (solda) ve ikinci kat pencereleri

Şekil 210 Giriş cephesi

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.9

Şekil 211 Köşe cephe

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.10

Şekil 212 Alınlık bezeme detayı

Şekil 213 Kubbe

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.11

Şekil 214 Köşe cephe saçak altı

Borsa Sarayı	**Katalog No:** 14.12

Şekil 215 Restoran girişi (solda), tepelik detayı (sağ üstte), köşelik detayı (sağ orta), giriş kapısı detayı (sağ altta)

Büyük Kardiçalı Hanı		**Katalog No:** 15.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Cumhuriyet Bulvarı No: 4 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 951/2	**Yapım Yılı:** 1928	**Yapının Mimarı:** Mehmet Fesçi
Yapının Banisi: Kardiçalı Ailesi		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Büyük Kardiçalı Hanı, Mimar Kemalettin caddesi ile Cumhuriyet bulvarının kesiştiği noktada yer almaktadır (Şekil 216). Doğuda Şehit Fethibey caddesine cephesi vardır. Güneyde ise Eski Osmanlı Bankasına bitişiktir. Yapıya giriş, aynı aks üzerindeki biri Cumhuriyet bulvarı, diğeri Şehit Fethibey caddesi üzerinde bulunan iki ayrı kapıdan sağlanmaktadır (Şekil 217). Türkiye'de inşa edilen ilk betonarme yapılardan biridir. 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Yunanistan'ın Kardiça kasabasından İzmir'e göç eden, tütün ticareti yapan İbrahim Bey tarafından kullandığı mevcut binanın yetersiz gelmesi nedeniyle yaptırılmıştır. Mimar Mehmet Fesçi tarafından tasarlanan yapı için ahşap malzemeler İtalya'dan, demirler Almanya'dan, çimento ise

Şekil 216 Hava fotoğrafı

Şekil 217 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

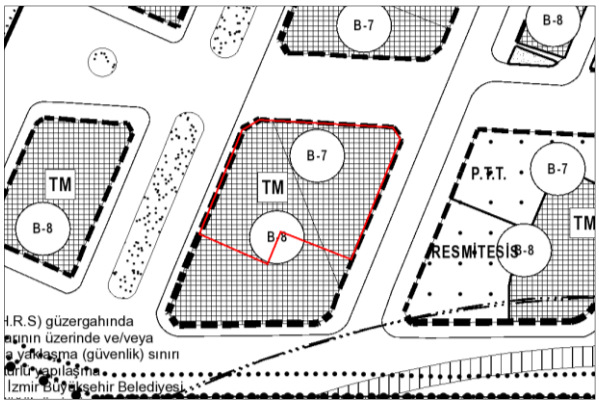

Şekil 218 Uygulama imar planı

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.2

Romanya'dan getirtilmiştir. Yapı günümüzde de ticaret amaçlı kullanılmaya devam edilmektedir. Yapı tescilli bir bina olmasına rağmen, hissedarlarının çok olması ve ortak konuda anlaşamamaları yüzünden bakımsız bırakılmıştır.

Plan

Bodrum kat bulunmayan yapı, üç katlı olarak inşa edilmiştir. İki taraftan giriş verilerek ortada bir galeri boşluğu oluşturulmuş, katlar arasında ulaşım bu boşlukta konumlandırılmıştır. Zemin katta, yapı içindeki galeri boşluğuna da erişimleri olan dükkanlar vardır. Üst katlar ise han odası olarak tasarlanmıştır. Günümüzde çoğunluğu sanat atölyesi olarak kullanılmaktadır.

Cepheler ve Bezeme

Üç caddeye cephesi olan yapının her iki köşesi de kırılarak yumuşatılmış ve kule şeklinde yükseltilmiştir (Şekil 219). Kuleler, metal kaplamalı, saçaklı kubbelerle örtülmüştür (Şekil 220).

Şekil 219 Büyük Kardiçalı Hanı

Şekil 220 Köşe kule

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.3

Zemin katta basık kemerli açıklar yapılmıştır (Şekil 221). Kemerlerin arasına lotus ve rumilerden oluşan bitkisel kompozisyonlu kartuşlar yerleştirilmiştir (Şekil 222). Biri Cumhuriyet bulvarı diğeri Şehit Fethibey caddesine (Şekil 223) açılan iki adet giriş kapısı bulunmaktadır. Kapılar düz bir aks üzerindedir ve bu koridor hanın içinde dolaşımı sağlamak için kullanılmaktadır.

Birinci kattaki açıklıklar düz atkılı tasarlanmıştır. Pencere parapetleri dikdörtgen çıkmalar ile beşe bölünmüş, üçgen kemerli içe geçmelerle bezenmiştir (Şekil 224). Her üç cephede de ortadaki açıklığa balkon çıkması yapılmış, konsollarla desteklenmişlerdir. Korkuluklar rumi motifleri ile süslenmiştir (Şekil 225).

İkinci katta pencereler penci kemerli tasarlanmıştır. Birinci kat pencereleri ile birlikte penci kemerli, baklavalı/yedili sekizli bezeme kuşağı olan dekoratif bir

Şekil 221 Basık kemer

Şekil 222 Kartuş

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.4

çerçeve içine alınmışlardır (Şekil 226). Kemerlerin arasına birinci kat denizlik hizasına dikdörtgen formlu bitkisel kompozisyonlu panolar yerleştirilmiştir (**Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**). Köşe cephenin bitişiğinde olan pencereleri hariç tüm açıklıklara balkon çıkması yapılmıştır (Şekil 228). Cephelerle köşenin birleştiği yüzeyler cephelerin geri kalanlarından daha fazla yükseltilerek vurgulanmak istenen köşe detayı pekiştirilmiştir. Köşelikler palmet ve rumi benzeri, silme ise baklavalı/ yedili sekizli motifler ile bezenmiştir (Şekil 229).

Saçaklı çatı ile örtülmüş olan cephelerde de birinci ve ikinci kat pencereleri düşey doğrultuda penci kemerli çerçeveler içine alınmıştır. Kemerlerin köşeleri kulede kullanan bitkisel motiflerle, kenarları ise yine aynı üçgen formlarla bezenmiştir. Ayrıca saçak altlarında da aynı geometrik bezeme kullanılmıştır. İkinci katta penci kemerli, birinci

Şekil 223 Şehit Fethibey caddesi girişi

Şekil 224 Birinci kat penceresi

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.5

katta düz kemerli açıklıklar yapılmıştır.İkinci katlara balkon çıkılmış, parapetlere lotus benzeri bitkisel motifli kabartmalar yapılmış, balkonların altlarına konsollar yerleştirilmiştir. Çerçeve şeklinde kullanılan sağır kemerlere ait sütun görünümlü çıkıntıların uç kısımlarına bitkisel motifli dikdörtgen şeklinde panolar konulmuştur. Ayrıca bu katta cephe biçimlenişinde ortada yer alan açıklıklara da balkon çıkılmış, bezemeli parapet duvar yapılmıştır.

Yapının eski Osmanlı Bankası ile bitiştiği kenarda kademeli olarak cephe yükseltilmiş, ortadaki daha geniş olmak üzere üç tane penci kemerli niş yapılmış ve bu kemerlerin üstü bezemelerle süslenerek beşik kemer görüntüsü verilmiştir. Birinci ve ikinci katta, nişlerin genişlikleriyle orantılı düz kemerli pencereler kullanılmıştır. İkinci kata balkon çıkması yapılmış, parapet pencerelerin genişliklerine göre üçe ayrılmış

Şekil 225 Korkuluk rumi bezeme

Şekil 226 Dekoratif çerçeve

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.6
ve yalnızca ortadakine bitkisel motifli bezeme yapılmıştır.	 **Şekil 227** Dikdörtgen pano

Şekil 228 Yan cephedeki açıklıklar

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.7

Şekil 229 Köşeliklerdeki bezemeler

Şekil 230 Sağır kemer

Büyük Kardiçalı Hanı	**Katalog No:** 15.8

Şekil 231 "Maşallah" ve "Ya Malik'ül mülk" yazılı çini panolar

Şekil 232 Bitkisel bezeme

Peker Han		**Katalog No:** 16.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, 914 Sokak No:49 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 7495/4	**Yapım Yılı:** 1929	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Mimar Kemalettin caddesi ile Necatibey bulvarının kesiştiği köşede yer almaktadır (Şekil 233). Yapıya giriş Necatibey bulvarı üzerinden yapılmaktadır (Şekil 234). Ayrıca zemin kattaki dükkanların müstakil girişleri vardır. 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Yapının üzerinde bulunan kitabeden 1929 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Ahmet ve Cemal kalfalar tarafından yapılmıştır (Uzun, Özel Yönetim ve İş Merkezi Yapıları Mimarisi, 2013). Günümüzde de hala ticari amaçlı kullanılmaktadır.

Plan

Arsa göre planlanmış olan yapı zemin kat ve asma kat ile birlikte 4 katlı olarak tasarlanmıştır. Mekanlar caddeye bakan cephelere yerleştirilmiş, dolaşım

Şekil 233 Hava fotoğrafı, 2019

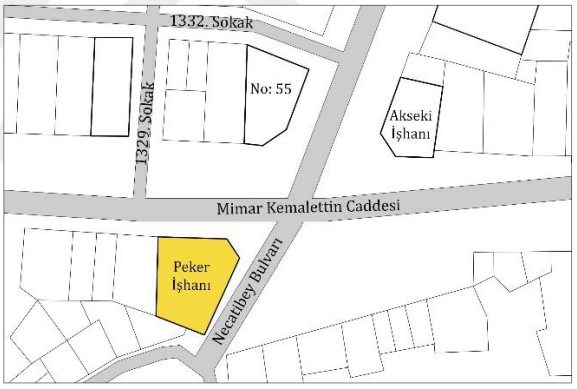

Şekil 234 Vaziyet planı, Çizim: Şeyma Ersoy

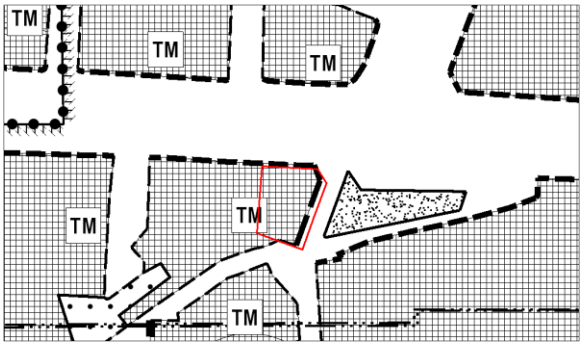

Şekil 235 Uygulama imar planı

Peker Han	**Katalog No:** 16.2

merkezden değil kenardan sağlanmıştır.

Cepheler ve Bezeme

Köşe kırılarak yumuşatılmış, köşedeki dükkâna giriş bu cepheden sağlanmıştır.

Zemin kat ve birinci katta düz kemerli açıklıklar kullanılmıştır. Birinci katta Necatibey bulvarı cephesinde hem ikili hem üçlü, Mimar Kemalettin caddesi cephesinde ise sadece üçlü pencere açıklıkları uygulanmıştır (Şekil 236). Üst katlar için ana giriş yapının Necatibey bulvarı cephesinin en ucuna konumlandırılan merdivenlerle sağlanmıştır (Şekil 237).

İkinci katta basık penci kemerli açıklıklar yapılmış, konsollarla desteklenmiş balkonlar çıkılmıştır (Şekil 238). Balkonların parapet duvarları yıldız ve geçmelerle oluşturulmuş bir kompozisyonla bezenmiştir (Şekil 239). Baklavalı/yedili sekizli silmeler kullanılmıştır (Şekil 240). Doğu cephesinde ikili ve üçlü pencerelerin arasına

Şekil 236 Peker Han

Şekil 237 Giriş kapısı

Peker Han	**Katalog No:** 16.3

"Ya Malik" yazılı çini pano yerleştirilmiştir (Şekil 241).

Köşe cephede ikinci kat penceresinin alınlığına, üstüne yapının yapım yılı bulunan ve "Maşallah" yazılı bir kitabe yerleştirilmiştir (Şekil 242).

Çatıda payandalarla desteklenmiş saçaklar kullanılmış (Şekil 243), saçakların altları ise bitkisel motiflerle süslenmiştir (Şekil 244).

Şekil 238 Balkon parapet duvar

Şekil 239 Parapet duvar detay

Peker Han	**Katalog No:** 16.4

Şekil 240 Saçak altı bezeme ve pencere detayı

Şekil 241 "Ya Malik'ül Mülk" yazılı çini pano

Şekil 242 Kitabe

Peker Han	**Katalog No:** 16.5

Şekil 243 Saçak altı bezeme

Şekil 244 Saçak altı bezeme ve silme detayı

<table>
<tr><td colspan="2">Penetti Köşkü/ Beyaz Balon Anaokulu</td><td>Katalog No: 17.1</td></tr>
<tr><td colspan="3">Adres: Donanmacı Mahallesi, Cemal Gürsel Caddesi No:338 Karşıyaka, İzmir</td></tr>
<tr><td>Ada/ Parsel: 326/88</td><td>Yapım Yılı: 1930</td><td>Yapının Mimarı: Bilinmiyor</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Banisi: Armando Penetti</td><td>Özgün Kullanım: Konut</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tescil Durumu: Tescilli</td><td>Mevcut Kullanım: Eğitim</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapıyla İlgili Bilgiler

Penetti Köşkü adıyla inşa edilmiş olan yapı, Cemal Gürsel caddesi ile 1741. sokağın kesiştiği köşede yer almaktadır. Yapıya girişler cadde üzerinden yapılmaktadır. Yığma taş ve betonarme teknikle karma bir şekilde inşa edilmiştir. 13.04.1985 tarihli 914 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Yapı 1984 tarihli kurul belgesine göre 1929 yılında inşa edilmiştir. Yapının banisi aynı zamanda müteahhidi olan Armando Penetti'dir (Kuyulu Ersoy, 2005). Uzun yıllar Penetti ailesine ait olan yapıya zaman zaman bankalar tarafından ipotek konulsa da el değiştirmemiştir. 1984 yılında kamulaştırılarak müze ya da sosyal alana dönüştürülmek istenmiştir ama bu fikir gerçekleştirilmemiştir. 1992 yılından beri okul öncesi çocukları için okul olarak</td></tr>
</table>

Şekil 245 Hava fotoğrafı, 2019

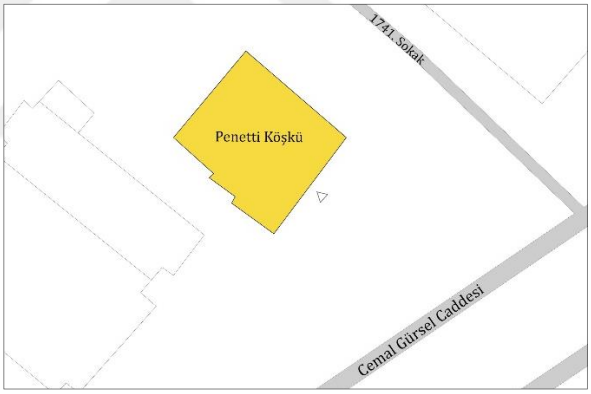

Şekil 246 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

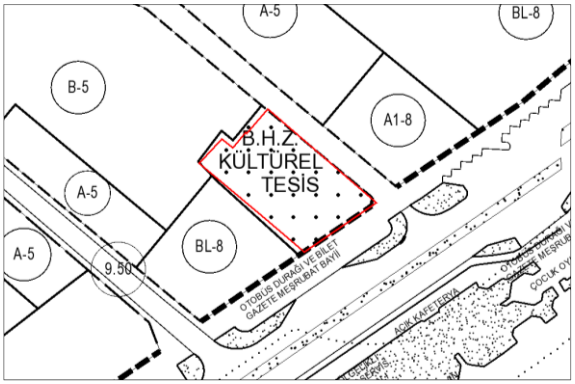

Şekil 247 Uygulama imar planı

Penetti Köşkü/ Beyaz Balon Anaokulu	**Katalog No:** 17.2

kullanılan yapı 2007'de Olgun Atila'ya satılmıştır. Günümüzde hala anaokulu olarak kullanılmaktadır.

Plan

Penetti Köşkü toplamda 1146 m^2 alana sahiptir. Bodrum kat ile beraber üç katlı olarak inşa edilmiştir. Ayrıca bir de kule yapısı bulunmaktadır.

Zemin kat ve birinci kat planlarında çok fazla değişiklik görülmemektedir. Her iki katta da birer salon ve üçer adet oda bulunmaktadır. Dolaşım merkezden sağlanmış, mekanlar cephelere yerleştirilmiştir.

Cepheler ve Bezeme

Asimetrik olarak tasarlanan yapının ana giriş kapısının bulunduğu aks yükseltilerek vurgulanmıştır. Bir diğer giriş kapısının olduğu ön cephede ise köşeli kemerli giriş sahanlığı bulunmaktadır (Şekil 248).

Zemin katta hem yuvarlak formlu hem de düz atkılı pencere açıklıkları tasarlanmıştır. Birinci katta ana giriş aksına yuvarlak

Şekil 248 Penetti Köşkü/Beyaz Balon Anaokulu

(Türkoğlu, 2016)

Şekil 249 Giriş

(Şaşmaz, Penetti Köşkü)

Penetti Köşkü/ Beyaz Balon Anaokulu	**Katalog No:** 17.3

pencereler yerleştirilmiş, diğer pencereler düz atkılarla geçilmiştir (Şekil 249). Birinci kata yapılan balkon çıkması kademeli konsol ile desteklenmiştir.

Kule elemanı teras çatı ile, yapının eri kalanı kiremit kaplı çatı ile örtülmüştür. Çatı saçakları konsollarla desteklenmiştir (Şekil 250).

Şekil 250 Güneydoğu cephesi

(İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2018)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü		**Katalog No:** 18.1
Adres: Konak Mahallesi, Fevzipaşa Bulvarı No:4 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 366/3	**Yapım Yılı:** 1930-32	**Yapının Mimarı:** Ahmed Kemal
Yapının Banisi: İzmir Bulvar Şirketi		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Fevzipaşa bulvarı ve Şehit Fethibey caddesinin kesiştiği köşede yer alan yapıya girişler kulenin bulunduğu köşeden yapılmaktadır (Şekil 251-254). Betonarme karkas sistem ile inşa edilmiştir. 17.01.1975 tarihli 764/152 sayılı kararla tescillenmiştir.

Roma Bankası (Banca di Roma) 1880 yılında İtalya'nın Roma şehrinde kurulan bir bankadır. Osmanlı devleti sınırları içinde İstanbul şubesi 1911'de, İzmir şubesi ise 1919'da açılmıştır (Uzun, Borsa ve Banka Yapıları Mimarisi, 2013). Zaman içinde İzmir'de farklı binalarda faaliyet gösteren şube 2000 yılında tamamen kapanmıştır.

1922 yılında İzmir'de çıkan yangında büyük hasar gören şube binası 1930'da Mimar Ahmed Kemal'in tasarladığı, İzmir Bulvar

Şekil 251 Hava fotoğrafı, 2019

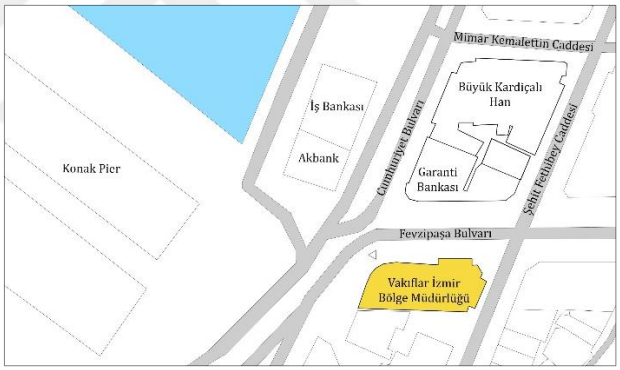

Şekil 252 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

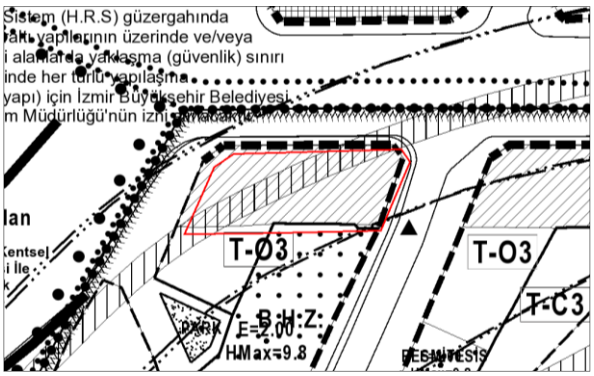

Şekil 253 Uygulama imar planı

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.2

Şirketi tarafından yaptırılan (Kemal A. , 1933) binaya taşınmıştır (Şekil 254). Mimar Ahmet Kemal yapıdan "yeni mimari fikirlerin olmadığı, yeni iddiaların kökleşmediği bir dönemde mimar Kemalettin ve mimar Vedad'ın stilize etmek istedikleri bir araştırmanın örneği" (Kemal A. , 1933) olarak bahseder ama 1905'te İzmir şubesi açılan 1921'deki büyük İzmir yangınında kurtarılamayarak yok olan Banque d'Orient'in binasına çok benzemektedir (Şekil 255). Yaklaşık yirmi beş sene Roma Bankası tarafından kullanılan yapı ve bitişiğine yapılan dönemin Amerikan Konsoloshanesi 1955 yılından beri Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne aittir. İlk olarak Vakıflar Bankası İzmir şubesi olarak hizmet veren bina şu an, bitişiğindeki yapının birinci ve ikinci katları ile birlikte İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

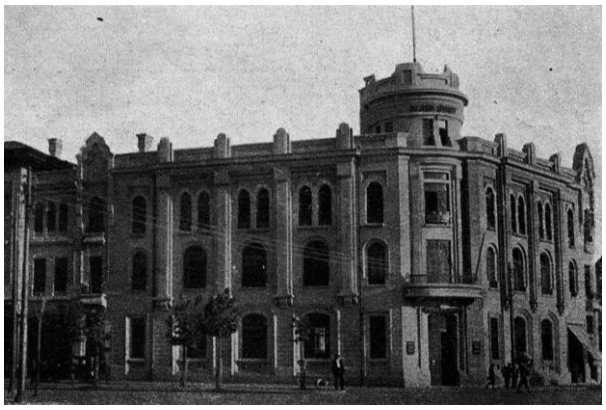

Şekil 254 Roma Bankası
(Kemal A. , 1933)

Şekil 255 Banque d'Orient binası
(Apikam arşivi)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.3

Plan

Yapı zemin üstünde üç kattan oluşur. Doldurulmuş zemin üstüne radye jeneral temel kullanılmıştır (Kemal A. , 1933). Zemin kat ve birinci katta banka, ikinci katta ise İzmir Bulvar Şirketi'ne ait ofislerin kullanımındaydı (Şekil 258). Ayrıca zemin katta bankadan ayrı girişe sahip, şirkete ait bir mağaza da bulunmaktaydı. Bankaya ait bölümde ortada büyükçe bir galeri boşluğu oluşturulmuştu fakat günümüzde galeri boşluğu yarı saydam bir örtüyle kapatılmıştır (Uzun, Borsa ve Banka Yapıları Mimarisi, 2013).

Cepheler ve Bezemeler

Dönemin mimari anlayışında yaygın kullanılan cephe biçimlenişine uygun olarak tasarlanmıştır. Ana giriş yuvarlatılan köşeden verilmiş ve bu köşe kule şeklinde yükseltilerek ve birinci kata balkon eklenerek vurgulanmak istenmiştir (Şekil 259).

Şekil 256 Kuzey cephe görünüş (Kemal A. , 1933)

Şekil 257 Türkiye Vakıflar Bankası (KurulArşivi)

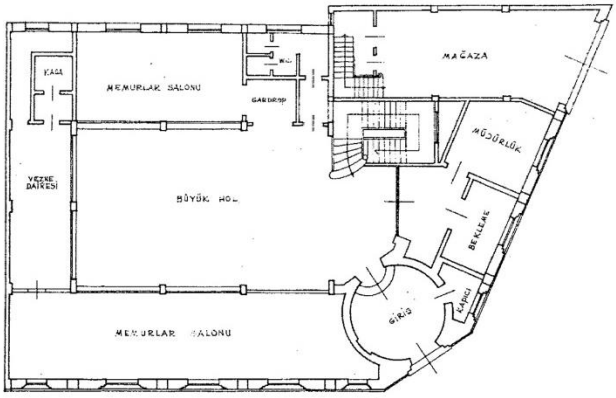

Şekil 258 Zemin kat planı (Aslanoğlu, 2010)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.4

1908-1933 yılları arasında inşa edilen benzer yapılardaki gibi kule kubbe ile örtülmemiş, dişli parapet duvarla sonlandırılmıştır. Dişlilerin içine ve arasına dikdörtgen nişler, altına ve nişlerin içine ise ise yivli sütunları andıran bir bezeme eklenmiştir.

Zemin katta hem basık hem düz kemerli pencere ve kapı açıklıkları uygulanmıştır. Birinci katta beşik kemerli açıklıklar kullanılırken, ikinci katta ikili, basık penci kemerli ve köşeleri kırılarak yumuşatılmış tekli pencere açıklıkları kullanılmıştır. İkinci katta pencere köşelikleri bitkisel motifler ile bezenmiş, çerçeve içine alınmıştır. Ayrıca bu katta bulunan pencerelerde, ortasında birbiri içine geçen iki yarım daire olan düşeyde ve yatayda çizgilerin kesişmesinden oluşan korkuluklar kullanılmıştır. Pencerelerin arası alçıdan yapılmış yivli sütun görünümlü süsleme elemanlarıyla bezenmiştir.

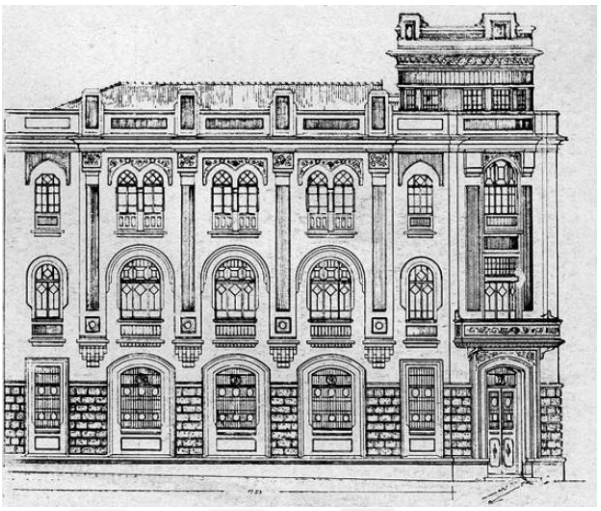

Şekil 259 Cephe çizimi
(Kemal A. , 1933)

Şekil 260 Yan cephe, 1986
(KurulArşivi)

Şekil 261 Eski Amerikan Konsoloshanesi
(Gönülkırmaz, 2019)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.5

Sütunlar, dişli sütun başlığı ve düz ayakla tam bir yapısal eleman görünümündedir fakat işlevsizdir, sadece süsleme amaçlı kullanılmıştır. Dekoratif sütunlar birinci katın döşeme hizasından başlayarak ikinci katın tavan hizasına kadar devam eder. Çatıda ise sütun akslarında devam eden dikmelere dönüşmüş araları ise dikdörtgen çerçeveli, içi yivli alçı levhalı parapetlerle doldurulmuştur.

Zemin katta, yalnızca giriş köşesinde düz, diğer tüm pencereler basık kemerli tasarlanmıştır (Şekil 263). Geometrik formlu demir parmaklıklar kullanılmıştır.

Eski Amerikan Konsoloshanesi binası Roma Bankası'nın devamı gibi tasarlanmıştır fakat bazı farklılıkları vardır (Şekil 264). Zemin katta cephede bir farklılık görülmezken birinci katta hem basık hem düz kemerli, ikinci katta ise sadece penci kemerli pencere açıklıkları yapılmıştır.

Şekil 262 Dişli parapet duvar detayı (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 263 Ana giriş (Gönülkırmaz, 2019)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.6
Ayrıca ikinci katta hem tekli hem ikili hem de üçlü pencereler kullanılmıştır (Şekil 261). Ana girişin bulunduğu aks Roma bankasının dişli parapetlerinin devamı şeklinde kademeli olarak yükseltilmiştir. Giriş kapısının üstü benzer şekilde balkon eklenerek vurgulanmaya çalışılmıştır. Dekoratif amaçlı, işlevsiz sütun kullanımı burada da görülmektedir. Farklı olarak çatının bir kısmı saçaklı kırma çatıyla kapatılmış ve saçak altı geometrik formda süslemiştir (Şekil 267).	

Şekil 264 İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü (Gönülkırmaz, 2019)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.7

Şekil 265 Birinci ve ikinci kat pencere açıklıkları ve sütunçeler (Gönülkırmaz, 2019)

Roma Bankası/ İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü	**Katalog No:** 18.8

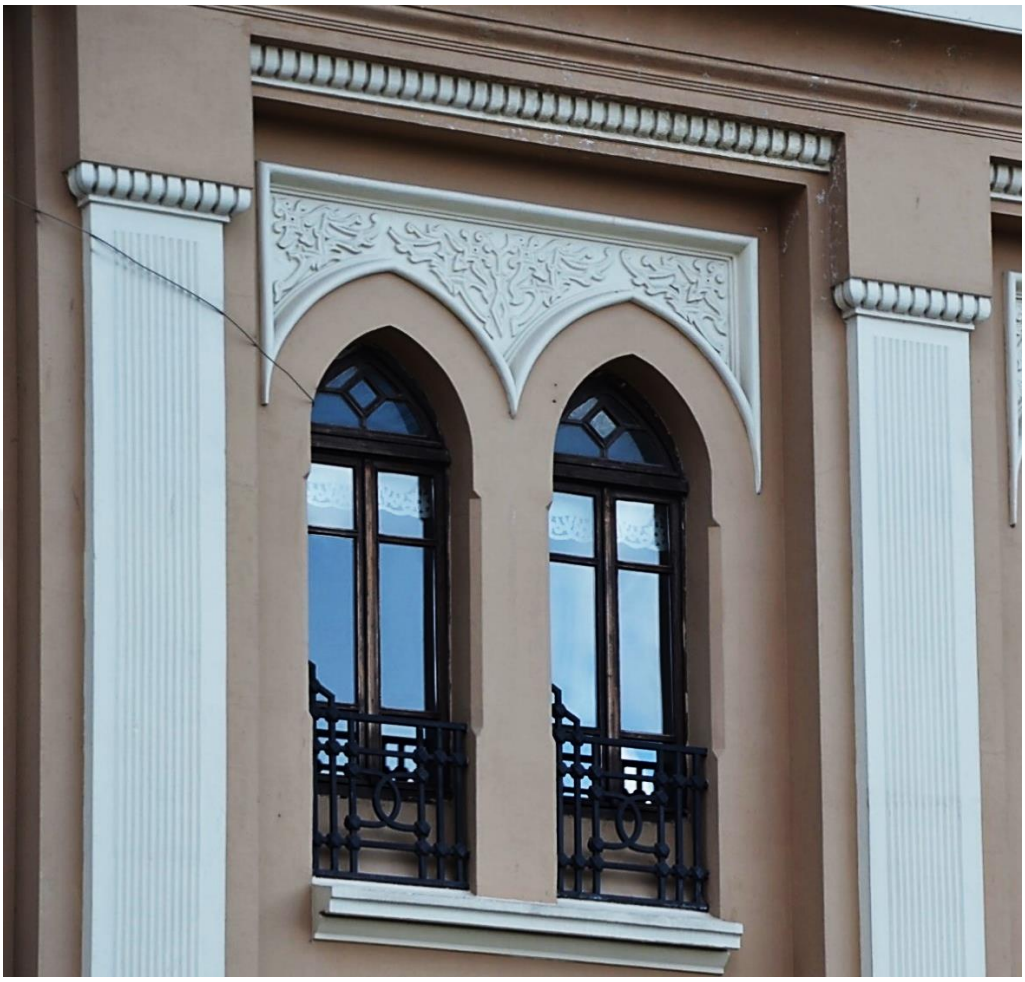

Şekil 266 Pencere köşelikleri ve korkuluklar (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 267 Saçak altı ve sütunçe (Gönülkırmaz, 2019)

Ziraat Bankası		**Katalog No:** 19.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Şehit Fethibey Caddesi No:34 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 970/16	**Yapım Yılı:** 1930	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi:		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Boş

Yapıyla İlgili Bilgiler

Gazi bulvarı ile Şehit Fethibey caddesinin kesiştiği köşede, Borsa Sarayı'nın karşısında yer almaktadır (Şekil 268). Köşe yüzeyden zemin kattaki, Şehit Fethibey caddesi üzerinden ise üst kattaki mekanlar için giriş yapılmaktadır (Şekil 269). Betonarme sistemle inşa edilmiştir. 23.06.1988 tarihli 391 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Dönemin Niş (günümüzde Sırbistan sınırlarında olan bir şehir) valisi olan Ahmet Şefik Mithat Paşa'nın öncülüğünde yüksek faizli krediler veren tefecilere karşı yerli sermaye ve devlet desteğiyle "Memleket Sandıkları" kurulmuştur. 1863 yılında kurulan banka adını kullanılan ahşap sandıklardan almıştır. Bu banka Ziraat Bankası'nın öncüsü olarak kabul edilmektedir. Zira 1883'de

Şekil 268 Hava fotoğrafı, 2019

Şekil 269 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

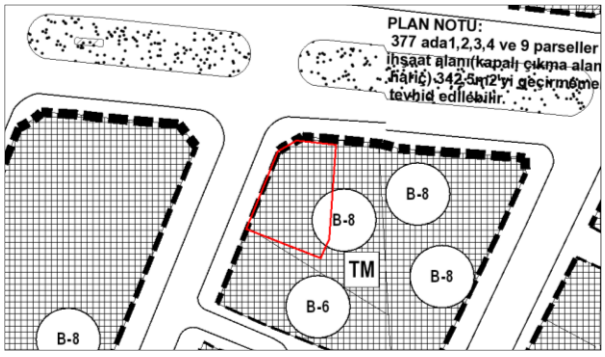

Şekil 270 Uygulama imar planı

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.2

"Menafi Sandıkları" olarak ismi değiştirilen banka şubeleri, 1888 yılından itibaren "Ziraat Bankası" adı altında kullanılmaktadır. 1930 yılında yapımı tamamlana İzmir şubesi ise inşa edildiği günden beri Ziraat Bankası bünyesinde bulunmaktadır. Müzeye dönüştürülmesi planlanan yapı şu an kullanılmamaktadır.

Plan

Zemin üstünde üç kat olarak tasarlanan yapının orijinalinde zemin kat banka, üst katlar ise lojman olarak planlanmıştır. Zemin katta yuvarlak sütunlarla geçilmiş büyükçe bir müşteri holü, kasa daireleri, güvenlik ve müdür odaları bulunmaktadır (Şekil 271). Birinci ve ikinci katta ise lojman olarak kullanılmak üzere odalar tasarlanmıştır. Zemin kattaki giriş holünün üstü vitray bezemeli demir konstrüksiyonlu bir örtüyle örtülerek birinci ve ikinci katların galeri boşluğundan ayrılmıştır.

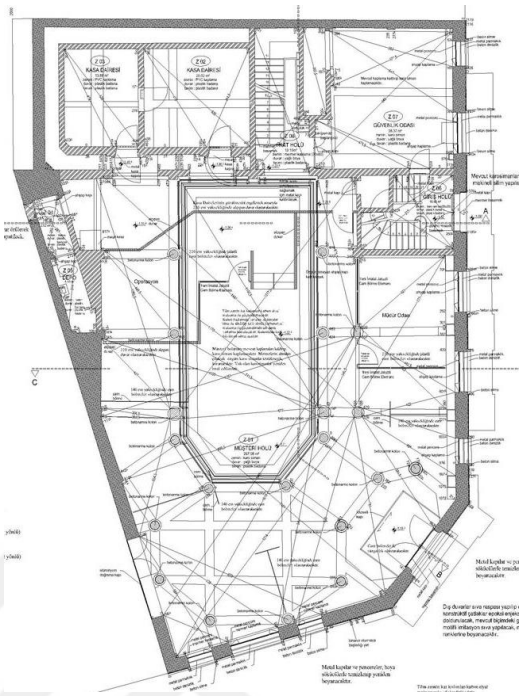

Şekil 271 Zemin kat planı
(Pakben Mimarlık, 2016)

Şekil 272 Görünüş

Şekil 273 Şehit Fethibey Caddesi'nden görünüş

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.3

Cepheler ve Bezeme

Zemin kata girişler, kırılarak ön plana çıkarılan köşe yüzeyden yapılmaktadır (Şekil 272). Bu yüzey genelde yapıldığı gibi yükseltilerek değil, konsollarla desteklemiş çıkmalarla vurgulanmıştır. Pencere genişlikleri zemin katta, birinci ve ikinci kattakinden farklı olarak tasarlanmıştır (Şekil 273). Ayrıca cephelerde de farklılık görülmektedir.

Zemin katta hem penci kemerli hem de köşeli kemerli pencere açıklıkları uygulanmıştır (Şekil 274). Pencerelerde geometrik desenlerin ve bankanın amblemi olan buğday başağının bulunduğu demir parmaklıklar kullanılmıştır (Şekil 276). Kapı açıklıkları pencerelerdeki gibi köşeli düz kemerlerle geçilmiştir. Giriş kapısının iki yanına metal aplikler yerleştirilmiştir (Şekil 276). Cepheler ve köşe yüzey zemin katta denizlik seviyesinden başlayarak düz kemerlerde üzengi yatağına kadar yivlerle bezenmiştir.

Şekil 274 Gazi Bulvarı'ndan cephe görünüşü

Şekil 275 Pencere parmaklığı

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.4

Kuzeybatı cephesinde düz kemerlerin akslarına birinci ve ikinci katlar boyunca çıkmalar yapılmıştır. Bu çıkmalar, her biri dıştan içe doğru kademeli olarak büyüyen konsollarla desteklenmiş, aralarına üstleri geometrik desenli furuşlar yerleştirilmiştir (Şekil 277).

Birinci katta düz kemerlerle geçilen pencerelerin parapetleri asma yaprağı ve üzüm ile süslenmiştir (Şekil 278, Şekil 281). Çıkmalardaki pencerelerin arasına dev sütun düzenini andıran süsleme elemanları eklenmiştir. Başlık kısımlarına başak bezemeli kare kartuşlar yerleştirilmiş (Şekil 279), altları dikdörtgen şeklinde boş bırakılmıştır.

İkinci katta da birinci katta olduğu gibi düz kemerler kullanılmıştır. Farklı olarak bu kattaki açıklıklara geometrik desenli demir korkuluklar eklenmiştir. Pencere parapetlerine içi boş dikdörtgen çerçeveler yapılmıştır. Kemerlerin üstlerine dekoratif

Şekil 276 Giriş kapısı

Şekil 277 Konsollar ve furuş

Şekil 278 Birinci ve ikinci kat pencereler

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.5

bir başka kemer yerleştirilmiş, pencereler çerçeve içine alınmıştır. İkinci katta kemer seviyesinde biten, tüm cepheleri ve köşeyi geçen, baklavalı bir bezeme kuşağı bulunmaktadır (Şekil 282).

Köşe cephede çıkma konsollarla desteklemiş ve bu konsolların her iki yanına bitkisel motiflerle bezenmiş levhalar eklenmiştir (Şekil 283). Birinci ve ikinci katlarda ortadaki geniş olmak üzere üçlü pencereler kullanılmıştır. Açıklıklar düz kemerlerle geçilmiştir. Birinci katta denizliklerin altına cephelerde görüldüğü gibi asma yaprağı bezeli panolar yerleştirilmiştir. İkinci katta ise dikdörtgen çerçeveler boş bırakılmıştır.

Çatıda geniş saçaklar kullanılmış ve kiremitle kaplanmıştır. Saçak altına ayrıca bezeme yapılmamış, cephelerin uçlarına çatıyı destekleyen konsollar yerleştirilmiştir (Şekil 284).

Şekil 279 Dekoratif sütun başlık detayı

Şekil 280 Köşe cephe

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.6

Şekil 281 Asma yaprağı bezeme

Şekil 282 Baklavalı bezeme

Şekil 283 Bitkisel motifli konsol ve amblem

Ziraat Bankası	**Katalog No:** 19.7

Şekil 284 Saçak altı ve konsol

<table>
<tr><td colspan="3">İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi/EÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü</td><td>Katalog No: 20.1</td></tr>
<tr><td colspan="4">Adres: Kazım Dirik Mahallesi, Üniversite Caddesi No:9/17 Bornova, İzmir</td></tr>
<tr><td>Ada/ Parsel: 13/4</td><td>Yapım Yılı: 1933</td><td colspan="2">Yapının Mimarı: Ziraat Vekaleti Fen Heyeti</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Banisi: Ziraat Vekaleti</td><td colspan="2">Özgün Kullanım: Eğitim</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tescil Durumu: Tescilli</td><td colspan="2">Mevcut Kullanım: Eğitim</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapıyla İlgili Bilgiler

Günümüzde Ege Üniversitesi Merkez Yerleşkesi sınırları içinde bulunmaktadır (Şekil 285-Şekil 286). Betonarme karkas sistemle inşa edilen yapıda duvarlar taş ve tuğlalarla örülmüştür (Mahmut Hüseyin & Mustafa Reşit, 1932).

Ziraat alanında gelişmeye yönelik girişimler Tanzimat Dönemi'ne kadar geriye götürülebilmekte, bu alanda ilk okulun 1847 yılında İstanbul, Yeşilköy'de "Ziraat Talimhanesi" adı ile kurulduğu bilinmektedir (Kadıoğlu, 2005). Modern zirai tekniklerin uygulanıp yayılmasını sağlayan ise 1892-1928 yılları arasında eğitim veren Halkalı Ziraat Mektebi Alisi olmuştur. 1922'de çıkarılan kanunla orta eğitim seviyesinde ziraat okulları açılmasına karar verilmiş, İzmir</td><td colspan="2">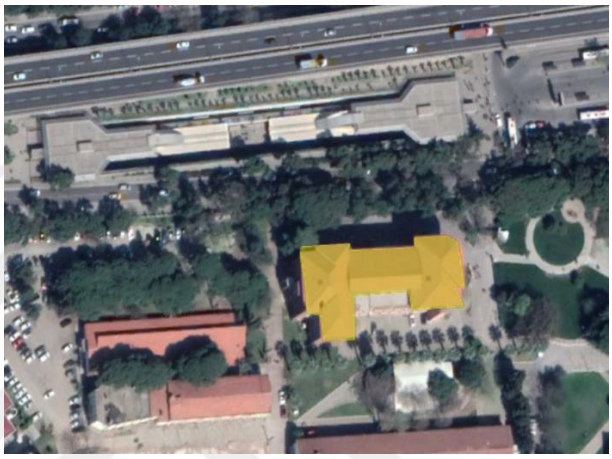
Şekil 285 Hava fotoğrafı, 2019
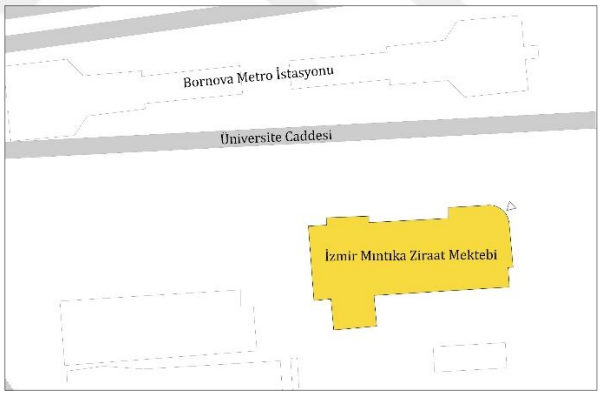

Şekil 286 Vaziyet planı
Çizim: Şeyma Ersoy</td></tr>
</table>

İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi/EÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	**Katalog No:** 20.2

Mıntıka Ziraat Mektebi'de bu yılda kurulmuştur. Bir süre eğitime ara verilen okul 1930 yılında tekrar açılmış, ancak mevcut binanın ihtiyacı karşılamamasından dolayı yeni bir okul binasının yapılması kararlaştırılmıştır (Tutsak, 2002). Ziraat Vekaleti Fen Heyeti tarafından tasarımı yapılan yapının inşasını Mühendis Mahmut Hüseyin ve Mustafa Reşit üstlenmiştir (Mahmut Hüseyin & Mustafa Reşit, 1932). 1932 yılında tamamlanan yapı eğitim hayatına başlamıştır. 1955 yılında Ege Üniversitesi'nin kurulmasıyla Ziraat Fakültesi için hizmet veren yapı daha sonra Elektronik Hesap Merkezi, Elektronik Hesap Bilimleri Enstitüsü olarak kullanılmış, 1982'den beri de Ege Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü olarak kullanılmaktadır.

Plan

Bodrum kat ile beraber üç katlı olarak tasarlanan yapı 1400 m^2

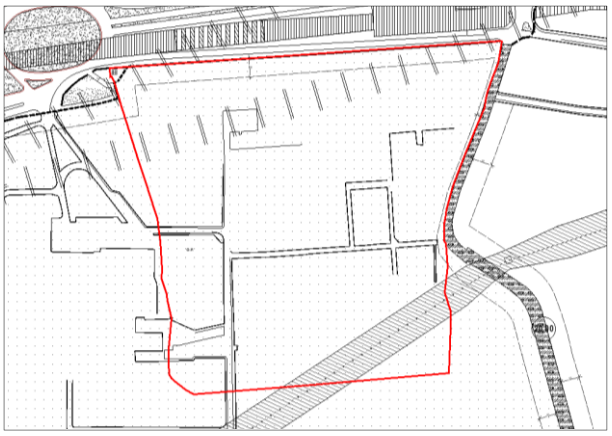

Şekil 287 Uygulama imar planı

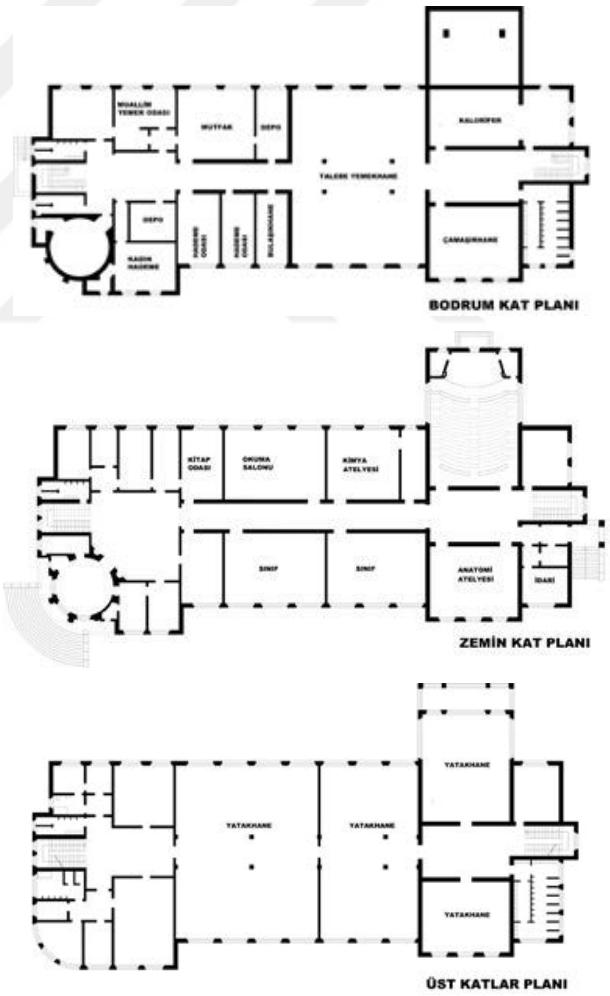

Şekil 288 Kat planları (Karatosun, 2017)

İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi/EÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	**Katalog No:** 20.3

alan kaplamaktadır (Mahmut Hüseyin & Mustafa Reşit, 1932). Yapı asimetrik olarak tasarlanmış, ana giriş yuvarlatılmış köşeden verilmiştir.

Bodrum katta, çamaşırhane, yemekhane, mutfak ve teknik odalar bulunmaktaydı. Zemin katta kimya ve anatomi laboratuvarları, konferans salonu, kütüphane, 4 adet sınıf ve okul idaresine ait odalar vardı. Üst katın tamamı ise öğrenciler için yatakhane olarak tasarlanmıştı (Şekil 288).

Cepheler ve Bezemeler

Dört cephesi bulunan yapının kuzeydoğuda bulunan köşesi yuvarlatılarak yumuşatılmış, giriş de zeminden yükseltilerek bu köşeden verilmiştir (Şekil 289).

Cepheler birbirinden farklı tasarlanmıştır ancak tüm açıklıklar düz lentolarla geçilmiştir. Pencerelerin dizilimleri ile cephede hareket

Şekil 289 Doğu cephesi
(Mahmut Hüseyin & Mustafa Reşit, 1932)

Şekil 290 Cephelerdeki açıklıklar
(Ruhi, 2017)

Şekil 291 Giriş sahanlığı
(E.Ü. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü web sitesi)

İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi/EÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	**Katalog No:** 20.4

sağlanmıştır (Şekil 290). Dönemde sıkça rastlanıldığı gibi bezeme elemanları bu yapıda kullanılmamıştır. Giriş kapısı cephede içeri çekilmiş, giriş sahanlığı oluşturulmuştur. Kapının her iki yanına ikişer pencere yerleştirilmiş aralara ise yivli sütunçeler eklenmiştir (Şekil 291). 1989 yılında çekilen bir fotoğrafta giriş sahanlığının her iki tarafında da mermer kitabe olduğu anlaşılmaktadır ancak günümüzde bulunmamaktadır (Şekil 292). İkinci katta giriş aksında bulunan içerlek balkonlar pencereler ile örtülmüş, iç mekâna dahil edilmiştir (Şekil 293).

Çatıda kiremit kullanılmamış, yapı düz çatı ile örtülmüştür. Yapılan tadilatlardan sonra dış cephe dekoratif tuğla ile kaplanmıştır.

Şekil 292 Giriş kapısı, 1989

(E.Ü. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü web sitesi)

İzmir Mıntıka Ziraat Mektebi/EÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü	**Katalog No:** 20.5

Şekil 293 Giriş cephesi

(Üçer, 2018)

Milli Kütüphane		**Katalog No:** 21.1
Adres: Konak Mahallesi, Milli Kütüphane Caddesi No:39 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 179/1	**Yapım Yılı:** 1933	**Yapının Mimarı:** Tahsin Sermed
Yapının Banisi: Vali Rahmi (Arslan) Bey		**Özgün Kullanım:** Kültürel
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Kültürel

Yapıyla İlgili Bilgiler

Milli kütüphane binası, Milli Kütüphane caddesi ile 452. sokağın kesişimde bulunmaktadır (Şekil 294). Yapıya giriş Milli Kütüphane caddesinden, kule yapısının altından yapılmaktadır (Şekil 295). Betonarme karkas sistemli bir yapıdır.

İzmir'de ilk milli kütüphane 1912 Bahribaba semtinde Salepçioğlu Hacı Ahmet Efendi konağında yılında açılmıştır. 1926 yılında konağın bulunduğu alan yeşil alan olarak istimlak edilince hali hazırda eğlence yeri olarak inşasına başlanan yapı 1933'te tamamlanarak "Milli Kütüphane" olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Gürlek, 2012)

Plan

İki kattan oluşan yapının giriş katında okuma salonu, depo ve idari ofisler bulunmaktadır.

Şekil 294 Hava fotoğrafı, 2019

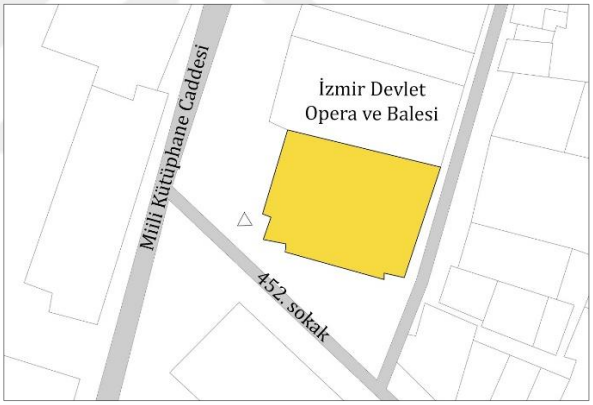

Şekil 295 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

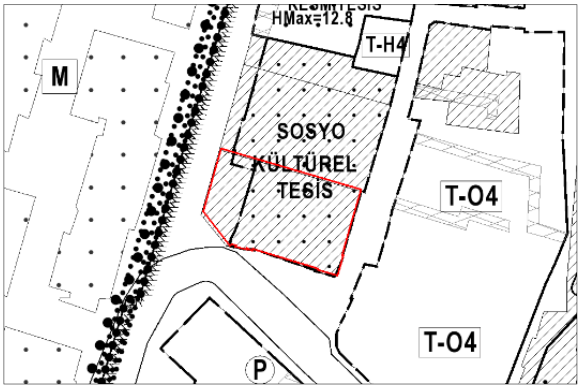

Şekil 296 Uygulama imar planı

Milli Kütüphane	**Katalog No:** 21.2

Üst katta ise okuma odaları ile birlikte alt kattaki okuma odasına bakan bir galeri boşluğu ve çevresinde değerli kitaplar için ayrılmış raflar vardır.

Dönemin yaygın yapısal elemanı olarak kullanılan kuleler bu yapıda da vardır fakat yuvarlak değil kare planlı olarak tasarlanmıştır.

Cepheler ve Bezemeler

Doğu, batı ve güney cephesi olan yapı simetrik olarak tasarlamıştır. Güney cephesinde iki uca da kare planlı, kurşun kaplı tonozlarla kapatılmış kuleler yerleştirilmiştir (Şekil 298).

Batı ve güney cephesinin kesiştiği köşede bulunan kulenin iki cephesinde de iki renkli taştan yapılmış at nalı kemerli taç kapılar vardır (Şekil 299-Şekil 300). Günümüzde sadece batı cephesindeki kapı giriş için kullanılmaktadır.

Pencere boşlukları katlarda farklılık göstermemiş, iki katta da kesme taştan (Aslanoğlu, 2010) yapılmış basık penci kemerlerle pencere boşlukları geçilmiştir.

Şekil 297 Milli Kütüphane, 1933 (Gürlek, 2012)

Şekil 298 Milli Kütüphane giriş cephesi (Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 299 Milli Kütüphane yan cephesi (Gönülkırmaz, 2019)

Milli Kütüphane	**Katalog No:** 21.3
Giriş kulesinin üst kat pencereleri dışında tüm pencereler ikili gruplar halinde yerleştirilmiştir. Giriş kulesinin üst kat pencereleri ise üçlü grup şeklindedir. Birinci katta pencere parapetleri bitkisel motifli çini bezemeli dikdörtgen panolarla süslenmiştir. Alt katta alınlıklar mermer kaplanmıştır. İki pencerenin arasına gelecek şekilde baklavalı kabartmalarla bezenmiş dekoratif mermer süslemeler kullanılmıştır. Üst katta pencerelerin alınlıklarında da yine bitkisel motifli çini bezemeler kullanılmış, üstlerine ise mermerden yapılmış sarkıtları andıran bezeme elemanları yerleştirilmiştir (Gürlek, 2012). Yan ve arka cephelerde de dikdörtgen ve kare biçimli panolar kullanılmış fakat ön cephe gibi çini bezemelerle doldurulmamıştır.	 **Şekil 300** Giriş (Gönülkırmaz, 2019)

Milli Kütüphane	**Katalog No:** 21.4

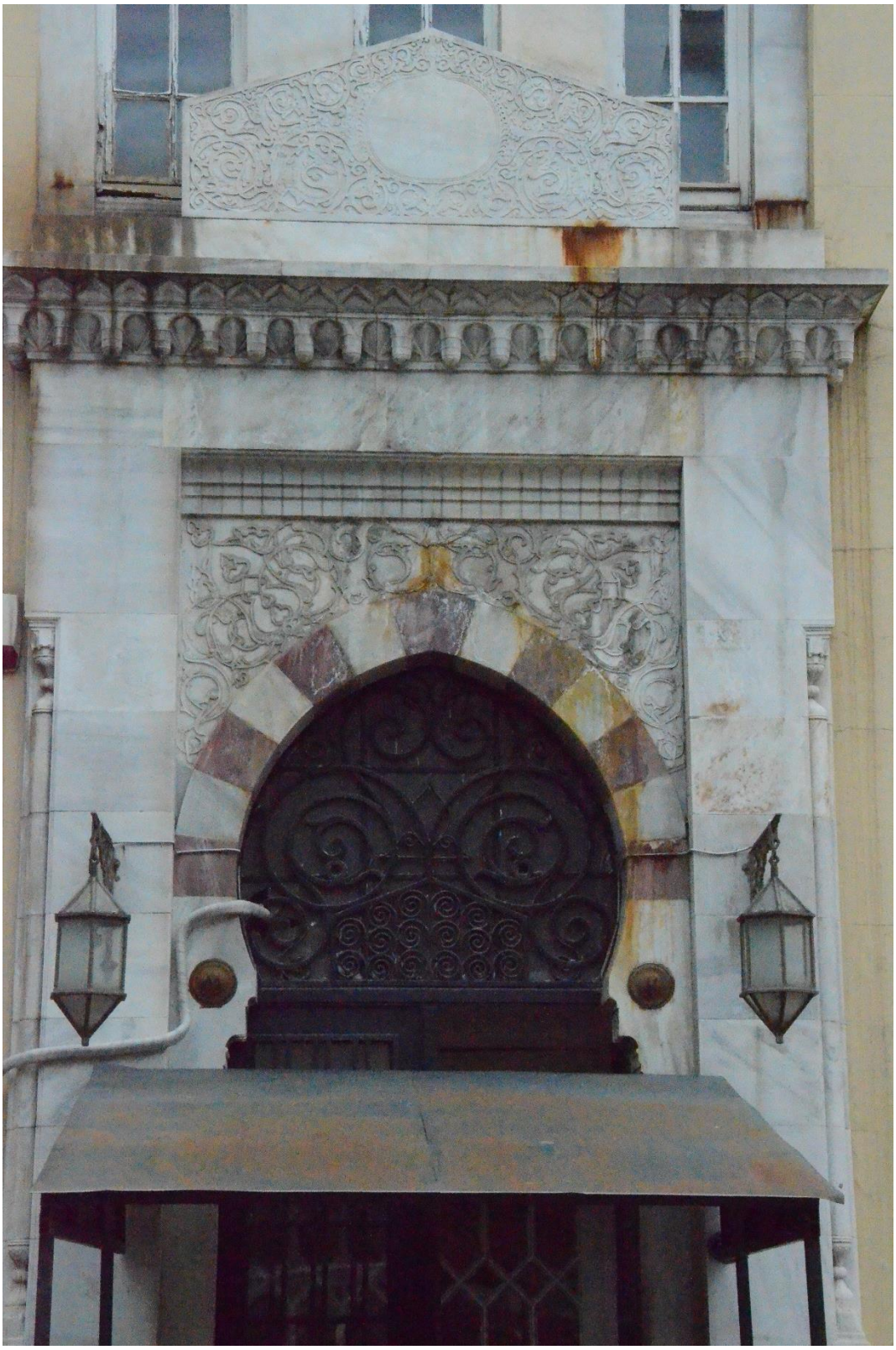

Şekil 301 Giriş kapısı detay

(Gönülkırmaz, 2019)

Milli Kütüphane	**Katalog No:** 21.5

Şekil 302 Kemer aralığı çini bezeme ve mukarnaslı silme

(Gönülkırmaz, 2019)

Şekil 303 Pencere parapeti çini pano

(Gönülkırmaz, 2019)

Gazi İlk Mektebi/ Gazi Ortaokulu		**Katalog No:** 22.1
Adres: Kültür Mahallesi, Talatpaşa Bulvarı No:22 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 1167/1	**Yapım Yılı:** 1933	**Yapının Mimarı:** Necmeddin Emre
Yapının Banisi: İzmir Valiliği		**Özgün Kullanım:** Eğitim
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Eğitim

Yapıyla İlgili Bilgiler

Talatpaşa bulvarı, Plevne bulvarı ve Şevket Özçelik sokağın kesiştiği alanda bulunan yapıya orijinalinde Talatpaşa bulvarı üzerinden giriş yapılmaktaydı (Şekil 304). Günümüzde yoğun trafiğin olduğu bulvarlar üzerinden değil, sadece yaya trafiği olan Şevket Özçelik sokaktan giriş yapılmaktadır (Şekil 305). Betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir.

Redd-i İlhak İlk Mektebi adıyla kurulan okul, mevcut binanın yeterli gelmemesi üzerine dönemin valisi Kazım Dirik'in emri ile yeni binanın yapımına başlanmıştır. Yapının hizmete açılışı Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamalarına denk getirilen yapının adı daha sonraları Gazi olarak değiştirilmiştir. Günümüzde Gazi Ortaokulu adını taşımaktadır.

Şekil 304 Hava fotoğrafı, 2019

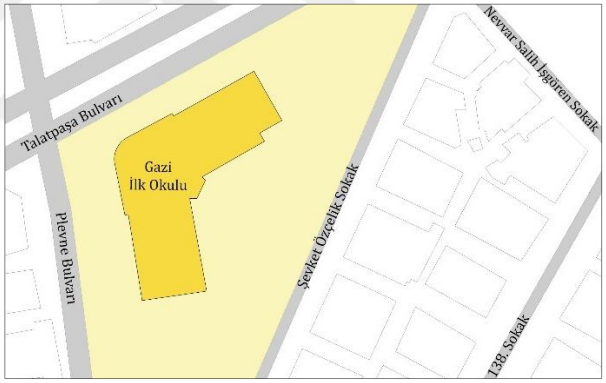

Şekil 305 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

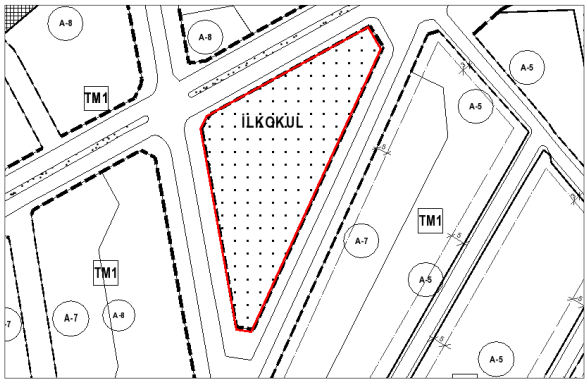

Şekil 306 Uygulama imar planı

Gazi İlk Mektebi/ Gazi Ortaokulu	**Katalog No:** 22.2

Plan

Bodrum kat ile beraber üç katlı, "L" planlı olarak tasarlanmıştır. Bodrum katta kalorifer dairesi, tuvaletler bulunmaktadır.

Zemin kata idari ofisler, yemekhane, konferans salonu, hizmetli odası, atölyeler, birinci kata ise kütüphane, sınıflar, depo ve içerlek balkonlar konumlandırılmıştır (Emre, 1934)(Şekil 307, Şekil 310).

Cepheler ve Bezeme

Yapının giriş yuvarlatılarak yumuşatılmış köşeden verilmiştir. Giriş kapısı her iki yanındaki ikişer pencere ile geri çekilmiş, giriş sahanlığı oluşturulmuştur. Yerden yükseltilmiş olan zemin kata erişmek merdiven ile mümkündür (Şekil 308).

Dış cephede bezeme kullanılmamış, pencere açıklıklarında da farklılık yapılmamış, hepsi düz kemerli olarak tasarlanmıştır.

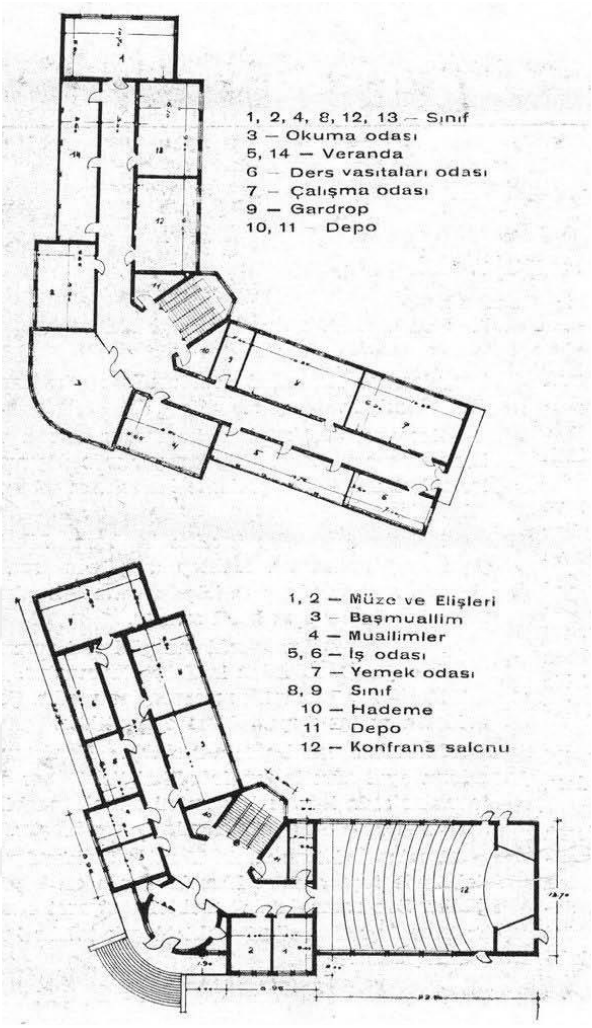

Şekil 307 Kat planları (Emre, 1934)

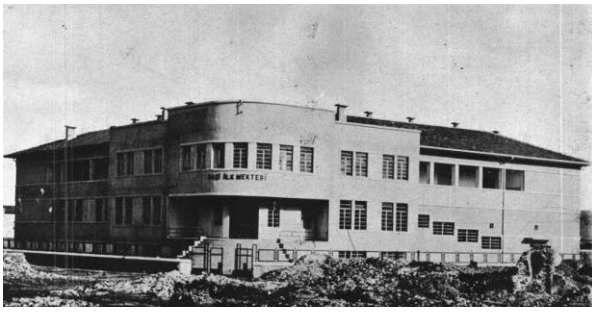

Şekil 308 Gazi İlk Mektebi (Emre, 1934)

Gazi İlk Mektebi/ Gazi Ortaokulu	**Katalog No:** 22.3

Konferans salonundaki pencereleri boyutları ve konumları değiştirilerek cepheye hareketlilik sağlanmıştır. Bu pencere biçimlenişini arka cephede de görmek mümkündür (Şekil 309). Birinci katta, orijinalinde teras olarak tasarlanan alandaki açıklıklar pencereler ile kapalı alana dönüştürülmüştür.

Şekil 309 Arka cephe (Emre, 1934)

Şekil 310 Gazi Ortaokulu (Dokgöz, Selçuk, & Akgül, 2019)

Mükerrem Şanlı İş Merkezi		**Katalog No:** 23.1
Adres: Akdeniz Mahallesi, Mimar Kemalettin Caddesi No:49 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 326/88	**Yapım Yılı:** Bilinmiyor	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Şanlı Ailesi		**Özgün Kullanım:** Ticari
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Mimar Kemalettin caddesi ile 1329. sokağın kesiştiği köşede yer almaktadır (Şekil 311). Ana giriş sokak üzerinden yapılmaktadır (Şekil 312). Betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir. 02.09.1989 tarihli 847 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Yapıya dair mimari değer taşıyan kesin bilgilere ulaşılamamıştır. Ancak mimari stilinden geç Osmanlı erken Cumhuriyet döneminde tasarlandığı anlaşılmaktadır. Kurul arşivinde ulaşılabilen en eski sahipleri Seyit Derviş Şanlı ve Mustafa Seracettin Şanlı'dır. Günümüzde de mülkiyeti Seyit Derviş'in kızı Mükerrem'e aittir ve ismini buradan almaktadır. Yapıldığı zamandan beri ticari amaçlı kullanılmaktadır.

Şekil 311 Hava fotoğrafı, 2019

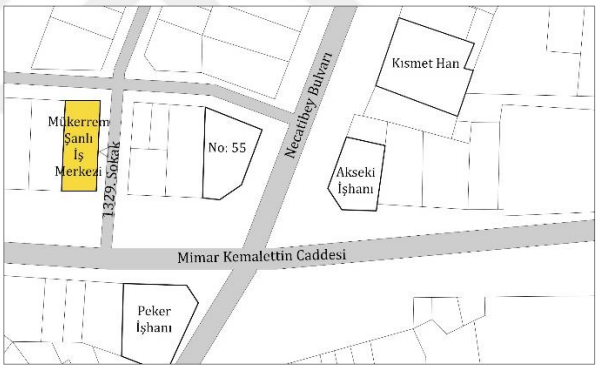

Şekil 312 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

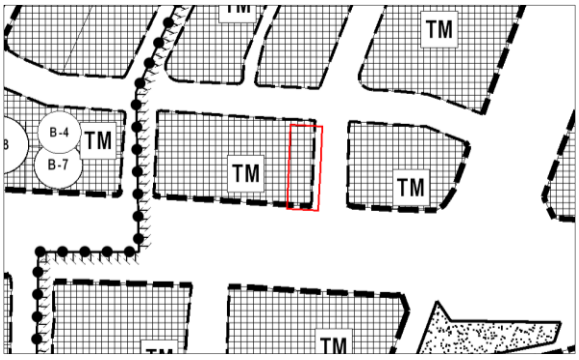

Şekil 313 Uygulama imar planı

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.2

Plan

Bodrum ve zemin katlarla beraber toplamda 5 katlı olarak inşa edilmiştir. Zemin kat yüksek tavanlı tasarlanmış, bu kattaki dükkanlara bir de asma kat ilave edilmiştir. 1994 yılında koruma kurulunun izni ile kat ilavesi yapılmıştır (Şekil 314). Zemin katta ön ve arkadaki dükkanlara bağımsız giriş verilmiştir. Üst kattaki dükkanlara ise yan cepheden verilen girişten ulaşılmaktadır.

Cepheler ve Bezeme

Yapı simetrik olarak tasarlanmıştır. Giriş cephesi olarak yapının uzun sınırı olan doğu cephesi seçilmiştir (Şekil 315).

Yapının her üç cephesi de zemin katta bulunan dükkanların tabelalar tarafından işgal edilmiş, orijinal açıklıklar ve tabelaların altında yapıya ait bir kitabe bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. En üst kat dışındaki tüm pencere açıklıkları düz kemerlerle geçilmiştir.

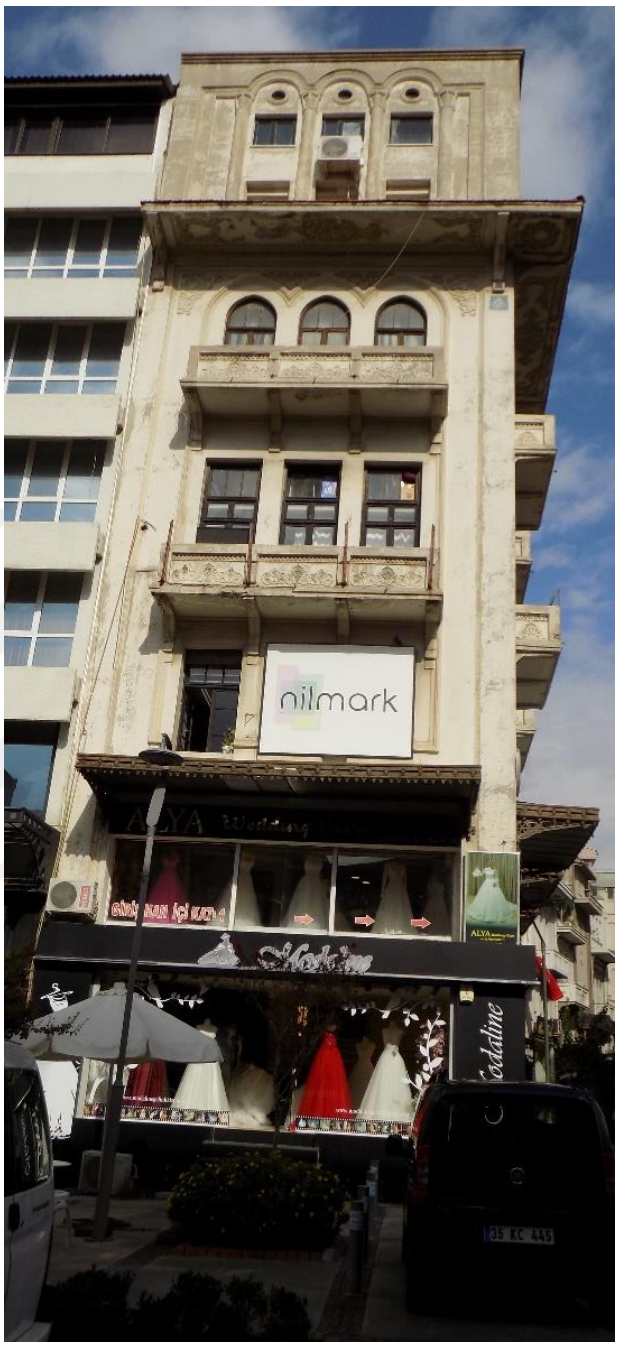

Şekil 314 Ön cephe

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.3

Ön ve arka cephelerde üçlü, giriş cephesinde ise ikili pencere düzeni uygulanmıştır (Şekil 316). Zemin kat orijinal halinde olmadığı için üst katlardaki düzenin uygulanıp uygulanmadığı hakkında bir veri yoktur (Şekil 317).

İkinci katta tüm pencere önlerine payandalarla desteklenmiş balkon çıkmaları yapılmış, korkuluk duvarları ise dişli ve bitkisel kompozisyonlu bezeme ile süslenmiştir (Şekil 318).

Üçüncü katta pencereler basık penci kemerler ile geçilmiştir. İkinci kattaki gibi balkonlar tasarlanmıştır (Şekil 319). Korkuluklar palmet ve rumilerden oluşan aynı kompozisyon ve dişliler kullanılmıştır (Şekil 320). Kemerlerin köşeliklerinde (Şekil 321) ve kemer aralarında da bitkisel motifler kullanılmıştır (Şekil 322). Çatı saçağı payandalarla desteklemiş, baklavalı silmeler yapılmış (Şekil 323), saçak altları ise bitkisel

Şekil 315 Giriş cephesi

Şekil 316 Arka cephe

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.4
motiflerle süslenmiştir (Şekil 324).	

Şekil 317 Güneydoğu cephesi
(İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2018)

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.5

Şekil 318 İkinci kat pencereler

Şekil 319 Üçüncü kat pencereler

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.6

Şekil 320 Korkuluk bezemesi detayı

Şekil 321 Köşelik bezeme detayı

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.7

Şekil 322 Kemer arası bezeme detayı

Şekil 323 Saçak altı bezeme detayı

Mükerrem Şanlı İş Merkezi	**Katalog No:** 23.8

Şekil 324 Saçak altı köşe bezeme detayı

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi		**Katalog No:** 24.1
Adres: Çankaya Mahallesi, 128. Sokak No:17 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 803/12	**Yapım Yılı:** 1930'lar	**Yapının Mimarı:** Tahsin Sermed
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Konut
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Konut

Yapıyla İlgili Bilgiler

Çankaya mahallesi 128. sokak ile 141. sokağın kesiştiği köşede yer almaktadır (Şekil 325). Geniş bir bahçe içinde yer alan yapıya giriş kuzeybatı cephesinden yapılmaktadır (Şekil 326).

Tam olarak yapım tarihi bilinmese de 1930'larda olduğu tahmin edilmektedir. Kitabesinde mimarının Tahsin Sermed olduğu yazmaktadır. Yapının restorasyonunu yapan firmadan alınan bilgiye göre tüccar bir Türk aile tarafından konut olarak kullanılan yapı şu anda da aynı işlevde kullanılmaya devam edilmektedir.

Plan

Zemin kat ve çatı katı ile beraber 4 katlı olarak inşa edilmiştir. Giriş, yapının zemin katından değil birinci katından yapılmaktadır.

Şekil 325 Hava fotoğrafı, 2019

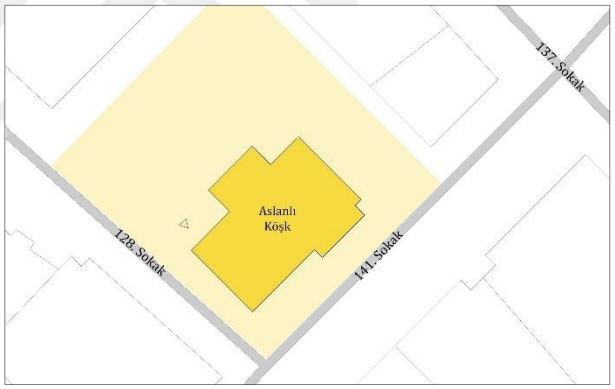

Şekil 326 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

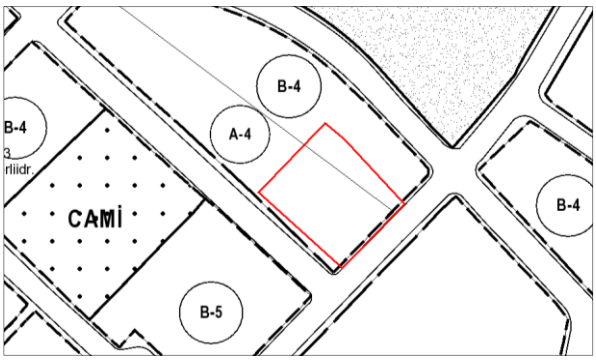

Şekil 327 Uygulama imar planı

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.2

Zemin kat konut çalışanları için ayrılmış, diğer katlar ise konut sahiplerinin özel kullanımları için tasarlanmıştır. Dolayısıyla çalışanlar için ayrı girişler mevcuttur.

Cepheler ve Bezeme

Asimetrik olarak tasarlanmıştır (Şekil 328-330). Beşik kemerlerle bir giriş sahanlığı oluşturulmuş, sütunların başlıkları defne yaprakları ile bezenmiştir (Şekil 330). Giriş kapısı ve yanındaki pencere düz kemerle geçilmiş, üstlerine beşik kemerli tepe pencereleri yerleştirilmiştir (Şekil 331).

Birinci katta tüm pencere açıklıkları düz kemerlerle geçilmiştir. Giriş sahanlığı dışında kalan kısım yatay çizgiler şeklinde alçı sıvanmış, en üste defne yapraklı bir bezeme kuşağı yerleştirilmiştir (Şekil 333). Yapının sokağa bakan güneydoğu cephesine mimarının ve müteahhidinin Tahsin Sermed olduğu yazılı bir kitabe yerleştirilmiştir (Şekil 334).

Şekil 328 Aslanlı Köşk restorasyondan önce (Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 329 Restorasyondan sonra (Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 330 Sütun başlığı (Aslanlı Köşk, 2014)

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.3

Giriş sahanlığının üstü ikinci katta balkona dönüştürülmüş, korkuluk duvarının köşesine ise aslan figürü yerleştirilmiştir (Şekil 335). Yapının adı bu bezeme elemanından gelmektedir. İkinci kata ayrıca içinde gülbezek/rozet benzeri, bitkisel motifli bir pano eklenmiştir (Şekil 336). Bu katta da pencereler düz kemerlidir. Giriş cephesinde konsollarla desteklenmiş, demir korkuluklu bir balkon çıkması vardır (Şekil 332).

Çatı katında açıklıklar köşeli kemerlidir. Bu katta kuzeybatı ve güney batı cephelerinde birer adet köşeli kemerli iç balkon tasarlanmıştır.

Yapının güneybatı ve kuzeybatı cepheleri diğerlerine göre daha sade tasarlanmıştır (Şekil 338). Daha küçük pencere açıklıkları yapılmıştır. Çalışanlar için ayrı bir giriş kapısı yerleştirilmiştir. Bu cephede de ikinci katta girişin üstü balkona dönüştürülmüş, baklava desenli korkuluklar kullanılmıştır (Şekil 338).

Şekil 331 Giriş sahanlığı
(Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 332 Giriş cephesi
(Pakben Mimarlık, 2014)

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.4
Yapı kiremit kaplı mansart çatı ile örtülmüş böylece çatı katında kullanım alanları oluşturulmuştur. Restorasyon şirketinden elde edilen belgeye göre Aslanlı Köşk tasvirinin olduğu bir resimde giriş sahanlığının pencere ve kapı ile kapatıldığı, ayrıca yapıya bitişik altında otopark olan bir kütle daha olduğu görülmektedir ancak günümüzde bu alan bulunmamaktadır (Şekil 339).	

Şekil 333 Defne yapraklı bezeme kuşağı
(Pakben Mimarlık, 2014)

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.5

Şekil 334 "Tahsin Sermed Mimar ve Müteahhid"
(Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 335 Aslan figürü
(Pakben Mimarlık, 2014)

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.6

Şekil 336 Kartuş
(Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 337 Arka cephe (Pakben Mimarlık, 2014)

Aslanlı Köşk/ Emel Aliberti Evi	**Katalog No:** 24.7

Şekil 338 Güneybatı cephesi
(Pakben Mimarlık, 2014)

Şekil 339 Aslanlı Köşk
(Pakben Mimarlık, 2014)

Latif Bey Köşkü		**Katalog No:** 25.1
Adres: Çankaya Mahallesi, 136. Sokak No:12 Konak, İzmir		
Ada/ Parsel: 817/10	**Yapım Yılı:** 1930'lar	**Yapının Mimarı:** Bilinmiyor
Yapının Banisi: Bilinmiyor		**Özgün Kullanım:** Konut
Tescil Durumu: Tescilli		**Mevcut Kullanım:** Konut+Ticari

Yapıyla İlgili Bilgiler

Konak ilçesinin Köprü semtinde 136. sokakta bulunmaktadır (Şekil 340). Yapıya girişler de bu sokak üzerinden yapılmaktadır (Şekil 341).

Orijinalinde konum olarak tasarlanan yapı günümüzde karma işleve sahiptir. Zemin kat iş yeri olarak kullanılırken, diğer katlar konut olarak kullanılmaya devam edilmektedir.

Plan

Üç katlı olarak planlanan yapının her kat için bağımsız giriş tasarlanmıştır (Şekil 343).

Cepheler ve Bezeme

Zemin katta şişkin kemerli pencereler kullanılmış, silmeler dişlilerle süslenmiştir.

Birinci kata yuvarlatılmış köşeli kemerlerle giriş sahanlığı tasarlanmış, korkuluklar sekiz

Şekil 340 Hava fotoğrafı, 2019

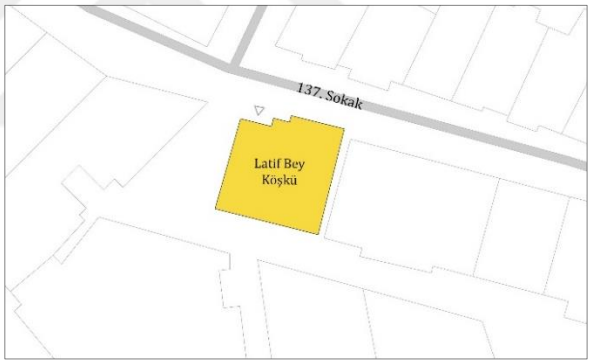

Şekil 341 Vaziyet planı

Çizim: Şeyma Ersoy

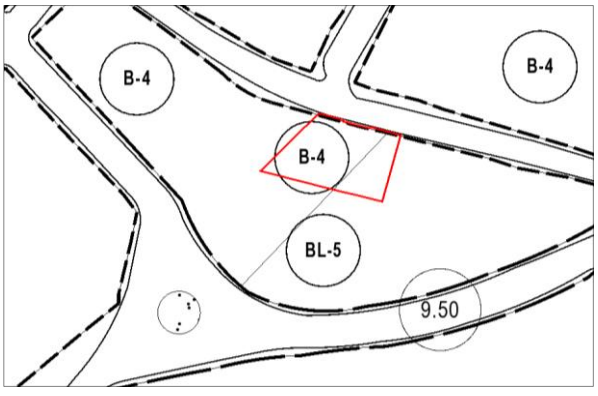

Şekil 342 Uygulama imar planı

Latif Bey Köşkü	**Katalog No:** 25.2
kollu yıldız motifleri ile süslenmiştir. Pencerelerde de aynı kemerler kullanılmış, üzengi çizgisi hizasında alçıdan yapılmış zikzaklı bezeme kuşağı bulunmaktadır (Şekil 344). Bu kuşak sadece ön cephede uygulanmıştır. İkinci katta düz kemerli pencereler kullanılmış, giriş sahanlığının üstü balkona dönüştürülmüş, korkuluklar sekiz kollu yıldız motifleri ile süslenmiştir. Bu katta, ön cephede pencerelerin her iki yanına piramit kabaralar yerleştirilmiştir. Yapı, mansart çatı ile kapatılmış, çatı katına yarım daire şeklinde bir pencere yerleştirilmiştir.	 **Şekil 343** Latif Bey Köşkü (İzmir Kent Rehberi, 2007)

Latif Bey Köşkü	**Katalog No:** 25.3

Şekil 344 Pencere açıklıkları
(İzmir Kent Rehberi, 2012)

Tezden Üretilmiş Yayınlar

İletişim Bilgisi: ersoyseyma@windowslive.com

Konferans Bildirileri

1. Ersoy Ş., Urfalıoğlu N. (2020). *İzmir'deki Geç Osmanlı Erken Cumhuriyet Dönemi Yapılarında Cephe Biçimlenişi ve Bezeme*, İstanbul: 2. Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu